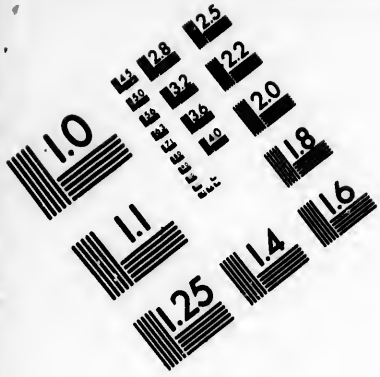

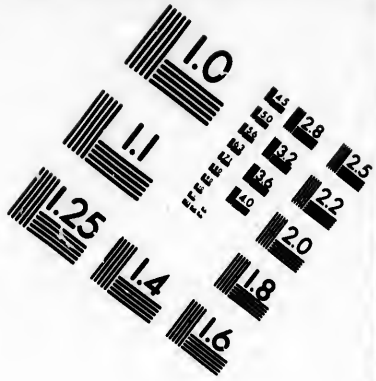

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

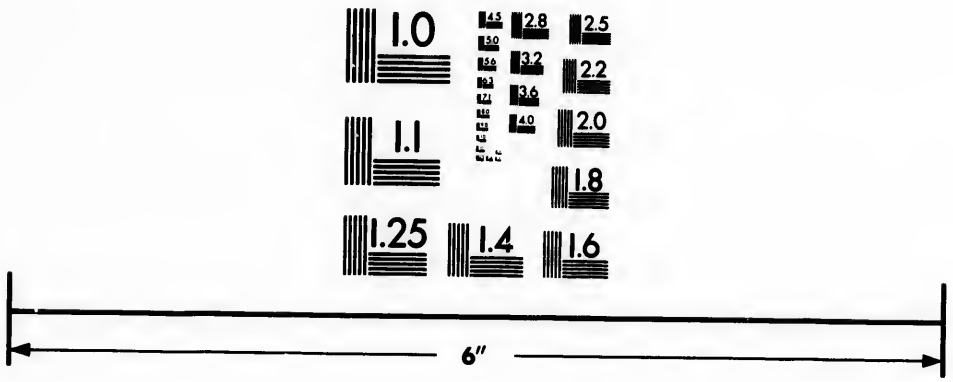

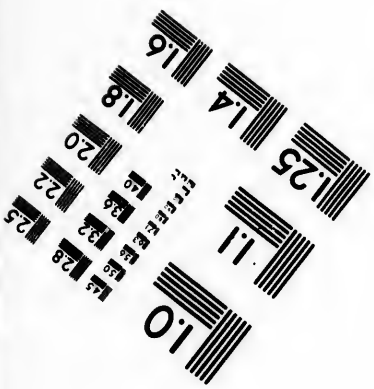

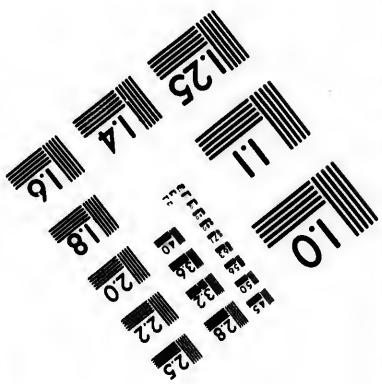

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

CIHM/ICMH
Microfiche
Series.

CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1986

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- ☐ Coloured covers/ Couverture de couleur
- ☐ Covers damaged/ Couverture endommagée
- ☐ Covers restored and/or laminated/ Couverture restaurée et/ou pelliculée
- ☐ Cover title missing/ Le titre de couverture manque
- ☐ Coloured maps/ Cartes géographiques en couleur
- ☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/ Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- ☐ Coloured plates and/or illustrations/ Planches et/ou illustrations en couleur
- ☐ Bound with other material/ Relié avec d'autres documents
- ☐ Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/ La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure
- ☐ Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/ Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.

- ☐ Coloured pages/ Pages de couleur
- ☐ Pages damaged/ Pages endommagées
- ☐ Pages restored and/or laminated/ Pages restaurées et/ou pelliculées
- ☑ Pages discoloured, stained or foxed/ Pages décolorées, tachetées ou piquées
- ☐ Pages detached/ Pages détachées
- ☑ Showthrough/ Transparence
- ☐ Quality of print varies/ Qualité inégale de l'impression
- ☐ Includes supplementary material/ Comprend du matériel supplémentaire
- ☐ Only edition available/ Seule édition disponible
- ☐ Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/ Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.

☑ Additional comments:/ Commentaires supplémentaires: Wrinkled pages may film slightly out of focus.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	12X	14X	16X	18X	20X	22X	24X	26X	28X	30X	32X
						✓					

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol ⟶ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▽ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

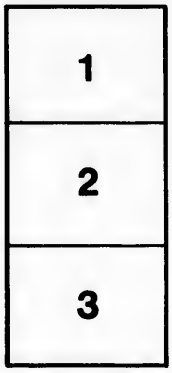

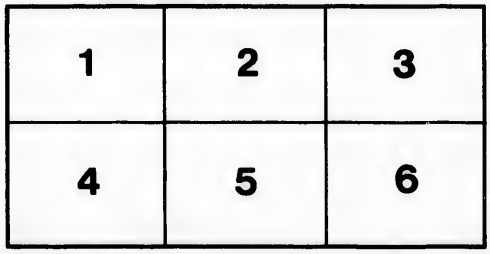

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole ⟶ signifie "A SUIVRE", le symbole ▽ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

REIZE

NAAR DE

ZUID - POOL

EN RONDOM DE

WAERELD.

PRIZE

POEMS

ZUID-POOL

BY

VALERIUS.

REIZEN
RONDOM DE
WAEREL D,
DOOR
JAMES COOK,
VERTAALD DOOR
J. D. PASTEUR.
MET KAARTEN EN PLAATEN
VIJFDE DEEL.

TE LEYDEN, AMSTERDAM, EN 'S HAAGE, bij
HONKOOP, ALLART EN VAN CLEEF,
MDCCXCIX.

INHOUD

VAN HET

VIJFDE DEEL.

VERVOLG VAN HET EERSTE BOEK.

TIENDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Aankomst van de ſchepen te Otahiti. *Hachlijke toeſtand, waarin zij geraakten. Voorvallen terwijl zij in* Oaitipiha-Baai *lagen.* . . . . . .

ELFDE HOOFDSTUK.

Bezoeken van en aan OTOO. *Men laat Geiten op het Eiland. Verſchillende voorvallen.* 15

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Onthaal dat wij op Huaheine *ontvongen. Voorvallen aldaar.* OMAI, *een der inboorlingen gaat, op de* Avontuur, *te ſcheep.* 26

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Ulietea *en vertrek van daar. Voorvallen.* OEDIDEE, *een der inboorlingen, gaat te ſcheep in de* Reſolutie. . 42

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Bericht van een Spaansch ſchip, dat Otahiti *had aangedaan. Tegenswoordige ſtaat van deeze Eilanden. Aanmerkingen over de ziekten en gewoonten der inwooneren. Enige verkeerde berichten omtrent de vrouwen verbeterd.* 56

TWEEDE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Togt van Ulietea *naar de* Vrienden-Eilanden. *Ontdekking van het Eiland* Hervey. *Voorvallen op het Eiland* Middelburg. 68

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bladz.
Aankomst van de ſchepen aan het Eiland Amſterdam. *Beſchrijving van eene plaats tot den Godsdienst geſchikt. Voorvallende omſtandigheden op dat Eiland.* 78

DERDE HOOFDSTUK.

Beſchrijving van de Eilanden Amſterdam *en* Middelburg. *Derzelver voortbrengzelen; de landbouw, huizen, vaartuigen, ſcheepvaart, handwerken, wapenen, gewoonten, regeering, godsdienst en taal der inwooneren.* 100

VIERDE HOOFDSTUK.

Koers van Amſterdam *naar* Koningin Charlotta Kanaal. *Ontmoeting met de inwooneren. Scheiding der twee ſchepen.* . . 123

VIJFDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen in Koningin Charlotta Kanaal. *Bewijs dat de inwooners menſchen-eeters zijn. Verſcheiden voorvallende omſtandigheden. Vertrek uit het Kanaal. Beſchrijving van de Kust.* 137

ZESDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Keers van het ſchip van Nieuw-Zeeland *Zuidwaarts om naar een vast land te gaan zoeken. Verſchillende hinderpaalen van wegens het ijs. Hoe men de ſtille Zuid-zee doorzogt heeft.* 161

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vervolg van onzen togt van Nieuw-Zeeland *tot het* Paasch-Eiland. *Voorvallen aldaar. Togt binnen 's lands. Beſchrijving van verbaazende groote beelden, aldaar gevonden.* 198

AGTSTE HOOFDSTUK.

Beſchrijving van het Paasch-Eiland. *Deszelfs ligging, voortbrengzelen en bewooners. Hunne zeden en gewoonten. Gisſingen omtrent hunne Regeering, Godsdienst en andere onderwerpen. Beſchrijving van groote Standbeelden.* 213

NEGENDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Togt van het Paasch-Eiland *tot de* Marquiſen-Eilanden. *Verrigtingen en voorvallende omſtandigheden, terwijl het ſchip in* Madre de Dios, *of* Reſolutie-Baai, *aan het Eiland* St. Christina *ten anker lag.* 228

AANTEKENINGEN GETROKKEN UIT HET DAGVERHAAL VAN G. FORSTER.

Aantekeningen op het eerſten Boeks tiende Hoofdſtuk. 243

Aantekeningen op het elfde Hoofdſtuk. . 295

Aantekeningen op het twaalfde Hoofdſtuk. 330

Aantekeningen op het dertiende Hoofdſtuk. 344

Aantekeningen op het veertiende Hoofdſtuk. 365

Aantekeningen op het tweeden Boeks eerſte Hoofdſtuk. 367

Aan-

Bladz.

Aantekeningen op het tweede Hoofdſtuk. . 381

Aantekeningen op het derde Hoofdſtuk. . 400

Aantekeningen op het vierde Hoofdſtuk. . . 401

Aantekeningen op het vijfde Hoofdſtuk. . . 405

Aantekeningen op het zesde Hoofdſtuk. . . 421

Aantekeningen op het zevende Hoofdſtuk. . 427

Aantekeningen op het agtſte Hoofdſtuk. . . 433

Aantekeningen op het negende Hoofdſtuk. . 437

✦ ✦ ✦

REIZE

NAAR DE

ZUID-POOL

EN RONDOM DE

WAERELD.

VERVOLG VAN HET EERSTE BOEK.

TIENDE HOOFDSTUK.

Aankomst van de ſchepen te Otahiti. *Hachlijke toeſtand, waarin zij geraakten. Voorvallen terwijl zij in* Oaiti-piha-Baai *lagen.*

Den vijftienden, des morgens ten vijf uuren, zagen wij *Osnabrugs-Eiland* of *Maitea*, door kapitein WALLIS ontdekt, in het Z. ten W. ¼ W.; kort daarop legde ik bij en wagtede de *Aventuur* in, om kapitein FURNEAUX te zeggen dat mijn voorneemen was in *Oaiti-piha-Baai*, aan het Z. O. eind van *Otahiti*, inteloopen, om zoo

veele ververſchingen van dat gedeelte van het eiland te haalen als wij zouden kunnen bekoomen voor wij naar *Matavai* voeren. Dit gedaan hebbende, maakten wij zeil en zagen des avonds ten zes uuren het eiland in het Westen. Wij bleeven voortſtevenen tot middernacht, wanneer wij bijlagen tot des morgens ten vier uuren, en toen zeilden wij naar het land met een fraai koeltjen uit het Oosten (1).

Met den dageraat bevonden wij ons niet verder dan eene halve mijl van het rif. Nu begon het koeltjen ons te begeeven, en eindelijk wierd het ſtil. Wij waren dan genoodzaakt de ſloepen uittezetten om de ſchepen af te boegſeeren; maar welke pogingen zij deeden, zij waren niet in ſtaat om te beletten dat dezelve naar het rif gedreven wierden. Daar kwamen verſcheiden inboorlingen in kanos van verſchillende plaatſen, een weinig visch, enige kokos-nooten en andere vrugten medebrengende, welke zij voor ſpijkers, glazen koraalen en andere beuzelingen vermangelden. De meeste hunner herkenden mij en veele vroegen naar den Heer BANKS en andere, die zij te vooren bij mij gezien hadden; maar niemand vroeg naar TUPIA. Naardien het ſtil bleef, wierd onze toeſtand nog gevaarlijker. Wij waren egter niet zonder hoop van om de west-punt van het rif en in de baai te koomen, tot omtrent ten twee uuren in den agtermiddag, wanneer wij ons voor

eene

eene opening of een gat in het rif bevonden, door hetwelk ik hoopte met de ſchepen binnen het rif te geraaken. Maar, zendende om het te peilen, bevond ik dat 'er geen water genoeg was, ſchoon de vloed 'er zoo ſterk in ſtroomde, dat de *Reſolutie* 'er bijna een ongeluk door zoude gekregen hebben; want toen de ſchepen in deezen ſtroom kwamen, wierden zij met groote ſnelheid naar het rif geſleept. Zoo dra ik dit bemerkte, liet ik een van de werktuigen om het ſchip aan te winden, dat wij klaar hadden, uitbrengen met omtrent vier honderd vademen touw; maar het hielp ons niet het minſte. Nu hadden wij de ijslijkheden van eene ſchipbreuk voor oogen. Wij waren niet meer dan twee kabels lengten van de branding, en egter konden wij geen' grond vinden om te ankeren, het eenigst waarſchijnlijk middel, dat ons overig was om de ſchepen te redden. Wij lieten egter een anker vallen; maar voor het hield en wij 'er voor opdraaiden, was het ſchip in minder dan drie vademen water en ſtootede op elken val van de zee, die digt onder onzen agterſteven met eene vreeslijke branding brak, en ons elk' oogenblik met ſchipbreuk dreigde. De *Avontuur* draaide zeer gelukkiglijk digt voor onzen boeg op, zonder te ſtooten.

Terſtond bragten wij twee werp-ankers uit met aan elk eene paerden-lijn. Zij hielden, een weinig buiten het boeg-anker, wij wonden 'er aan

en kapten het boeg-anker, waardoor wij het ſchip vlot kreegen, en dus bleeven wij enigen tijd in de grooſte bekommernis liggen, elke minuut verwagtende dat of de werp-ankers zouden t'huis gewonden worden, of dat de lijnen door de rotſen zouden worden doorgeſneden. Eindelijk ſtilde het getij en bield op 'er in te ſtroomen. Toen beval ik dat alle de ſloepen haar best zouden doen om de *Reſolutie* 'er af te boegſeeren, en, toen ik zag dat dit geſchieden kon, ligteden wij de twee werp-ankers. Op dat tijdſtip kwam 'er een zugtjen van het land, dat de ſloepen zoo zeer holp, dat wij weldra buiten alle gevaar waren. Toen beval ik alle de ſloepen de *Avontuur* te helpen; maar voor zij dezelve bereikten, was zij reeds onder zeil met den land-wind en kwam kort daarop bij ons, derzelver drie ankers, een kabel en twee paerden-lijnen agterlaatende, die wij nooit weder gekreegen hebben. Dus waren wij weder veilig in volle zee, na dat wij ter naauwer nood eene ſchipbreuk ontkoomen waren op hetzelfde eiland, naar welk wij, enige dagen geleden, zoo ſterk verlangd hadden. De ſtilte bleef, na ons in deezen gevaarlijken toeſtand gebragt te hebben, zeer gelukkiglijk aanhouden; want ware de zee-wind, als naar gewoonte, opgekoomen, zou de *Reſolutie* onvermijdlijk gebleven zijn en waarſchijnlijk de *Avontuur* ook.

Terwijl wij ons in deezen hachlijken toeſtand be-

bevonden, waren 'er veele inboorlingen aan boord en om de ſchepen. Zij ſcheenen geen denkbeeld van ons gevaar te hebben, en toonden geene de minſte verwondering, blijdſchap of vrees, toen wij ſtooteden, en zij verlieten ons een weinig voor zonne-ondergang geheel onbekommerd.

Wij bragten den nacht, die buijig en regenachtig was, door met korte gangen te maaken en des anderen daags 's morgens, zijnde den zeventienden, ankerden wij in *Oaiti-piha-Baai* in twaalf vademen water, omtrent twee kabels lengten van den wal, terwijl beiden de ſchepen opgepropt waren van een groot getal inboorlingen, die kokos-nooten, plataanen, banannen, appelen, jams, en andere wortelen medebragten, die zij voor ſpijkers en koraalen vermangelden. Ik deed verſcheiden hunner, die zig Hoofden noemden, geſchenken van hemden, bijlen en verſcheiden andere artijkelen, en zij beloofden mij 'er varkens en hoenderen voor te brengen, eene belofte, die zij niet nakwamen, en ook nooit voorneemens waren na te koomen (2).

In den agtermiddag gong ik, in gezelſchap van kapitein FURNEAUX, aan land, om de waterplaats te bezigtigen en de geneigdheid der inboorlingen te toetſen. Ik zond ook eene ſloep om tot ons tegenswoordig gebruik enig water te haalen, van hetwelk ik naauwlijks iets overig had. Wij vonden hetzelve zoo gemaklijk te bekoomen als

wij verwagten konden en dat de inboorlingen zig zeer beleefd gedroegen (3).

Vroeg in den morgen zond ik de twee ſloepen en den kotter van de *Reſolutie*, onder bevel van den Heer GILBERT, om de ankers, die wij agter gelaaten hadden, te ligten. Omtrent den middag kwamen zij terug met het boeg-anker van de *Reſolutie*, maar zij hadden 'er geene van de *Avontuur* kunnen krijgen. De inboorlingen kwamen weder met vrugten, even als den voorigen dag, maar in geene groote hoeveelheid; waarom ik volk aan den wal plaatſte om te handelen, onder bedekking van eene wagt. Daar wierd egter niets ter markt gebragt dan vrugten en wortelen, ſchoon men, naar men mij verhaalde, veele varkens bij de huizen van de inboorlingen gezien had. Het zeggen was dat zij WAHEATOUA den *Earee de hi*, of den Koning toebehoorden en deezen hadden wij nog niet gezien, zoo min, geloof ik, als enig ander Opperhoofd van aanzien. Daar kwamen nogtans veele aan boord, die zig *Earees* noemden, deels met inzigt om geſchenken te bekoomen, deels om alles wat hun voor de hand kwam, te ontfutſelen (4).

Eenen van dit ſlag van *Earees* had ik het grootst gedeelte van den dag bij mij in de kajuit en ik deed hem geſchenken, zoo wel als aan alle zijne vrienden, die niet weinige in getal waren. Eindelijk wierd hij betrapt op het neemen van dingen, die

die hem niet toebehoorden en die hij uit de galerij overreikte. Daar wierden mij veele diergelijke klagten gedaan tegens die, welke op het verdek waren, waarom ik hen alle van het ſchip joeg. Mijn gast in de kajuit maakte dat hij weg kwam. Ik was zoo verontwaerdigd over zijn gedrag, dat ik, toen hij zig tot op eenen zekeren afſtand van het ſchip verwijderd had, twee ſnaphaan-ſchooten over zijn hoofd deed, dat hem de kano deed verlaaten en zig te water begeeven; ik zond eene ſloep af om de kano te haalen; maar toen zij digt bij land kwam, begon het volk van den wal met ſteenen te ſmijten. Enigzints voor haar bekommerd zijnde, alzoo zij ongewapend was, ſtak ik zelf met eene andere ſloep af, om haar te beſchermen, en liet een ſtuk geſchut met eenen kogel gelaaden langs de kust losſen, hetwelk hen alle het ſtrand deed verlaaten, waardoor ik gelegenheid kreeg om twee kanos, zonder den minſten ſchijn van wederſtand, medeteneemen. In eene van de kanos was een jongetjen, dat zeer verſchrikt was; maar ik deed zijne vrees weldra verdwijnen door hem koraalen te geeven en hem aan wal te zetten. Enige uuren daarna waren wij alle weder goede vrienden, en de kanos wierden den eerſten, die 'er om kwam, teruggegeeven.

Het was niet voor in den avond van deezen dag, dat 'er naar TUPIA gevraagd wierd en toen ſlechts

door twee of drie. Zoo dra zij de oorzaak van zijnen dood vernamen, waren zij volkoomen voldaan; en het kwam mij niet voor dat iemand 'er een' oogenblik verdriet over zoude gevoeld hebben, al ware zijn dood door iets anders dan ziekte veroorzaakt geweest. Men vroeg even min naar AOTOUROU, den man, die met BOUGAINVILLE was mede gegaan. Maar zij vroegen geduurig naar den Heer BANKS en verſcheiden andere, die mijne eerſte reis met mij gedaan hadden.

Het volk verhaalde ons dat TOUTAHA, de Regent van het grootst ſchier-eiland van *Otahiti* gedood was in eenen ſlag, die omtrent vijf maanden te vooren tusſchen de twee rijken was voorgevallen en dat OTOO regeerend Vorst was. TUBOURAI TAMAIDE en verſcheiden andere van onze voornaamſte vrienden omtrent *Matavai* waren in dit gevegt geſneuveld, gelijk ook een groot aantal gemeene; maar thans was het vrede tusſchen de twee rijken.

Den negentienden hadden wij zagte oostlijke koeltjens met enige zwaare regen-buien. Vroeg in den morgen wierden de ſloepen weder afgezonden om des *Avontuurs* ankers te haalen, maar zij kwamen onverrigter zaake terug, gelijk daags te vooren, zoo dat wij 'er niet langer naar zogten en ons nog zeer gelukkig achteden 'er zoo wel af gekoomen te zijn, aangemerkt den toeſtand, waarin wij geweest waren. Op eene wandeling, welke

ke kapitein FURNEAUX en ik langs de kust deeden, ontmoeteden wij een opperhoofd, dat ons op uitmundende visch en vrugten onthaalde. Tot vergelding van zijne gastvrijheid deed ik hem een geſchenk van eene bijl en andere zaaken en hij verzelde ons daarna naar het ſchip, daar hij ſlechts eenen korten tijd verbleef (5).

Den twintigſten gebeurde 'er niets merkwaerdigs tot ſchemer-avond, wanneer een van de inboorlingen met een geweer van de wagt aan den wal weg liep. Ik was 'er tegenswoordig toen dit gebeurde en zond hem enige van ons volk agter na, dat weinig zoude geholpen hebben, hadden niet enige van de inboorlingen, uit eigen beweeging, den dief vervolgd. Zij ſmeeten hem op den grond, namen hem het geweer af en bragten het ons terug. De vrees werkte bij deeze gelegenheid meer bij hen dan eerlijkheid. Zij verdienen evenwel lof voor deeze daad van rechtvaerdigheid; want zoo zij hunne onmiddelijke hulp niet verleend hadden, zou het naauwlijks in mijn vermogen geweest zijn het geweer door zagte middelen terug te krijgen en, als ik van andere gebruik maakte, was ik verzeekerd meer dan tien maalen de waarde te zullen verliezen.

Den een en twintigſten was de wind Noord, eene friſe koelte. Deezen morgen kwam mij een Opperhoofd bezoeken en bood mij vrugten aan, onder welke veele kokos-nooten waren,

waaruit wij het water getapt en die wij vervolgens over boord geworpen hadden; hij had dezelve opgevischt en zoo behendig in bosſen gebonden, dat wij het bedrog in het eerst niet bemerkten. Toen het hem gezegd wierd, opende hij, zonder de minſte verlegenheid te laaten blijken en als of hij niets van de zaak wist, zelf twee of drie van de nooten, zeide ons dat hij zag dat het waar was, gong naar land en zond ons bananen en plataanen (6). Thans voorraad van water, vrugten en wortelen aan boord hebbende, beſloot ik in den morgen naar *Matavai* onder zeil te gaan, alzoo ik vond dat 'er geene kans voor mij was WAHEATOUA te zullen ſpreeken, en zonder dat was het niet te denken dat wij varkens zouden krijgen. Twee van de inboorlingen, die mijn voorneemen wisten, bleeven aan boord ſlaapen, met oogmerk om met ons naar *Matavai* te vaaren; maar in den morgen woei het ſterk uit het N. W. en, alzoo wij niet konden vertrekken, zond ik, als gewoonlijk, volk naar land om te handelen.

In den avond vernam ik dat WAHEATOUA in de nabuurſchap gekoomen was en mij wenschte te ſpreeken. In gevolge van dit bericht, beſloot ik nog eenen dag te wagten om eene zaamenſpraak met dien Vorst te hebben. Ik vertrok dan des anderen daags 's morgens vroeg, in gezelſchap van kapitein FURNEAUX, den Heer FORSTER en ver-

verſcheiden inboorlingen. Wij ontmoeteden het Opperhoofd omtrent eene Engelſche mijl van de landing-plaats, welke hij naderde, om ons te koomen zien; maar zo dra hij ons beſpeurde, hield hij met zijnen talrijken ſtoet in de open lucht ſtil. Ik vond hem zittende op een' ſtoel met eenen kring van volk rondom hem en ik kende hem op het eerſte gezigt en hij mij, alzoo wij elkanderen in het jaar 1769 verſcheiden reizen gezien hadden. Hij was op dien tijd nog maar een jongeling en had den naam van TEAREE, maar bij den dood van zijnen vader WAHEATOUA, had hij dien naam aangenoomen.

Na de eerſte groetingen over waren en na dat hij mij naast hem op zijnen ſtoel geplaatst had, terwijl de andere heeren bij ons op den grond nederzaten, begon hij naar verſcheidene, die met mij op mijne eerſte reis geweest waren, bij naam te vraagen. Daarop vroeg hij hoe lang ik zoude blijven, en toen ik hem zeide, niet langer dan tot morgen, ſcheen hij onvergenoegd, verzogt dat ik mijn vertrek enige maanden zoude uitſtellen en kwam eindelijk af tot vijf dagen, mij belovende dat ik binnen dien tijd overvloedig varkens zoude hebben. Dan alzoo ik hier alreede eene week geweest was, zonder een eenigen te krijgen, kon ik niet veel vertrouwen in die belofte ſtellen, en evenwel geloof ik dat wij, zoo wij 'er gebleven waren, veel beter van voorraad zouden

zijn

zijn voorzien geworden dan te *Matavai*. Het geſchenk dat ik hem deed, beſtond uit een hemd, een laken, groote ſpijkers, ſpiegeltjens, legpenningen en koraalen enz. (7) Hij daarentegens liet een vrij goed varken naar onze ſloep brengen. Wij bleeven den geheelen morgen bij hem, geduurende welken tijd hij mij nooit van zijne zijde liet gaan, daar hij gezeten was. Ik moest ook op denzelfden ſtoel zitten, die van de eene plaats naar de andere gedraagen wierd door eenen van zijne bedienden, dien wij den *ſtoel-draager* noemden. Eindelijk namen wij afſcheid om naar boord te keeren ten einde het middagmaal te houden, waarna wij hem wederom bezogten en hem nog meerdere geſchenken deeden, waarvoor hij den Heer FURNEAUX en mij elk' een varken ſchonk. Men ruilde ook enige andere in op de handelplaats, zoo dat wij deezen dag over het geheel zoo veel verſch ſpek kreegen, dat het volk van beiden ſchepen 'er een maal van had, en dat ingevolge van dit bezoek van het opperhoofd (8).

Den vier en twintigſten, des morgens vroeg, liepen wij met een ligt land-koeltjen in zee. Zoo dra wij buiten waren, kreegen wij wind uit het Westen, die met ruk-winden woei, van ſterke regen-buien verzeld. Verſcheiden kanoos verzelden ons naar zee met kokos-nooten en andere vrugten en verlieten ons niet voor zij hunne lading kwijt waren (9).

De

De vrugten, die wij hier kreegen, bragten veel toe tot de herſtelling van het ziek volk van de *Avontuur*. Verſcheiden hunner, die zoo ſlegt geweest waren, dat zij zig niet zonder hulp konden beweegen, waren in korten tijd zoo verre herſteld, dat zij alleen gaan konden. Toen wij hier in liepen, had de *Reſolutie* maar eenen ſcorbutieken aan boord en eenen zee-ſoldaat, die lang ziek geweest was en die den tweeden dag na onze aankomst ſtierf van eenen zamenloop van ongemakken, zonder de minſte tekenen van ſcheurbuik. Ik liet Luitenant PICKERSGILL met den kotter in de baai agter, om varkens te koopen, naardien verſcheiden inboorlingen beloofd hadden van daag enige te brengen, die ik niet wilde verliezen.

Den vijf en twintigſten, omtrent den middag, kwam de Heer PICKERSGILL weder aan boord met agt biggen, die hij te *Oaiti-piha* bekoomen had (10). Hij had den nacht te *Ohedea* doorgebragt en was wel onthaald geworden door ERETI, het opperhoofd dier landſtreek. Het was opmerklijk dat dit opperhoofd nooit naar AOTOUROU vroeg en hij ſloeg 'er zelfs niet het minſte acht op, toen de Heer PICKERSGILL zijnen naam noemde; en egter zegt de Heer DE BOUGAINVILLE dat dit het opperhoofd was, dat hem AOTOUROU aanbood, hetgeen het te zonderlinger maakt dat hij nu, noch toen hij te *Matavai*

bij

bij ons was, naar hem vroeg, vooral daar zij geloofden dat wij en de Heer DE BOUGAINVILLE uit hetzelfde land kwamen, namelijk van *Pretane* (*) gelijk zij ons land noemden. Zij hadden geen het minſte denkbeeld van enige andere Europiſche natie, dat zij waarſchijnlijk ook niet krijgen zullen, tenzij 'er enige van degeene, die laatst van het eiland vertrokken waren, terugkeerden, van welke ik ſtraks melding zal maaken. Wij zegden verſcheiden hunner dat de Heer DE BOUGAINVILLE uit *Frankryk* was gekoomen, maar zij konden dien naam niet uitſpreeken, en dien van *Parys* niet beter, zoo dat het niet waarſchijnlijk is dat zij eenen van beiden lang zullen onthouden; terwijl *Pretane* in den mond van elk kind is en bezwaarlijk immer zal vergeeten worden. Het was niet voor den avond van deezen dag dat wij in *Matavai-Baai* ten anker kwamen.

(*) *Priteni* volgens de Engelſche uitſpraak, waar mede zij denklijk *Brittain* (*Britannie*) meenden.

VERTAALER.

BLFDE HOOFDSTUK.

Bezoeken van en aan OTOO. *Men laat Geiten op het eiland. Verſchillende voorvallen.*

Voor wij ten anker kwamen, was ons verdek opgepropt van inboorlingen, van welke ik veele kende en bijna alle kenden zij mij. Aan ſtrand was eene groote menigte volks verzameld, waar onder OTOO hun Koning. Ik zou hem juist een bezoek gaan geeven, wanneer ik vernam dat hij *Mattaou* en naar *Oparrée* vertrokken was. Ik kon niet begrijpen om welke reden hij uit vrees heen gegaan ware, daar elk verheugd ſcheen mij te zien. Een opperhoofd, dat MARITATA hetede, was te deezen tijd aan boord en raadde mij mijn bezoek uitteſtellen tot den volgenden morgen, wanneer hij mij zoude verzellen, dat ik dan ook deed (1).

Na mijne bevelen gegeeven te hebben tot het opzetten van tenten voor de zieken, voor de kuipers en zeilen-maakers, en de wagt, vertrok ik, op den zes en twintigſten, naar *Opparrée*, verzeld van kapitein FURNEAUX, den Heer FORSTER en andere, MARITATA en zijn wijf (2). Zoo dra wij aan land kwamen, wierden wij bij OTOO gebragt, dien wij vonden zittende op den grond

grond, onder de ſchaduw van een' boom met eene onzagchelijke menigte rondom hem. Na de eerſte pligtpleegingen over waren, bood ik hem zoodanige geſchenken aan als ik giste dat de waerdigſte in zijne oogen zouden zijn, wel weetende dat het mijn belang was de vriendſchap van deezen man te winnen. Ik deed ook geſchenken aan verſcheiden van zijn gevolg en zij booden mij 'er doek voor aan, dat ik weigerde aanteneemen, hun zeggende dat hetgeen ik gegeeven had voor *Tiyo*, dat is, uit vriendſchap, was. De Koning vroeg naar TUPIA en naar alle de heeren, die op mijne eerſte reis bij mij geweest waren, bij naam, ſchoon ik mij niet herinnerde dat hij eenen van ons perſoonlijk kende. Hij beloofde dat ik des anderen daags enige varkens zoude hebben; maar het kostte mij veel moeite eene belofte van hem te verkrijgen dat hij mij aan boord zoude koomen bezoeken. Hij was, zeide hij, *mataoe no te poepoe*, dat is, *bang voor de kanonnen*; en indedaad alles wat hij deed toonde dat hij een vreesachtig vorst was. Hij was omtrent dertig jaaren oud, zes voeten hoog, en een man zoo fraai, van zulk een goed voorkoomen en zoo wel gemaakt als men zien kan. Alle zijne onderdaanen verſcheenen voor hem ongedekt, zijnen vader niet uitgezonderd. Door ongedekt verſtaa ik het ontblooten van het hoofd en de ſchouderen, of het bloot draagen van het lijf tot aan de borst (3).

Toen

O'TOO KONING VAN OTAHITI.

Toen ik van *Oparree* terug keerde, vond ik de tenten en de ſterrekundige werktuigen opgezet op dezelfde plaats, daar wij in het jaar 1769 den overgang van *Venus* waarnamen. In den agtermiddag liet ik de zieken aan land brengen, twintig van de *Avontuur*, alle ziek aan de ſcheurbuik, en eenen van de *Reſolutie*. Ik liet enige ſoldaaten aan land komen tot eene wagt en gaf 'er het bevel over aan den Heer EDGCUMBE, Luitenant van de Zee-ſoldaaten.

Den zeven en twintigſten, vroeg in den morgen, kwam OTOO, van eenen talrijken ſtoet verzeld, mij een bezoek geeven. Hij zond eerst eene groote menigte doek, vrugten, een varken en twee groote viſſchen voorüit naar het ſchip en kwam, na enig aanhouden, zelf aan boord, met zijne zuster, eenen jongeren broeder en verſcheiden van die hem verzelden (4). Ik deed hun allen geſchenken en, na het ontbijt, nam ik den Koning, zijne zuster en zoo veele als ik plaatſen kon in mijne ſloep en bragt hen naar huis naar *Oparree*. Naauwlijks was ik aan land of ik ontmoetede eene eerwaerdige oude vrouw, de moeder van wijlen TOUTAHA. Zij vattede mijne beiden handen en berstte in eenen vloed van traanen uit, zeggende: *Toutaha Tiyo no Toutee matty Toutaha*: „ TOUTAHA de vriend van COOK „ is dood "! Ik was zoo aangedaan door haar gedrag, dat ik mij niet zoude hebben kunnen we-

derhouden van mijne traanen met de haare te vermengen, ware OTOO niet gekoomen, die mij van haar af trok. Het was met enige moeite dat ik van hem verkreeg haar weder te zien, wanneer ik haar eene bijl en enige andere dingen ſchonk. Kapitein FURNEAUX, die bij mij was, ſchonk den Koning twee fraaie geiten, namelijk een' bok en eene geit, die, als men voor hun zorgt, of liever als men hen aan hun zelve overlaat, ongetwijfeld vermenigvuldigen zullen. Na ons enigen tijd aldaar opgehouden te hebben, namen wij afſcheid en keerden naar boord terug (5).

Den agt en twintigſten, des morgens zeer vroeg, zond ik den Heer PICKERSGILL met den kotter tot naar *Attahourou*, om te beproeven of hij varkens konde krijgen. Kort na zonne opgang ontvong ik wederom een bezoek van OTOO, die mij weder doek, eene big en enige vrugten bragt. Zijne zuster, die bij hem was, en enige van zijn gevolg kwamen aan boord, maar hij en andere voeren naar de *Avontuur* met een diergelijk geſchenk voor kapitein FURNEAUX. Het duurde niet lang of hij kwam met kapitein FURNEAUX aan boord van de *Reſolutie*, wanneer ik hem een fraai tegengeſchenk deed voor het geſchenk, dat hij mij gebragt had, en zijne zuster zoo goed ik konde opſchikte. Zij, 's Konings broeder, en nog een of twee waren deezen dag voor hem gedekt. Toen OTOO in de kajuit kwam, zat TE-

TI

TI en enige van zijne vrienden aldaar. Zoo dra zij den Koning zagen inkoomen, ontblooteden zij zig in grooten haast, zijnde te vooren bedekt. Ziende dat ik dit opmerkte, zeiden zij: *Earee*, *Earee*, mij te verſtaan geevende dat dit geſchiedde omdat OTOO daar was. Deeze was al de eerbied, dien zij hem betoonden; want zij ſtonden niet van hunne zitplaatſen op en beweezen hem geene andere hulde (6). Toen de Koning goed vond te vertrekken, bragt ik hem weder naar *Oparree* in mijne ſloep, daar ik hem en zijn volk met den doedelzak (op welks geluid zij zeer verzot zijn) en met het danſen van de matroozen vermaakte. Hij liet ook enige van zijn volk voor ons danſen, dat hoofdzaaklijk in kromme poſtuuren van het lijf beſtond. Daar waren egter enige, die de matroozen vrij wel konden navolgen, zoo in contradanſen als hornepijpen. Terwijl wij daar waren, kreeg ik een geſchenk van TOUTAHAS moeder. Deeze goede oude vrouw kon mij niet aanzien zonder traanen te ſtorten; zij was egter veel bedaarder dan te vooren. Toen wij afſcheid namen, beloofde de Koning dat hij mij den volgenden dag weder zoude koomen bezoeken, maar zeide dat ik eerst bij hem moest koomen. In den avond kwam de Heer PICKERSGILL terug, zonder iets opgedaan te hebben dan eene belofte dat hij enige varkens zoude hebben, als hij binnen weinige dagen weder wilde koomen.

Den volgenden morgen na het ontbijt deed ik een reisjen naar *Oparree* om OTOO te bezoeken, gelijk hij mij verzogt had, verzeld van kapitein FURNEAUX en enige officieren. Wij maakten een geſchenk voor hem gereed van dingen, die hij nog niet gezien had, waaronder een ſabel, op welkers gezigt hij zoo benaauwd wierd, dat ik veel werks had om hem dien te doen aanneemen en aan te laaten gorden; hij hield hem maar korten tijd aan en hij verzogt verlof om dien afteleggen en uit zijn gezigt te zenden.

Hierop wierden wij naar den Schouwburg gebragt, daar wij op een *heava* of toneelſpel onthaald wierden, zijnde een blijſpel met dans. De ſpeelers waren vijf mannen en eene vrouw, welke geene mindere perſoonaadjen was dan 's Konings zuster. De muzijk beſtond ſlechts uit drie trommelen; het duurde omtrent anderhalf uur of twee uuren en wierd over het geheel wel uitgevoerd; het was ons niet mogelijk den zin van het ſpel te begrijpen; ſommige toneelen ſcheenen op den tegenswoordigen tijd te doelen, want mijn naam wierd 'er dikwijls in genoemd. Andere raakten voorzeeker ons geheel niet. Het verſchilde waarſchijnlijk in wijze van ſpeelen niet van die, welke wij op mijne voorige reis op *Ulietea* gezien hadden. De dans-kleding van de vrouw was ſierlijker dan alle die ik hier nog gezien had; zij was verſierd met lange kwasten van vederen,

die

die van den middel afhongen. Zoo dra het ſpel uit was, verzogt mij de Koning zelf te vertrekken en hij zond verſcheiden ſoorten van vrugten en visch, die reeds klaar gemaakt waren, in de ſloep. Met deeze keerden wij naar boord en den volgenden morgen zond hij mij nog meer vrugten en enige kleine zootjens visch (7).

Daar gebeurde verder niets aanmerkenswaerdigs tot des avonds ten tien uuren, wanneer wij ontrust wierden door het roepen van moord en een groot gedruis, aan land, diep in de baai, op enigen afſtand van onze legerplaats. Ik giste dat het door enige van ons volk veroorzaakt ware en mande terſtond eene ſloep, welke ik naarland zond, om naar de oorzaak van deeze opſchudding te verneemen en het volk, dat daar van de onze wezen mogt, aftehaalen. Ik zond ook naar de *Avontuur* en naar de wagt aan wal om te verneemen wie 'er gemist wierd; want van de *Reſolutie* was niemand afwezig dan die op hunne posten waren. De ſloep kwam binnen kort terug met drie ſoldaaten en eenen matroos. Daar wierden ook enige andere, tot de *Avontuur* behoorende, gevangen en alle vast gezet en ik beval des anderen daags 's morgens dat zij geſtraft zouden worden zoo als zij verdiend zouden hebben. Ik bevond niet dat 'er enig kwaad bedreven was en ons volk wilde niets bekennen. Ik geloof dat de opſchudding veroorzaakt was doordien zij te vrij met

de vrouwen geweest waren. Dit zij zoo het wil, de inboorlingen waren zoo zeer bekommerd geworden, dat zij in de ſtilte van den nacht hunne huizen verlieten en het alarm verſpreidde zig verſcheiden mijlen verre langs de kust, want toen ik in den morgen, volgens afſpraak, OTOO gong bezoeken, vond ik dat hij verſcheiden mijlen van de plaats zijner wooning verhuisd, of liever gevlugt was. En zelfs aldaar was ik nog genoodzaakt enige uuren te wagten alvorens ik hem te zien konde koomen en toen ik hem ſprak, klaagde hij over de opſchudding van den vorigen nacht.

Naardien dit mijn laatſte bezoek moest zijn, had ik een geſchenk overeenkomſtig de gelegenheid medegenoomen. Onder andere waren 'er drie Kaapſche ſchaapen bij, die hij reeds gezien en om welke hij verzogt had; want zoo dit volk iets niet krijgt, is het niet bij gebrek van 'er om te vraagen. Hij was 'er zeer blijde mede, ſchoon zij hem maar van zeer weinig nut konden zijn, alzoo zij alle ooien waren, dat men hem beduidde. De geſchenken, die hij bij dit bezoek kreeg, verdreeven zijne vrees geheel en al en openden zijn hart zoo zeer, dat hij om drie varkens zond, een voor mij, een voor kapitein FURNEAUX, en een voor den Heer FORSTER. Dit laatſte was klein, waarover wij klaagden, het noemende *ete*, *ete*. Daarop kwam een man in den kring, die den Koning

ning met enige drift en op eene zeer ernſtige wijze toeſprak, iets zeggende omtrent varkens. In het eerst dagten wij dat hij op den Koning verſtoord was dat hij ons zoo veele gegeeven had, vooral toen hij de kleine bigge wegnam; doch het bleek dat het tegendeel de waare oorzaak van zijne misnoegdheid was; want zoo dra hij vertrokken was, wierd ons een varken grooter dan een van beiden, in plaats van de bigge, gebragt. Toen wij affcheid namen, maakte ik hem bekend dat ik des anderen daags het eiland meende te verlaaten, waarover hij zeer aangedaan ſcheen, en hij omhelsde mij verſcheiden maalen. Wij ſtapten in de ſloep om naar boord te keeren, en hij met zijn talijk gevolg rigtede zijnen gang weder naar *Oparree* (8).

De zieken nu vrij wel herſteld zijnde, onze water-vaten gekuipt en ons water aan boord en aan het ſchip vermaakt hebbende hetgeen zulks nodig had, beſloot ik zonder langer uitſtel in zee te loopen. Ik beval daar op den eerſten September alles van land aan boord te brengen en de touwen los te maaken. Dit werk hield ons het grootſte gedeelte van den dag bezig. In den agtermiddag kwam de Heer PICKERSGILL van *Attahourou* terug; waar henen ik hem twee dagen te vooren gezonden had om de varkens, die hem beloofd waren. Mijn oude vriend *Pottatou*, het opperhoofd van dat diſtrict, zijn wijf

zijne matres (ik weet niet welke) en enige andere van zijne vrienden kwamen met den Heer PICKERSGILL om mij te bezoeken. Zij bragten mij een geſchenk van twee varkens en enige visch, en de Heer PICKERSGILL bekwam nog twee varkens bij ruiling van OAMO, want hij voer met de ſloep tot *Paparra*, daar hij de oude OBEREA zag. Zij ſcheen zeer in haar nadeel veranderd, arm en van weinig aanzien. De eerſte woorden, die zij den Heer PICKERSGILL zeide, waren: *Earee mataou ina boa*: „ De *Earee* is bang, gij kunt geene varkens krij„ gen ". Hieruit bleek dat zij zelve weinig of niets bezat en zelve den *Earee* onderworpen was, dat, geloof ik, het geval niet was toen ik hier de eerſte reis kwam (9). Den wind, die den geheelen dag Westlijk geweest was, nu in eens Oostlijk geloopen zijnde, liepen wij in zee, en ik was genoodzaakt mijne vrienden vroeger weg te zenden dan zij wenschten; doch wel voldaan over het onthaal, dat zij genoten hadden.

Enige uuren voor wij onder zeil gingen, kwam een jong man, wiens naam POREO was, bij mij en verzogt mij dat ik hem met mij zoude neemen. Ik ſtemde het toe, denkende dat hij ons bij gelegenheid van nut zoude kunnen zijn. Daar waren nog verſcheiden andere die zig aanbooden, maar ik weigerde hen medeteneemen. Deeze jongman vroeg mij om eene bijl en eenen grooten ſpijker

voor

POTATOW, BEVELHEBBER OP OTAHITI.

voor zijn' vader, die toen aan boord was. Hij kreeg die en zij ſcheidden zoo als wij onder zeil gongen, meer als twee vreemdelingen dan als vader en zoon. Dit deed eene twijfeling in mij opkoomen of dit wel ernst ware, dat vervolgens bewaarheid wierd door eene kano, door twee mannen gevoerd, die aan het ſchip kwamen, zoo als wij de baai uit zeilden en die den jongman uit naam van OTOO vroegen. Nu zag ik dat dit eene ſtreek was om iets van mij te krijgen, alzoo ik wel wist dat OTOO niet in de nabuurſchap was en niets van de zaak konde weeten. HOREO ſcheen egter, in het eerst, onzeeker of hij gaan of blijven zoude, maar weldra beſloot hij tot het laatſte. Ik zeide hem dat hij mij de bijl en de ſpijkers zoude weder geeven en dat hij dan gaan konde, maar zij zeiden dat die aan land waren en vertrokken. Schoon de jongman vrij wel vergenoegd ſcheen, kon hij zig egter niet onthouden van te ſchreijen, toen hij het land agter ons zag (10).

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Onthaal dat wij op Huaheine *ontvongen. Voorvallen aldaar.* OMAI, *een der inboorlingen gaat, op de* Avontuur *t' ſcheep.*

Zoo dra wij de baai uit, en de ſloepen binnen boord geheist waren, rigtede ik mijne koers naar het eiland *Huaheine*, dat ik voorneemens was aantedoen (1). Wij kreegen het den volgenden dag in het gezigt en beſteedden den nacht met korte gangen te doen onder de noordlijke punt van het eiland. Bij het aanbreeken van den dag, op den derden September, zeilden wij naar de havens van *Owharre*, waarin de Reſolutie, omtrent ten negen uuren, in vier en twintig vademen water ankerde. Alzoo de wind de haven uit woei, verkoos ik 'er door het Zuidlijk Kanaal in te draaien, dat het wijdst is. De *Reſolutie* draaide 'er zeer wel in, maar de *Avontuur*, weigerende door den wind te gaan, geraakte aan de noordzijde van het Kanaal aan den grond. Ik had de ſloep van de *Reſolutie* in het water gereed, om, in geval 'er zoo iets mogt gebeuren, bij de hand te zijn, en zond haar onmiddelijk naar de *Avontuur*. Door deeze tijdige hulp kreegen wij haar weder vlot, zonder ſchade. Daar waren ondertuſſchen

ver-

verſcheiden van de inboorlingen naar ons toe gekoomen, enige van de voortbrengzelen van het eiland medebrengende, en zoo dra de ſchepen beiden in veiligheid waren, gong ik met kapitein FURNEAUX aan land en wierd van de inwooneren met de grootſte hartlijkheid ontvangen. Ik deelde enige geſchenken onder hen uit en kort daarop bragten zij varkens, hoenderen, honden en vrugten, die zij gaerne voor bijlen, ſpijkers, glazen koraalen enz. verruilden. Op de ſchepen wierd weldra dezelfde handel gedreven, zoo dat wij een ſchoon vooruitzigt hadden van hier overvloedig van verſch varkens-vleesch en hoenderen voorzien te zullen worden, en voor lieden in onzen toeſtand was dit geene onverſchillige zaak. Ik vernam dat mijn oude vriend OREE, opperhoofd van het eiland, nog leefde en dat hij zig herwaarts ſpoedde, om mij te bezoeken (2).

Des anderen daags 's morgens vroeg zeilde Luitenant PICKERSGILL met den kotter naar het zuidlijk eind van het eiland, om koophandel te drijven. Ik zond ook nog andere aan land bij de ſchepen om te handelen, en ik gong zelf mede, om toetezien dat zulks in den aanvang behoorlijk toeginge, iets waarop men noodzaaklijk moet letten. Alles naar mijn genoegen geſchikt zijnde, gong ik, van kapitein FURNEAUX en den Heer FORSTER verzeld, om mijn eerſte bezoek aan OREE te doen, die men mij zeide dat op mij wagtede.

Wij

Wij wierden door eenen van de inboorlingen bij hem gebragt; maar men liet ons niet toe uit onze sloep te koomen, voor wij iets van de volgende plegtigheden verrigt hadden, welke op dit eiland bij diergelijke gelegenheden gewoonlijk in zwang zijn. De sloep, waarin men ons verzogt te blijven, voor het huis van het opperhoofd dat, op den kant stond, aangelegd zijnde, wierden 'er vijf jonge plataanen boomen, die hunne zinnebeelden van vrede zijn, de een na den anderen, en met enige plegtigheid aan boord gebragt. Drie jonge biggen, welker ooren met vezelen van kokos-nooten versierd waren, verzelden de eerste drie en een hond den vierden. Elk had zijnen bijzonderen naam en beteekenis, die wat te geheimzinnig voor ons was om hem te verstaan. Laatstlijk zond het opperhoofd mij het stukjen piauter met het opschrift, dat ik hem in het jaar 1769 gelaaten had. Het was nog in hetzelfde zakjen, dat ik 'er voor gemaakt had, met een stuk valsch Engelsch geld en enige glazen koraalen, die ik 'er toen ook bij gedaan had, waaruit blijkt hoe wel hij alles bewaard had. Toen zij geëindigd hadden met de zoo even gemelde dingen in de sloep te brengen, verzogt ons onze gids, die nog bij ons was, dat wij drie jonge plataanen-boomen met spiegeltjens, spijkers, penningen, glazen koraalen enz. zouden behangen. Dit gedaan zijnde, stapten wij aan land, dezelve in onze handen hou-

houdende, en wierden midden door de menigte naar het opperhoofd gebragt, terwijl zij eene laan voor ons maakten. Men deed ons enige ſchreden van het opperhoofd nederzitten en onze plataanen wierden ons afgenoomen en, een voor een, voor hem gelegd, gelijk de andere voor ons gelegd waren. Een was voor *Eatoua* of God, de tweede voor de *Earee* of Koning en de derde voor *Tiyo* of vriendſchap. Dit gedaan zijnde, wilde ik naar den Koning gaan; maar mij wierd gezegd dat hij bij mij zoude koomen, dat hij ook deed, en hij viel mij om den hals en omhelsde mij. Dit was geenzins eene pligtpleeging; de traanen, die in menigte over zijne eerwaerdige oude wangen biggelden, beweezen genoeg wat 'er in zijn hart omging. Toen de plegtigheid geheel voorbij was, wierden alle zijne vrienden bij ons ingeleid, welken wij geſchenken deeden. De mijne aan het opperhoofd beſtonden in de kostbaarſte dingen die ik had; want ik beſchouwde deezen man als een' vader. Hij ſchonk mij daar tegens een varken en eene menigte doek, mij beloovende dat alle onze behoeften zouden vervuld worden en het zal weldra blijken hoe wel hij zijn woord hield. Eindelijk namen wij afſcheid en keerden naar boord en kort daarop kwam de Heer PICKERSGILL ook terug met veertien varkens. Wij kreegen nog veele andere bij ruiling aan wal en aan de

ſche-

ſchepen, behalven hoenderen en vrugten in overvloed.

Dit goede oude opperhoofd kwam mij den vijfden vroeg in den morgen bezoeken met enige van zijne vrienden, en bragt mij een varken en enige vrugten, voor welke ik hem een voeglijk tegengeſchenk deed. Hij dreef zijne vriendlijkheid zoo verre, dat hij niet miste mij, elken dag, voor mijne tafel, de beste toebereide vrugten en wortelen en in grooten overvloed te zenden. Luitenant PICKERSGILL, andermaal met de twee ſloepen uitgezonden zijnde om varkens te zoeken, keerde in den avond terug met agt en twintig ſtuks en daar wierden nog viermaal zoo veele aan wal en aan de ſchepen gekogt (3).

Des anderen daags 's morgens, wierden twee of drie van ons, als gewoonlijk, om te handelen naar land gezonden; ik volgde hen en, bij hen koomende, vernam ik dat een der inboorlingen zeer lastig en onbeſchoft geweest was. Men wees mij den man, volkoomen uitgedoscht in zijne oorlogskleeding, met eene knods in elke hand; alzoo hij kwaad in den zin ſcheen te hebben, nam ik hem zijne knodſen af, brak dezelve voor zijne oogen in ſtukken en dwong hem met enige moeite de plaats te verlaaten. Naardien men mij zeide dat hij een opperhoofd was, kreeg ik te meer kwaade gedagten van hem en zond om eene wagt,

dat

dat ik tot nog toe niet nodig gerekend had. Omtrent deezen tijd wierd de Heer SPARMAN, die onvoorzigtiglijk alleen was uitgegaan om planten te zoeken, door twee kaerels aangevallen, die hem van alles beroofde wat hij bij zig had, uitgezonderd zijn langen broek, en die hem verſcheiden ſlagen gaven met zijnen eigen ſabel, maar hem gelukkiglijk niet kwetſten. Zoo dra zij hun oogmerk uitgevoerd hadden, liepen zij weg, waarop een ander inboorling hem een ſtuk doek gaf, om zig te dekken, en hem aan de handelplaats bragt, daar zig een groot aantal inboorlingen bevond. Zoo dra de Heer SPARMAN in dien toeſtand als ik gezegd heb verſcheen, vlugteden zij, tot een' man toe, met den uitterſten haast weg. Mijne eerſte gedagten waren dat zij iets geſtoolen hadden; maar wij wierden weldra uit de dooling geholpen, toen wij den Heer SPARMAN zagen en de zaak ons verteld wierd. Zoo dra ik enige van de inboorlingen kon terug roepen en hen had doen begrijpen dat ik niemand kwaad zoude doen, die 'er onſchuldig aan was, gong ik naar OREE, om over deeze belediging te klaagen, en nam den man mede, die met den Heer SPARMAN was mede gekoomen, om te getuigen. Zoo dra het opperhoofd de gantſche zaak had hooren verhaalen, ſchreide hij overluid, gelijk ook veele andere deeden. Toen zijne eerſte vervoeringen van droefheid over waren, begon hij zijn volk te ver-

vermaanen, aan zeggende (voor zoo verre wij het verſtaan konden) hoe wel ik hen gehandeld had, zoo op deeze als op mijne voorige reis, en hoe laag het van hun was zulke dingen te doen. Toen liet hij zig al hetgeen den Heer SPARMAN ontſtoolen was naauwkeurig opnoemen, beloofde alles te doen wat in zijn vermogen was om hetzelve terug te krijgen, en, opſtaande, vezogt hij mij hem naar mijne ſloep te volgen. Toen het volk dit zag, deeden zij, voor zijne veiligheid, denk ik, bedugt zijnde, alles wat zij konden om hem deezen ſtap, dien zij, ongetwijfeld, als vermetel beſchouwden, te ontraaden. Hij ſpoedde zig naar de ſloep, ondanks alles wat zij mogten doen of zeggen. Zoo dra zij hun geliefd opperhoofd geheel in mijne magt zagen, zetteden zij een groot geſchreeuw op. De droefheid, die zij lieten blijken, was onuitdruklijk; ieders gelaat was met traanen bevogtigd; zij baden, ſmeekten, ja tragteden hem uit de ſloep te ſtooten. Ik voegde zelfs mijn verzoek bij het hunne; want ik kon hen niet langer in die droefheid zien. Alles wat gezegd of gedaan kon worden hielp niets. Hij wilde volſtrekt dat ik in de ſloep kwame, en, zoo dra ik 'er in was, beval hij af te ſteeken. Zijne zuster, met eenen moed bezield, welke dien van haaren koninglijken broeder evenaarde, was de eenigſte, die zig niet tegens zijn vertrek verzettede. Naardien zijn voorneemen, met in onze ſloep te koo-

men,

men, was met ons te gaan, om de dieven te vervolgen, gongen wij, zoo verre wij konden, te water; toen ſtapten wij aan wal, trokken het land in, en reisden enige mijlen verre, het opperhoofd altijd voor uit gaande, en elken, dien hij zag, ondervraagende. Eindelijk trad hij in een huis, dat aan den weg ſtond, liet enige kokos-nooten voor ons brengen en, toen wij ons wat ververscht hadden, wilde hij nog verder gaan. Maar ik verzettede mij 'er tegens, omdat wij, zoo doende, misſchien tot aan den anderen kant van het eiland konden gebragt worden; om dingen, waarvan de meeste, voor zij weder in onze handen kwamen, veelligt het medencemen niet waerdig zouden zijn. Het opperhoofd gebruikte veele redenen om mij overtehaalen om voorttegaan, mij zeggende dat ik mijne ſloep het eiland om konde zenden, om ons te haalen, of dat hij eene kano zoude neemen, om ons t'huis te brengen, zoo het mij te verre was om te gaan. Ik verzogt hem ſlechts iemand om de dingen te willen zenden; want ik bevond dat de dieven ons zoo verre voortuit waren, dat wij hen tot aan het ander eind van het eiland zouden kunnen vervolgen, zonder hen eens in het oog te krijgen. Naardien ik daarenboven voorneemens was des anderen daags 's morgens te vertrekken, veroorzaakte ons dit geval een groot verlies, door alles handel te doen ſtil ſtaan; want de inboorlingen waren zoo verſchrikt, dat geen

hunner ons haderde dan die bij het opperhoofd waren. Het wierd dan des te noodzaaklijker dat ik terug keerde, om de zaaken in haaren voorigen ſtaat te brengen. Toen wij aan onze ſloep terug kwamen, vonden wij 'er OREES zuster en nog verſcheiden andere, die te land herwaarts gekoomen waren. Wij ſtapten onmiddelijk in de ſloep, om naar boord te keeren, zonder zelfs het opperhoofd te vraagen om mede te gaan. Hij wilde egter volſtrekt mede en volgde ons in de ſloep, in ſpijt van het ſmeeken en den wederſtand van degeene die bij hem waren; zijne zuster volgde zijn voorbeeld, zonder zig te laaten wederhouden door de traanen en het bidden van haare dogter, die omtrent zeſtien of agttien jaaren oud was, en die zig uit droefheid met ſchulpen in het hoofd ſneed. Het opperhoofd zettede zig met ons aan tafel en at ſmaaklijk; zijne zuster at, volgens 's lands gewoonte, niets. Na den maaltijd beloonde ik hen genoegzaam voor het vertrouwen, dat zij in mij geſteld hadden, en bragt hen kort daarna beiden aan land, daar enige honderden menſchen op hen ſtonden te wagten, van welke veele hun opperhoofd met traanen van blijdſchap omhelsden. Alles was nu vreugde en vriendſchap; het volk vloeide van alle kanten toe met varkens, hoenderen en vrugten, zoo dat wij 'er terſtond twee ſloepen vol mede laadden. OREE zelf bood mij een groot varken aan en eene groote menigte vrugten. Men

bragt

bragt ons den fabel (het eenigſte van enige waardij dat SPARMAN verloren had) met een gedeelte van zijn' rok en men zeide ons dat wij het overige den volgenden dag zouden ontvangen. Enigen officieren, die uit ſchieten waren, was ook het een en ander ontſtoolen, dat insgelijks terug wierd gegeeven (4).

Dus eindigden de opſchuddingen van dien dag; die ik des te omſtandiger verhaald heb, om te toonen hoe groot een vertrouwen dit braaf oud opperhoofd in ons ſtelde; men kan 'er ook enigermaate uit opmaaken dat de vriendſchap heilig bij hen is. OREE en ik waren boezem-vrienden in alle de formen, die onder hen gebruiklijk zijn, en hij ſcheen te denken dat deeze vriendſchap niet door de daad van eenen anderen konde verbrooken worden; deeze ſcheen ook de voornaamſte reden te zijn, die hij tegens zijn volk gebruikte, toen het hem wilde beletten in mijne ſloep te gaan. Zijne woorden kwamen hier op uit: „OREE" (waarmede hij mij bedoelde, want dus wierd ik altijd genoemd) „ en ik zijn vrienden; ik heb „ niets gedaan om zijne vriendſchap te verbeuren, „ waarom zoude ik dan niet met hem gaan "? Wij zullen egter misſchien nimmer een ander opperhoofd vinden, dat in dezelfde omſtandigheden op dezelfde wijze zal handelen. Men zal mogelijk vraagen: wat had hij te vreezen? waarop ik antwoord. Niets. Want het was mijn voorneemen

men niet een hair van zijn hoofd te krenken, of hem eene minuut langer te houden dan hij wilde. Doch hoe kon hij of het volk dit weeten? Zij wisten wel dat, als hij eens in mijne handen ware, de gantsche macht van het eiland niet in staat zoude zijn hem mij weder te ontneemen, en dat, hoe groot mijn eisch voor zijn rantsoen ook hadde mogen wezen, zij wel genoodzaakt zouden geweest zijn dien intewilligen. Dus verre was hunne vrees voor zijne en hunne eigen veiligheid op reden gegrond.

Den zevenden, 's morgens vroeg, terwijl de touwen los gemaakt wierden, gong ik afscheid neemen van OREE, van kapitein FURNEAUX en den Heer FORSTER verzeld. Wij namen tot geschenken dingen mede, die niet alleen van waardij, maar ook nuttig waren. Ik liet hem ook het plaatjen met het opschrift, dat hij te vooren bewaard had, en een ander koper plaatjen, waarop deeze woorden gegraveerd waren:

Hier ankerden de schepen van Zijne Brittanniſche Majesteit, de Resolutie en de Avontuur, in September 1773.

en enige penningen, alles in een zakjen, welke het opperhoofd beloofde te zullen bewaaren en te vertoonen aan het eerste schip, dat aan het eiland zoude aanlanden. Toen schonk hij mij een varken,

ken, en, na nog zes of agt andere gekogt en de sloep met vrugten gelaaden te hebben, namen wij affcheid, wanneer de goede oude man mij met traanen in de oogen omhelsde. In deeze bijeenkomst wierd 'er niet gesprooken van het overige van de klederen van den Heer SPARMAN. Ik giste dat het niet gebragt was en sprak 'er dus niet van, om het opperhoofd geene sinert te veroorzaaken omtrent dingen, die ik hem den tijd niet gaf om mij weder te bezorgen, want dit was vroeg in den morgen.

Toen wij aan boord kwamen, vonden wij de schepen omringd van eene menigte kanos, vol varkens, hoenderen en vrugten, gelijk bij onze eerste aankomst. Ik was niet lang aan boord geweest of OREE kwam zelf om mij, naar wij verstonden, te berichten dat de dieven gevangen waren en om ons te verzoeken aan wal te koomen om hen te straffen, of te zien straffen; maar dit kon niet geschieden, alzoo de *Resolutie* reeds onder zeil en de *Avontuur* alreeds uit de haven was. Het Opperhoofd bleef aan boord tot wij eene halve mijl in zee waren en toen nam hij een allervriendlijkst affcheid van mij en vertrok in eene kano, die door eenen man en door hem gevoerd wierd, zijnde alle de andere reeds te voren vertrokken. Het speet mij dat ik geen tijd had om met hem naar land te gaan, om te zien hoe deeze lieden zouden gestraft geworden zijn; want ik ben

overtuigd dat hij om deeze reden aan boord kwam.

Wij kregen, geduurende ons kort verblijf aan het klein, maar vrugtbaar eiland *Huaheine*, voor beiden de ſchepen niet minder dan drie honderd varkens, behalven hoenderen en vrugten en, zoo wij langer gebleven waren, zouden wij 'er nog veel meer gekregen hebben; want geene van deeze ververſchingen kon men bemerken dat verminderd waren, doch zij ſcheenen overal in zoo grooten overvloed als ooit te wezen.

Voor wij dit eiland verlieten, nam kapitein FURNEAUX eenen jongman aan boord, OMAI genaamd, een inboorling van *Ulietea*, daar hij enigen eigendom gehad had, van welken hij door het volk van *Bolabola* beroofd was geworden. Ik verwonderde mij in het eerst enigzins, dat kapitein FURNEAUX zig met deezen man belaſtede, die, naar mijne gedagten, geen geſchikt model was van de inwooneren van deeze gelukkige eilanden, noch door geboorte, noch door verkregen rang uitmuntede, en niet fraai van geſtalte, vorm of kleur; want hun volk van den eerſten rang is veel ſchooner, heeft gemeenlijk eene beter houding en is verſtandiger dan de midden-klaſſe van volk, onder welke OMAI behoort. Ik heb egter, zedert mijne aankomst in Engeland, gezien dat ik mij bedrogen had; want, uitgezonderd zijne kleur (die ongetwijfeld van eene don-

ke-

Pl. XXIX.*

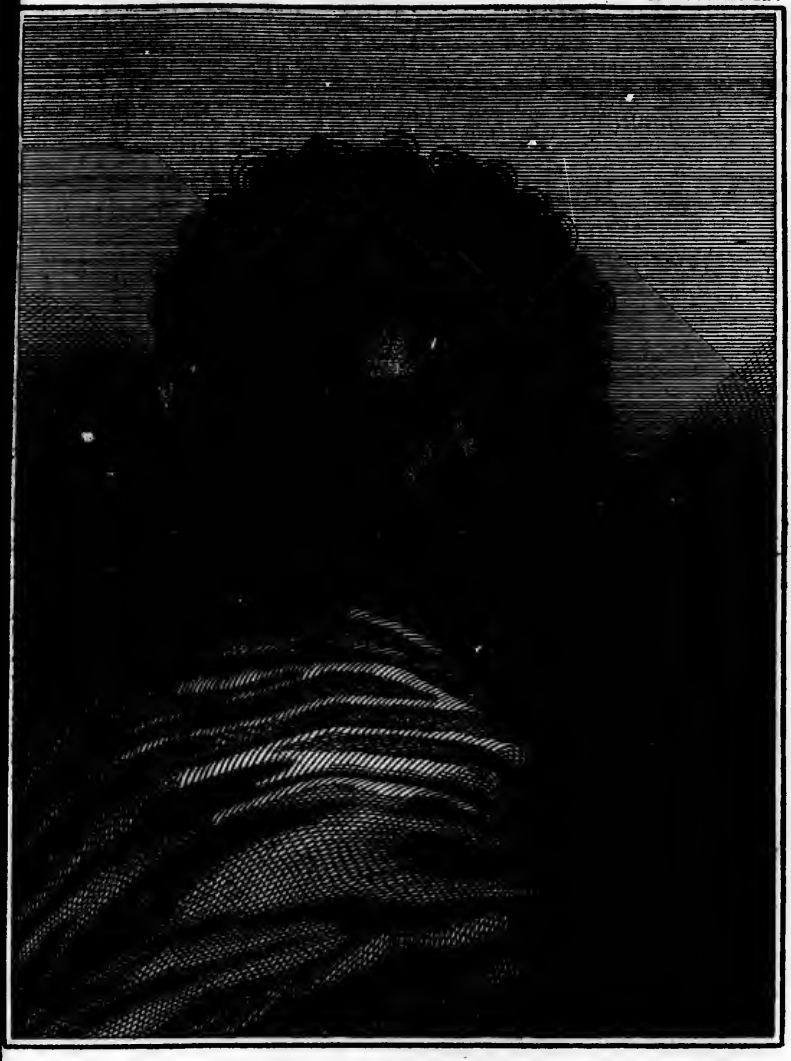

OMAI, INBOORLING VAN ULIETEA.

kerer tint, is dan die van de *Earees* of edellieden, welke, gelijk in andere landen een luier en lekkeren leven leiden en minder aan de hitte van de zon zijn blootgesteld) twijfel ik zeer of wel een ander van de inboorlingen door zijn gedrag onder ons, zoo algemeene voldoening zoude gegeeven hebben. OMAI heeft zeer zeeker een zeer goed verstand, vlugheid en eerlijke beginzelen; hij is van natuur van een geregeld gedrag, dat hem bij het best gezelschap gezien maakte en heeft eenen voegzaamen graad van hoogmoed, die hem leerde het gezelschap van persoonen van laageren rang te mijden. Hij heeft dezelfde hartstochten als andere jonge lieden, maar heeft verstand genoeg om dezelve niet tot eene onbehoorlijke buitensporigheid intevolgen. Ik geloof niet dat hij eenen tegenzin in sterken drank had en, zoo hij onder gezelschap gekoomen ware, daar degeen, die het meest dronk, het meest toegejuicht wierd, twijfel ik niet of hij zoude getragt hebben de goedkeuring van het gezelschap te winnen; maar hij merkte, gelukkig voor hem, dat sterk drinken zeer weinig in gebruik was dan onder het gemeen en alzoo hij zeer oplettend was op de manieren en het gedrag van de fatsoenlijke lieden, die hem met hunne bescherming vereerden, was hij dok sober en zedig en ik heb nooit gehoord dat hij, gedurende den gantschen tijd van zijn verblijf in Engeland, dat twee jaaren was, ooit van wijn be-

bevaagen geweest is, of immer eene geneigdheid heeft laaten blijken om de geſtrengſte regelen van maatigheid te overſchrijden.

Kort na zijne aankomst te *Londen*, bood hem de Graaf VAN SANDWICH, eerſte Lord van de Admiraliteit, Zijne Majeſteit te *Kew* aan, van wien hij allergunſtigst ontvangen wierd, en daar hij den ſterkſten indruk aannam van plichtmaatigheid en dankbaarheid jegens dien grooten en beminnelijken Vorst, dien ik overtuigd ben dat hij tot den laatſten oogenblik zijns levens zal behouden. Hij wierd, geduurende zijn verblijf onder ons, geliefkoosd door veele van den voornaamſten adel en deed niets, dat hem de achting van iemand hunner konde doen verliezen; maar zijne voornaamſte begunſtigers waren de Graaf VAN SANDWICH, de Heer BANKS en Doctor SOLANDER; de eerſte achtte het waarſchijnlijk een plicht, tot zijn ampt behoorende, eenen inwooner van dat gastvrij land, daar de behoeften en ongemakken van degeene, die tot zijn vak behoorden, in de ruimſte maate waren vervuld en verligt, te beſchermen en te begunſtigen; de andere deeden het als een blijk van erkentenis voor het edelmoedig onthaal, dat zij geduurende hun verblijf in zijn land genoten hadden. Het is opmerkenswaerdig dat, ſchoon OMAI, geduurende zijn verblijf in *Engeland*, in het midden der vermaaken leefde, zijne terugreis naar zijn geboorte-land altoos in zijne ge-

gedagten was en, ſchoon hij niet onverduldig was om te gaan, toonde hij egter zijn genoegen, toen de tijd van zijn vertrek naderde. Hij ſcheepte zig met mij in op de *Reſolutie*, toen dat ſchip tot eenen anderen togt was uitgerust, beladen met geſchenken van zijne vrienden en vol dankbaarheid voor het vriendlijk onthaal en de goede behandeling, die hij bij ons genooten had (5).

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Ulietea en vertrek van daar. Voorvallen. OEDIDEE, een der inboorlingen, gaat te ſcheep in de Reſolutie.

Naauwlijks was het Opperhoofd vertrokken of wij rigteden onze koers naar *Ulietea*, daar ik voorneemens was mij enige dagen optehouden. Met het vallen van den avond op de hoogte van de haven van *Ohamaneno* gekoomen zijnde, beſteedden wij den nacht met korte gangen te maaken. Het was donker, maar wij konden genoegzaam zien waar wij waren door de lichten der visſchers op de rifs en de ſtranden van het eiland. Den volgenden morgen, nog enige gangen gedaan hebbende, kwamen wij in den mond van de haven en, alzoo de wind regt uit de haven woei, zond ik eene ſloep uit om te peilen, opdat wij zouden weeten wanneer het anker te laaten vallen. Zoo dra zij het ſein deed, loefden wij digt naar den zuid-hoek van het Kanaal en de ſloep voorbij ſchietende, ankerden wij, met de zeilen bij, in zeventien vademen water. Toen bragten wij ankers en lijnen uit om het ſchip 'er in te winden en, zoo dra de *Reſolutie* uit den weg was, kwam de *Avontuur* op gelijke wijze op en wond zig in

aan

aan de *Reſolutie*. Het inwinden en het vast meeren van de ſchepen nam den geheelen dag weg.

Zoo dra wij ten anker lagen in den mond van de haven, kwamen de inboorlingen in menigte rondom ons in hunne kanos met varkens en vrugten. De laatſte [illegible] mangelden zij voor ſpijkers en glazen kora[illegible]; de eerſte weigerden [illegible] voor als nog, alzoo wij 'er reeds zoo veele aan boord hadden als wij bergen konden. Wij waren egter verplicht verſcheiden aanteneemen, alzoo veele van de voornaamſte kleine biggen, peper, eavoa wortelen, en jonge plataanen boomen bragten en dezelve in het ſchip reikten, of in de ſloepen, die naast het ſchip lagen, legden, of wij wilden of niet; want als wij weigerden die aan boord te neemen, wierpen zij dezelve in de ſloepen. Op deeze wijze verwelkoomde dit goede volk ons in hun land.

Ik heb vergeeten te zeggen dat 'er op *Huaheine* veel naar TUPIA gevraagd wierd; op deeze plaats vernam ieder een naar hem en wel waaraan hij ware geſtorven; en zij waren, als echte wijsgeeren, volmaakt voldaan met de antwoorden, die wij hun gaven. Naardien wij ook niets anders dan de waarheid te zeggen hadden, was het verhaal hetzelfde, door wien het ook mogt verhaald worden (1).

Des anderen daags 's morgens legden wij een plegtig bezoek af bij OREO, het opperhoofd van dit

dit gedeelte van het eiland en wij namen de nodige geſchenken mede. Wij ondergingen geene plegtigheden bij het landen, maar wierden terſtond bij hem gebragt. Hij zat in zijn eigen huis, dat aan den water-kant ſtond, daar hij en zijne vrienden ons met veel hartlijkheid ontvongen. Hij betuigde zeer verheugd te zijn mij weder te zien en begeerde dat wij van naamen zouden verwiſſelen, waarin ik dan ook bewilligde. Ik geloof dat dit het grootſte blijk van vriendſchap is, dat zij eenen vreemdeling geeven kunnen. Hij vroeg naar TUPIA en bij naamen naar alle de Heeren, welke bij mij geweest waren, toen ik het eiland eerst bezogt. Na dat wij het opperhoofd en zijnen vrienden de nodige geſchenken gedaan hadden, vertrokken wij naar boord met een varken en enige vrugten, van hem als tegengeſchenken ontvangen en in den agtermiddag gaf hij mij nog een varken, dat nog grooter was, zonder 'er het minſte voor te begeeren. Ruilingen voor vrugten enz. wierden meest aan de ſchepen gedreven. Ik beproefde deeze artijkelen aan wal te koopen, maar het gelukte mij niet, alzoo de meeste in kanos van verre afſtanden kwamen, en regtſtreeks aan de ſchepen gebragt wierden (2).

Den tienden gongen de kapitein FURNEAUX en ik, na het ontbijt, het opperhoofd een bezoek geeven en wij wierden door hem onthaald op een toneelſpel of *heava*, gelijk gemeenlijk op dee-

deeze eilanden geſpeeld worden. Het muzijk beſtond uit drie trommelen; de ſpeelers uit zeven mannen en eene vrouw, des opperhoofds dogter. Het eenigst vermaaklijk bedrijf van het ſpel was een diefſtal, die door eenen man met zijnen makker gepleegd wierd op zulk eene meesterlijke wijze als genoegzaam het vernuft van dit volk in deeze ondeugd toonde. De diefſtal wordt ontdekt voor de dief tijd heeft om met zijnen buit voorttegaan; daarop volgt eene worſteling met degeene, die geſteld zijn om op het goed te paſſen, die, ſchoon vier tegens twee zijnde, van het toneel geklopt worden en de dief en zijn maat gaan met hunnen buit in triomph henen. Ik was zeer oplettend op dit geheele bedrijf, vastlijk vertrouwende dat het geheel anders zoude geëindigd hebben; want men had mij vooraf gezegd dat 'er *Teto*, dat is *de Dief* zou geſpeeid worden en ik had verſtaan dat de diefſtal met den dood, of eene goede *tiparrahijing* of dragt ſlagen zoude geſtraft worden, eene ſtraf, die men ons zeide dat degeene, welke zig aan deeze misdaad ſchuldig maakten, wierd aangedaan. Dit zij zoo het wil, de vreemdelingen zijn althans uitgezonderd van de beſcherming van deeze wet; deezen beſteelen zij ongeſtraft bij elke gelegenheid, die 'er voorkoomt. Toen het ſpel uit was, keerden wij naar boord om het middagmaal te houden en deeden, in de koelte van den avond eene wandeling aan lan', daar wij van

eenen

eenen van de inboorlingen vernamen dat 'er negen kleine eilandjens, van welke twee onbewoond waren, in het Westen lagen op eenen kleinen afstand (3).

Den elfden, 's morgens vroeg, kreeg ik een bezoek van OREO en zijnen zoon, een jongeling van omtrent twaalf jaaren. De laatste bragt mij een varken en enige vrugten, waarvoor ik hem een geschenk deed van eene bijl en hem een hemd aandeed en andere dingen, die hem niet weinig trotsch op zig zelven maakten. Enige uuren aan boord vertoefd hebbende, gongen zij naar land, gelijk ik ook kort daarop deed, maar op eene andere plaats. Het opperhoofd, hoorende dat ik aan wal was, kwam ter plaatse daar hij de sloep vond, waarin hij een varken en enige vrugten legde, zonder iemand een woord te zeggen en hij kwam met enige zijner vrienden aan boord en spijsde met ons. Na den maaltijd kreeg ik een bezoek van OO-OOROU, het voornaamst opperhoofd van het eiland. Hij wierd bij ons ingeleid door OREO en bragt tot geschenk een groot varken mede, voor welk ik hem een fraai tegengeschenk deed. OREO kogt varkens voor mij (want nu begonnen wij die aanteneemen) en ik had reden om met de koopen, die hij deed, te vreden te wezen. Eindelijk namen zij alle afscheid, na dat zij eene belofte van mij gevergd hadden dat ik hen den volgenden morgen zoude bezoeken, het-

welk

welk ik dan ook deed, in gezelschap van verscheiden van de officieren en heeren. OREO liet een *heava* speelen tot ons vermaak, waarin twee zeer fraaie jonge vrouwen speelden. Deeze *heava* was enigzints verschillende van de andere, die ik gezien had en niet zoo vermaaklijk. Toen het spel uit was, verzelde ons OREO naar boord met twee van zijne vrienden (4).

De volgende dag wierd omtrent op dezelfde wijze doorgebragt, en den veertienden, vroeg in den morgenstond, zond ik den Heer PICKERSGILL met de sloep van de *Resolutie* en den Kotter van de *Avontuur* naar *Otaha*, om nog enige bananen en plataanen tot scheeps-voorraad te haalen; want wij konden van dezelve op *Ulietea* weinig meer krijgen dan genoeg was voor ons tegenswoordig gebruik. OREO en enige van zijne vrienden gaven mij deezen morgen een vrij vroegtijdig bezoek. Ik zeide het opperhoofd dat ik bij hem zoude koomen eeten, en verzogt hem twee biggen op zijne wijze te laaten klaar maaken, dat hij dan ook deed, en omtrent ten een uur gong ik en de officieren en heeren van beiden de schepen naar hem toe, om 'er het middagmaal mede te houden. Toen wij aan het huis van het opperhoofd kwamen, vonden wij de tafel gedekt, dat is de grond was dik met groene bladeren bestrooid; wij gongen 'er rondom zitten; aanstonds wierd 'er eene van de biggen over mijn hoofd op

de

de bladeren geſmeten en terſtond daarop de andere, beiden zoo heet, dat men die niet konde aanraaken. De tafel was rondom voorzien van warme brood-vrugt en plataanen, en men bragt eene menigte kokos-nooten om te drinken. Elk gereed zijnde met zijn mes in de hand, vielen wij 'er zonder verdere omſtandigheid op aan en ik moet, ter eere van hunne keuken, bekennen dat nooit eeren zindelijker of beter klaar gemaakt wierd opgedischt; want ſchoon de biggen geheel opgezet wierden, en de eene tuſſchen vijftig en zestig ponden woog, en de andere omtrent half zoo zwaar, waren zij egter overal even gaar en ſmaakten lekkerer dan op onze wijze klaar gemaakt. Het opperhoofd en zijn zoon en enige van zijne vrienden aten met ons en anderen, die agter ons zaten, reikte men ſtukken over, want daar ſtond eene groote menigte rondom ons, zoo dat men in waarheid kan zeggen dat wij in het openbaar aten. Het Opperhoofd miste niet zijn glas Madera-wijn te drinken, zoo dikwijls het zijne beurt was, niet alleen nu, maar op alle andere tijden dat hij met ons at, zonder 'er ooit door aangedaan te zijn. Zoo dra wij gegeeten hadden, at het volk van de ſloep met degeene die rondom hen waren het overſchot op. Toen wij opreezen, ſtormden veele van het gemeen in om de kruimelen op te raapen, die gevallen waren, en om welke zij de bladeren zeer naauwkeurig doorzogten; dit doet

mij

mij denken dat, ſchoon 'er overvloed van ſpek op deeze eilanden is, hun ſlechts weinig te beurt valt. Sommige van onze heeren, die tegenswoordig waren toen deeze biggen geſlagt en klaar gemaakt wierden, zagen dat het opperhoofd van de ingewanden, de reuzel enz. tien of twaalf gelijke deelen maakte en dezelve aan zeker volk uitdeelde. Daar waren verſcheiden, die dagelijks aan boord der ſchepen kwamen en de ſlagters hielpen; voor het afval van de varkens, die wij ſlagteden. Waarſchijnlijk krijgt het gemeen volk niet veel anders; men moet egter bekennen dat zij zeer zuinig zijn omtrent allerhande levensmiddelen en niets verloren laaten gaan dat door menſchen gegeeten kan worden, bijzonderlijk vleesch en visch (5).

In den agtermiddag wierden wij onderhouden met een toneelſpel; daar wierden 'er bijna dagelijks, geduurende den tijd dat wij hier waren, geſpeeld, hetzij om ons te vermaaken, of tot hunne eigen tijdkorting, of misſchien tot beiden (6).

Den volgenden morgen gebeurden 'er enige omſtandigheden, die ten vollen bewijzen hoe vreesachtig dit volk is. Wij waren verwonderd te zien dat geen hunner als naar gewoonte naar de ſchepen kwam. Naardien twee van ons volk, op de *Avontuur* behoorende, den geheelen nacht, zonder verlof, aan land geweest waren, was mijne eerſte giſſing dat de inboorlingen hen uitgeſchud

zouden hebben en nu niet bij ons durfden koomen, uit vrees dat wij op de eene of andere wijze die belediging zouden wreeken; maar, om daar omtrent betere opheldering te erlangen, gong ik met kapitein FURNEAUX naar het huis van OREO, dat wij gantsch ledig vonden; hij met zijn geheel gezin was weg en de gantsche omtrek, om zoo te zeggen, verlaaten. De twee mannen van de *Avontuur* kwamen te voorschijn en verhaalden ons dat zij door de inboorlingen zeer beleefd behandeld waren, maar zij konden ons geene reden van hunne overhaaste vlugt geeven. Alles wat wij konden verneemen van de weinige, die nabij ons durfden koomen, was dat verscheiden door onze snaphaanen gekwetst en andere gedood waren, ons wijzende waar de kogels in en uit het lighaam gegaan waren. Dit verhaal maakte mij zeer ongerust over ons volk, dat naar *Otaha* gegaan was, vreezende dat 'er op dat eiland enige opschudding voorgevallen ware. Om egter beter onderrigt te worden, besloot ik, zoo het mogelijk ware, het opperhoofd zelf te spreeken. Wij gongen dan in onze sloep met eenen van de inboorlingen bij ons en roeiden langs het strand naar het noorden, werwaarts men ons zeide dat hij gegaan was; wij kwamen weldra in het gezigt van de kano, waarin hij was; maar voor wij haar konden inhaalen, was hij aan land gegaan. Wij gongen daarop ook aan wal en vonden dat hij nog

ver-

verder landwaarts in geweken was. Daar ſtond eene ontzagchelijke menigte menſchen op ſtrand, die ons verzogten dat wij hem zouden volgen. Een man bood zig aan om mij op zijnen rug te draagen; maar de gantſche hiſtorie duiſterer dan ooit ſchijnende en wij alle ongewapend zijnde, vond ik het niet raadzaam mij van de ſloep te verwijderen, maar ſtapte 'er weder in en roeide hem na. Wij kwamen weldra voor de plaats, daar onze gids ons zeide dat hij was en voeren dan ook naar land; de ſloep liep op enigen afſtand van den wal aan den grond, wanneer 'er eene eerwaerdige oude vrouw, de huisvrouw van het opperhoofd, naar ons toe kwam. Zij wierp zig in mijne armen en ſchreide bitterlijk, zoodanig dat het niet mogelijk was een enkel duidlijk woord uit haar te krijgen. Met deeze oude vrouw aan de hand gong ik den wal op tegens den raad van mijnen jongman van *Otahiti*, die meer bevreesd ſcheen dan iemand onzer en waarſchijnlijk alles geloofde wat het volk gezegd had (7). Ik vond het opperhoofd zittende onder de ſchaduwe van een huis, voor welk eene groote open plaats was en van eene groote menigte volks omringd. Zoo dra ik bij hem kwam, ſloeg hij zijne armen om mijnen hals en berſtte uit in traanen, waarin hij verzeld wierd door alle de vrouwen en enige van de mannen, zoo dat het gejammer algemeen wierd. Verwondering alleen wederhield mij van met

hun te ſchreijen; daar verliep enige tijd voor ik een woord uit iemand hunner konde krijgen; eindelijk kon ik, na alle ondervraagingen, niet meer verneemen dan dat zij ongerust waren over de afwezigheid onzer ſloepen, en dagten dat het volk met dezelve voortgegaan was en dat ik geweld zoude gebruiken om hen weder te krijgen; want toen wij hun verzeekerden dat de ſloepen terug zouden koomen, ſcheenen zij vrolijk en wel gemoed en ontkenden, tot een toe, dat 'er iemand gekwetst was, of van hun, of van ons volk en zoo kwam het ook uit; het ſcheen ook niet dat 'er de minſte grond voor deeze vrees ware geweest en wij konden zelfs niet uitvinden waardoor deeze algemeene verſlagenheid ontſtaan was. Na omtrent een uur vertoevens keerde ik naar boord en drie van de inboorlingen voeren met ons mede en verkondigden den vrede, terwijl wij langs het ſtrand roeiden, aan allen, die zij zagen.

Dus wierden de zaaken weder op hunnen voorigen voet herſteld en des anderen daags 's morgens kwamen zij, als gewoonlijk, naar de ſchepen. Na het ontbijt gong ik met kapitein FURNEAUX het opperhoofd bezoeken. Wij vonden hem in zijn eigen huis, volmaakt gerust, zoo dat hij en enige van zijne vrienden bij ons aan boord het middagmaal kwamen houden. Nu hoorde ik dat mijn Otahitiſche jongman POREO beſloten had mij te verlaaten. Ik heb zoo even gezegd dat hij bij

ons

ons was toen ik OREO volgde en dat hij mij raadde niet aan wal te gaan; hij was toen zoo bevreesd, dat hij in de sloep bleef tot hij hoorde dat alles bevredigd was. Toen kwam hij 'er uit en ontmoette daarop eene jonge vrouw, voor welke hij vriendschap had opgevat. Mijnen kruid-horen te bewaaren hebbende, kwam hij en gaf dien aan iemand van mijn volk, die bij mij was, en toen gong hij met haar henen en ik heb hem niet weder gezien.

In den agtermiddag kwamen onze sloepen van *Otaha* terug, vrij zwaar belaaden met plataanen, die wij zeer nodig hadden. Zij waren het eiland omgevaaren, geleid door eenen van de *Earees*, wiens naam BOBA was, en waren door het volk vriendlijk onthaald, dat hun eeten en huisvesting had gegeeven. Den eersten nacht had men hun een toneelspel vertoond; den tweeden nacht was hun slaap gestoord geworden door het steelen van hunne wapen-kist; zij maakten zig insgelijks meester van goederen van de inboorlingen, waardoor zij het meeste weder bekwamen dat zij verloren hadden (7).

Thans eenen grooten voorraad van verversching-gen aan boord gekregen hebbende, besloot ik den volgenden morgen in zee te loopen en maakte zulks bekend aan het opperhoofd, dat mij beloofde mij nog eens te zullen bezoeken voor wij vertrokken. Ten vier uuren begonnen wij de tou-

wen los te maaken en, zoo dra het licht was, kwam OREO, zijn zoon en enige van zijne vrienden bij ons aan boord. Daar kwamen ook veele kanos af met vrugten en varkens; zij verzogten ons zelfs de varkens van hun te willen neemen, roepende *Tiyo boa atoi*: „ Ik ben uw vriend, neem mijn „ varken en geef mij een' bijl." Maar onze verdekken waren reeds zoo vol, dat wij ons naauwlijks beweegen konden, hebbende op beiden de ſchepen tusſchen drie en vier honderd ſtuks. Aan de vermeerdering van onze kudde, gevoegd bij hetgeen wij ingezouten en verteerd hadden, denk ik dat wij op dit eiland vier honderd ſtuks en meer opgedaan hebben. Veele waren, wel is waar, nog maar ſpeenvarkens; andere woogen honderd ponden en meer, maar de gewoone zwaarte was van veertig tot zestig ponden. Het is niet ligt te bepaalen hoe veele wij 'er zouden kunnen gekregen hebben, als wij plaats hadden kunnen vinden voor allen, die ons aangeboden wierden (8).

Het opperhoofd en zijne vrienden verlieten ons niet dan toen wij reeds onder zeil waren en voor hij henen gong, drong hij ſterk bij mij aan om te weeten of ik niet weder zoude koomen, en wanneer? vraagen, die mij dagelijks door veele van deeze eilanders gedaan wierden (9), dat mijn Otahitiſche jongman mij verlaaten had was niets, alzoo veele jonge lieden van dit eiland zig uit zigzelven aanboodden om met ons te gaan. Ik vond

goed

goed eenen derzelve aan boord te neemen, die omtrent zeventien of agtden jaren oud was, ODIDEE genaamd, een inboorling van *Bolabola* en een nabeſtaande van den grooten OPOONY, opperhoofd van dat eiland (10). Zoo dra wij de haven uit en onder zeil waren, zagen wij eene kano, die ons volgde en die door twee mannen gevoerd wierd, waarop ik op den wind bleef leggen; zij kwamen aan het ſchip en bragten mij een geſchenk van gebraaden vrugten en wortelen van wegens OREO. Ik deed hun een goed tegen-geſchenk voor ik hen liet gaan en zettede mijne koers, in gezelſchap van de *Avontuur*, westwaarts.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Bericht van een Spaansch ſchip, dat Otahiti *had aangedaan. Tegenswoordige ſtaat van deeze eilanden. Aanmerkingen over de ziekten en gewoonten der inwooneren. Enige verkeerde berichten omtrent de vrouwen verbeterd.*

Thans zal ik enig verder verſlag van deeze eilanden geeven; want, ſchoon ik vrij naauwkeurig geweest ben in het verhaalen der dagelijkſe voorvallen, heb ik egter het een en ander, dat belangrijk is, moeten overſlaan.

Kort na onze aankomst te *Otahiti* wierd ons bericht dat 'er een ſchip, omtrent zoo groot als de *Reſolutie*, in de *Owhaiurua* haven omtrent het Zuid-Oostlijk einde van het eiland geweest was, daar het omtrent drie weeken was gebleven, en dat het omtrent drie maanden voor onze aankomst onder zeil gegaan was. Men verhaalde ons dat 'er vier van de inboorlingen in hetzelve vertrokken waren, welker naamen waren BEBEDEBEA, PAOODOU, TANADOOEE en OPAHIAH. Wij gisten op dien tijd dat het een Fransch ſchip geweest ware; maar, toen wij aan de Kaap *de Goede Hoop* kwamen, hoorden wij dat het een Spaansch ſchip was geweest, dat van Amerika was uitgezeild.

Pl. xxx.

H I T I O

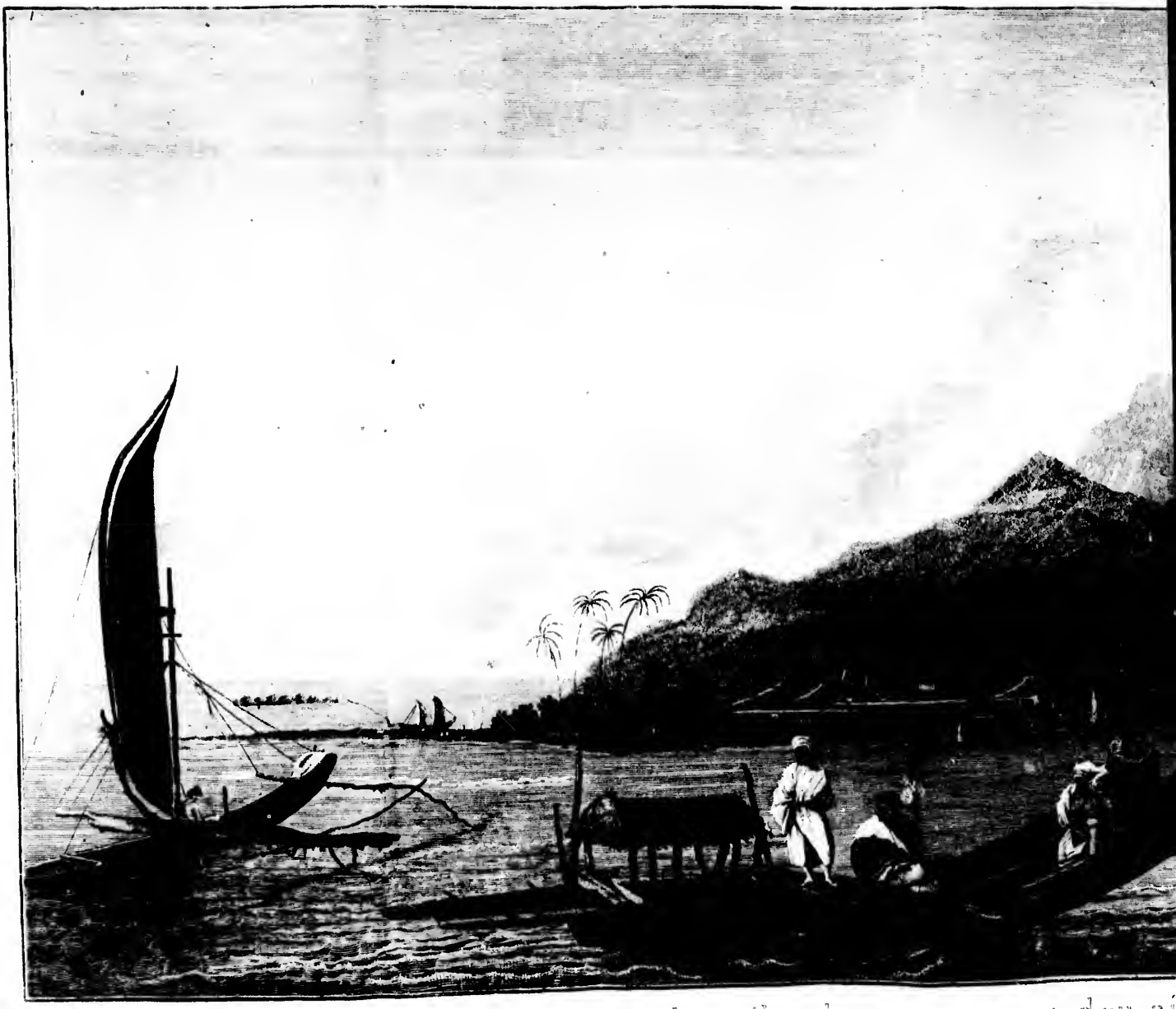

Vezigt van het eiland ORAITEA op den a

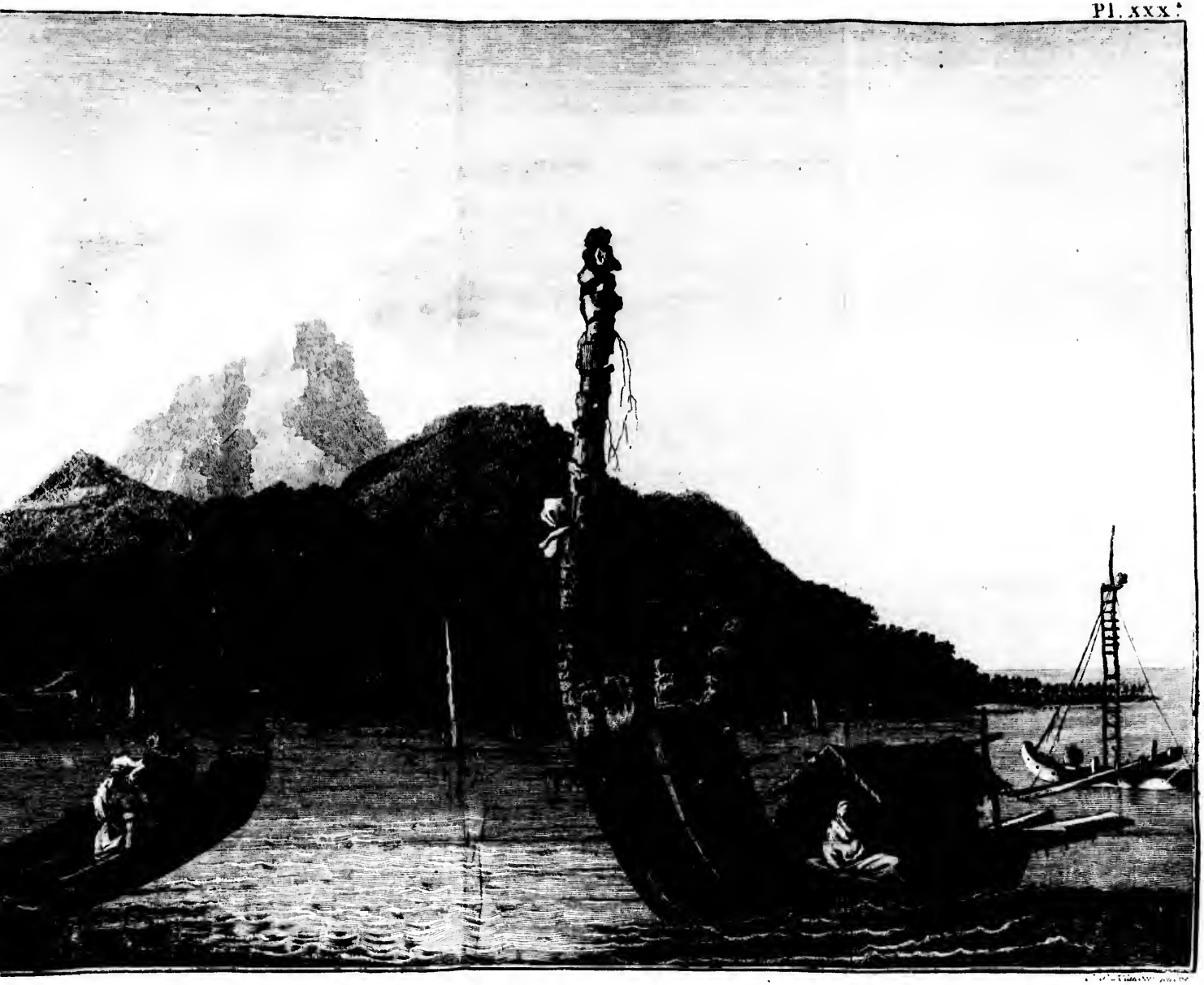

yx en den áás aard van eene zee-mijl in het z.o.

O T A

zeild. De *Otahitiers* klaagden over eene ziekte, die hun door het volk van dat ſchip was medegedeeld, die, zoo zij zeiden, het hoofd, de keel en de maag aandeed en hen eindelijk doed ſterven. Zij ſcheenen dezelve zeer te vreezen en vroegen geduuriglijk of wij die ook hadden. Dit ſchip onderſcheidden zij bij den naam van *Pahâi no peppe* (ſchip van *Peppe*) en de ziekte noemden zij *Apa no pep-pe*, even gelijk zij de Venus-ziekte *Apa no Pretane* (de Engelſche ziekte) noemen, ſchoon zij alle, tot een man toe, zeggen dat zij op het eiland gebragt is door den Heer DE BOUGAINVILLE; maar ik heb reeds aangemerkt dat zij dagten dat de Heer DE BOUGAINVILLE van *Pretane* kwam, zoo wel als alle de andere ſchepen, die het eiland aangedaan hadden.

Zonder deeze verzeekering van de inboorlingen en omdat geen van het volk van kapitein WALLIS met de venus-ziekte beſmet wierd, toen zij op *Otahiti* waren, of na dat zij dat eiland verlaaten hadden, zou ik beſlooten hebben dat, lang voor deeze eilanders door Europeaanen waren bezogt, deeze ziekte of eene andere, die 'er aan grenst, onder hen gewoed hadde; want ik heb hen hooren ſpreeken van menſchen, die voor dien tijd van eene ziekte geſtorven waren, welke wij voor de pokken hielden. Doch dit zij zoo het wil, zij is nu veel minder gemeen onder hen dan in het jaar 1769, toen ik deeze eilanden eerst bezogt. Zij

zeggen dat zij haar kunnen geneezen en zulks blijkt ook volkoomen; want, ſchoon de meeste van mijn volk vrij veel gemeenſchap met de vrouwen hadden, waren egter zeer weinige hunner van deeze ziekte aangetast en bij die, welke 'er van aangedaan waren, was zij zoo ligt, dat zij gemaklijk geneezen wierd. Maar onder de inboorlingen is zij, als zij tot de pokken overſlaat, volgens hun zeggen, ongeneeslijk. Sommige van ons volk beweeren dat zij enige onder hen gezien hebben, welke deeze laatſte ziekte in eenen hoogen graad hadden; maar de heelmeester, die 'er zijn werk van maakte om 'er onderzoek naar te doen, kon 'er nooit zeekerheid van erlangen. Dit volk is zeer aan klierachtige ongemakken onderworpen en was zulks reeds voor zij van Europeaanen bezogt wierden, zoo dat een matroos gemaklijk de eene ziekte voor de andere kon aanzien.

Het eiland *Otahiti*, dat in de jaaren 1767 en 1768, als het ware, van varkens en hoenderen krielde, was nu zoo ſlegt voorzien van dit gedierte, dat bijna niets de eigenaars konde overhaalen om die te verkoopen. De weinige, die zij op deezen tijd bezaten, ſcheenen ter beſchikking van de Koningen te ſtaan; want toen wij in de *Oaiti-piha-Baai*, in het Koningrijk *Tiarrabou* of in het kleinſt ſchier-eiland, lagen, behoorden alle de varkens en hoenders, die wij zagen, naar men ons zeide, aan WAHEATOUA en alle, die wij

wij in het Koningrijk *Opoureonu* of het grootst ſchier-eiland zagen, behoorden OTOO toe. Geduurende de zeventien dagen, die wij aan dit eiland doorbragten, kreegen wij ſlechts vier en twintig varkens, waarvan de helft van de twee koningen zelve kwam, en de andere helft wierd ons, geloof ik, volgens hun verlof of hunnen last verkogt Wij wierden egter overvloedig voorzien van alle de vrugten, welke het eiland oplevert, uitgezonderd brood-vrugt, van welke het nu de tijd niet was, noch op dit, noch op de andere eilanden. Kokosnooten en plataanen waren de vrugten, van welke wij den meesten overvloed kreegen; de laatſte met enige yams en andere wortelen dienden ons voor brood. Op *Otahiti* kreegen wij eene groote menigte appelen, en eene vrugt als eene perſik, bij hen *Aheeya* genaamd. Deeze vrugt viel op alle deeze eilanden; maar appelen vonden wij alleen op *Otahiti* en zij waren onzen zieken aan de ſcheurbuik van een oneindig nut. Van alle de zaaden, die door Europeaanen op deeze eilanden gebragt zijn, zijn 'er geene geſlaagd dan pompoenen, en deeze ſmaaken hun niet, dat niet te verwonderen is.

De ſchaarschheid van varkens op *Otahiti* kan aan twee oorzaaken worden toegeſchreven, voor eerst aan het getal dat verteerd en medegenoomen is op de ſchepen, die hier zedert enige jaaren geweest zijn, en ten tweeden aan de geduurige oor-

oorlogen tusschen de twee rijken (1). Wij weeten van twee zedert het jaar 1767; thans is 'er vrede tusschen dezelve, schoon zij niet veel vriendschap voor elkanderen schijnen te hebben. Ik heb de reden van den laatsten oorlog niet te weeten kunnen koomen, noch wie de overhand in den strijd gehad hadde. In het gevegt, dat een einde van den oorlog maakte, sneuvelden 'er veele van beiden zijden. Aan de zijde van *Opoureonu* sneuvelde TOUTAHA, en verscheiden andere opperhoofden, die mij bij naamen genoemd wierden. TOUTAHA ligt in de *Marai* van zijn geslacht te *Oparree* begraaven en zijne moeder en verscheiden andere vrouwen van zijn gezin worden nu door OTOO, den regeerenden Vorst, een man, die zig in den eersten opslag niet zeer tot zijn voordeel vertoonde, onderhouden. Ik weet weinig van WAHEATOUA van *Tiarrabou*. Deeze Vorst, die niet boven de twintig jaaren oud is, nam alle de deftigheid van eenen man van vijftig aan. Zijne onderdaanen ontdekken zig niet voor hem, of bewijzen hem geene uitwendige hulde, gelijk aan OTOO; zij schijnen hem egter wel zoo veel eerbied te betoonen en hij verscheen in grooter statie. Hij wierd verzeld van enige mannen van middelbaaren of gevorderden ouderdom, die zijne raadsheeren scheenen te zijn; zoodanig scheen mij de toenmalige staat van *Otahiti* te wezen. De andere eilanden, dat is *Huaheine*, *Ulietea* en *Otaha* wa-

waren in eenen bloeiender ſtaat dan toen ik aldaar de voorige reis was. Zij hadden zedert dien tijd den zegen des vredes genoten; het volk ſcheen zoo gelukkig als enig onder de zon en zoo mogen zij zig ook wel achten, want zij bezitten niet alleen de benodigdheden, maar veele van de aangenaamheden des levens in den grootſten overvloed, en mijn jongman zeide mij dat varkens, hoenders en vrugten in even zoodanigen overvloed op *Bolabola* zijn, iets dat TUPIA nooit wilde bekennen. Om deeze ſchijnbaare tegenſtrijdigheid optehelderen, moet ik aanmerken dat de een voor, en de ander tegens dit eiland was ingenoomen.]

Naardien ik in mijne voorige reis verſlag gedaan heb van de voortbrengzelen van deeze eilanden en van de zeden en gewoonten der inboorlingen, zal het niet nodig zijn deeze voorwerpen alhier wederom aantevoeren, dan in zoo verre ik 'er iets kan bijvoegen, of misſlagen, welke ik mag begaan hebben, verbeteren.

Naardien ik enige reden had om te denken dat 'er, onder hunne godsdienſtige plegtigheden ook somtijds menschlijke offerhanden nodig geoordeeld wierden, gong ik op eenen dag naar een *Marai* in *Matavai-Baai*, in gezelſchap van kapitain FURNEAUX, en, gelijk bij alle andere gelegenheden, eenen man bij mij hebbende, die hunne taal tamelijk wel ſprak, gelijk ook verſcheiden inboorlingen, een van welke een verſtandig

en

en gevoelig man was. In de *Marai* was een *Tupapou* of lijk-huisjen, waarop een lijk en enige ſtukken vleesch lagen, zoo dat alles mij beloofde in mijn onderzoek te zullen ſlaagen. Ik begon met vraagen omtrent de verſchillende voorwerpen, die daar waren, of de plataanen en het vleesch voor den *Eatua* waren? Of zij den *Eatua* varkens, honden en hoenderen offerden? op alle welke vraagen hij bevestigender wijze antwoordde. Toen vroeg ik of zij den *Eatua* menſchen offerden? Hij antwoordde *Taata eno*, dat is, ſlegte menſchen, welke zij eerſt *tiparrahy*, of ſloegen tot zij dood waren. Ik vroeg hem daarop of 'er ook goede menſchen op deeze wijze ter dood gebragt wierden? Zijn antwoord was, neen, niet dan *Taata eno*. Ik vroeg hem of men ook *Earees* aldus ter dood bragt? hij zeide dat deeze varkens hadden om aan den *Eatua* te geeven en herhaalde weder *Taata eno*. Toen vroeg ik hem of *Towtows*, dat is de bedienden of ſlaaven, die geene varkens, honden of hoenderen hadden, maar evenwel goede menſchen waren, aan den *Eatua* geofferd wierden? Zijn antwoord was: Neen, alleenlijk ſlegte menſchen. Ik deed hem verſcheiden vraagen meer, en alle zijne antwoorden ſcheenen op dit een punt t'huis te koomen, dat 'er ſomtijds menſchen om zekere misdaden wierden veroordeeld om aan de Goden geofferd te worden, zoo zij niets hadden om zig vrij te koopen.

Dit

Een Lijk-huisjen met een LYK en de OP

en de OPPER-ROUW-DRAAGER in zijn plegtgewaad.

Dit betekent, denk ik, dat het bij ſommige gelegenheden nodig geoordeeld wordt menſchen te offeren, bijzonderlijk als zij zulke menſchen neemen, die, volgens de wetten van hun land, hun leven verbeurd hebben en niets hebben om zig vrij te koopen en de zulke zullen over het algemeen van de laagſte klaſſe des volks zijn.

De man, dien ik deeze vraagen deed, gaf zig, zoo wel als enige andere, moeite om ons deeze geheele gewoonte te verklaaren; maar wij waren hunne taal niet genoeg magtig om hen te verſtaan. Ik heb zedert van OMAI vernoomen dat zij het Opperwezen menschlijke offerhanden offeren. Volgens zijn bericht hangt het van de willekeur van den Hogepriester af wie alzoo zullen geofferd worden. Als zij bij eene plegtige gelegenheid verzameld zijn, begeeft hij zig alleen in het huis van God, en blijft daar enigen tijd; als hij 'er uit koomt, zegt hij hun dat hij hunnen grooten God gezien en met hem geſprooken heeft (welk voorrecht de Hogepriester alleen geniet) en dat hij eene menschlijke offerhande gevorderd heeft; hij zegt hun dat hij dien perſoon heeft begeerd, iemand, die daar tegenswoordig is, noemende, tegens wien de priester waarſchijnlijk is vooringenoomen. Deeze wordt onmiddelijk dood geſlaagen en dus aan des priesters kwaadaartigheid opgeofferd, die ongetwijfeld, als het nodig is, behendigheid genoeg heeft om het volk wijs te maa-

maaken dat hij een ſlegt mensch was. Hunne lijkplegtigheden uitgezonderd, hebben wij alle de kennis, die wij van hunnen godsdienst bekoomen hebben, uit berichten en, alzoo hunne taal ſlechts onvolkoomen verſtaan wordt, zelfs door degeene, die 'er de grootſte kennis van meenen te hebben, weet men daaromtrent nog maar weinig met zeekerheid.

Het vogt, dat zij van de plant, *Ava ava* genaamd, maaken, wordt uit den wortel geperst en niet uit de bladeren, gelijk in mijne voorgaande reisbeſchrijving gezegd is. De wijze van deezen drank te maaken is zoo eenvoudig als walglijk voor eenen Europeaan. Het geſchiedt aldus: verſcheiden menſchen neemen iets van den wortel en kaauwen het tot het zagt en vleeſchig is; dan ſpuuwen zij het uit in een ſchotel of ander vat, en alle in hetzelfde; als 'er genoeg gekaauwd is, wordt 'er min of meer water bijgedaan, naar men het meer of min ſterk wil maaken; het ſap, dus verlengd zijnde, wordt door de eene of andere vezelachtige ſtof, als fijne krullen, doorgezijgd, waarna het gereed is tot gebruik, en het wordt altijd terſtond gedronken; het heeft den ſmaak van peper, maar is laf en wat ſmaakloos; doch ſchoon het dronken maakt, heb ik egter maar een voorbeeld gezien dat het die uitwerking had, alzoo zij het gemeenlijk zeer maatig en weinig te gelijk drinken. Somtijds kaauwen zij deezen wortel, gelijk

lijk de Europeaanen tabak, en ſlikken hun ſpeekzel in, en ſomtijds heb ik hen denzelven geheel zien opeeten.

Op *Ulietea* kweeken zij deezen wortel in grooten overvloed; maar op *Otahiti* maar zeer weinig. Ik geloof dat 'er maar weinige eilanden in deeze zee zijn, die niet meer of min van denzelven voortbrengen, en de inboorlingen bezigen dien tot hetzelfde gebruik; gelijk blijkt uit het bericht van LE MAIRE omtrent het eiland *Hoorn*, waarin hij zegt dat de inboorlingen eenen drank maaken van eene plant, op de boven verhaalde wijze.

Men heeft de vrouwen van *Otahiti* en de *Societeit Eilanden* groot onrecht gedaan met haar te beſchrijven, als zonder uitzondering gereed om de laatſte gunst te vergunnen aan ieder, die haar daarvoor betaalen wil. Dit is geenzints zoo; de gunſten van getrouwde vrouwen en ook van ongetrouwde van hooger ſtaat zijn alhier even moeielijk te erlangen als in enig ander land hoegenaamd. Even min kan deeze beſchuldiging zonder uitzondering gelden tegens de ongetrouwde vrouwen van de laagere klaſſen; want veele van deeze laaten zulke gemeenzaamheden niet toe. Dat hier losbandige vrouwlieden zijn, zoo wel als in andere landen, is zeer zeeker, en misſchien naar evenredigheid nog meer, en zoodanige waren die, welke bij ons volk aan boord en op de post aan

den wal kwamen. Als men deeze zonder uitzondering ziet omgaan met andere, die niet zoo losbandig zijn, zelfs van den eersten rang, is men, in het eerst, genegen te gelooven dat zij alle eveneens gezind zijn en dat het eenigst onderscheid in den prijs is; maar de waarheid is dat eene vrouw, die zig aan de mannen overgeeft, naar hunne denkbeelden, geene misdaad van zoo zwaar eenen aart schijnt begaan te hebben, dat dezelve haar van de achting en den omgang van de maatschappij in het algemeen zoude moeten berooven. Een vreemdeling, die in Engeland kwam, zou, met even veel billijkheid, het karakter der Engelsche vrouwen kunnen opmaaken naar die, welke hij aan boord van de schepen in eene van onze zeehavenen of in de huizen van losbandigheid in *Covent-Garden* of *Drury-lane* zoude ontmoeten. Ik moet egter bekennen dat zij alle volkoomen uitgeleerd zijn in de konst van de mannen aantelokken en dat zeer weinige enige ingetogenheid in haare gesprekken gebruiken. Het is dan ook geen wonder dat men haar alle voor ligtekooien hebbe versleten.

Bij hetgeen ik in mijne eerste reis gezegd heb van de aardrijkskundige ligging van deeze eilanden zal ik nu alleen voegen dat wij de Breedte van *Oaiti-piha-Baai*, aan *Otahiti*, bevonden te zijn 17° 46′ 28″. Z. en de Lengte 0° 21′ 25½″ O. van *Venus-punt*, of 149° 13′ 24″ W. van *Greenwich*.

wich. Het verſchil van Breedte en Lengte tuſſchen *Venus-punt* en *Oaiti-piha* is twee en $4\frac{1}{4}$ Engelſche mijlen grooter dan ik onderſtelde, toen ik het eiland in het jaar 1769 omſtevende. Het is dan ook zeer waarſchijnlijk dat het geheel eiland van eene grooter uitgeſtrektheid is dan ik het op dien tijd rekende. De Sterrekundigen hadden hunne werktuigen op *Venus-punt* gezet, aldaar hunne waarneemingen gedaan, en de Breedte van dezelve bevonden 17° 29′ 13″ Z. te zijn. Dit verſchilt maar twee ſeconden van die, welke de Heer GREEN en ik gevonden hadden, en de Lengte van 149° 34′ $49\frac{1}{2}$″ W. is, volgens alle waarneemingen, even naauwkeurig. Het uurwerk van KENDAL won elken dag 8″ 863 op den middelbaaren tijd, dat ſlechts 0″ 142 minder is dan in *Koningin Charlotta kanaal*; bij gevolg was deszelfs miswijzing in lengte van weinig belang.

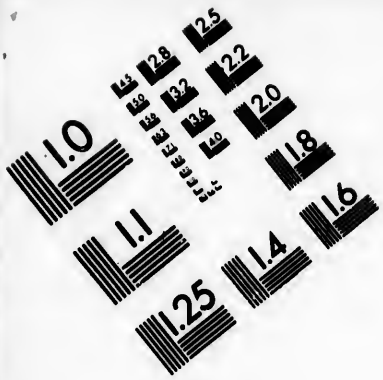
1.0
1.1
1.25
1.4
1.6
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
5.0
5.6
6.3
7.1
8.0
9.0
10.0
11.0
12.5
14.0
16.0
18.0
20.0
22.0
25.0
28.0
32.0
36.0
40.0
45.0
50.0
56.0
63.0
71.0
80.0
90.0
100.0
112.0
125.0
140.0
160.0
180.0
200.0
224.0
250.0
280.0
320.0
360.0
400.0
450.0
500.0
560.0
630.0
710.0
800.0
900.0
1000.0
1120.0
1250.0
1400.0
1600.0
1800.0
2000.0
2240.0
2500.0
2800.0
3200.0
3600.0
4000.0
4500.0
5000.0
5600.0
6300.0
7100.0
8000.0
9000.0
10000.0
11200.0
12500.0
14000.0
16000.0
18000.0
20000.0
22400.0
25000.0
28000.0
32000.0
36000.0
40000.0
45000.0
50000.0
56000.0
63000.0
71000.0
80000.0
90000.0
100000.0
112000.0
125000.0
140000.0
160000.0
180000.0
200000.0
224000.0
250000.0
280000.0
320000.0
360000.0
400000.0
450000.0
500000.0
560000.0
630000.0
710000.0
800000.0
900000.0
1000000.0
1120000.0
1250000.0
1400000.0
1600000.0
1800000.0
2000000.0
2240000.0
2500000.0
2800000.0
3200000.0
3600000.0
4000000.0
4500000.0
5000000.0
5600000.0
6300000.0
7100000.0
8000000.0
9000000.0
10000000.0
11200000.0
12500000.0
14000000.0
16000000.0
18000000.0
20000000.0
22400000.0
25000000.0
28000000.0
32000000.0
36000000.0
40000000.0
45000000.0
50000000.0
56000000.0
63000000.0
71000000.0
80000000.0
90000000.0
100000000.0
112000000.0
125000000.0
140000000.0
160000000.0
180000000.0
200000000.0
224000000.0
250000000.0
280000000.0
320000000.0
360000000.0
400000000.0
450000000.0
500000000.0
560000000.0
630000000.0
710000000.0
800000000.0
900000000.0
1000000000.0
1120000000.0
1250000000.0
1400000000.0
1600000000.0
1800000000.0
2000000000.0
2240000000.0
2500000000.0
2800000000.0
3200000000.0
3600000000.0
4000000000.0
4500000000.0
5000000000.0
5600000000.0
6300000000.0
7100000000.0
8000000000.0
9000000000.0
10000000000.0
11200000000.0
12500000000.0
14000000000.0
16000000000.0
18000000000.0
20000000000.0
22400000000.0
25000000000.0
28000000000.0
32000000000.0
36000000000.0
40000000000.0
45000000000.0
50000000000.0
56000000000.0
63000000000.0
71000000000.0
80000000000.0
90000000000.0
100000000000.0
112000000000.0
125000000000.0
140000000000.0
160000000000.0
180000000000.0
200000000000.0
224000000000.0
250000000000.0
280000000000.0
320000000000.0
360000000000.0
400000000000.0
450000000000.0
500000000000.0
560000000000.0
630000000000.0
710000000000.0
800000000000.0
900000000000.0
1000000000000.0
1120000000000.0
1250000000000.0
1400000000000.0
1600000000000.0
1800000000000.0
2000000000000.0
2240000000000.0
2500000000000.0
2800000000000.0
3200000000000.0
3600000000000.0
4000000000000.0
4500000000000.0
5000000000000.0
5600000000000.0
6300000000000.0
7100000000000.0
8000000000000.0
9000000000000.0
10000000000000.0
11200000000000.0
12500000000000.0
14000000000000.0
16000000000000.0
18000000000000.0
20000000000000.0
22400000000000.0
25000000000000.0
28000000000000.0
32000000000000.0
36000000000000.0
40000000000000.0
45000000000000.0
50000000000000.0
56000000000000.0
63000000000000.0
71000000000000.0
80000000000000.0
90000000000000.0
100000000000000.0
112000000000000.0
125000000000000.0
140000000000000.0
160000000000000.0
180000000000000.0
200000000000000.0
224000000000000.0
250000000000000.0
280000000000000.0
320000000000000.0
360000000000000.0
400000000000000.0
450000000000000.0
500000000000000.0
560000000000000.0
630000000000000.0
710000000000000.0
800000000000000.0
900000000000000.0
1000000000000000.0
1120000000000000.0
1250000000000000.0
1400000000000000.0
1600000000000000.0
1800000000000000.0
2000000000000000.0
2240000000000000.0
2500000000000000.0
2800000000000000.0
3200000000000000.0
3600000000000000.0
4000000000000000.0
4500000000000000.0
5000000000000000.0
5600000000000000.0
6300000000000000.0
7100000000000000.0
8000000000000000.0
9000000000000000.0
10000000000000000.0
11200000000000000.0
12500000000000000.0
14000000000000000.0
16000000000000000.0
18000000000000000.0
20000000000000000.0
22400000000000000.0
25000000000000000.0
28000000000000000.0
32000000000000000.0
36000000000000000.0
40000000000000000.0
45000000000000000.0
50000000000000000.0
56000000000000000.0
63000000000000000.0
71000000000000000.0
80000000000000000.0
90000000000000000.0
100000000000000000.0
112000000000000000.0
125000000000000000.0
140000000000000000.0
160000000000000000.0
180000000000000000.0
200000000000000000.0
224000000000000000.0
250000000000000000.0
280000000000000000.0
320000000000000000.0
360000000000000000.0
400000000000000000.0
450000000000000000.0
500000000000000000.0
560000000000000000.0
630000000000000000.0
710000000000000000.0
800000000000000000.0
900000000000000000.0
1000000000000000000.0
1120000000000000000.0
1250000000000000000.0
1400000000000000000.0
1600000000000000000.0
1800000000000000000.0
2000000000000000000.0
2240000000000000000.0
2500000000000000000.0
2800000000000000000.0
3200000000000000000.0
3600000000000000000.0
4000000000000000000.0
4500000000000000000.0
5000000000000000000.0
5600000000000000000.0
6300000000000000000.0
7100000000000000000.0
8000000000000000000.0
9000000000000000000.0
10000000000000000000.0
11200000000000000000.0
12500000000000000000.0
14000000000000000000.0
16000000000000000000.0
18000000000000000000.0
20000000000000000000.0
22400000000000000000.0
25000000000000000000.0
28000000000000000000.0
32000000000000000000.0
36000000000000000000.0
40000000000000000000.0
45000000000000000000.0
50000000000000000000.0
56000000000000000000.0
63000000000000000000.0
71000000000000000000.0
80000000000000000000.0
90000000000000000000.0
100000000000000000000.0
112000000000000000000.0
125000000000000000000.0
140000000000000000000.0
160000000000000000000.0
180000000000000000000.0
200000000000000000000.0
224000000000000000000.0
250000000000000000000.0
280000000000000000000.0
320000000000000000000.0
360000000000000000000.0
400000000000000000000.0
450000000000000000000.0
500000000000000000000.0
560000000000000000000.0
630000000000000000000.0
710000000000000000000.0
800000000000000000000.0
900000000000000000000.0
1000000000000000000000.0
1120000000000000000000.0
1250000000000000000000.0
1400000000000000000000.0
1600000000000000000000.0
1800000000000000000000.0
2000000000000000000000.0
2240000000000000000000.0
2500000000000000000000.0
2800000000000000000000.0
3200000000000000000000.0
3600000000000000000000.0
4000000000000000000000.0
4500000000000000000000.0
5000000000000000000000.0
5600000000000000000000.0
6300000000000000000000.0
7100000000000000000000.0
8000000000000000000000.0
9000000000000000000000.0
10000000000000000000000.0
11200000000000000000000.0
12500000000000000000000.0
14000000000000000000000.0
16000000000000000000000.0
18000000000000000000000.0
20000000000000000000000.0
22400000000000000000000.0
25000000000000000000000.0
28000000000000000000000.0
32000000000000000000000.0
36000000000000000000000.0
40000000000000000000000.0
45000000000000000000000.0
50000000000000000000000.0
56000000000000000000000.0
63000000000000000000000.0
71000000000000000000000.0
80000000000000000000000.0
90000000000000000000000.0
100000000000000000000000.0
112000000000000000000000.0
125000000000000000000000.0
140000000000000000000000.0
160000000000000000000000.0
180000000000000000000000.0
200000000000000000000000.0
224000000000000000000000.0
250000000000000000000000.0
280000000000000000000000.0
320000000000000000000000.0
360000000000000000000000.0
400000000000000000000000.0
450000000000000000000000.0
500000000000000000000000.0
560000000000000000000000.0
630000000000000000000000.0
710000000000000000000000.0
800000000000000000000000.0
900000000000000000000000.0
1000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000.0
1250000000000000000000000.0
1400000000000000000000000.0
1600000000000000000000000.0
1800000000000000000000000.0
2000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000.0
2500000000000000000000000.0
2800000000000000000000000.0
3200000000000000000000000.0
3600000000000000000000000.0
4000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000.0
5000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000.0
6300000000000000000000000.0
7100000000000000000000000.0
8000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000.0
12500000000000000000000000.0
14000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000.0
25000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.

2.8
2.5
3.2
2.2
3.6
2.0
1.8
1.6
1.1
1.0

REIZE

NAAR DE

ZUID-POOL

EN RONDOM DE

WAEREL D.

TWEEDE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Togt van Ulietea *naar de* Vrienden Eilanden. *Ontdekking van het Eiland* Hervey. *Voorvallen op het Eiland* Middelburg.

Ulietea verlaaten hebbende, ſtuurde ik Weſtwaarts enigzints Zuidlijk, om de koerſen van voorige reizigers te mijden en om in de breedte van de Eilanden *Middelburg* en *Amſterdam* te koomen; want mijn voorneemen was weſtwaarts te ſtevenen tot deeze eilanden en dezelve, als ik het dienſtig oordeelde, aan te doen, voor ik den ſte-

ven

K

END

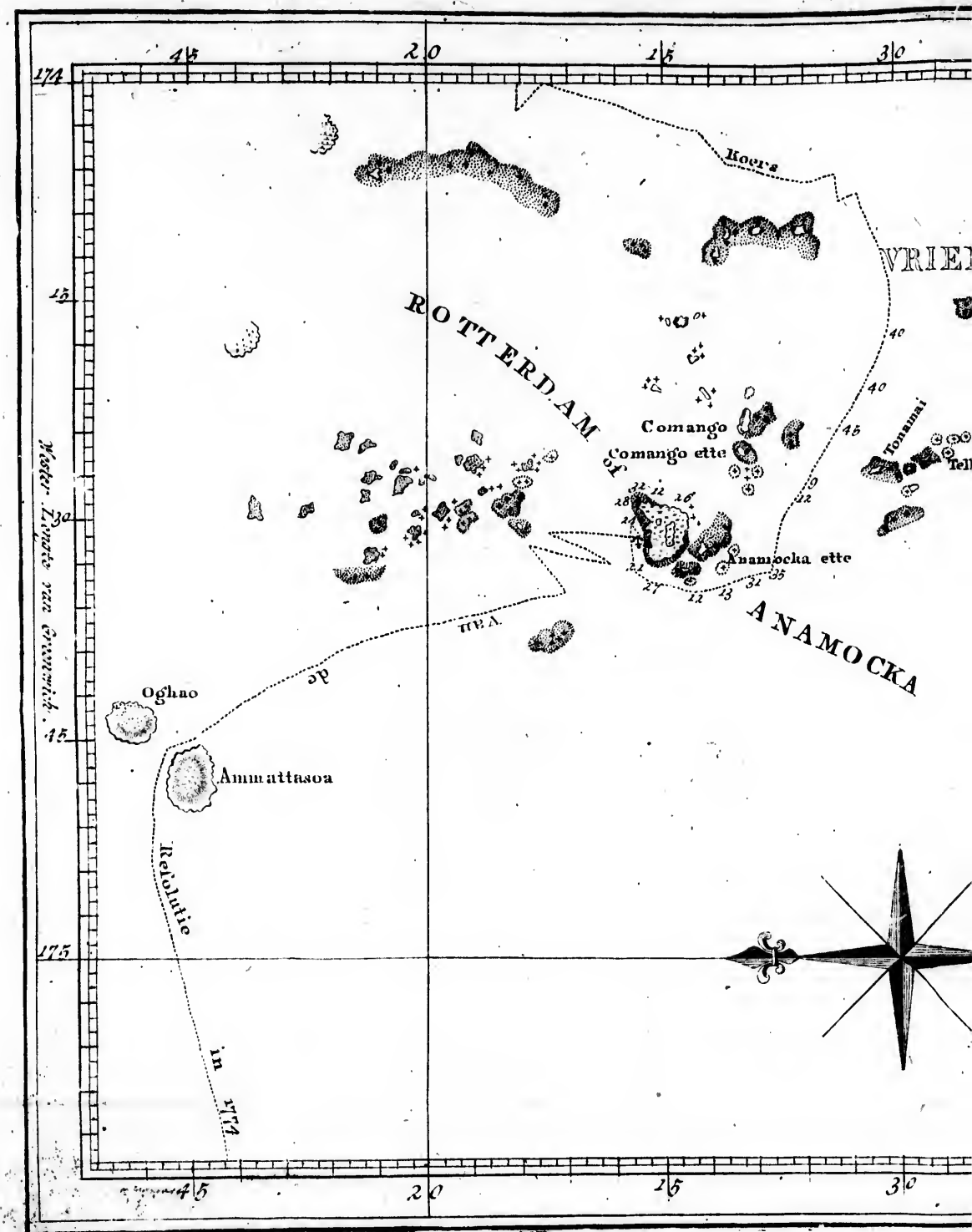
174
45
20
15
30
ROTTERDAM
Comango
Comango ette
Anamocka ette
ANAMOCKA
Oghao
Ammattasoa
Reiolutie
in 1774
175
Water Lymte van Greenwich.
Koer's
Tonamai
40
45
30
15

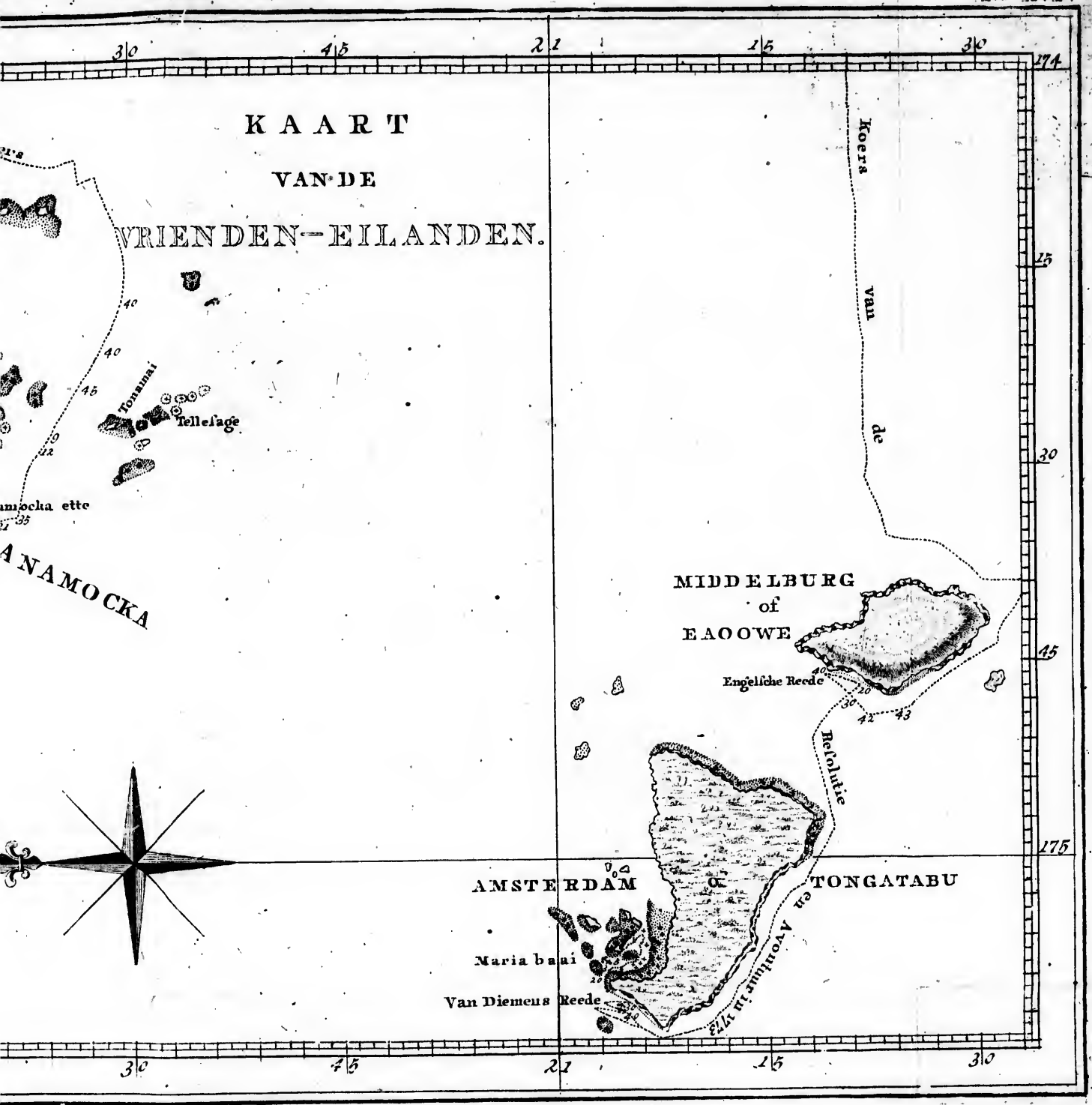
KAART
VAN DE
VRIENDEN-EILANDEN.
Koers van de
Tonnatai
Tellefage
ANAMOCKA
MIDDELBURG
of
EAOOWE
Engelsche Reede
Resolutie
AMSTERDAM
TONGATABU
en Avontuur in 1773
Maria baai
Van Diemens Reede
174
175
15
30
45

ven naar *Nieuw-Zeeland* wendde. Ik legde gemeenlijk alle nachten bij, opdat wij niet in het donker enige land voorbij zouden vaaren. De wind woei een gedeelte van den een en twee en twintigſten uit het N. W., van donder, blikzem en regen verzeld; wij hadden eene holle zee uit het Z. Z. O. en Z., die verſcheiden dagen aanhield, een teken dat 'er in die ſtreek geen land in de nabijheid was (1).

Den drie en twintigſten, ten tien uuren voor den middag, wierd 'er van top land ontwaard, en op den middag zag men het van het verdek, zig uitſtrekkende van Z. ten W. tot Z. W. ten Z. Wij loefden 'er naar toe met den wind Z. O. en bevonden dat het uit twee of drie eilandjens beſtond, welke door branding aan malkanderen verbonden waren, gelijk de meeste laage eilanden in die zee, dat zij in eenen driehoek lagen en omtrent zes mijlen in omtrek groot waren. Zij waren met hout bedekt, waaronder veele kokosnooten-boomen. Wij zagen geen volk of tekenen van bewooneren en hadden reden om te denken dat 'er geene op waren. De ligging van dit eiland, die op 19° 18 Zuider Breedte, en op 158° 54' Wester Lengte is, verſchilt niet zeer veel van die, welke de Heer DALRYMPLE aan het eiland *La Dezena* geeft. Dan alzoo dit niet gemaklijk bepaald kan worden, noemde ik het *Herveys Eiland*, ter eere van den zee-kundige HERVEY, eenen

van de Leden van de Admiraliteit en nu Graaf van *Bristol*.

Naardien het landen op dit eiland, zoo het al doenlijk ware geweest, een tijd-verlies zoude veroorzaakt hebben, welk ik te deezen tijd niet misſen kon; hervatteden wij onze koers Weſtwaarts en den vijf en twintigſten begonnen wij weder ons ſcheeps-biſcuit te eeten, alzoo de vrugten, die ons tot brood gedient hadden, alle verteerd waren; maar onze voorraad van verſch varkensvleesch duurde nog en elk man had 'er elken dag zoo veel van als hij nodig had. In onze koers Weſtwaarts zagen wij nu en dan fregat-vogelen en keerkring-vogelen en eenen kleinen zee-vogel, die zelden gezien wordt dan digt bij de kusten van de eilanden. Wij gisten daaruit dat wij op eenen kleinen afſtand land voorbij gezeild waren. Naar maate wij Weſtwaarts vorderden, vermeerderde de afwijking van het kompas trapswijze, zoo dat zij op den negen en twintigſten, op 21° 26′ Zuider Breedte en 170° 40′ Wester Lengte, 10° 45′ Oost was.

Den eerſten October, ten twee uuren na den middag, kreegen wij het eiland *Middelburg*, in het oog, liggende W. Z. W.; ten zes uuren ſtrekte het zig uit van Z. W. ten W. tot N. W. op den afſtand van vier mijlen, op welken tijd wij nog een ander land zagen in de ſtreek van N. N. W. Den wind Z. Z. O. zijnde, loefde ik naar het Zuiden,

den, om voor den morgen om het zuidlijk eind van het eiland te koomen; maar ten agt uuren zagen wij een klein eiland dwarsch van hetzelve liggende, en niet weetende of zij niet door een rif aan malkanderen verbonden waren, welks uitgeſtrektheid wij niet weeten konden, beſloot ik den nacht doortebrengen daar wij waren. Den volgenden morgen, met het aanbreeken van den dag, liepen wij op de Z. W. kust van *Middelburg* aan, tusſchen hetzelve en het bovengemeld klein eiland door loopende, daar wij een vrij kanaal van twee Engelſche mijlen breedte vonden.

Na dat wij de Z. W. zijde van het grootst eiland omtrent twee derden van deszelfs lengte langs gevaaren waren, op den afſtand van eene halve Engelſche mijl van wal, zonder het minſte vooruitzigt van eene anker- of landing-plaats, wendden wij den ſteven naar *Amſterdam*, dat wij in het gezigt hadden. Naauwlijks hadden wij de zeilen omgehaald of wij merkten dat de kusten van *Middelburg* eene andere gedaante aannamen, en eene anker- en landing-plaats ſcheenen te belooven. Hierop loefden wij op en laveerden tot onder het eiland (2). Ondertusſchen kwamen 'er twee kanos, elke door twee of drie mannen gevoerd wordende, ſtoutmoedig aan het ſchip aanleggen, en enige van hun klommen zonder aarfelen binnen boord. Dit blijk van vertrouwen gaf mij een goed denkbeeld van deeze eilanders, en deed mij

beſluiten hen, zoo mogelijk, te bezoeken. Na enige gangen gedaan te hebben, vonden wij eenen goeden anker-grond en kwamen in vijf en twintig vademen water, grond van gruiszand, drie kabels lengten van den wal, ten anker. Het hoogst land op het eiland lag Z. O. ten O.; de Noordlijke punt N. O. ½ O. en de Westlijke Z. ten W. ½ W., terwijl het eiland *Amſterdam* zig van N. ten W. ½ W. tot N. W. ½ W. uitſtrekte. Naauwlijks lagen wij ten anker of wij wierden omringd van eene groote menigte kanos vol volk, dat doek en andere merkwaerdigheden mede gebragt had, die zij voor ſpijkers en andere beuzelingen vermangelden. Verſcheiden hunner kwamen aan boord, onder welke ook een was, welken ik, aan het gezag, dat hij over de andere oefende, bevond een opperhoofd te zijn, waarom ik hem een geſchenk deed van eene bijl, groote ſpijkers en andere dingen, met welke hij zeer in zijn' ſchik was. Dus won ik de vriendſchap van dit opperhoofd, dat TIOONY genoemd was (3).

Kort daarop gongen enige van ons in twee ſloepen, in gezelſchap van TIOONY, die ons in eene kleine kreek bragt, door de klippen gevormd wordende, regt over het ſchip, daar het landen zeer gemaklijk was en de ſloepen beſchut waren tegens de branding. Hier vonden wij eenen ontzagchelijken drom menſchen, die ons met luid-

rug-

MIDD

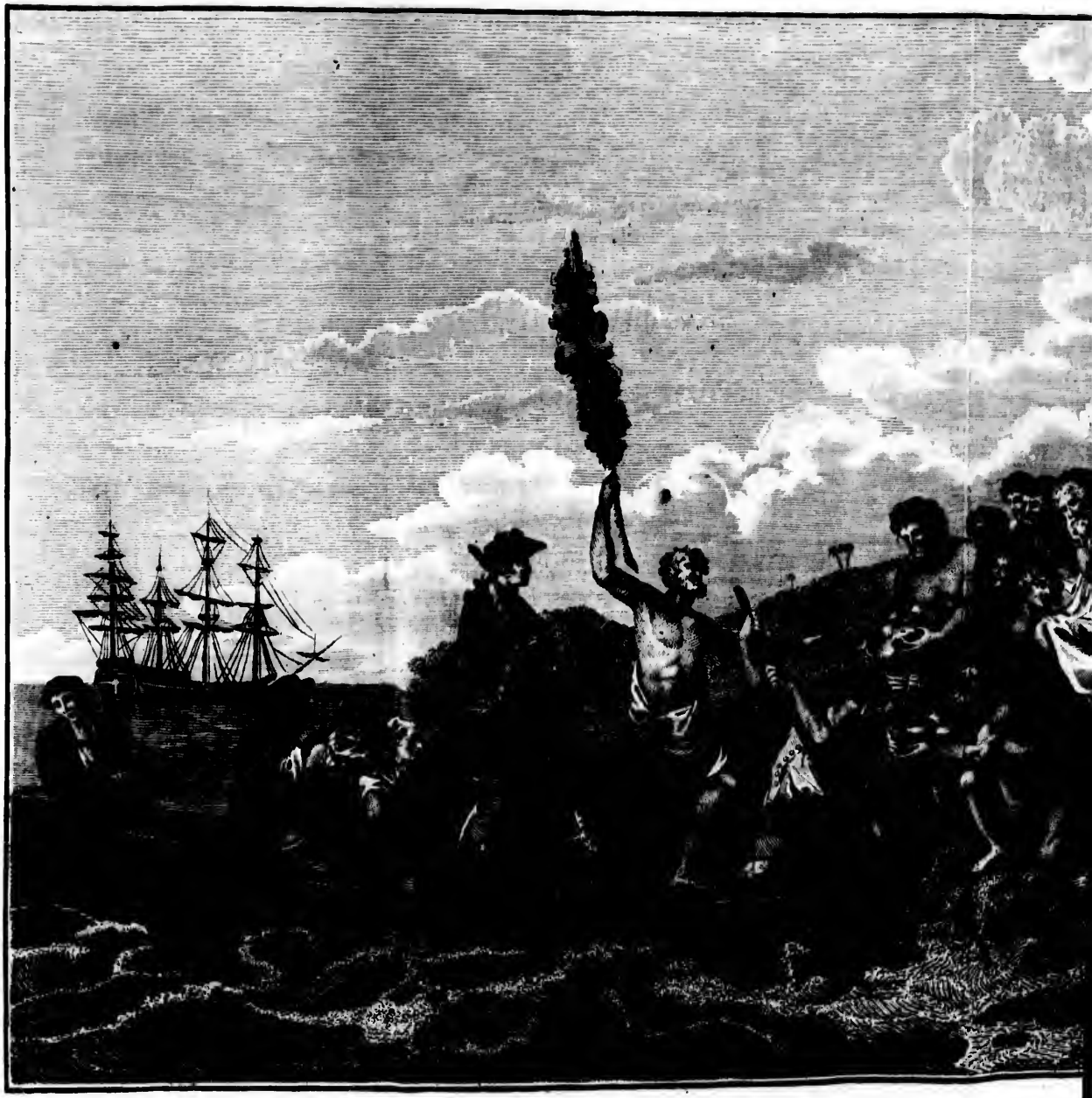

Landing op het Eiland MDD

MIDDELBURG, een der VRIENDEN-EYLANDEN.

rugtige toejuichingen aan wal verwellekoomden. Geen hunner was gewapend, zelfs niet met een ſtok, een ontwijfelbaar teken van hunne vreedzaame voorneemens. Zij drongen zoo digt rondom de ſloepen met doek, matwerk enz., om die voor ſpijkers te verruilen, dat het enigen tijd aanliep voor wij plaats konden vinden om te landen. Zij ſcheenen meer begeerig te zijn om te geeven dan om te ontvangen; want veele, die niet bij de ſloepen konden koomen, ſmeeten over de hoofden der andere, geheele pakken doek, en vertrokken, zonder iets daarvoor te vraagen, of 'er naar te wagten (4). Eindelijk deed het Opperhoofd hen zig regts en links openen, en voor ons ruimte maaken om te landen. Toen geleidde hij ons naar zijn huis, dat omtrent vijf en zeventig roeden van de zee lag, aan het boven eind van eene fraaie weide en in de ſchaduwe van enige Pompelmoes-boomen. Het gezigt was daar zeer fraai. Regt over ons hadden wij de zee met de ſchepen ten anker; van agteren en ter wederzijden waren plantagien, in welke van de rijkſte voortbrengzelen der Natuur ſtonden. De vloer was met matten belegd, waarop wij gezeten waren en het volk gong in eenen kring rondom ons nederzitten. Onze doedel-zakken bij ons hebbende, liet ik 'er op ſpeelen en het opperhoofd liet daar tegens drie jonge vrouwen zingen, dat zij zeer gewillig deeden; ik gaf elke van haar iets ten ge-

ſchenk, dat onmiddelijk alle de vrouwen in den kring aan het zingen bragt. Haare gezangen waren muzikaal en welluidende en geenzins hard of onaangenaam. (5). Na hier enigen tijd gezeten te hebben, wierden wij, op ons eigen verzoek, in eene van de nabuurige plántagieën gebragt, daar het opperhoofd nog een ander huis had, in hetwelk men ons binnen geleidde. Men zettede ons bananen en kokosnooten voor om te eeten en een kom met drank, die in onze tegenswoordigheid van het ſap van de *eavá* gemaakt wierd, om te drinken. Men bood ons eerst ſtukken van den wortel aan om te kaauwen; doch alzoo wij ons verſchoonden van aan dat werk te helpen, wierd zulks door anderen voor ons gedaan. Toen het genoegzaam gekaauwd was, wierd het in eenen grooten houten bak gedaan en met water aangelengd op de wijze als ik reeds verhaald heb; zoo dra het doorgezijgd en gereed was om gedronken te worden, maakten zij bekers van zaamengevouwen groene bladeren, die omtrent eene halve pint konden bevatten, van welke zij elken van ons eenen vol drank aanbooden; maar ik was de eenigſte die 'er van proefde, want de wijze van het klaar te maaken had de dorst van alle de andere verdreven. De bak wierd egter weldra geledigd, en zoo mannen als vrouwen deelden 'er in. Ik merkte op dat zij denzelfden beker nooit tweemaalen vulden, en dat geene twee perſoonen

uit

uit denzelfden dronken; elk kreeg eenen nieuwen beker en verſchen drank.

Dit huis ſtond op eenen hoek van de plantagie; en voor hetzelve was eene ledige plaats, op welke wij gezeten waren. Rondom ſtonden vrugt- en andere boomen geplant, welker uitgeſpreiden takken eene aangenaame ſchaduwe verleenden, en welker lieflijke geuren eene aangenaame reuk door de lucht verſpreidden (6).

Voor wij de plantagie wel bezigtigd hadden was het middag en wij keerden naar boord om het middagmaal te houden met het opperhoofd in ons gezelſchap. Hij gong aan tafel zitten, maar at niets, dat enigzints bijzonder was, alzoo wij versch gebraaden ſpek op tafel hadden. Na den maaltijd voeren wij weder naar land en wierden van het volk even als de voorige reis ontvangen. De Heer FORSTER gong met de andere kruidkundigen en enige van de officieren en andere heeren het land in (7). Kapitein FURNEAUX en ik wierden naar het huis van het opperhoofd geleid, daar ons vrugten en enige geſtoofde groenten voorgezet wierden. Naardien wij zoo even van tafel kwamen, kan men denken dat wij niet veel aten, maar OEDIDEE en OMAI deeden het feest eer aan. Hierna gaven wij ons verlangen te kennen van het land te bezien. TIOONY ſtemde 'er zeer gereedlijk in en geleidde ons door verſcheidene plantagieën, die met zeer veel oordeel aangelegd

en

en met zeer nette heiningen van riet omtuind waren. Zij waren alle in zeer goede orde en wel beplant met verſchillende vrugt-boomen, wortelen enz. Het opperhoofd deed zijn best om ons te doen begrijpen dat de meeste hem toebehoorden. Bij enige der huizen en in de laanen, die de plantagieën van elkanderen ſcheidden, liepen enige varkens en zeer groote hoenderen, die de eenigſte huisdieren waren, welke wij zagen, en zij ſcheenen dezelve niet gaerne te willen miſſen. Ook bood niemand, geduurende den geheelen dag, enige noemenswaerdige vrugten of wortelen, ter mangeling aan, hetgeen mij deed beſluiten dit eiland te verlaaten en het eiland *Amſterdam* aantedoen.

De avond deed eenen ieder weder naar boord keeren, ten hoogſten voldaan over het land en het allerverpligtendst gedrag der inwooneren, die om het zeerst ſcheenen te ſtreeven om te doen hetgeen zij meenden dat ons aangenaam zoude zijn. De ſchepen waren den gantſchen dag opgepropt van volk, dat handel dreef, waarin de beste orde wierd gehouden en het ſpeet mij dat het jaargetijde mij niet toeliet mij langer bij hen op te houden. Den volgenden morgen vroeg, terwijl de ſchepen onder zeil gingen, voer ik naar land met kapitein FURNEAUX en den Heer FORSTER om affcheid van het opperhoofd te neemen. Hij kwam ons aan de landing-plaats te gemoet, en

zou

zou ons naar zijn huis gebragt hebben, zoo wij niet verzogt hadden daarvan verschoond te blijven; wij gongen dan op het gras nederzitten, daar wij omtrent een half uur doorbragten midden onder eene groote menigte volks. Na het opperhoofd een geschenk gedaan te hebben, bestaande uit verschillende artijkelen, en eenen voorraad van verschillende tuin-zaaden, gaf ik hem te verstaan dat wij gongen vertrekken, waarover hij niet aangedaan scheen. Hij, en twee of drie andere, kwamen in onze sloep om ons naar boord te verzellen; maar ziende de *Resolutie* onder zeil, riep hij aan het volk van eene kano dat zij aan de sloep zouden koomen leggen, en hij gong 'er met zijne vrienden in en keerde naar land. Terwijl hij in onze sloep was, gong hij voort visch-hoeken voor spijkers te vermangelen, en hij eigende zig den handel om zoo te spreeken, alleen toe; maar, zoo lang hij aan land was, zag ik hem nooit de minste mangeling doen (8).

* * *

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

Aankomst van de ſchepen aan het eiland Amſterdam. *Beſchrijving van eene plaats tot den godsdienst geſchikt. Voorvallende omſtandigheden op dat eiland.*

Zoo dra ik aan boord was, gongen wij onder zeil naar *Amſterdam*. Het volk van dit eiland was zoo weinig bevreesd voor ons, dat enige ons in drie kanos omtrent halver weg tusſchen de twee eilanden te gemoet kwamen. Zij deeden hun uiterſte best om aan boord te koomen, maar konden niet, naardien wij voor hun geen zeil minderden en het touw, dat wij hun toeſmeeten, brak; hierop poogden zij de *Avontuur* aan boord te klampen, doch dit mislukte hun insgelijks. Wij ſtevenden langs de *Z. W.* kust van *Amſterdam* op den afſtand van eene halve Engelſche mijl van den wal, op welken de zee met eene zwaare branding brak. Wij hadden gelegenheid, door middel van onze verrekijkers, het aanzien van het land waarteneemen, dat overal met plantſoenen ſcheen aangelegd. Wij zagen de inboorlingen langs het ſtrand loopen, met kleine witte vlaggetjens waaiende, die wij voor tekenen van vrede hielden, en die wij beantwoordden, door eene

St.

St. Joris vlag op te heisen. Drie mannen van *Middelburg*, die op de eene of andere wijze aan boord van de *Avontuur* gelaaten waren, verlieten nu het schip en zwommen naar land, vermits zij niet wisten dat wij voorneemens waren dit eiland aantedoen, en, naar gedagten, niet verkoozen met ons mede te vertrekken.

Zoo dra wij de West-zijde van het eiland in het gezigt kreegen, kwamen 'er verscheiden kanos naar ons toe, elke door drie of vier mannen gevoerd wordende. Zij voeren stoutmoedig tot aan het schip, booden ons enige *Eava* wortelen aan en klommen toen, zonder verdere omstandigheden aan boord, ons door alle vriendschaps tekenen, die zij maaken konden, nodigende naar hun eiland te vaaren en op de plaats wijzende, daar wij konden ankeren; ten minsten wij verstonden het zoo. Enige gangen gedaan hebbende, ankerden wij op *Van Diemens Reede*, op agttien vademen water, weinig meer dan eene kabels-lengte van de branding, die langs de kust loopt. Wij bragten het tui-anker met een kabel zeewaarts uit, om te beletten dat het schip op de rotsen stootede, bij eene vlaag wind, of bij stilte. Dit laatste anker lag in zeven en veertig vademen water, zoo steil was de bank, waarop wij ankerden. Het schip geraakte weldra opgepropt van volk; sommige kwamen in kanos, en andere zwemmende; maar zij bragten, gelijk die van het ander eiland, niets mede dan doek,

doek, matwerk, wapenen en verſierzelen, welke de matroozen voor hunne klederen kogten. Alzoo het waarſchijnlijk was dat zij zig die koopen weldra beklaagen zouden, verbood ik, met inzigt om dien handel te ſtuiten en de nodige ververſchingen te bekoomen, dat iemand meer enige ſoort van merkwaerdigheden zoude koopen.

De goede uitwerking van dit bevel wierd in den morgen gevoeld; want toen de inboorlingen zagen dat wij niets dan levensmiddelen wilden inruilen, bragten zij bananinen en kokosnooten in overvloed, gelijk ook enige hoenderen en biggen, welke alle zij voor kleine ſpijkers en ſtukken doek verkogten; zelfs allerleie ſoorten van oude vodden waren genoeg om 'er eene big of een hoen voor te krijgen (1).

De zaaken dus geregeld en geſchikte perſoonen benoemd zijnde om te handelen, onder het opzigt van de officieren, om geſchillen voortekoomen, voer ik, na het ontbijt, naar den wal, van kapitein FURNEAUX, den Heer FORSTER en verſcheiden officieren verzeld, een opperhoofd of eenen man van eenen zekeren rang bij ons hebbende, wiens naam ATTAGO was, die zig, van den eerſten oogenblik dat hij aan boord gekoomen was, 't geen reeds was voor wij ten anker waren gekoomen, bij mij gehouden had. Ik weet niet hoe hij te weeten kwame dat ik de kapitein was; maar het is zeeker dat hij niet lang op het verdek

was

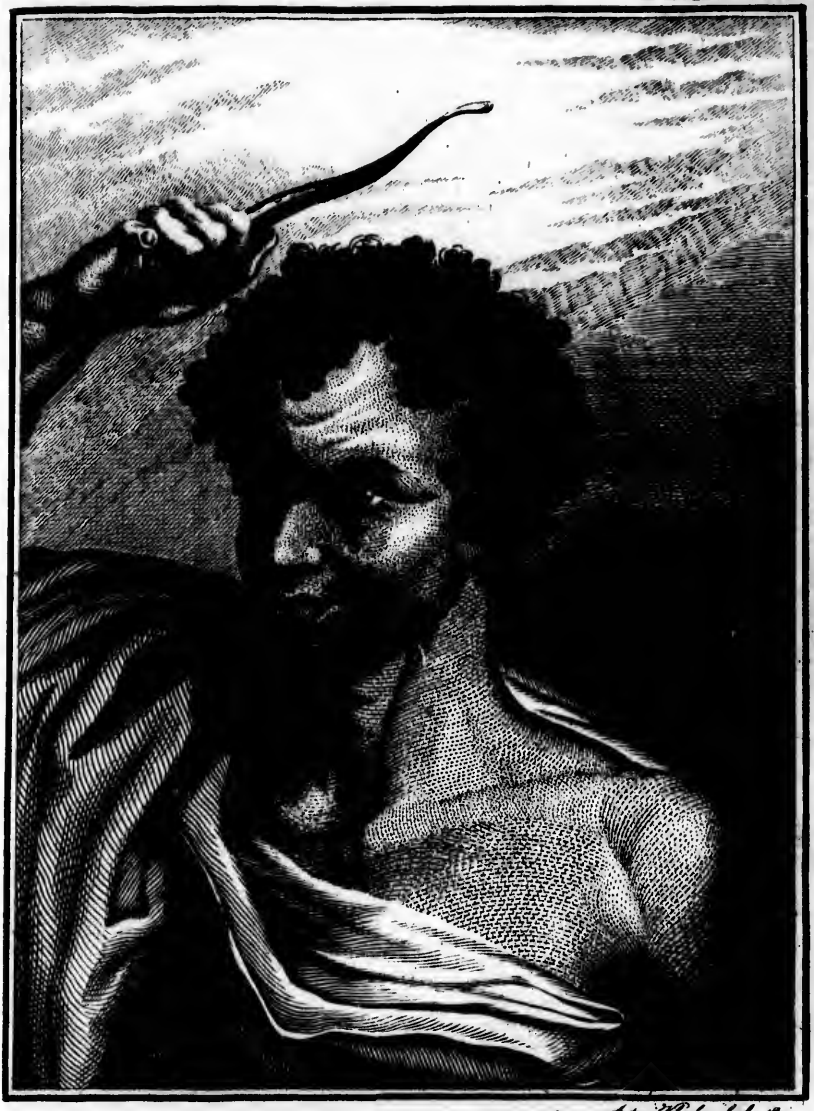

Anton Reuber fecit. 1801.

OTAGO BEVELHEBBER VAN HET EILAND AMSTERDAM.

was of hij onderscheidde mij van alle de andere heeren, mij een geschenk doende van enig doek en andere dingen, die hij bij zig had; en, als een grooter blijk van vriendschap, verwisselden wij onze naamen; eene gewoonte, die op *Otahiti* en de *Societeit Eilanden* in zwang is. Wij waren zoo gelukkig, of liever wij hadden het den inboorlingen te danken, van voor eene smalle kreek in de klippen, die langs de kust liggen, geankerd te zijn. Wij wierden in deeze kreek gebragt door mijnen vriend ATTAGO; wij landden er droog op het strand en binnen de branding, in tegenswoordigheid van eenen grooten drom volks, dat ons op dezelfde vriendlijke wijze ontvong als dat van *Middelburg* gedaan had.

Zoo dra wij aan land waren, begaven zig alle de heeren landwaarts in, vergezeld van enige inboorlingen; maar de meeste bleeven bij kapitein FURNEAUX en mij; wij vermaakten ons enigen tijd met geschenken onder hen uittedeelen, bijzonderlijk aan die; welke ATTAGO aanwees, die niet veele in getal, maar, gelijk ik daarna bevond, hooger in rang waren dan hij; doch op dit tijdstip scheen hij de voornaamste persoonadjen te zijn en wierd als zoodanig gehoorzaamd. Na dat wij enigen tijd op het strand doorgebragt hadden, klaagden wij over de warmte, waarop ATTAGO ons onmiddelijk onder de schaduw van een' boom bragt en aldaar deed nederzitten, het volk ge-

lastende eenen kring rondom ons te vormen. Dit deed het, zonder dat het op ons aan drong, gelijk de *Otahitiers*.

Na dat wij hier eenigen tijd gezeten, en enige geschenken aan degeenen, die rondom ons waren, uitgedeeld hadden, gaven wij ons verlangen te kennen van het land te zien. Het opperhoofd vatende onze meening terstond, en geleidde ons door eene laan, die op een open gras park uitliep, aan welks eene zijde een godsdienstig gebouw stond, op eenen heuvel gesticht, die door menschen handen was opgeworpen, omtrent zestien of agtien voeten boven de gemeene oppervlakte. Hij had eene langwerpige gedaante en was ingesloten door eenen muur of eene borstweering van steenen, omtrent drie voeten hoog. Van deezen muur liep de heuvel zagtlijk op en was met eene gras zoode bedekt. Op de kruin stond het huis, dat dezelfde gedaante had als de heuvel, omtrent twintig voeten lang, en veertien of zestien voeten breed. Zoo dra wij voor deeze plaats kwamen, gingen zij allen op het gras nederzitten, omtrent twaalf of vijftien roeden van den voorgevel van het huis; daarop kwamen 'er twee oude mannen, die tusschen ons en het gebouw gingen zitten en eene redenvoering begonnen, die ik voor een gebed hield, wijl hij geheel tot het huis gericht wierd. Zij duurde omtrent tien minuuten en toen kwamen de priesters, want daar hield ik hen

voor,

voor, en zetteden zig bij ons neder, wanneer wij hun geschenken deeden van dingen, die wij bij ons hadden. Hun door tekenen te verstaan gegeeven hebbende dat wij het huis van binnen wenschten te zien, stond mijn vriend ATTAGO onmiddelijk op, en zonder in het minst te draalen, met ons gaande, gaf hij ons volkoomen vrijheid om het geheel te doorsnuffelen.

Voor het huis waren twee trappen van steen, die toegang gaven tot den top van den muur; hier vandaan kwam men gemaklijk tot het huis, rondom welk eene fraaie wandelplaats van gruis-zand was. Het huis was in alle opzigten gebouwd gelijk hunne gemeene woonhuizen; dat is met paalen en balken en met palm-bladeren gedekt. De onderste randen van het dak kwamen tot op minder dan drie voeten van den grond, welke ruimte gevuld was met sterk matwerk, van palm-bladeren gemaakt, op de wijze van een muur; de vloer in het huis was met fijn gruis-zand belegd, uitgezonderd in het midden, daar een langwerpig vierkant was van blaauwe kei-steentjens, omtrent zes duimen hooger dan de vloer opgehoogd. In eenen hoek van het huis stond een beeld ruuw uit hout gesneden en aan de eene zijde lag nog een' ander; elk was omtrent twee voeten lang. Ik, die niet voorneemens was hen of hunne goden te beledigen, raakte dezelve niet aan, maar vroeg ATTAGO, zoo goed ik konde, of zij *Eatuas*

of Goden waren. Of hij mij verſtond dan niet, kan ik niet zeggen; maar hij rolde hen onmiddelijk om en om, op eene zoo ruuwe wijze als hij een ander blok hout zoude gedaan hebben, dat mij overtuigde dat zij daar niet waren als voorſtellingen van de Godheid. Ik was nieuwsgierig te weeten of de dooden aldaar begraaven wierden, en deed ATTAGO enige vraagen daaromtrent, maar ik was niet zeeker dat hij mij verſtond; ik verſtond ten minſten zijn antwoord niet genoeg, om op mijne vraagen voldaan te zijn; want de leezer moet weeten dat wij, bij onze eerſte komst onder dat volk, naauwlijks een woord konden verſtaan van hetgeen zij zeiden; zelfs mijn Otahitiſche jongman en de man aan boord van de *Avontuur* verſtonden 'er eyen min van; doch hiervan zal ik ſtraks nader ſpreeken. Voor wij het huis verlieten, achteden wij het nodig een offer op het altaar te doen; wij legden dan enige penningen, ſpijkers en verſcheiden andere dingen op de blaauwe kei-ſteentjens neder, dat wij niet zoo dra gedaan hadden of mijn vriend ATTAGO nam dezelve op en ſtak die in zijn' zak. De ſteenen, van welke de muuren, die deezen heuvel omringden, gemaakt waren, waren ſommige negen of tien voeten lang en vier breed, en omtrent zes duimen dik; het is moeijelijk te begrijpen hoe zij zulke ſteenen uit de koraal-klippen kunnen houwen.

Dee-

E

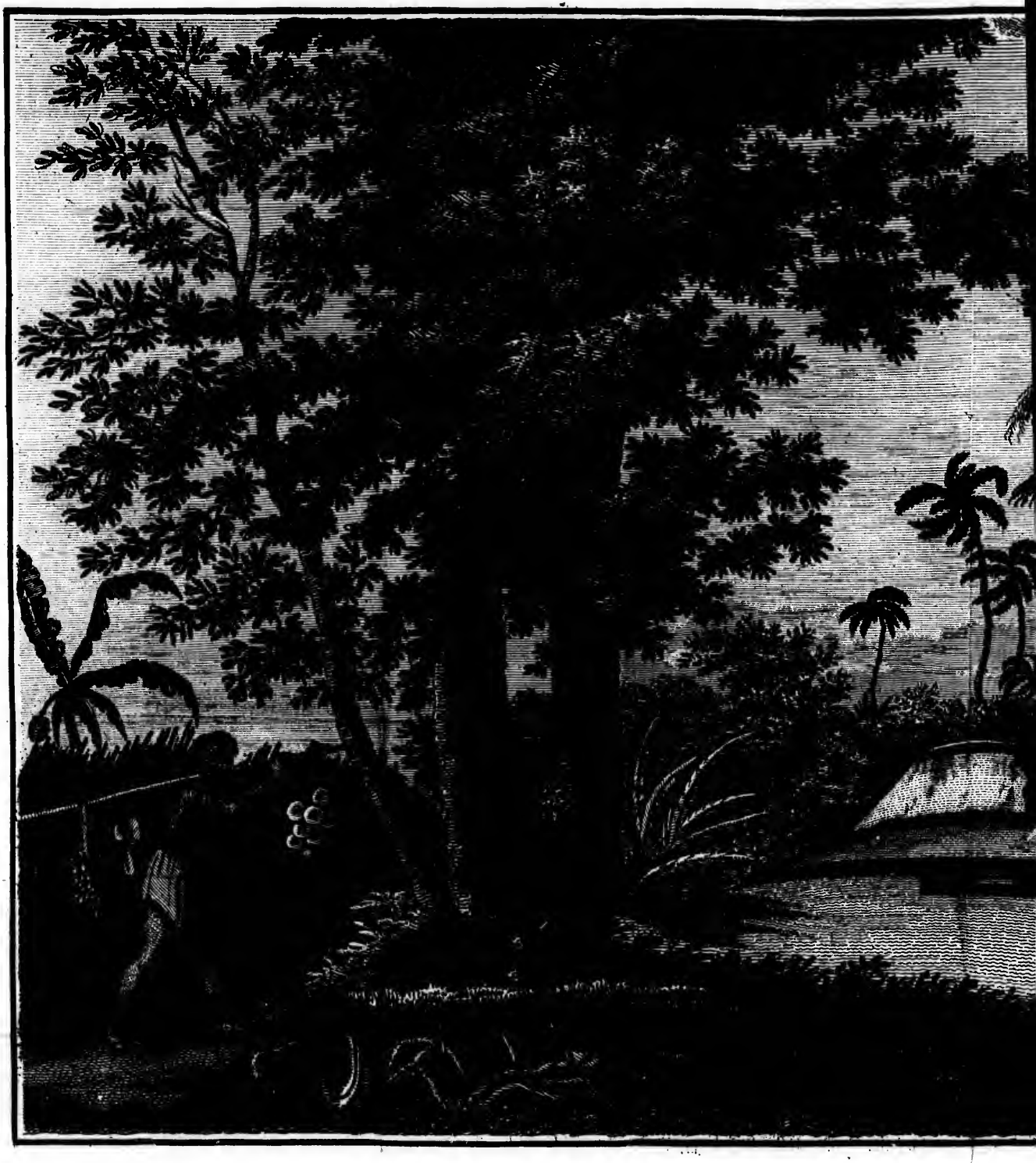

Begraafplaats op het ex

J. S. Sluiter pinx.

op het EILAND AMSTERDAM.

Deeze heuvel ſtond in eene ſoort van boschjen, dat alleenlijk open was aan de zijde over den grooten weg en het gras-park, op welk het volk gezeten was. Bij dat gras-park of deeze open plaats liepen vijf wegen in een, waarvan twee of drie openbaare wegen ſcheenen te zijn. De boschjens beſtonden uit verſcheiden ſoorten van boomen; onder andere ſtond 'er de *Etoa* boom, gelijk hij te *Otahiti* genoemd wordt, waarvan knodſen enz. gemaakt worden, en eene ſoort van laage palmboom, die in de noordlijke deelen van *Nieuw-Holland* zeer gemeen is.

Na dat wij deeze godsdienſtige plaats, die in hunne taal *Afiatouca* genaamd wordt, bezigtigd hadden, wilden wij terugkeeren; doch, in plaats van ons naar het ſtrand te brengen, ſloegen zij eenen weg in, die landwaarts in liep. Deeze weg, die omtrent zestien voeten breed en zoo gelijk als eene gladde baan was, ſcheen een gemeene weg te zijn, en daar kwamen veele andere wegen op uit, alle ter wederzijde afgeſloten met nette rieten heiningen en door vrugtboomen voor de brandende zon beſchut. Mij dagt dat ik in de vrugtbaarſte vlakten van Europa was overgebragt; daar was geen duim onbebouwden grond; de wegen beſloegen niet meer plaats dan volſtrekt noodzaaklijk was; de heiningen waren elke niet meer dan vier duimen dik en zelfs deeze plaats was niet geheel verloren, want in veele waren enige nut-

tige boomen of planten geplant. Het was overal hetzelfde; het toneel veranderde nergens. De Natuur, van een weinig konst geholpen, vertoont zig nergens in grooter luister dan op dit eiland. In deeze aangenaame laanen ontmoeteden wij veele menſchen; ſommige gongen naar de ſchepen met hunne bundels vrugten; andere keerden ledig terug. Zij maakten ons alle ruimte, door regts of links af te wijken en neder te zitten, of ſtaande met hunne ruggen tegens de heining, tot wij voorbij waren. Op verſcheiden van de kruis-wegen, of daar twee of meer wegen in een liepen, ſtonden gewoonlijk *Afiatoucas*, gelijk die, welke ik alreede beſchreven heb, met dit onderſcheid dat de heuvels rondom met paalen afgezet waren, in plaats van met eenen ſteenen muur. Eindelijk, na verſcheiden mijlen voortgegaan te zijn, kwamen wij aan een, grooter dan de andere, bij welk een groot huis was, een oud opperhoofd van ons gezelſchap toebehoorende; men verzogt ons aan dit huis ſtil te houden, dat wij deeden, en daar wij op vrugten onthaald wierden.

Wij waren naauwlijk in het huis gezeten of de oudſte der priesters begon eene redenvoering of een gebed, dat eerst gerigt was tot den *Afiatouca* en toen tot mij, en zoo beurtelings. Als hij mij aanſprak, hield hij bij elken volzin op, tot dat ik knikte; ik verſtond egter geen enkel woord van hetgeen hij zeide; ſomtijds ſcheen de

oude

oude heer verlegen wat te zeggen, of misschien miste hem zijn geheugen, want nu en dan wierd hij door eenen van de andere priesters, die bij hem zaten, op de wijs geholpen; geduurende dit en het voorig gebed was het volk stil, maar niet aandachtig. Op deeze laatste plaats bleeven wij maar eene korte wijl vertoeven. Onze leidslieden geleidden ons weder naar onze sloepen en wij keerden met ATTAGO naar ons schip om het middagmaal te houden. Wij waren niet zoo dra aan boord of daar kwam een oud man aan het schip, die, gelijk ik van ATTAGO verstond, een Koning of een Groote was; hij wierd dan aan boord ontvangen; ik bood hem hetgeen hem het best beviel, aan, als het eenigst middel om hem tot mijnen vriend te maaken, en plaatste hem aan tafel om het middagmaal te houden. Nu zagen wij dat hij een man van aangelegenheid was; want ATTAGO wilde niet gaan zitten noch, in zijne tegenswoordigheid eeten, maar begaf zig naar het ander eind van de tafel, en, alzoo het oud opperhoofd bijna blind was, gong hij daar met zijn' rug naar hem toe zitten en at. Na dat de oude man eene beet visch gegeeten en twee glazen wijn gedronken had, keerde hij naar land. Zoo dra ATTAGO zag dat hij uit het schip was, kwam hij terug, nam weder zijne plaats aan tafel, eindigde zijn middagmaal en dronk twee glazen wijn. Toen de maaltijd geëindigd was, gon-

gen wij alle naar land, daar wij het oud opperhoofd vonden, dat wij een varken ſchonken en hij en enige andere deeden eene wandeling met ons in het land.

Voor wij vertrokken, gong ik bij geval met ATTAGO voorbij de landing-plaats, daar wij den Heer WALES in eenen belagchelijken toeſtand en in groote verlegenheid vonden. Naardien de ſloepen, die ons aan land bragten, niet tot aan den wal konden vaaren, uit gebrek van genoegzaame diepte, trok hij zijne kouſen en ſchoenen uit om 'er door te waaden, en, zoo dra hij op de droogte was, legde hij dezelve tuſſchen zijne beenen, om die naderhand weder aan te doen, wanneer zij aanſtonds wierden weggegrepen door iemand agter hem, die zig terſtond onder het volk mengde. Het was hem onmogelijk den man barrevoets te volgen over de ſcherpe koraal-rotſen, waaruit het ſtrand beſtond, zonder zijne voeten opteſcheuren. De ſloep was naar het ſchip terug gekeerd, zijne medgezellen waren door het volk gedrongen en hij in deezen toeſtand alleen gelaaten. ATTAGO vond den dief ras uit, nam de ſchoenen en kouſen terug en liet hem toen loopen. Wij gongen het land in over den eerst beſchreven *Afiatouca*, voor welke wij weder gongen nederzitten, maar daar wierden geene gebeden gedaan, ſchoon de oude prieſter bij ons was; wij hielden ons hier ſlechts eenen korten tijd op. Het oud opper-

perhoofd, waarſchijnlijk denkende dat wij water op het ſchip nodig hadden, geleidde ons naar eene plantagie, die niet verre af was, en wees ons eene plas van zoet water, ſchoon wij 'er niet naar gevraagd hadden. Ik denk dat deeze dezelfde is, die TASMAN de *wasch-plaats* van den Koning en zijne Edelen noemt.

Van hier wierden wij naar het ſtrand aan de *Maria Baai* of de Noord-Oost-zijde van het eiland gebragt, daar ons in een ſchuiten-huis, eene fraaie groote dubbele praauw getoond wierd, die nog niet van ſtapel geloopen was. Het oud opperhoofd liet niet na ons te beduiden dat zij hem toebehoorde. Den avond vallende, namen wij afſcheid van hem en keerden naar boord, door ATTAGO naar den water-kant geleid wordende.

De Heer FORSTER en zijn gezelſchap bragten den dag door met planten op het eiland te verzamelen en verſcheiden officieren gongen uit ſchieten. Alle wierden zij door de inboorlingen zeer beleefd behandeld. De handel van bananen, kokos-nooten, yams, varkens en hoenderen was ook levendig, alle welke voor ſpijkers en ſtukken doek gekogt wierden. Daar was eene ſloep van elk der ſchepen aan den wal om te handelen en zij bragten de laading aan boord, zoo dra zij vol waren, dat gemeenlijk in korten tijd was. Op deeze wijze kogten wij beter koop en met minder moeite eene goede hoeveelheid vrugten, zoo wel

als andere ververſchingen van volk, dat geene kanos had om dezelve aan het ſchip te brengen (2).

Den vijfden, vrij vroeg in den morgenſtond, bragt mijn vriend mij een varken en enige vrugten, voor welke ik hem eene bijl, een laken en enig rood doek gaf (3). De pinas wierd naar den wal gezonden om, als naar gewoonte, koophandel te drijven, maar keerde weldra weder terug. De officier berichtte mij dat de inboorlingen alles uit de ſloep wilden neemen en, ook in andere opzigten, zeer lastig waren. Daags te vooren hadden zij de dreg geſtoolen, terwijl de ſloep 'er aan ten anker lag en dezelve weg gebragt, zonder ontdekt te worden. Ik vond het dan nodig eene wagt aan land te zetten om de ſloepen en het volk, welks werk vereischte daar te wezen, te beſchermen, ik zond dan de zee-ſoldaaten derwaarts, onder bevel van den Luitenant EDGCUMBE. Kort daarna gong ik ook zelf met mijn' vriend ATTAGO, kapitein FURNEAUX en enige van de heeren. Aan land koomende, vond ik het oud opperhoofd, dat mij eene bigge aanbood. Ik gong met kapitein FURNEAUX eene wandeling in het land doen en wij namen den Heer HODGES mede, om de plaatſen en dingen, die ons belangrijkst voorkwamen, aftetekenen. Toen dit geſchied was, keerden wij naar boord terug, om het middagmaal te houden met mijnen vriend en

twee

twee andere opperhoofden, een van welke, enige uuren te vooren, een varken voor kapitein FURNEAUX aan boord van de *Avontuur* gezonden had, zonder 'er iets voor te bedingen, het eenigst voorbeeld van dien aart. Mijn vriend droeg zorg mij te herinneren dat de oude Koning mij in den morgen eene big gegeeven had, voor welke ik nu een geſtreept hemd en een ſtuk rood laken gaf. Ik liet het voor hem in een bundel binden, opdat hij het te gemaklijker aan land zoude kunnen brengen; maar dit ſtond hem niet aan. Hij wilde het aan hebben en, zoo dra wij hem dezelve hadden aangetrokken, gong hij op het verdek en vertoonde zig aan alle zijne landslieden. Dit zelfde had hij des morgens ook gedaan met het laken, dat ik hem gegeeven had. In den avond gongen wij alle weder aan land, daar wij den ouden Koning vonden, die zig alles wat mijn vriend en de andere gekregen hadden, toeëigende (4).

De verſchillende handelaars ſlaagden van daag zoo wel, dat zij eenen tamelijk goeden voorraad van ververſchingen voor beiden de ſchepen opdeeden, waarom ik, den volgenden morgen, aan allen verlof gaf, alle de zeldzaamheden en andere dingen die zij verkoozen te koopen; het was verwonderlijk te zien met welk eene gretigheid ieder aanviel op al hetgeen hij zag; het gong zelfs zoo verre, dat 'er de inboorlingen den ſpot mede dreeven, die ſtukken van ſtokken en ſteenen te koop aan-

aanbooden. Een kleine ſpotboef nam een ſtuk menſchendrek op het eind van een ſtok en veilde het ieder eenen, dien hij vond, te koop.

Deezen dag ſloop een man in de ſtuurmans hut door het buitenſt luik en nam enige boeken en andere dingen weg. Hij wierd ontdekt zoo als hij 'er uit kroop in zijne kano en door eene van de ſloepen vervolgd, die hem noodzaakte de kano te verlaaten en in het water te ſpringen. Het volk in de ſloep deed verſcheiden poogingen om hem te grijpen; maar hij dook telkens onder de ſloep en eindelijk het roer afgeſtooten hebbende, waardoor men haar niet meer ſtuuren kon, geraakte hij daardoor vrij. Daar wierden nog enige ſtoute dieſſtallen aan de landing-plaats gepleegd. Een kaerel nam een matroozen wambuis uit de ſloep en liep 'er mede weg, in ſpijt van alles wat het volk doen konde. Hij wilde het niet laaten vaaren tot hij door hen vervolgd en op hem geſchoten wierd, en toen zou hij het nog niet gedaan hebben, zoo hij niet ware belet geworden te landen door enige van ons, die aan land waren. De overige der inboorlingen, die zeer talrijk waren, ſloegen zeer weinig acht op de geheele zaak, en zij waren niet in het minst ontrust, toen 'er op den man geſchoten wierd (5).

Mijn vriend ATTAGO mij den volgenden morgen weder als gewoonlijk koomende bezoeken, bragt mij een varken mede en hielp mij verſcheiden

den andere koopen. Daarop gongen wij aan land, bezogten den ouden Koning, bij welken wij tot den middag bleeven en keerden toen naar boord terug om het middagmaal te houden met ATTAOO, die mij nooit verliet. Voorneemens zijnde des anderen daags 's morgens te vertrekken, maakte ik een geschenk voor den ouden Koning gereed en bragt het des avonds aan land. Zoo dra ik aan wal kwam, wierd mij door de officieren, die daar waren, bericht dat 'er een veel grooter persoonaadjen dan die wij tot nu toe gezien hadden gekoomen was, om mij een bezoek te geeven. De Heer PICKERSGILL zeide mij dat hij hem in het land gezien had en bevonden had dat hij iemand van enige aangelegenheid was door den buitengewoonen eerbied, dien het volk hem bewees. Sommige vielen, als zij hem naderden, op hun aangezigt en legden hun hoofd tusschen hunne beenen en niemand durfde hem voorbijgaan zonder verlof. De Heer PICKERSGILL en een ander van de heeren namen hem bij de armen en bragten hem aan de landing-plaats, daar ik hem met eene zoo gemelijke en stomme deftigheid vond zitten, dat ik hem, ondanks hetgeen mij gezegt was, voor eenen zinneloozen hield, welken het volk, uit deeze of geene bijgeloovige denkbeelden, vereerde. Ik groetede hem en sprak hem aan; maar hij antwoordde mij niet en sloeg zelfs niet het geringst acht op mij; hij veranderde

geen

geen trek in zijn gelaat. Dit bevestigde mij in mijne gedagten en ik was op het punt om hem te verlaaten, wanneer een van de inboorlingen, een verstandig jongman, ondernam mij beter te onderrigten, dat hij op zulk eene wijze deed, dat ik niet meer konde twijfelen of hij was de Koning of de voornaamste van het eiland. Ik deed hem dan het geschenk dat ik voor het oud opperhoofd bestemd had, dat in een hemd, een' bijl, een stuk rood doek, een spiegel, enige spijkers, glazen koraalen en penningen bestond. Hij ontvong deeze dingen, of liever hij liet zig dezelve aandoen en voorleggen, zonder iets van zijne deftigheid te laaten vaaren, een woord te spreeken of zijn hoofd ter regter of ter slinker zijde te wenden, terwijl hij den gantschen tijd zoo stijf als een beeld zat, in welken stand ik hem verliet om naar boord te keeren, waarop hij ook vertrok. Ik was niet lang aan boord geweest of men kwam mij zeggen dat 'er levensmiddelen van dit opperhoofd gekoomen waren. Ik zond eene sloep af om dezelve van land aftehaalen; zij bestonden uit omtrent twintig korven gebraaden banaanen, zuur brood en yams en eene gebraaden bigge van omtrent twintig ponden. De Heer EDGCUMBE en zijn gezelschap stapten juist in de sloep, toen dit aan den water-kant gebragt wierd en de brengers zeiden dat het een geschenk van den *Areeke*, dat is den Koning van het eiland, aan den *Areeke* van

van het ſchip was. Nu kon ik niet langer aan de waerdigheid van dit gemelijk opperhoofd twijlen.

Den zevenden, des morgens vroeg, terwijl de ſchepen de touwen los maakten, gong ik met kapitein FURNEAUX en den Heer FORSTER naar den wal om den Koning voor zijn geſchenk van den voorigen avond een tegengeſchenk te doen. Wij ſtapten niet zoo haast aan land of wij ontmoeteden ATTAGO, wien wij naar den Koning vroegen, wiens naam KOHAGHEE-TOO-FALLANGOU was (6): Hij geliet zig dan als of hij ons naar denzelven zoude brengen; doch, hetzij hij niet regt verſtond wien wij hebben wilden, of niet wist waar hij was, althans hij bragt ons eenen verkeerden weg, waarop hij niet verre gevorderd was of hij ſtond ſtil en, na een kort geſprek tusſchen hem en eenen anderen man, keerden wij terug en kort daarop verſcheen de Koning met zeer weinige bij zig. Zoo dra ATTAGO hem zag koomen, gong hij onder eenen boom nederzitten en verzogt ons hetzelfde te doen. De Koning gong op eenen ſchuinsch oploopenden grond, omtrent drie of vier roeden van ons, nederzitten; hier zaten wij enige minuuten lang tegens elkanderen over. Ik wagtte dat ATTAGO ons zoude voorgaan, doch ziende dat hij zig niet bewoog, ſtonden wij op, gongen den Koning begroeten en plaatſten ons bij hem. Toen booden wij hem een

wit

wit hemd aan (dat wij hem aantrokken) enige ellen rood laken, eenen koperen ketel, eene zaag, twee groote spijkers, drie spiegels; een dozijn penningen en enige snoeren koraalen. Geduurende deezen tijd zat hij met dezelfde ernstige, malle deftigheid als den voorigen dag; hij scheen zelfs niet te zien of te weeten wat wij deeden; zijne armen hongen onbeweeglijk langs zijn lijf; hij ligtede die zelfs niet op, toen wij hem het hemd aantrokken. Ik zeide hem met woorden en tekenen dat wij zijn eiland gingen verlaaten; naauwlijks gaf hij enig antwoord hierop, of op iets dat wij zeiden of deeden. Wij stonden dan op en namen affcheid; maar ik bleef nog digt bij hem, om te zien wat hij doen zoude; kort daarop trad hij in gesprek met ATTAGO en eene oude vrouw, welke wij voor zijne moeder aanzagen. Ik verstond niets van het gesprek; het deed hem egter lagchen, in spijt van zijne geveinsde deftigheid. Ik zeg geveinsde, omdat zij alles van dien aart, dat ik ooit gezien heb; te boven ging, en dus kon ik niet denken dat zij hem natuurlijk eigen was, tenzij hij indedaad krankzinnig was, alzoo deeze eilanders, gelijk alle de andere, welke wij laatst bezogt hadden, zeer levendig zijn, en hij was in de eerste jeugd. Hij stond eindelijk op en vertrok met zijne moeder en twee of drie andere.

ATTAGO bragt ons bij een ander gezelschap, daar

daar het oud opperhoofd en verſcheiden eerbiedwaerdige perſoonen van beiden de kunnen gezeten waren, onder welke de priester, die gemeenlijk bij dit opperhoofd was. Wij merkten dat deeze eerwaerdige vader des morgens zeer wel gaan kon, maar dat hij des avonds door twee mannen moest t'huis gebragt worden. Wij beſlooten hieruit dat het ſap van den peper-wortel dezelfde uitwerking op hem had, welke wijn en ſterke dranken op de Europeaanen hebben, als zij 'er te veel van drinken. Het is zeer zeeker dat deeze oude lieden zelden gongen zitten zonder eene kom van deezen drank klaar te maaken, dat op dezelfde wijze als op *Ulietea* geſchiedt. Wij moeten hun egter het recht doen van te denken dat het geſchiedde om ons te onthaalen, ſchoon egter het grootst gedeelte, zoo niet alles, hun ten deel viel. Ik was niet te wel voorzien om affcheid van dit opperhoofd te neemen, hebbende allen onzen voorraad aan den anderen weggeſchonken. Onze zakken en den zak van de ſnuisterijen, die mij altoos, waar ik gong, wierd na gedraagen, nog eens doorſnuffelende, kreeg ik nog een tamelijk goed geſchenk, zoo voor hem als voor zijne vrienden, bij malkander. Dit oud opperhoofd had een voorkoomen van deftigheid, dat eerbied wekte, hetgeen het ander niet had. Hij was deftig, maar niet gemelijk, wist te boerten, ſprak van onverſchillige zaaken en tragtede ons te ver-

ſtaan en van ons verſtaan te worden. Geduurende dit bezoek ſprak de oude priester eene korte redenvoering of een gebed uit, waarvan wij den inhoud niet begreepen; het gebeurde ook meer dat hij in een gebed uitbrak; maar nooit zag ik dat van degeene die 'er bij waren iemand 'er aandachtig op was (7). Na bijna twee uuren bij hem vertoefd te hebben, namen wij affcheid en keerden naar boord, met ATTAGO en twee of drie vrienden, die bij ons bleeven ontbijten, waarna zij, met geſchenken overlaaden, wierden weggezonden.

ATTAGO hield zeer ſterk bij mij aan dat ik weder aan dit eiland zoude koomen en laken, bijlen, ſpijkers en diergelijke zoude mede brengen, mij zeggende dat ik 'er varkens, hoenderen, vrugten en wortelen in overvloed voor zoude krijgen. Hij verzogt mij, in het bijzonder, meer dan eens dat ik hem zulk een pak klederen zoude zenden als ik aan had, dat mijne monteering was. Deeze goedaartige eilander was mij, geduurende ons kort verblijf aldaar, bij veele gelegenheden, van zeer veel dienst. Hij kwam altoos des morgens, zoo dra het licht was, aan boord en verliet ons niet voor den avond. Hij was altijd gereed, zoo aan boord als aan wal, om mij zoo veel dienst te doen als in zijn vermogen was; zijne getrouwheid wierd met weinig kosten beloond, en ik vond 'er mijne rekening bij zulk eenen vriend te hebben (8).

Toen

Toen wij het vertui-kabel inhaalden, brak het in het midden van de lengte, zijnde door de klippen afgefleten. Door dit toeval verlooren wij de eene helft met het anker, dat in veertig vademen water lag zonder boei; de kabel van het best boeganker had ook veel van de klippen geleden, waaruit men kan oordeelen over deeze anker-plaats. Ten tien uuren gongen wij onder zeil; doch alzoo ons verdek zeer belemmerd was door de vrugten en andere levensmiddelen, bleeven wij onder het land laveeren tot het was opgeruimd. De levensmiddelen, die wij op dit eiland kogten, beſtonden in omtrent honderd en vijftig biggen, drie honderd hoenderen, zoo veele bananen en kokos-nooten als wij bergen konden en enige yams en, zoo wij 'er langer gebleven waren, zouden wij ongetwijfeld nog veel meer bekoomen hebben. Dit geeft enig denkbeeld van de vrugtbaarheid van het eiland, van hetwelk ik nu, gelijk ook van het nabuurig eiland *Middelburg*, een omſtandiger beſchrijving zal geeven.

DERDE HOOFDSTUK.

Beſchrijving van de Eilanden Amſterdam *en* Middelburg. *Derzelver voortbrengzelen; de landbouw, huizen, vaartuigen, ſcheepvaart, handwerken, wapenen, gewoonten, regeering, godsdienst en taal der inwooneren.*

Deeze eilanden wierden eerst ontdekt door kapitein TASMAN in de maand January 1642-1643, en door hem *Amſterdam* en *Middelburg* genoemd; maar het eerſte wordt door de inboorlingen *Tongatabu* en het laatſte *Ea-oo-wee* genaamd. Zij liggen tusſchen de Zuider Breedte van 21° 29′ en 21° 3′ en tusſchen de Wester Lengte van 174° 40′ en 175° 15′ volgens waarneemingen op de plaats zelve gedaan.

Middelburg of *Eaowee*, dat het zuidlijkst ligt, is omtrent tien mijlen in den omtrek groot en van eene genoegzaame hoogte om twaalf mijlen verre gezien te worden. De zoomen van het eiland zijn meest beplant, bijzonderlijk de Z. W. en N. W. zijden. De binnenſte deelen zijn maar weinig bebouwd, ſchoon zij daar zeer geſchikt toe zouden zijn; doch dit zette het eiland nog meer ſchoonheid bij; want hier ſtaan boschjens van kokosnooten en andere boomen hier en daar aan-

aangenaam verſpreid, weiden met dik gras bedekt, hier en daar plantſoenen en padjens, die naar alle zijden in het eiland loopen, in eene zoo fraaie wanorde, dat het gezigt 'er grootlijks door verfraaid wordt.

De anker-plaats, die ik de *Engelſche Reede* genaamd heb (naardien ik de eerſte was die daar ankerde) ligt aan de N. W. zijde, op de Zuider Breedte van 21° 20' 30". De loop van de kust, die wij opnamen toen wij ten anker kwamen, en de kaart zullen meer dan genoeg zijn om deeze anker-plaats te vinden. Het ſtrand beſtaat uit grof zand; het loopt tot op twee Engelſche mijlen afſtand van het land en daar ſtaat van twintig tot veertig vademen water op. De ſmalle kreek, die 'er voor is, verſchaft eene gemaklijke gelegenheid voor ſloepen om te landen op alle uuren van het getij, dat hier, zoo wel als aan de andere eilanden, vier of vijf voeten op en neder gaat, en het is bij nieuwe en volle maanen omtrent ten zeven uuren hoog water. Het eiland *Tongatabu* is omtrent van gedaante als een gelijkzijdige driehoek, welkers langſte zijden elke zeven mijlen lang zijn en de kortſte vier. Het ligt ten naasten bij in de ſtreek van O. Z. O. en W. N. W. is ten naasten bij overal van eene gelijke hoogte, vrij lang, niet meer dan zestig of tagtig voeten boven de oppervlakte van de zee. Dit eiland wordt, gelijk ook het eiland *Eaoowe*, tegens de zee be-

ſchut door een rif van koraal-klippen, dat zig honderd vademen of daaromtrent van het ſtrand uitſtrekt. Op dit rif breekt de kragt van de zee voor zij het land of het ſtrand bereikt; en dit is ook de ligging van alle de eilanden tusſchen de Keerkringen in deeze zee, welke ik gezien heb; dus heeft de Natuur dezelve kragtdaadig beveiligd tegens de afkabbelingen van de zee, ſchoon veele maar ſtippen zijn, in vergelijking van deezen wijden Oceaan. *Van Diemens Reede*, daar wij ankerden, is onder de Noord-Westlijke zijde van het eiland, tusſchen de noordlijkſte en westlijkſte punten. Daar ligt een rif van klippen voor, dat N. W. ten W. ſtrekt, waarop de zee aanhoudend breekt. Het ſtrand ſtrekt zig niet verder uit dan drie kabels lengten van de kust, buiten dezelve is eene onpeilbaare diepte. Het verlies van een anker en de ſchade, welke onze kabels leeden, zijn genoegzaame bewijzen dat de grond niet van de beste is.

Aan de oost-zijde van de noordlijke punt van het eiland is (gelijk de Heer GILBERT, dien ik afzond om die plaatſen opteneemen, mij berichtede) een zeer fraai haventjen van eene Engelſche mijl of meer wijdte, waarin zeven, agt en tien vademen water ſtaan, met eenen zuiveren zandgrond. Het kanaal, door hetwelk hij in en uitvoer, ligt digt bij de punt en daar ſtaan ſlechts drie vademen water; maar hij denkt dat 'er verder naar het N. O. een ka-

kanaal zij, dat veel dieper is, maar dat hij geen' tijd had te peilen; en het zou inderdaad veel meer tijds gekost hebben dan ik misſen kon deeze plaatſen naauwkeurig opteneemen, alzoo 'er eene menigte kleine eilandjens en rifs van klippen langs de N. O. zijde van het eiland liggen, die zig naar het N. O. ſcheenen uitteſtrekken verder dan het oog kon reiken. Het eiland *Amſterdam* of *Tongatabu* is geheel in plantſoenen aangelegd, waarin van de rijkſte voortbrengzelen der natuur ſtaan, als broodvrugten, kokosnooten, plataanen, bananen, pompelmoezen, yams en enige andere wortelen, ſuiker-riet en eene vrugt als eene perſik, bij hen *Fighega* en op *Otahiti Ahuya* genaamd. In kort, men vindt hier de meeste vrugten, welke de *Societeit-Eilanden* voortbrengen, behalven nog enige andere, die daar niet zijn. De Heer FORSTER zeide mij dat hij niet alleen alhier dezelfde planten gevonden had, die op *Otahiti* en de nabuurige eilanden groeijen, maar ook nog verſcheiden andere, die hier niet te vinden zijn, en ik heb waarſchijnlijk hunnen voorraad van gewasſen vermeerderd met hun eene verzameling van tuin-zaaden, moes-groenten enz. te laaten. Het was hier, gelijk op de andere eilanden, de tijd niet van de brood-vrugt; ook was het de tijd niet van de wortelen en de pompelmoezen. Van de laatſte kreegen wij ſlechts enige op *Middelburg*.

De landbouw en de oogst van dit eiland is even als op *Amſterdam*, met dit onderſcheid dat van het eerſte ſlechts een gedeelte, terwijl het laatſte geheel bebouwd is. De laanen of wegen, die nodig zijn om van de eene ſtreek naar de andere te gaan, zijn op eene zoo oordeelkundige wijze aangelegd, dat zij eene vrije en gemaklijke gemeenſchap van het een gedeelte van het eiland tot het ander opleveren. Daar zijn hier geene ſteden of dorpen; de meeste huizen ſtaan in de plantagieën met geene andere ſchikking dan het gemak vordert; zij zijn net gebouwd, doch niet beter dan die op de andere eilanden; zij zijn van dezelfde bouwſtoffen gemaakt en een klein onderſcheid in de ſchikking van het geraamte is al het verſchil dat 'er in derzelver bouworde is. De vloer is wat opgehoogd en met dikke ſterke matten belegd; uit dezelfde ſoort van matten beſtaan ook de wanden aan de wind-zijde, terwijl zij aan de andere zijde open zijn. Voor de meeste vindt men kleine voor-pleintjens, die gemeenlijk tot ſieraad met boomen of heesters omplant zijn, welke de lucht, die zij ademen, met aangenaame reuken bezwangeren. Hun huisraad beſtaat in enige houten ſchotelen, kokos-nooten doppen en enige nette houten kusſens, als ſtoelen met vier-pooten of bankjens gemaakt. Hunne gewoone klederen en een mat dienen hun voor beddegoed. Wij kogten twee of drie aarde potten

van

van hun, welke ook de eenigſte waren, die wij bij hen zagen. De een was van gedaante als een bom, met twee gaten 'er in over elkanderen; de andere waren als onze aarde potten, konden omtrent vijf of zes pinten bevatten en waren op het vuur geweest. Ik denk dat zij op een der andere eilanden gemaakt zijn; want zoo zij die zelve maakten, moesten wij 'er meer van gezien hebben; ik kan ook niet onderſtellen dat zij van TASMANS ſchip gekoomen zijn; dit is te lang geleden dan dat brooze aarde vaten als deeze nog in wezen zouden zijn.

Wij zagen geene andere huis-dieren onder hen dan varkens en hoenderen; de eerſte zijn van dezelfde ſoort als die op de andere eilanden in deeze zee; maar de laatſte zijn veel beter, zijnde zoo groot als de grootſte die wij in Europa hebben en hun vleesch is even goed, zoo niet beter. Wij zagen geene honden en denken ook dat zij geene hebben, alzoo zij zeer begeerig waren naar die, welke wij aan boord hadden. Mijnen vriend ATTAGO wierd een reu en eene teef, de een van *Nieuw-Zeeland* en de andere van *Ulietea* geſchonken. De naam van een' hond is bij hen *Kooree* of *Goores*, dezelfde naam, met welken dat dier op *Nieuw-Zeeland* genoemd wordt, waaruit blijkt dat zij hun niet geheel vreemd zijn. Wij zagen geene rotten op deeze eilanden, noch an-

dere wilde viervoetige dieren, behalven kleine hagedisſen. De land-vogelen zijn duiven, torteldúiven, parkieten, pappegaaien, uilen, groote koeten met blaauwe vederen, eene groote verſcheidenheid van klein gevogelte en groote vledermuizen in overvloed. Van de voortbrengzelen van de zee kennen wij maar weinige; het is waarſchijnlijk dat dezelfde ſoorten van visch hier zullen gevonden worden als aan de andere eilanden. Hunne visch-tuigen zijn dezelfde, dat is, hoeken van paerlmoer, ſpeeren met twee drie en meer weêrhaaken en netten van eene zeer fijne draad gemaakt, met de maazen even eens als de onze. Maar niets kan grooter blijk van hunne ſchranderheid opleveren dan het maakzel en de wijze van bouwen van hunne kanos, die, in het ſtuk van netheid en werk, alles te boven gaan wat wij in deeze zee gezien hebben. Zij zijn zaamengeſteld uit verſcheiden ſtukken, op zulk eene nette wijze met bind-werk aan malkanderen genaaid, dat het moeijelijk is aan de buiten zijde de naaden te vinden. Alle de bindzelen zijn aan de binnen zijde en gaan door keépen, of riggels, die tot dat einde aan de randen en de einden van de planken, waaruit het vaartuig beſtaat, gemaakt zijn (1). Zij zijn tweeërlei, enkele en dubbele, en de afmeétingen en bouworde van beiden zullen best kunnen gezien worden in het hier bijgevoegd plan op Pl. XXXV*. De enkele zijn van twin-

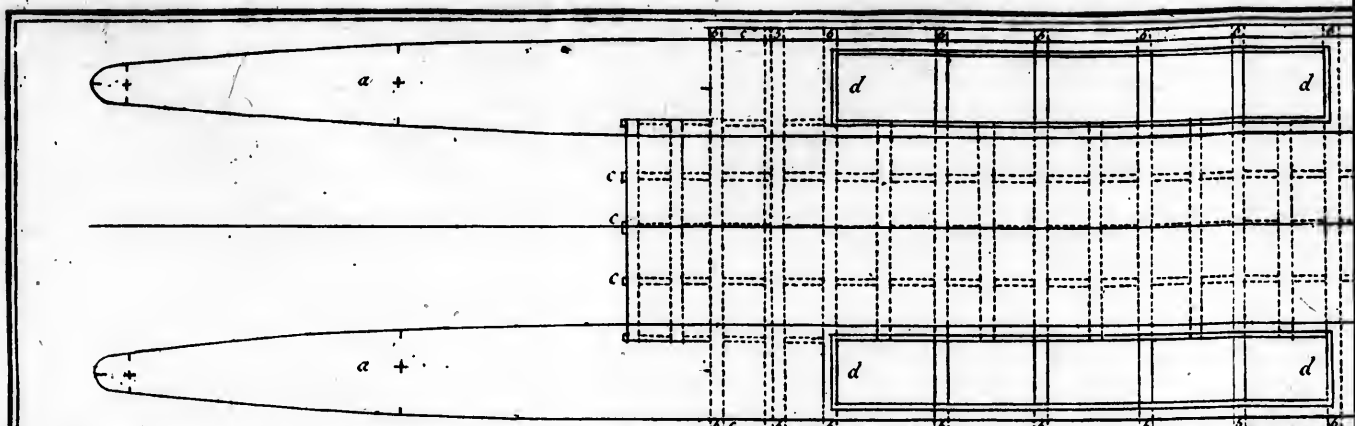

Tekening, Plan en Doorsnede van eene dubbele Praauw van het Eiland AMSTERDAM; *de afstand van het*
vast gemaakt *met balken, die vastgebonden zyn met touwen v*

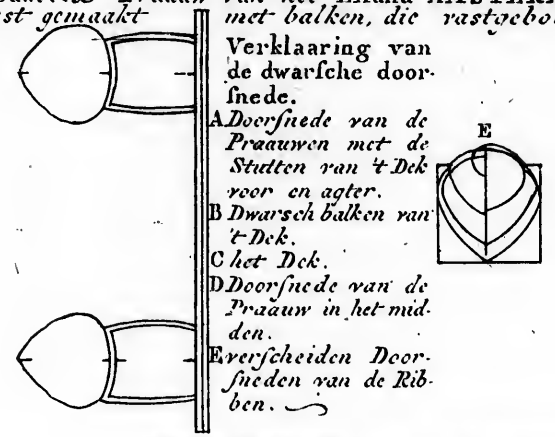

Verklaaring van de dwarsche doorsnede.

A *Doorsnede van de Praauwen met de Stutten van 't Dek voor en agter.*
B *Dwarsch balken van 't Dek.*
C *het Dek.*
D *Doorsnede van de Praauw in het midden.*
E *verscheiden Doorsneden van de Ribben.*

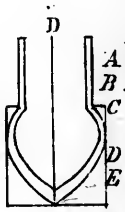

Verk
over
snede
A *Het D*
B *Plaat*
C *Schot*
uit h
D *Balke*
E *Verle*
tot on
F *Ribbe*
G *Klam*
tot ag
in de
ligge
H *Stutt*

Afmeetingen

	r.	d.
Lengte	69	0
Breedte	3	10
Diepte zonder het Verdek midden in de Praauw	3	3

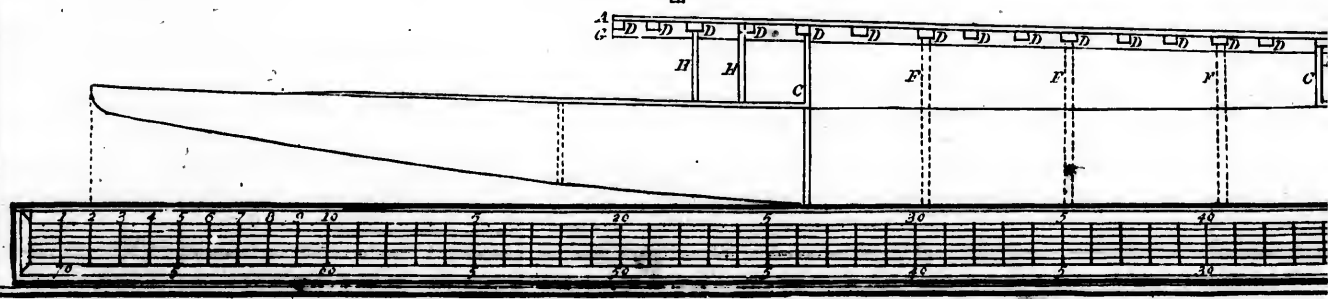

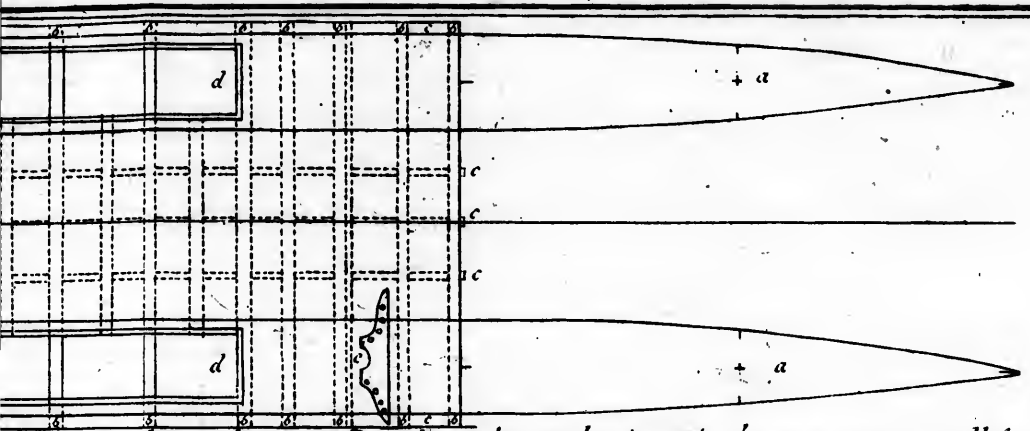

M; de afstand van het een Boord tot het ander is 13 v. 9 d. zy zyn aan malkaer
en zyn met touwen van Kokosnooten vezelen gemaakt.

Verklaaring van de overlangsche doorsnede.

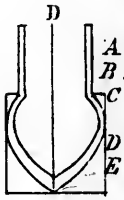

A Het Dek of Plat.
B Plaats van 't Luyk.
C Schotten om het Water uit het hol te houden.
D Balken onder 't Dek.
E Verlenging van het Schot tot onder 't Dek.
F Ribben.
G Klampen, die van vooren tot agteren loopen en waar in de Balken van het Dek liggen.
H Stutten van 't Dek.

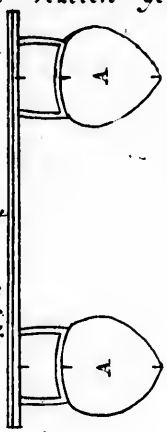

Verklaaring van de Platte tekening.

a de Praauwen.
b de Dwarsch-balken.
c Stukken in de lengte van het Plat gelegd.
d Luiken.
e Spoorgat voor de Mast.

Kano met een Uitlegger.

	v.	d.
Lengte	63	6
Breedte	1	8
Hoogte in 't midden	1	6

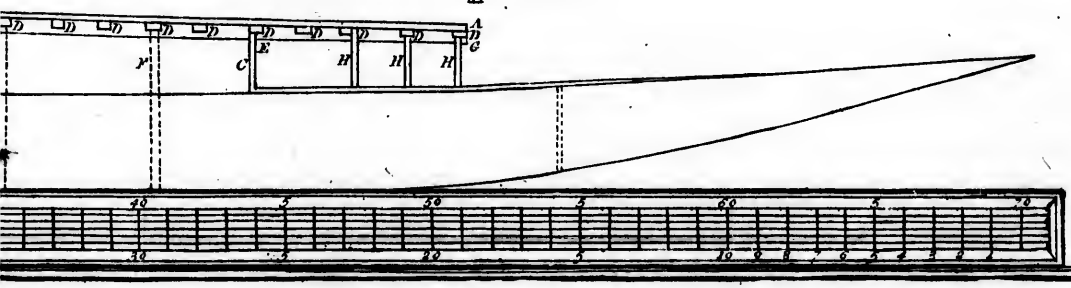

in de Platte Tekening.

MN Lengte van de Dwarsch-balken van den Uitlegger lang..... 5 v. 5 d.
MP afstand van de Dwarsch-balken. 7 v. 6 d.
c kleine hoogten, waar op witte Schulpen zyn vastgemaakt.

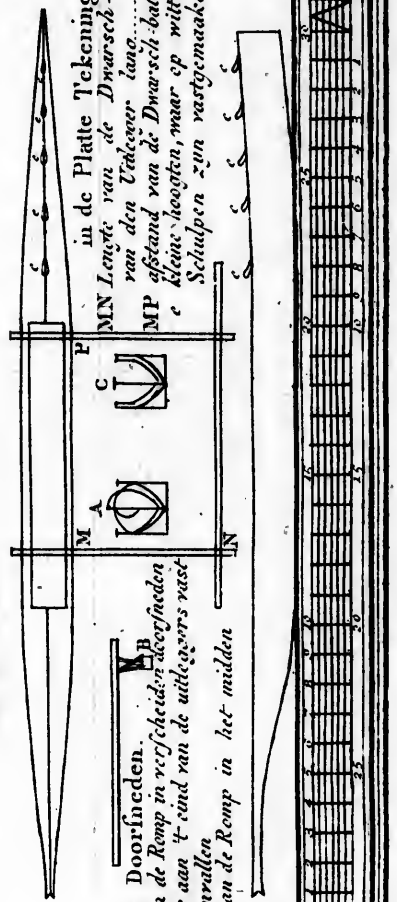

in de Doorsneden.

A Gedaante van de Romp in verscheiden doorsneden
B Houten blok aan 't rund van de uitlegers vast teens 't omvallen
C Gedaante van de Romp in het midden

twintig tot dertig voeten lang en omtrent twintig of twee en twintig duimen in het midden breed; de agterſteven eindigt in eene punt en de ſteven gelijkt enigzints naar de punt van een wigge. Aan elk eind is eene ſoort van verdek, dat omtrent een derde van de geheele lengte beſlaat en dat in het midden open is. In ſommige is het midden van het dek met eene rei witte ſchulpen verſierd, die op wiggetjens zijn vastgeſtooken, welke uit het zelfde ſtuk uitgeſtooken zijn. De enkele kanos hebben alle uitleggers en voeren ſomtijds zeil, maar worden gemeenlijker geroeid met roeiſpaanen met korte bladen, die in het midden breedst zijn. De twee vaartuigen, waaruit eene dubbele kano beſtaat, zijn elk omtrent zestig of zeventig voeten lang en vier of vijf voeten breed in het midden; elk eind loopt ten naasten bij in eene punt uit, zoo dat het lighaam of de romp enigzints in bouwing verſchilt van de enkele kano; maar zij worden op de zelfde wijze zaamengeſteld; deeze heeft eene hoogte in het midden rondom het open gedeelte, in de gedaante van eene lange trog, van planken gemaakt, welke digt aan malkanderen gehecht, en wel aan het lighaam van het vaartuig zijn vastgemaakt. Twee zulke vaartuigen worden gelijkwijdig aan malkanderen gevoegd, omtrent zes of zeven voeten van malkaêr, door ſterke dwarsch-balken, met bindwerk aan het bovenst gedeelte van de bovengemelde

melde hoogten vastgemaakt. Over deeze balken en andere, welke onderſtut worden door ſtutten, die op de lighaamen van de kanos zijn vastgemaakt, is een vloer van planken gelegd. Alle de deelen, waaruit de dubbele kano is zaamengeſteld, zijn zoo ſterk en zoo ligt gemaakt als de aart van het werk toelaat en zij zouden tot de planken-vloer onder water kunnen gedrukt worden, zonder gevaar te loopen van te vervullen. Het is ook niet mogelijk, het loope zoo het wil, dat zij zinken, zoo lang zij aan malkanderen blijven. Dus worden zij niet alleen lastdraagende vaartuigen, maar ook geſchikt tot lange reizen. Zij zijn getuigd met eene mast, die op de planken-vloer ſtaat en gemaklijk opgezet en nedergelegd kan worden; hun zeil is een latijnsch of driehoekig zeil, dat uitgeſpreid wordt door middel van eene lange ſpriet, die wat gebogen of gekromd is. Het zeil is van matten gemaakt; het touw, dat zij gebruiken, is even als bij ons aangelegd en ſommige zijn vier of vijf duimen dik. Op de planken-vloer is eene kleine tent of hut gebouwd, die het volk voor de zon en het ſlegt weder beſchut en tot andere einden dient. Zij voeren ook eenen beweegbaaren haard, die in een vierkanten doch ondiepen houten trog, waarin ſteenen leggen, beſtaat. Men gaat in het hol van de kano van het plat door eene ſoort van onbedekt luik, waarin zij ſtaan om het water uit te hoozen. Ik denk

dat

dat deeze vaartuigen met beiden de einden voorwaarts vaaren en dat zij, als zij van gang veranderen, ſlechts nodig hebben het zeil omtezetten; maar hiervan was ik niet zeeker, alzoo ik geen derzelve onder zeil of met mast en zeil overeind gezien heb dan die op eenen aanmerklijken afſtand van ons waren.

Hun gereedſchap is van ſteen, been, ſchulpen enz. gemaakt, gelijk op de andere eilanden. Als men het werk ziet, dat met dit gereedſchap gemaakt wordt, is men van verwondering opgetogen over de ſchranderheid en het geduld van den werkman. Hunne kennis van de nuttigheid van ijzer was niet meer dan genoeg om hen te leeren ſpijkers boven glazen-koraalen en diergelijke beuzelingen te achten; ſommige, maar zeer weinige, wilden eene bigge voor eenen grooten ſpijker, of eene bijl geeven. Oude wambuizen, lakens, doek en zelfs oude lappen waren in grooter achting dan het best ſtuk ſcherp gereedſchap dat wij hun geeven konden; waarom zij maar weinige bijlen van ons bekwamen dan die hun als geſchenken gegeeven wierden; maar als wij de ſpijkers, welke door de officieren en gemeene van beiden de ſchepen voor merkwaerdigheden gegeeven wierden rekenen met die, welke wij voor ververſchingen beſteedden, kunnen zij niet minder van ons bekoomen hebben dan vijf honderd ponden, groot en klein. Het eenigst ſtuk ijzer

dat

dat wij bij hen zagen, was eene kleine breede els, die van een ſpijker gemaakt was.

Zoo mannen als vrouwen zijn van de gewoone grootte der Europeaanen; hunne kleur is eene ligte koper-kleur en eenvormiger zoo dan onder de bewooneren van *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden*. Sommige van onze heeren waren van gedagten dat dit een fraaier ras van menſchen was; andere beweerden het tegendeel, met welke ik inſtemde; maar dit zij zoo het wil, zij hebben eene goede gedaante en regelmaatige trekken en zijn werkzaam, vlug en levendig. De vrouwen in het bijzonder zijn de vrolijkſte ſchepzelen, die ik ooit ontmoet heb; zij zullen aan uwe zijde blijven babbelen zonder de minſte nodiging, of zonder 'er zig aan te ſtooren of zij verſtaan worden of niet, als men haar maar ſchijnt aantehooren. Zij ſcheenen over het algemeen ingetogen, ſchoon het niet ontbrak aan andere, die het niet waren; alzoo wij enige matroozen aan boord hadden, die nog met veneriſche ongemakken beſmet waren, droeg ik alle mogelijke voorzorgen om te beletten dat de kwaal haar niet werde medegedeeld. Bij de meeſte gelegenheden toonden zij eene ſterke neiging tot ſteelen, waarin zij even zoo bedreven waren als de *Otahitiers*.

Hun hair is in het algemeen zwart; maar bijzonderlijker dat van de vrouwen. Men zag onder de mannen ſomtijds verſchillende kleuren van hair

op

op hetzelfde hoofd, dat veroorzaakt wierd door iets, dat zij 'er op ſtrooien en dat dezelve wit, rood en blaauw maakt. Beiden de kunnen draagen kort hair; ik zag maar twee uitzonderingen van deeze gewoonte, en de meeste kamden het naar boven. Veele der jongens hadden het zeer kort afgeſneden, behalven een [illegible] lok op de kruin van het hoofd en een weinig ter weder zijde. De mannen ſnijden of ſcheeren hunnen baard kort af, dat met twee ſchulpen gedaan wordt. Zij hebben fraaie oogen en in het algemeen goede tanden, zelfs tot in eenen gevorderden ouderdom. De gewoonte van *tatoueeren* of de huid te beprikken heerscht ook onder hen. De mannen zijn *getatoueerd* van het midden der dije tot boven de heupen. De vrouwen alleen op haare armen en vingeren en aldaar maar zeer ligt.

De kleeding van beiden de kunnen beſtaat in een ſtuk doek of mat, om den middel gewonden en tot onder de knieën nederhangende. Van den middel naar boven zijn zij gemeenlijk naakt en het ſcheen de gewoonte te zijn deeze deelen elken morgen te zalven. Mijn vriend ATTAGO miste nooit zulks te doen; dan of dit geſchiedde uit achting voor zijnen vriend of uit gewoonte wil ik niet op mij neemen te beſliſſen, ſchoon ik eer het laatſte denk, alzoo hij de eenigſte niet was die zulks verrigtte.

Hunne verſierzelen zijn tovermiddelen, halsſnoe-

ſnoeren, en arm-ringen van beenderen, ſchulpen en koraalen van paerlemoer, ſchildpad enz. en deeze worden door beiden de kunnen gedraagen. De vrouwen draagen ook aan haare vingeren witte ringen van ſchildpad en ſtukken in haare ooren omtrent van de grootte van eene kleine penne-ſchaft; maar oor-ſierzelen worden niet algemeen gedraagen, ſchoon zij alle de ooren doorboord hebben. Zij hebben ook aardige ſchortjens, van de buitenſte vezelen van de kokos-nooten-doppen gemaakt en zaamgeſteld uit een groot getal kleine ſtukjens op zulk eene wijze aan elkanderen genaaid, dat zij ſtarren, halve maanen, kleine vierkanten enz. vormen. Zij zijn met koraalen van ſchulpen bezet en met roode vederen bedekt, zoo dat zij zeer fraai ſtaan. Zij maaken dezelfde ſoort van doek en van dezelfde ſtoffen als op *Otahiti*, ſchoon zij zulk eene verſcheidenheid niet hebben; zij maaken ook zulke fijne ſtoffen niet, doch naardien zij de konst hebben om het te vernisſen is het duurzaamer en kan enigen tijd den regen weerſtaan, dat het *Otahitisch* doek niet doet. Hunne kleuren zijn zwart, bruin, purper, geel en rood, alle uit gewasſen getrokken. Zij maaken verſcheiden ſoorten van matwerk, ſommige van een zeer fijn weefzel, dat gemeenlijk tot kledij gebruikt wordt en de dikke en ſterke ſoort dient om op te ſlaapen en om zeilen voor hunne kanos te maaken. Onder ander nuttig huisraad hebben

zij

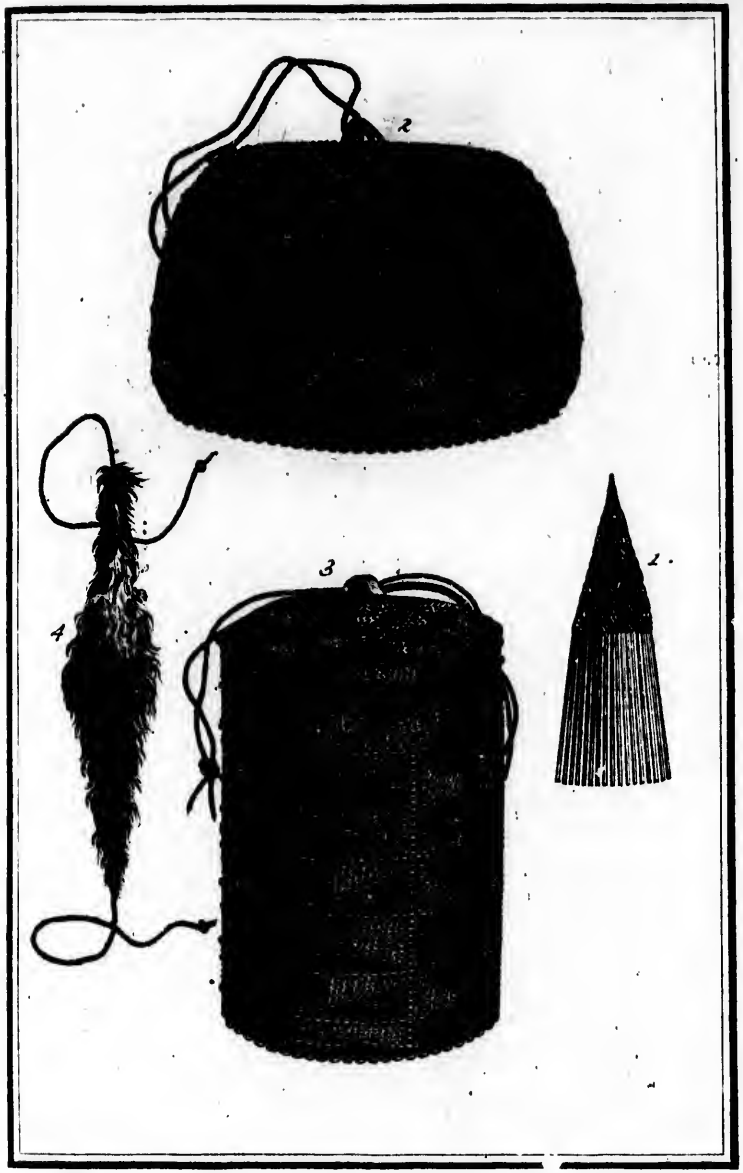

GEREEDSCHAPPEN VAN DE BEWOONEREN VAN DE VRIENDEN — EILANDEN.

1. Een Kam. 2 en 3. Korfjens. 4 Hoofd-sieraad.

zij verſchillende ſoorten van korfjens, ſommige van dezelfde ſtoffen gemaakt als hunne matten en andere van gevlogten vezelen van kokos-nooten. Deeze zijn niet alleen duurzaam, maar ook fraai, zijnde gemeenlijk van verſchillende kleuren en met koraalen van ſchulpen of been beſtooken, op eene wijze, waaruit blijkt dat hun noch ſmaak ontbreekt om patroonen te maaken, noch bekwaamheid om alles wat zij onderneemen ter uitvoer te brengen.

Hoe dit volk zig in hunne uuren van uitſpanning vermaakt kan ik niet zeggen, alzoo wij weinig van hunne vermaaklijkheden gezien hebben. De vrouwen vermaakten ons dikwijls met gezangen op eene wijze, die aangenaam genoeg was. Zij verzellen het muzyk met het klappen van de vingeren, op de maat. Niet alleen hunne ſtemmen, maar ook hunne ſpeeltuigen waren zeer welluidende en hunne nooten zijn zeer uitgeſtrekt. Ik zag maar twee ſpeeltuigen onder hen. Het een was eene groote fluit van bamboes gemaakt, die zij, gelijk men op *Otahiti* doet, met den neus blaazen; maar deeze heeft vier gaten, terwijl die van *Otahiti* ſlechts twee gaten heeft. De andere beſtond uit tien of elf kleine rietjens van ongelijke lengte, naast elkanderen gebonden, gelijk men zegt dat de Doriſche fluit van de Ouden was; de open einden van de rietjens, in welke zij met den mond blaazen, ſtaan op eene gelijke hoogte, of

in eene lijn. Zij hebben ook een' trommel, die niet onvoeglijk bij een hol houten blok kan vergeleken worden. Die, welke ik zag, was vijf voeten en zes duimen lang en dertig duimen in omtrek; van buiten was 'er eene ſpleet in van het een eind tot het ander, omtrent drie duimen wijd, waardoor het was uitgehold. Zij ſlaan op de zijde van dit blok met twee trommelſtokken en brengen een hol geluid voort, nog niet eens zoo muzikaal als dat men op eene ledige ton zou maaken.

De gewoone wijze van malkanderen te groeten is door de neuzen aan malkaêr te brengen, gelijk in *Nieuw-Zeeland* de gewoonte is, en hun ſein van vrede aan vreemdelingen is het laaten waaien van eene witte vlag of vlaggen; zoodanige liet men ten minſten waaien, toen wij het land eerst naderden: maar het volk, dat eerst aan boord kwam, bragt iets van de peper-plant mede en zond het vooruit in het ſchip, een ſterker teken van vriendſchap dan men zoude kunnen wenſchen. Uit hunne vertrouwlijke wijze van aan boord te koomen en van ons eerst aan land te ontvangen, beſluit ik dat zij zelden door onlusten van binnen of van buiten ontrust worden. Zij zijn egter voorzien van zeer vreeslijke wapenen, zoo als knodſen en ſpeeren, van hard hout gemaakt, en boogen en pijlen. De knodſen zijn van drie tot vijf voeten lang en van verſchillende

ge-

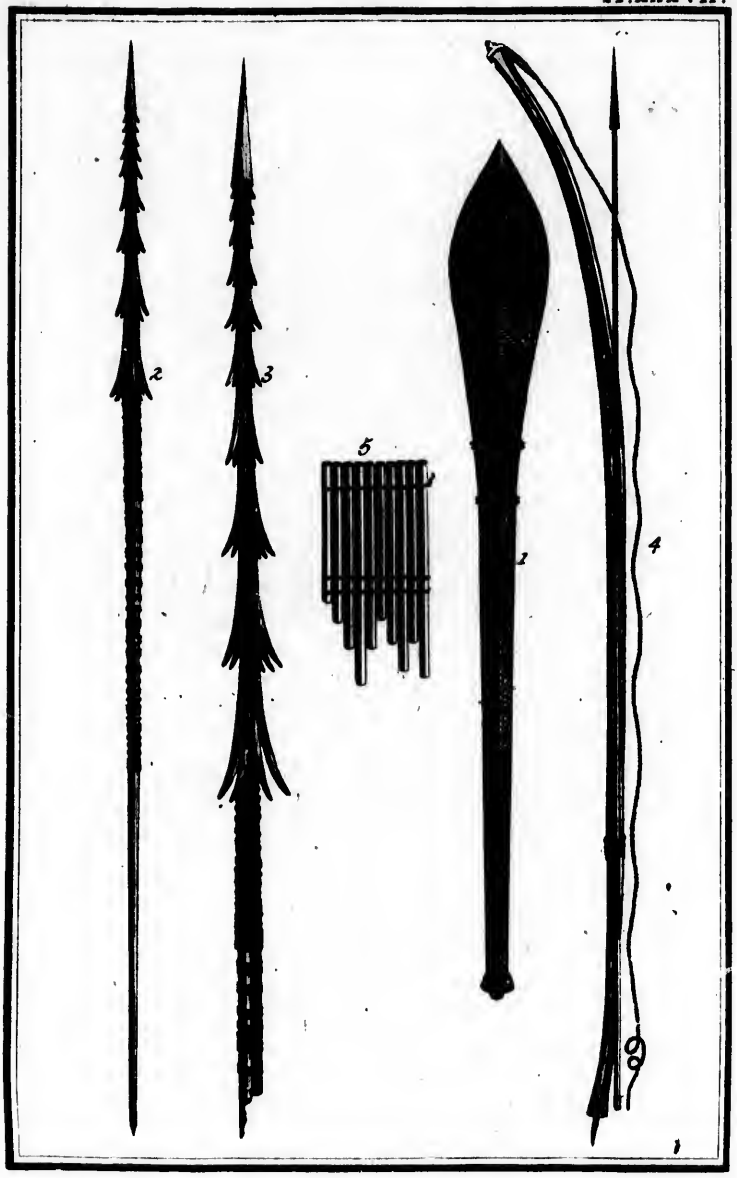

WAPENEN ENZ. VAN DE BEWOONEREN VAN DE VRIENDEN EILANDEN.

1. Knods. 2. Een Speer 20 V^t lang. 3. De punt van de Speer vergroot. 4. Boog en Pyl 6 V^t lang. 5. Speeltuig.

gedaanten, gelijk op Pl. XXXVII*. vertoond wordt. Hunne boogen en pijlen zijn maar middelmaatig; de eerſte zijn zeer dun en de tweede zijn ſlechts van ceder riet met punten van hard hout. Sommige van hunne ſpeeren hebben verſcheiden weêrhaaken en moeten zeer gevaarlijke wapenen zijn, als zij treffen. Aan de binnen zijde van den boog is eene groef, waarin de pijl gelegd wordt, waaruit het zoude ſchijnen dat zij maar eene gebruiken.

Zij hebben eene zonderlinge gewoonte van alles wat men hun geeft aan hun hoofd te brengen, naar wij gisten bij wijze van dankzegging. Deeze wijze van bedanken wordt hun van kindsbeen af aan geleerd; want als wij kleinen kinderen iets gaven, ligtede de moeder de hand van het kind op tot aan het hoofd. Zij gebruikten deeze gewoonte ook in hunne mangelingen met ons; al wat wij hun voor hunne goederen gaven wierd altijd op het hoofd gelegd, even als of het hun om niet wierd gegeeven. Somtijds bekeeken zij onze goederen en, als zij hun niet aanſtonden, gaven zij die terug; maar zoo dra zij die aan het hoofd bragten, was de koop onfeilbaar geſloten. Als ik het opperhoofd iets merkwaerdigs had geſchonken, zag ik het dikwijls van de eene hand in de andere gaan en elk, in wiens handen het kwam, bragt het aan zijn hoofd. Zeer dikwijls vatteden de vrouwen mijne hand, kusten die en ligteden

die op tot aan haar hoofd. Uit dit alles zou het ſchijnen dat deeze gewoonte, die zij *fagafatie* noemen, verſchillende betekenisſen heeft, naar maate dezelve wordt gebruikt; doch alle als pligtpleegingen.

Ik moet aanmerken dat de ernſtige Koning mij deeze beleefdheid niet bewees voor de geſchenken, waarmede ik hem begiftigde.

Daar heerscht nog eene zonderlinger gewoonte in deeze eilanden. Wij merkten op dat het grootſte gedeelte van het volk, zoo mannen als vrouwen, een of beiden de pinken verloren hadden (*). Wij trageden te vergeefsch de reden van deeze verminking uittevinden; want geen hunner wilde zig enige moeite geeven om het ons te verklaaren. Het was noch tot rang, noch tot ouderdom, noch tot eene der kunnen bijzonder bepaald; het wordt ook niet op zekere jaaren verrigt, naardien ik 'er zag van alle ouderdommen, aan welke deeze verminking kort te vooren was te werk geſteld, en, behalven enige jonge kinderen, vonden wij 'er weinige, die beiden handen ongeſchonden hadden. Naardien het gemeener was onder de oude dan onder de jonge, waren ſommige van ons van gedagten dat het

(*) Deeze gewoonte is den inwooneren van de *Vrienden-Eilanden* niet bijzonder eigen. Zie *Recherches Philoſophiques ſur les Americains, Tom. II, p.* 253 *enz.*

het geſchiedde om den dood van hunne ouderen, of enige andere nabeſtaanden; maar de Heer WALES ontmoetede op eenen dag eenen man, met ongeſchonden handen, van eenen zoo gevorderden ouderdom, dat het naauwlijks mogelijk was dat zijne ouders nog in het leven konden zijn (2). Zij branden of ſnijden hunne wangen ook bij het wangenbeen. De reden hiervan was ons even onbekend. Bij ſommige waren de wonden nog geheel versch; bij andere konden zij alleen beſpeurd worden door de lidtekenen of de kleur van het vel (3). Ik zag noch zieke noch kreupele onder hen; alle ſcheenen zij gezond, ſterk en kloek, een blijk van de goedheid der luchtſtreek, waarin zij leeven.

Ik heb dikwijls geſprooken van eenen Koning, hetwelk zoude ſchijnen mede te brengen dat de regeering in handen van eenen enkelen perſoon is, zonder dat ik egter zeeker weet of dit waar zij dan niet. Men wees ons egter zulk eenen en wij hadden geene reden om 'er aan te twijfelen. Uit deeze en andere omſtandigheden ben ik van gedagten dat deeze regeering veel naar die van *Otahiti* gelijkt, dat is, dat zij beſtaat uit eenen Koning of groot Opperhoofd of Bevelhebber, die hier *Areeke* genoemd wordt, die andere bevelhebbers onder zig heeft, welke heeren van zekere diſtricten en misſchien de eenigſte grond-eigenaars zijn, welken het volk groote gehoorzaam-

heid ſchijnt te bewijzen. Ik nam nog eenen derden rang waar, die niet weinig gezag over het gemeen volk had; mijn vriend ATTAGO was een derzelve. Ik ben van gedagten dat al het land op *Tongatabu* bijzondere eigendom is, en dat hier, gelijk op *Otahiti*, een ras van menſchen is, die dienaars of ſlaaven zijn en geenen eigendom van land hebben. Het zou onredenlijk zijn te onderſtellen dat alles gemeene eigendom ware in een land, dat zoo ſterk bebouwd is als dit. Naardien het eigen belang de groote drijfveder is, die de hand der nijverheid beſtiert, zouden weinige zwoegen om een land te bebouwen en te beplanten, waarvan zij niet zouden verwagten de vrugten hunnes arbeids te raapen; zoo het anders ware, zou de naarſtige man in eenen ſlegter ſtaat zijn dan de ledige luiaart. Dikwijls zag ik gezelſchapjens van zes, agt of tien lieden vrugten en andere dingen naar de landing-plaats brengen om te verkoopen, daar een perſoon, een man of eene vrouw, het opzigt had over de geheele verkoop; en daar wierden geene ruilingen gedaan dan met zijne of haare bewilliging, terwijl al hetgeen wij in ruiling gaven altijd aan hun wierd overhandigd, hetgeen, naar ik meen, duidlijk toonde dat zij de eigenaars der goederen waren en de andere niet meer dan bedienden. Schoon de goede Natuur deezen eilanden zeer gunſtig geweest is, kan men egter niet zeggen dat zij geheel vrij zijn

van

van den vloek op onze voorvaderen gelegd; een gedeelte van hun brood moet in het zweet hunnes aanſchijns gewonnen worden. De ſterke ſtaat van bebouwing, waarin hunne landen zijn, moet hun eenen ontzagchelijken arbeid gekost hebben. Deeze wordt nu rijklijk beloond door de groote vrugtbaarheid, waaraan elk ſchijnt deel te hebben. Niemand heeft gebrek aan de gewoone noodwendige behoeften des levens; blijdſchap en tevredenheid zijn op elks gelaat geſchilderd, en het kan waarlijk ook niet anders wezen; onder alle rangen des volks heerscht eene ongedwongen vrijheid; zij gevoelen geene behoeften of zij hebben de middelen om die te bevredigen en zij leeven in eene luchtſtreek, daar de laſtige uiterſten van groote koude en ſterke hitte even zeer onbekend zijn. Zoo de Natuur in enig ſtuk karig omtrent hen geweest is, is het in dat van verſch water, waarnaar zij, vermits het in de ingewanden der aarde verborgen is, genoodzaakt zijn te graaven. Op *Amſterdam* hebben wij geene loopende beek gevonden en maar eene wel. Op *Middelburg* zagen wij geen water dan dat de inboorlingen in vaten hadden; doch, alzoo het zoet en koel was, twijfelde ik niet of het was op het eiland geſchept en waarſchijnlijk niet verre van de plaats, daar ik het zag.

Wij weeten zoo weinig van hunnen godsdienst, dat ik 'er naauwlijks van durf ſpreeken. De ge-

bouwen, *Afiatoucas* genaamd, van welke ik heb melding gemaakt, zijn ongetwijfeld tot dit oogmerk afgezonderd. Sommige van ons gezelschap waren van gedagten dat het enkel begraafplaatsen waren. Ik kan uit eigen weetenschap alleenlijk zeggen dat het plaatsen waren, tot welke bijzondere persoonen opzetlijke redenvoeringen rigteden, welke ik verstond gebeden te zijn, gelijk reeds verhaald is. Mijne gedagten bij die van andere voegende, was ik geneigd te gelooven dat zij en voor tempelen en voor begraafplaatsen bestemd zijn, gelijk op *Otahiti*, of zelfs in Europa. Maar ik heb geene gedagten dat de beelden afgoden zijn, niet alleen uit hetgeen ik zelf zag, maar omdat de Heer WALES mij berichtede dat zij een derzelve voor hem en anderen hadden opgezet, als een wit, om naar te schieten.

Daar was eene omstandigheid, die toonde dat men zig dikwijls tot het een of ander oogmerk naar deeze *Afiatoucas* begaf. De open plaatsen voor dezelve waren met groene zooden bedekt, waarvan het gras zeer kort was. Het scheen niet door menschen handen gesneden of gekort te zijn, maar belet te wezen te groeijen, doordien 'er dikwijls op gezeten, of op getreeden was.

Men kan niet onderstellen dat wij veel konden te weeten koomen van hun burgerlijk of godsdienstig bestier in eenen zoo korten tijd als vier of vijf dagen, bijzonderlijk daar wij maar weinig van hun-

hunne taal verſtonden; zelfs de twee eilanders, die wij aan boord hadden, konden hen in het eerst niet verſtaan en egter bevonden wij, toen wij wat nader met hun bekend wierden, dat hunne taal ten naasten bij dezelfde was, die op *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden* geſproken wordt; het verſchil was niet grooter dan dat wij vinden tusſchen de noordlijkſte en westlijkſte deelen van Engeland, gelijk nader uit de woorden-lijst zal blijken.

VIERDE HOOFDSTUK.

Koers van Amſterdam *naar* Koningin Charlotta Kanaal. *Ontmoeting met de inwooneren. Scheiding der twee ſchepen.*

Toen wij omtrent klaar waren om onder zeil te gaan, kwam 'er eene kano, door vier mannen gevoerd wordende, aan het ſchip met een' van die trommelen, van welke ik reeds geſproken heb, op welke een hunner aanhoudend ſloeg, buiten twijfel denkende dat deeze muzyk ons bekooren zoude. Ik gaf hun een ſtuk doek en een ſpijker voor de trommel en nam deeze gelegenheid waar om mijnen vriend ATTAGO enige tarw, erweten en boonen te zenden, welke ik had vergeeten hem te geeven, toen hij de andere zaaden van mij kreeg. Zoo dra deeze kano vertrokken was, maakten wij zeil zuidwaarts, hebbende eene labber koelte uit het Z. O. ten O., alzoo mijn voorneemen was regt toe regt aan naar *Koningin Charlotta Kanaal* in *Nieuw-Zeeland* te zeilen, aldaar hout en water inteneemen en dan op verdere ontdekkingen naar het Zuiden en Oosten te gaan.

Den agtſten, in den agtermiddag, kreegen wij het eiland *Pylſtaert* (1) in het gezigt, zijnde Z. W. ten W. ½ W. zeven of agt mijlen van ons.

Dit

Dit eiland dat ook door TASMAN ontdekt is, ligt op 22° 26′ Zuider Breedte en 175° 59′ Wester Lengte, in de ſtrekking van Z. 52° W. twee en dertig mijlen van het Zuidlijk einde van *Middelburg*. Het is aanmerklijker in hoogte dan in omvang, hebbende twee hooge bergen, die van malkanderen ſchijnen geſcheiden door eene laage valei. Na enige uuren ſtilte liep de wind Z. W. met welken wij Z. O. ſtuurden; maar op den tienden liep hij om door het Zuiden naar het Z. O. en O. Z. O. en toen vervolgden wij onze koers Z. Z. W. (2).

Den een en twintigſten, des morgens ten vijf uuren, kreegen wij het land van *Nieuw-Zeeland* in het gezigt, zig uitſtrekkende van N. W. ten N. tot W. Z. W.; op den middag lag *Tafel-Kaap* agt of tien mijlen W. van ons. Ik was zeer begeerig om enige gemeenſchap met de inboorlingen van dit land te hebben, zoo verre naar het Noorden als mogelijk was, dat is, omtrent de *Armoedige* of *Tolaga Baaien*, daar ik dagt dat zij meer beſchaafd waren dan in *Koningin Charlotta Kanaal*, om hun enige varkens, hoenderen, zaaden, wortelen enz. te geeven, welke ik daartoe had opgedaan. De wind N. W. en N. loopende, gaf ons gelegenheid om het land aantedoen een weinig ten Noorden van *Portland* en wij naderden de kust zoo digt als wij zulks veilig doen konden (3). Wij zagen verſcheiden men-

menſchen op het land, maar geen hunner maakte zig gereed om naar ons toe te koomen. Dit ziende lieten wij het onder *Portland* afzakken, daar wij enigen tijd op den wind lagen, zoo om den inboorlingen tijd te geeven om naar ons toe te koomen als om de *Avontuur* in te wagten. Daar waren verſcheiden menſchen op *Portland*, maar geen hunner ſcheen geneigd om naar ons aftekoomen; ook woei het op dien tijd te ſterk voor hun om het te onderneemen. Zoo dra de *Avontuur* ons dan ook had ingehaald, ſtevenden wij naar *Kinderdieven Kaap*, die wij 's morgens ten vijf uuren voorbij voeren, onze koers langs de kust vervolgende tot negen uuren, wanneer wij, omtrent nog maar drie mijlen van de *Zwarte Kaap* zijnde, enige kanos van het ſtrand zagen afſteeken. Hierop hield ik het op den wind, om hun tijd te geeven van aan boord te koomen; maar ik deed aan de *Avontuur* ſein om maar voort te ſtevenen, alzoo ik zoo weinig tijds wilde verliezen als mogelijk was.

Die in de eerſte kano, welk aan het ſchip kwam, waren visſchers en zij ruilden enige visch voor ſtukken doek en ſpijkers. In de volgende waren twee mannen, welke ik aan hunne kleeding en hun gedrag voor opperhoofden hield. Deeze twee wierden gemaklijk overgehaald om aan boord te koomen, wanneer men hun ſpijkers en andere dingen aanbood. Zij waren zoo begeerig naar ſpijkers,

kers, dat zij alle wegnamen, die zij vinden konden en met zulk eene grettigheid als duidlijk toonde dat ſpijkers de waerdigſte dingen waren, die wij hun geeven konden. Aan den voornaamſten van deeze twee mannen gaf ik de varkens, hoenderen, zaaden en wortelen. Ik geloof dat hij in het eerst niet dagt dat ik hem die meende te geeven; want hij ſloeg 'er weinig acht op, tot hij overtuigd was dat zij voor hem waren; en toen was hij egter zoo blijde niet als toen ik hem eenen grooten bout of ſpijker gaf, half zoo lang als zijn arm. Ik merkte egter dat hij, toen hij heen gong, zeer wel onthouden had hoe veele varkens en hoenderen ik hem gegeeven had, naardien hij zorg droeg die alle bij malkanderen te brengen en een waakend oog hield dat men 'er geene weder van af name. Hij beloofde mij 'er geene van te dooden en, zoo hij zijn woord houdt en men 'er behoorlijk zorg voor draagt, waren 'er genoeg om het gantſche eiland 'er met den tijd van te voorzien, want daar waren twee beeren, twee zeugen, vier hennen en twee haanen. De zaaden waren van de nuttigſte, als tarw, ſnijboonen, erweten, kool, knollen, uien, geele peen, witte peen en yams enz. Hier mede wierden zij weg gezonden. Het is klaar dat dit volk niet vergeeten had dat de *Endeavour* op hunne kust geweest was; want de eerſte woorden, die zij tot ons ſpraken waren *Mataou no te poepoe:* „ wij zijn bang

„ voor

„ voor de kanonnen." Naardien zij niet onkundig konden zijn van het voorval dat, op mijne voorige reis, omtrent *Kinderdieven-Kaap* gebeurd was, had de ondervinding hen geleerd enig ontzag voor deeze werktuigen des doods te hebben (4).

Zoo dra zij vertrokken waren, ſtevenden wij Zuidwaards, zijnde den wind nu naar het W. Z. W. omgeloopen. In den agtermiddag groeide dezelve aan tot eene friſſe koelte en woei met rukwinden, in eenen van welke wij onzen fokke-bramſteng verlooren, hebbende wat te lang zeil gevoerd. De vrees van het land uit het gezigt te zullen verliezen noopte mij om zoo veel zeil te voeren als mogelijk was. Ten zeven uuren 's morgens wendden wij en hielden het op den wal aan; *Kaap Keerweêr* was nu omtrent N. W. ½ N. zes of zeven mijlen van ons. De *Avontuur*, een goed eind aan lij zijnde, zag, naar wij onderſtelden, het ſein niet, maar zeilde voort en wierd dus van ons geſcheiden. In den nacht (geduurende welken wij laveerden) nam de wind zoodanig toe, dat wij enkel tot onze onder-zeilen gebragt wierden; hij liep ook Z. W. en Z. Z. W. en was verzeld van regen.

Den drie en twintigſten, des morgens ten negen uuren, begon de lucht opteklaaren, zoo dat wij geheel gereefde top-zeilen konden voeren. Ten elf uuren waren wij vlak voor *Kaap Keerweêr*, wan-

wanneer wij wendden en afhielden; op den middag was die Kaap West, wat Noordlijk, zes of zeven Engelſche mijlen van ons; de Breedte, welke wij waarnamen, was 41° 30′ Z. Kort daarop den wind bijna ſtil wordende, en ons vleiende dat hij door eenen meer gunſtigen zoude opgevolgd worden, zetteden wij eene andere bramſteng op, tuigden de bram-raas en deeden alle de reeven uit de top-zeilen. De uitkomst beantwoordde niet aan onze wenſchen. De wind wierd wel wat gunſtiger, dat is, W. ten N., met welken wij zuidwaarts langs de kust ſtevenden; maar weldra nam hij zoo zeer toe, dat hij ons noodzaakte hetgeen wij zoo even bijgezet hadden weder wegteneemen en ons eindelijk tot onze onder-zeilen en twee gereefde top-zeilen alleen bepaalde, welke zeilen wij den geheelen nacht alleen bleeven voeren. Des anderen daags 's morgens, met het aanbreeken van den dag, den wind verminderende, geraakten wij weder in verzoeking om de reeven uit onze zeilen te doen, en de bram-raas klaar te maaken, dat alles vergeefsch werk was; want ten negen uuren waren wij al wederom tot dezelfde zeilen als te vooren gebragt. Kort daarop kwam de *Avontuur* bij ons en op den middag lag *Kaap Palliſer* agt of negen mijlen West van ons. Deeze Kaap is de noordlijkſte punt van *Eaheinomauwe*. Wij bleeven zuidwaarts ſtevenen tot middernacht, wanneer de wind verſlapte en

Z. O.

Z. O. liep. Drie uuren daarna wierd het ſtil, wanneer wij de reeven los maakten, in de ijdele hoop dat de wind gunſtig zoude worden. Wij bedroogen ons; de wind nam ſlechts deeze korte rust om kragt te winnen en ons zwaarer op het lijf te vallen; want den vijf en twintigſten, des morgens ten vijf uuren, kwam 'er een koeltjen uit het N. W., met welk wij Z. W. ſtevenden, terwijl *Kaap Palliſer* N. N. W. agt of negen mijlen van ons was. De wind nam zoodanig toe, dat wij genoodzaakt wierden de eene reef na de andere in de zeilen te doen en eindelijk wierd hij zoo fel, dat wij met den grootſten ſpoed alle onze zeilen moesten bergen, en alleen voor het wand bijleggen. De zee liep met den wind hoe langer hoe hooger, zoo dat wij eenen vreeslijken ſtorm en eene hemelhooge zee uitteſtaan hadden. Na dus twee dagen lang tegens eenen ſterken wind opgewerkt te hebben en even in het gezigt van onze haven gekoomen te zijn, hadden wij den ſpijt van door eenen woedenden ſtorm van het land te worden afgeſlaagen. Daar waren egter twee gunſtige omſtandigheden bij, die ons enigen troost gaven; hij bloes ons vrij over het hoofd en wij behoefden niet bevreesd te zijn voor een laager wal (5).

De ſtorm bleef den geheelen dag aanhouden zonder de minſte tuſſchenpoos. In den avond lieten wij het afvallen, om naar de *Aventuur* te zien,

zien, die aan lij uit het gezigt was, en na dat wij zoo verre gezeild waren als wij onderſtelden dat zij beneden ons zoude zijn, legden wij weder bij, zonder haar egter te beſpeuren; het was zoo dampig en dik aan den gezigteinder dat wij geene Engelſche mijl rondom ons zien konden, hetwelk veroorzaakt wierd door het ſchuim van de zee, dat door de kracht van den wind zeer hoog uit het water wierd gejaagd. Te middernacht verflaauwde de wind; kort daarop was 'er weinig wind meer en eindelijk liep hij naar het Z. W., wanneer wij voor den wind wendden, alle de reeven in de onderzeilen en topzeilen legden en naar het land hielden. Kort daar na verhief de wind zig weder en zettede zig in het Zuiden; doch alzoo de *Avontuur* enige mijlen agter was, legden wij op den wind om naar haar te wagten tot agt uuren, wanneer wij beiden alle zeilen bijzetteden en N. ten W. ½ W. naar de Straat ſtuurden. Op den middag namen wij hoogte en vonden 42° 27′ Z. Breedte, zijnde *Kaap Palliſer*, naar giſſing, zeventien mijlen N. van ons. Deeze gunſtige wind was van geenen genoegzaamen duur; in den agtermiddag gong hij langzaamerhand leggen, tot het eindelijk ſtil wierd; deeze kalmte wierd ten tien uuren gevolgd van eene friſſe koelte uit het N. met welke wij weſtwaarts ſtevenden.

Des anderen daags 's morgens ten drie uuren waren wij vrij digt bij *Kaap Campbell*, aan de

west-zijde van de Straat, wanneer wij wendden en overſtaken naar *Kaap Palliſer*, met onze onderzeilen en geheel gereefde topzeilen, hebbende den wind N. W. eene zeer ſterke koelte en fraai weder. Op den middag wendden wij en zeilden Z. W., de laatstgemelde Kaap ten W. hebbende, op vier of vijf mijlen afſtands. In den agtermiddag groeide de wind zoo ſterk aan, dat wij tot onze onderzeilen bepaald wierden. Wij bleeven Z. W. ſtuuren tot middernacht, wanneer wij voor den wind wendden en gereefde topzeilen bij haalden.

Den agt en twintigſten 's morgens ten agt uuren wendden wij weder voor den wind en ſtuurden weder Z. W. tot op den middag, wanneer wij genoodzaakt waren met de fok bij te leggen. Op deezen tijd lag het hoog land over *Kaap Campbell* W. tien of twaalf mijlen van ons; de *Avontuur* was vier of vijf Engelſche mijlen aan lij. In den agtermiddag begon de woede van den wind wat te verflaauwen, wanneer wij het groot mars-zeil bijzetteden, het groot bram-zeil reefden en Noordwaarts ſtuurden met den wind W. N. W. en W. ten N., eene ſterke koelte met zwaare rukwinden verzeld.

In den morgen van den negen en twintigſten verflaauwde de wind en liep Z. W. eene labber koelte. Hier deeden wij terſtond ons voordeel mede, zetteden alle onze zeilen bij en ſtuurden

naar

naar *Kaap Pallifer*, welke op den middag omtrent zes mijlen W. ten N. ½ N. van ons was. De wind bleef tusſchen het Z. W. en Z. ſtaan tot des avonds ten vijf uuren, wanneer het ſtil wierd. Wij waren op dien tijd omtrent drie mijlen van de Kaap. Ten zeven uuren wierd de kalmte opgevolgd door eene labber koelte uit het N. N. O. zoo goed als wij wenſchen konden, zoo dat wij begonnen uitterekenen op welken tijd wij den volgenden dag het kanaal zouden bereiken; maar ten negen uuren ſchoot de wind in zijnen ouden hoek het N. W. en woei eene friſſe koelte, met welke wij Z. W. ſtuurden, onder eens gereefde topzeilen en onderzeilen, in gezelſchap van de *Avontuur*. Wij zagen haar tot middernacht, wanneer zij twee of drie Engelſche mijlen agter uit was en kort daarop verdween zij; toen de dag aanbrak zagen wij haar ook niet. Wij gisten dat zij gewend en N. O. geſtuurd had en dat wij haar daardoor uit het gezigt hadden verloren.

Wij bleeven Westwaarts ſtuuren met den wind N. N. W., die zoo ſterk aanwies, dat wij ons enkel tot onze onderzeilen moesten bepaalen, na dat het groot bram-zeil, dat nog nieuw was, geſcheurd was. Op den middag was *Kaap Campbell* zeven of agt mijlen W. ten N. van ons. Ten drie uuren in den agtermiddag begon de wind te verflaauwen en meer naar het Noorden te loopen, zoo dat wij op het land aanliepen, onder

de *Sneeuwbergen*, omtrent vier of vijf mijlen boven den wind van de *Aankijkers*, daar het voorkoomen van eene groote baai was. Het ſpeet mij nu dat ik de *Avontuur* verloren had; want zoo zij bij mij geweest ware, zou ik alle gedagten van naar *Koningin Charlotta Kanaal* te vaaren, om hout en water inteneemen, hebben laaten vaaren en meer naar het Zuiden eene plaats gezogt hebben, om deeze artijkelen op te doen, alzoo de wind nu gunſtig was om de kust langs te zeilen; maar onze ſcheiding noodzaakte mij nu naar het Kanaal te ſtevenen, zijnde deeze de bepaalde plaats van onze bijeenkomst.

Terwijl wij het land naderden, zagen wij op verſcheiden plaatſen langs de kust rook opgaan, een zeeker teken dat het land bewoond was. Wij peilden van zeven en veertig tot vijf en twintig vademen, dat is, op den afſtand van drie Engelſche mijlen van de kust zeven en veertig vademen, en vijf en twintig vademen op den afſtand van eene Engelſche mijl, daar wij het lieten wenden, en Oostwaards ſtuurden onder de twee onderzeilen en gereefde topzeilen; maar de laatſte konden wij niet lang voeren of wij moesten dezelve ſtrijken. Wij bleeven den geheelen nacht oostwaarts ſtevenen, in hoop van in den morgen de *Avontuur* te zullen ontmoeten.

In den morgen niets van de *Avontuur* g[illegible]waar wordende, wendden wij voor den wind en legden bij

bij voor onze fok en bezaans ſtagzeil, alzoo de wind tot eenen volkoomen ſtorm was aangegroeid; maar het duurde niet lang of hij bedaarde, zoo dat wij de twee onderzeilen konden voeren, onder welke wij westwaarts ſtuurden en op den middag lagen de *Sneeuwbergen* W. N. W. twaalf of veertien mijlen van ons. Des avonds ten zes uuren ſtilde de wind volkoomen; maar dit was ſlechts eene korte rust; want kort daarop begon hij met verdubbelde woede te waaien en noodzaakte ons onder het bezaan ſtagzeil bij te leggen, in welken toeſtand wij verbleeven tot middernacht, wanneer de ſtorm bedaarde en twee uuren daarna wierd het ſtil.

Den eerſten November, des morgens ten vier uuren, wierd de kalmte door een zugtjen uit het Zuiden vervangen. Dit groeide kort daarop aan tot eene friſſe koelte, met dampig regenachtig weder verzeld, dat ons hoop gaf dat de Noord Westen winden zouden ophouden; want ik moet aanmerken dat zij van helder fraai weder verzeld waren. Wij lieten niet na onmiddelijk met deezen gunſtigen wind ons voordeel te doen door alle zeilen bij te zetten en naar *Kaap Campbell* te ſtuuren, die op den middag drie of vier mijlen N. van ons was. Ten twee uuren voeren wij de Kaap voorbij, en zeilden de Straat in met eenen ſterken voor den wind en met zoo veel waarſchijnlijkheid dat die zoude aanhouden, dat wij niet an-

ders dagten of wij zouden des anderen daags 's morgens onze haven bereiken; maar wij wierden hierin andermaal te leur gesteld; ten zes uuren, op de hoogte van *Nevelachtige Baai* zijnde, wierd onze gunstige wind vervangen door eenen uit het Noorden, die kort daarop N. W. liep, en tot eene frisse koelte aanwies; wij bragten den nacht met laveeren door; wij deeden onvoordeelige gangen en wij verlooren meer met de eb dan wij met den vloed wonnen. Den volgenden morgen staken wij over naar de kust van *Eaheinomauwe*. Met het opgaan van de zon den horizont aan lij buitengemeen helder zijnde, keeken wij scherp uit naar de *Avontuur;* dan alzoo wij niets van haar vernemen, gisten wij dat zij het kanaal in zoude geraakt zijn. Toen wij de bovengenoemde kust naderden, ontdekten wij aan de Oostzijde van *Kaap Teerawhitte* een nieuw inloopend kanaal, dat ik te vooren niet gezien had. Het opwerken tegens de N. W. winden moede zijnde, besloot ik deeze plaats aantedoen, zoo ik het doenlijk vond, of in de baai, die 'er voor legt, te ankeren. Den vloed in ons voordeel zijnde, liepen wij, na eenen gang van het land gedaan te hebben, onder de kaap en de baai in, langs den westlijken wal, hebbende van vijf en dertig tot twaalf vademen water, met overal eenen goeden anker-grond. Ten een uur bereikten wij den mond van het inloopend kanaal, zoo als de eb 'er begon uit te vloeijen;

vloeijen; den wind ook tegens zijnde, ankerden wij in twaalf vademen water, met eenen grond van fijn zand. De oostlijkſte van de *Zwarte Klippen*, die aan bakboord zijde van den mond van het inloopend kanaal liggen, lagen N. ten O. op den afſtand van eene Engelſche mijl. *Kaap Teerawhitte* of de westlijke hoek van de baai W. op den afſtand van omtrent twee mijlen; in de Oostlijke hoek van de baai N. ten O. op den afſtand van vier of vijf Engelſche mijlen (6).

Zoo dra wij ten anker lagen, kwamen verſcheiden inboorlingen met hunne kanos naar ons toe; twee van den eenen wal en eene van den anderen; daar was niet veel nodig om drie of vier van hun aan boord te doen koomen. Dit volk was buitenſpoorig geſteld op ſpijkers boven alle andere dingen: Eenen ſchonk ik twee haanen en twee hennen, die hij met zoo veel onverſchilligheid ontvong, dat het mij weinig hoop gaf dat hij behoorlijk zorg voor dezelve zoude draagen (7).

Wij hadden hier niet meer dan twee uuren ten anker gelegen of de wind liep N. O., met welken wij anker ligtedem; maar naauwlijks was het anker voor den boeg of hij liep naar het Zuiden. Met deezen wind konden wij maar even de baai uit zeilen en toen liepen wij naar het kanaal met alle zeilen, die wij voeren konden, hebbende het voordeel, of liever nadeel, van eenen toeneemenden ſtooker, die alreeds te ſterk woei. Wij loef-

den het kanaal in, zoo als het donker wierd, na twee gangen gedaan te hebben, in welke onze meeste zeilen ſcheurden; en wij ankerden in agttien vademen water tusſchen de *Witte Klippen* en den Noord Wester wal.

Den volgenden morgen verſlaauwde de wind en wierd door enige uuren kalmte gevolgd, waarop 'er een koeltjen opkwam uit het N. W., waarmede wij anker ligteden en *Schips Inham* inliepen, daar wij de *Avontuur* niet vonden, gelijk wij verwagt hadden.

VIJF-

VIJFDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen in Koningin Charlotta Kanaal. *Bewijs dat de inwooners menſchen-eeters zijn. Verſcheiden voorvallende omſtandigheden. Vertrek uit het Kanaal. Beſchrijving van de Kust.*

Het eerst dat wij deeden, na dat het ſchip vast gemeerd was, was alle de zeilen los te maaken, vermits 'er geen een was of het moest verſteld worden; onze zeilen en ons tuig hadden indedaad veel geleden in het inloopen van den mond van de Straat.

Naauwlijks waren wij geankerd of wij kreegen bezoek van de inboorlingen, van welke ik verſcheiden herkende, die ik gezien had, toen ik mij albier in de *Endeavour* bevond, bijzonderlijk eenen ouden man GOUBIAH genaamd. In den agtermiddag gaf ik bevel alle de ledige water-vaten aan land te brengen, om gekuipt, ſchoon gemaakt en gevuld e worden, tenten optezetten voor de zeilenmaakers, kuipers en andere, welker werk hen noodzaakte aan land te zijn. Des anderen daags begonnen wij de zijden en de verdekken van het ſchip te kalfaaten, het wand natezien; de zeilen te lappen, brandhout te kappen

en de ſmidſe optezetten, om het ijzerwerk te verſmeeden, dat alles volſtrekt noodzaaklijk was. Wij deeden ook enige trekken met den zagen, maar vongen geen visch, welk gebrek de inboorlingen enigermaate vervulden, door ons eene goede hoeveelheid te brengen en voor ſtukken van Otahitisch doek enz. te vermangelen (1).

Den vijfden liet ik enige vaten biscuit openen, en bevond, tot onzen ſpijt, dat een groot gedeelte beſchadigd was. Om dit verlies op de beste wijze die ons mogelijk was te herſtellen, wierden alle de vaten geopend, het biscuit uitgezogt en de koperen oven opgezet, om al hetgeen daardoor te behouden was, over te bakken. In deezen morgen ſtalen de inboorlingen uit eene van de tenten een pak klederen, eenen van de matroozen toebehoorende. Zoo dra mij dit bericht wierd, gong ik naar hen toe in eene nabuurige bogt, vroeg de klederen terug en, na zulks enigen tijd vriendlijk verzogt te hebben, kreeg ik dezelve weder. Naardien wij onder dieven, en 'er zoo goed koop afgekoomen waren, ſpeet het mij niet dat zulks gebeurd was, alzoo het ons volk leerde in het vervolg beter toetezien.

Ik zag bij dat volk de jongſte van de twee zeugen, welke kapitein FURNEAUX in den *Menſcheneeters Inham* had aan wal gezet, de laatſte reis dat wij hier geweest waren: zij was kreupel aan eenen van haare agterſte pooten; anders was zij in

eenen

eenen goeden ſtaat en zeer mak. Zoo wij dit volk wel verſtonden, waren de beer en de andere zog ook weggenoomen en geſcheiden, doch niet geſlagt. Men zeide ons dat de twee geiten, die ik boven in het kanaal aan land gezet had, gedood waren door dien ouden ſchurk BOUBIAN. Dus ſcheen het dat alle onze poogingen om dit land van nuttige dieren te voorzien moeste[illegible]vijdeld worden door het volk zelf, dat wij 'er d[illegible]t mee de wilden doen. Met onze tuinen was het wat beter gegaan. Zij hadden alle de gewasſen in dezelve, uitgezonderd de aardappelen, geheel aan de natuur overgelaaten, die haare zaaken zoo wel gedaan had, dat wij de meeste in eenen bloeienden ſtaat vonden, een bewijs dat de winter zagt moet geweest zijn. De aardappelen waren meest uitgegraaven; daar bleeven egter nog enige over en zij waren aan het groeijen, ſchoon het mij waarſchijnlijk voorkoomt dat zij nooit uit den grond zullen gehaald worden (a).

Den volgenden morgen zond ik volk over naar de bogt, daar de inboorlingen zig onthielden, om den zegen te trekken en ik nam eenen beer en eene jonge zog, twee haanen en twee hennen mede, welke wij van de eilanden medegebragt hadden. Ik gaf dezelve den inboorlingen, overtuigd zijnde dat zij 'er voor zouden zorgen, omdat zij de zog van kapitein FURNEAUX bijna vijf maanden gehouden hadden; want ik moet onderſtel-

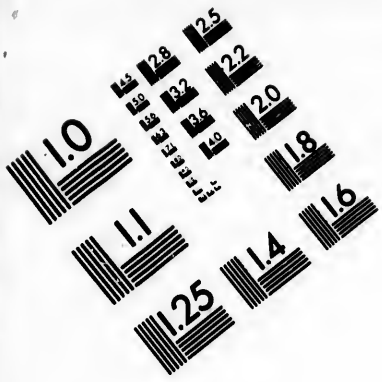

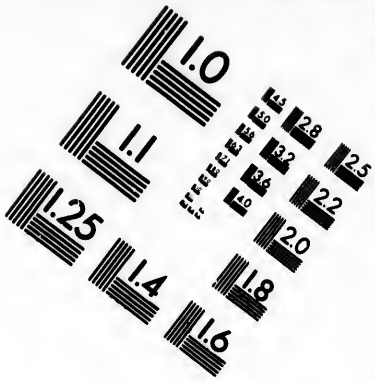

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

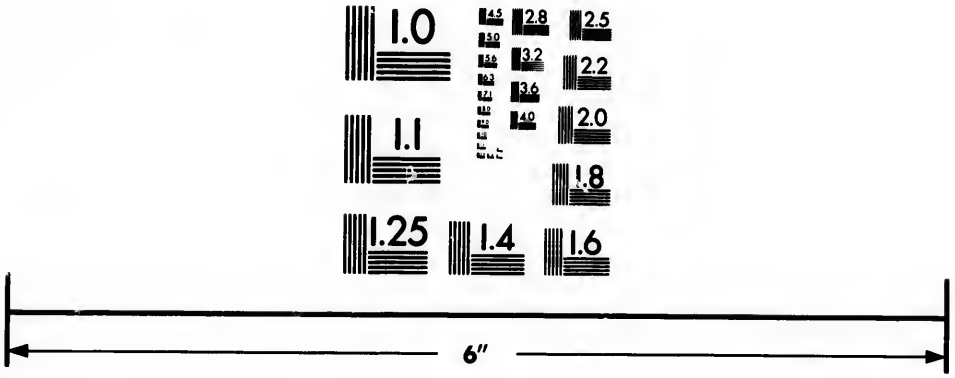

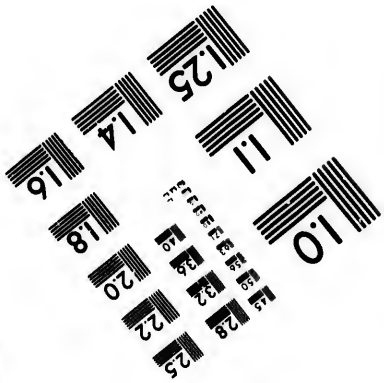

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

ſtellen dat zij gevangen wierd kort na dat wij afgezeild waren. Wij ſlaagden met den zegen niet beter dan te vooren; wij keerden egter niet geheel onverrigter zaake naar boord, hebbende eene groote menigte visch van de inboorlingen gekogt. Terwijl wij aan het koopen waren, toonden zij veel luſt om mijne zakken te beſteelen en om de visch, die zij met de eene hand gegeeven hadden, met de andere terug te neemen. Dit kwaad ondernam een van de opperhoofden te ſtuiten en met woede in zijne oogen maakte hij den ſchijn van het volk op eenen voeglijken afſtand te houden. Ik keurde zijn gedrag goed, maar hield te gelijk zoo wel oog in 't zeil, dat ik hem betrapte op het ſteelen van eenen zak-neusdoek uit mijn' zak, dien ik hem in zijnen boezem liet ſteeken, eer ik liet blijken dat ik 'er iets van merkte en toen zeide ik hem wat ik verloren had. Hij hield zig geheel onkundig en onſchuldig tot ik hem dien afnam en toen legde hij het af met een lach, en ſpeelde zijne rol zoo behendig, dat het mij naauwlijks mogelijk was kwaad op hem te zijn, zoo dat wij goede vrienden bleeven en hij gong met mij naar boord eeten. Omtrent deezen tijd wierden wij bezogt door verſcheiden vreemdelingen, in vier of vijf kanos, die visch en andere levensmiddelen mede bragten, die zij voor doek enz. vermangelden. Deeze nieuw aankoomlingen namen hun verblijf in eene bogt digt bij ons; maar vertrokken

ken des anderen daags 's morgens zeer vroeg met zes van onze kleine water-vaten en al het volk, dat wij bij onze aankomst alhier gevonden hadden, trok met hun mede. Dit overhaast vertrek van deeze laatste geschiedde, naar wij gisten, om den diefstal, welken de andere begaan hadden. Zij lieten enige van hunne honden agter en het beer-varken, dat ik hun den voorigen dag gegeeven had, dat ik nu terug nam, alzoo ik geen ander had. Onze water-vaten waren het minst verlies, dat wij door het vertrek van dit volk leeden: zoo lang zij daar waren, wierden wij gemeenlijk, voor weinige kosten, wel van visch voorzien (3).

Den negenden hadden wij fraai weder met den wind N. O., dat ons enige hoop gaf de *Avontuur* te zullen zien opdaagen; doch deeze hoop verdween in den agtermiddag, toen de wind naar het Westen liep.

Den volgenden morgen kwamen onze vrienden de inboorlingen weder terug en bragten visch mede, die zij voor twee bijltjens vermangelden (4).

Het schoon weder gaf ons den twaalfden gelegenheid om het overige van ons biscuit uittezoeken, te luchten en te bakken, van welke wij vier duizend twee honderd en twee en negentig ponden gantschlijk onbruikbaar vonden en omtrent

drie

drie duizend ponden zoodanig, dat het alleen te eeten was voor volk in onzen toestand (5).

Den dertienden was het helder en aangenaam weder; vroeg in den morgen bragten de inboorlingen ons visch, die zij als gewoonlijk aan ons vermangelden; maar de grootste tak van hunnen handel was de groene talk of steen, door hen *Poenammoo* genaamd, iets van geene groote waarde en egter zoo bij ons volk gezogt, dat zij naauwlijks iets hadden, dat zij niet voor een stuk van denzelven geeven wilden (6).

Den vijftienden, toen het een aangenaame morgen was, gingen enige van ons naar de *Oost-Baai* en beklommen eenen van de bergen, van waar men het oostlijk gedeelte van de Straat overzien kon, om naar de *Avontuur* uit te kijken. Wij hadden eenen vermoeienden togt en zulks nog wel te vergeefsch; want toen wij op den top kwamen, vonden wij den Ooster horizont zoo mistig, dat wij niet boven de twee Engelsche mijlen verre konden zien. De Heer FORSTER, die ook bij het gezelschap was, nam de gelegenheid waar om enige nieuwe planten te verzamelen. Nu begon ik te wanhoopen van de *Avontuur* ooit weder te zien; maar kon mij volstrekt niet begrijpen wat van haar geworden ware. Ik had tot nu toe gedagt dat zij in de eene of andere haven in de Straat gezeild was, toen de wind N. W. liep,

den dag dat wij in de bogt geankerd waren, en dat zij daar vertoefde om haaren voorraad van water intenemen. Daar was in het eerst reden genoeg om dit te denken; maar nu was het naauwlijks waarschijnlijk dat zij twaalf dagen in onze nabuurschap zoude kunnen wezen, zonder dat wij iets van haar hooren of zien zouden.

De berg, dien wij beklommen, was dezelfde, op welken ik in het jaar 1770 geweest was, wanneer ik een tweede gezigt van de Straat nam: wij bouwden toen eenen toren, met de steenen, die wij daar vonden; deezen toren vonden wij tot den grond toe afgebrooken, ongetwijfeld door de inboorlingen, op hoop van 'er iets onder verborgen te zullen vinden. Toen wij weder van den berg kwamen, vonden wij eene menigte hunner rondom onze sloep verzameld. Na dat wij enige ruilingen gedaan en hun enige geschenken gegeeven hadden, gongen wij te scheep, om naar boord te vaaren, en wij bezogten, onder weg, andere van de inwooneren, door welke wij vriendlijk ontvangen wierden (7).

Onze vrienden de inboorlingen gongen den zeventienden in onze nabuurschap aan het vischen en dat zij vongen bragten zij onmiddelijk bij ons te koop, zoo dat wij meer visch hadden dan wij gebruiken konden. Van dien dag tot den twee en twintigsten gebeurde 'er niets aanmerkenswaerdigs en wij waren bezig om alles in ge-

gereedheid te brengen om in zee te ſteeken, voor-neemens zijnde niet langer hier te blijven dan tot den tijd, dien-ik voor de *Avontuur* bepaald had.

De winden waren tuſſchen het Zuiden en Westen, ſtormachtig met regen tot den twee en twintigſten, wanneer het weder vast, helder en aangenaam wierd. Wij wierden zeer vroeg in den morgenſtond door eene menigte inboorlingen bezogt, die in vier of vijf kanos kwamen en van welke wij zeer weinige te vooren gezien hadden. Zij bragten verſcheiden merkwaerdigheden mede, die zij voor Otahitiseh doek enz. verruilden. In het eerst waren deeze ruilingen zeer in ons voordeel, tot 'er een oud man, die ons niet vreemd was, kwam en zijne landslieden met zijnen raad hielp, dat in eenen oogenblik den handel meer dan duizend ten honderd ten onzen nadeele deed wenden.

Toen het volk weg was, nam ik vier varkens, namelijk drie zeugen en een' beer, twee haanen en twee hennen en zetteden dezelve aan land in het diepst van de *West Baai*; wij bragten hen een eind wegs in het bosch, en lieten hun zoo veel voedzel als genoeg was voor tien of twaalf dagen. Dit deeden wij met inzigt om hen in de bosſchen te houden, op dat zij niet naar het ſtrand zouden koomen om voedzel te zoeken en door de inboorlingen ontdekt worden, dat egter niet waarſchijn-

lijk

lijk ſcheen, alzoo zij nooit op deeze plaats verkeerden en 'er geene ſpooren van hun in den omtrek te zien waren. Wij lieten ook enige haanen en hennen in de bosſchen in *Schips-Inham*; maar deeze loopen gevaar van in de handen van de inboorlingen te vallen, welker zwervende levenswijze hen zal beletten te broeijen, al ware het dat zij 'er behoorlijk zorg voor droegen; zij droegen zelfs reeds maar al te veel zorg voor die, welke ik hun gegeeven had, door dezelve aanhoudend opgeſloten te houden, uit vrees van hen in de bosſchen te zullen verliezen. De zog-bigge hadden wij niet weder gezien zints den dag dat zij die van mij gekregen hadden; maar wij vernamen nu dat zij nog in het leven was, gelijk ook de oude beer en zog, welke kapitein FURNEAUX hun gegeeven had, zoo dat 'er reden is om te hoopen dat zij zullen ſlaagen; het zou ook waarlijk ongelukkig zijn dat alle middelen, welke ik in het werk geſteld heb om dit land van nuttige dieren te voorzien, te leur geſteld zouden worden. Men zeide ons ook dat de twee geiten nog in het leven waren en rond liepen; maar het eerſte bericht geloofde ik eer dan dit. Ik zou dezelve vervangen hebben met de twee eenigſte, die ik over had, agter te laaten, maar had het ongeluk den ram, kort na onze aankomst alhier, te verliezen op eene wijze, waarvan wij bezwaarlijk reden konden geeven. Zij waren beiden aan de tenten

aan land gezet, daar zij zeer wel ſcheenen te tieren, wanneer de ram van vlaagen overvallen wierd, die naar zinneloosheid geleeken. Wij wisten niet te zeggen of dit veroorzaakt ware door het een of ander dat hij gegeeten had, dan of hij door neteelen geſtooken ware, die hier omtrent in overvloed ſtonden; maar wij onderſtelden dat het laatſte plaats gehad hadde, en daarom droegen wij zoo veel zorg niet voor hem als wij hadden moeten doen. Op eenen nacht dat hij bij de ſchildwagt lag, wierd hij van eene van deeze vlaagen overvallen en ſprong hals over kop in zee; maar hij kwam 'er terſtond weder uit en ſcheen ſtil. Aanſtonds daarop wierd hij van eene tweede vlaag overvallen en liep langs het ſtrand met de geit hem agter na. Kort daarop kwam de geit terug; maar den ram hebben wij niet weder gezien. Men doorzogt de boſchen vlijtig om hem te ontdekken, maar te vergeefsch; wij gisten dan dat hij weder in zee zoude geſprongen en verdronken zijn. Na dit toeval zou het onnodig geweest zijn de geit agter te laaten, alzoo zij niet met jong was, hebbende ſlechts korte dagen voor onze aankomst gejongd, en zijnde de jongen geſtorven. Dus zal de leezer zien hoe alle middelen, die ik gebruikt heb om dit land van ſchaapen en geiten te voorzien, vergeefsch geweest zijn (8).

Toen ik in den avond weder aan boord kwam, bevond ik dat onze goede vrienden de inboorlingen

gen ons eenen grooten voorraad van visch gebragt hadden. Enige der officieren, hen in hunne woningen bezoekende, zagen bij hen enige dijenbeenderen van menschen, waarvan het vleesch nog maar kort te vooren was afgekloven. Deeze en andere omstandigheden gaven ons aanleiding om te denken dat het volk, dat wij deezen morgen voor vreemdelingen hadden aangezien, van dezelfde bende waren, dat zij op eenen krijgstogt waren uitgeweest en dat de dingen, die zij ons verkogt hadden, de buit van hunne vijanden was. Wij hadden den dag te vooren ook enig naricht van dien aart gehad; want daar kwam een zeker getal vrouwen en kinderen naar ons toe in eene kano, van welke wij hoorden dat 'er toen eene bende volks van hun uit was, voor welks veiligheid zij enigzints bedugt waren; maar dit bericht vond bij ons weinig geloof, alzoo wij kort daarna enige kanos van het visschen terug zagen koomen, welke wij oordeelden dat volk te zullen wezen.

Het schip nu in staat gesteld zijnde om zee te bouwen en de Zuidlijke Breedten te weêrstaan, liet ik de tenten strijken en alles aan boord brengen.

De bootsman met enig volk in de bosschen zijnde om bezems te snijden, vonden enige hunner eene afgezonderde hut van de inboorlingen, in welke het grootst gedeelte van den schat, dien

zij van ons ontvangen hadden, gelijk ook enige dingen van hunzelve gelegd waren. Het is zeer waarschijnlijk dat 'er enige gesteld waren om op deeze hut te passen, want, zoo dra dezelve ontdekt was, kwamen zij en namen alles weg; doch enige dingen missende, zeiden zij ons volk dat het die gestoolen had; zij kwamen daarop in den avond bij mij klaagen, en weezen eenen van het volk als dengeenen, die den diefstal begaan had. Toen ik deezen man in hunne tegenswoordigheid had laaten straffen, gongen zij, naar uiterlijken schijn, wel te vreden henen, schoon zij niets terug kreegen van hetgeen zij verloren hadden; want ik kon niet uitvinden wat 'er van hetzelve geworden ware, schoon niets zeekerer was dan dat 'er iets door het volk van dien troep gestoolen was, zoo niet door den man, welken de inboorlingen hadden uitgekipt. Het was altoos mijne regel om de minste misdaaden, die iemand van mijn volk tegens deeze onbeschaafde natieën begong, te straffen. Dat zij ons strafloos besteelen is geenzints eene genoegzaame reden waarom wij hen op dezelfde wijze zouden behandelen, een gedrag, 't welk wij zien dat zij zelve niet kunnen rechtvaerdigen: zij vonden zig beledigd en zogten op eene wettige wijze herstel. De beste wijze van met zulk volk in goede verstandhouding te blijven is, naar mijne gedagten, eerst hun het gebruik van ons schietgeweer te toonen, om hen te overtuigen

dat

dat wij daardoor de ſterkſte zijn, en dan altoos op zijne hoede te wezen. Als zij dit eens begrijpen, zal de vrees voor hunne eigen veiligheid hen afſchrikken van U te ontrusten of van eenſtemmig te zijn in het vormen van een ontwerp om U aan te tasten en geſtrenge eerlijkheid en eene zagte behandeling van uwen kant zal het hun belang maaken het niet te doen (9).

Kalmte of flaauwe koeltjens uit het Noorden beletteden ons den drie en twintigſten in zee te ſteeken, gelijk ons voorneemen was. In den agtermiddag gongen enige van de officieren naar den wal, om zig onder de inboorlingen te vermaaken, daar zij het hoofd en de ingewanden van eenen jongeling, die kort te vooren gedood was, op het ſtrand zagen liggen en het hart ſtak op eenen gevorkten ſtok, die op den ſteven van eene van de grootſte kanos geplaatst was. Een der heeren kogt het hoofd en brage het aan boord, daar een ſtuk van het vleesch gebraaden en door eenen van de inboorlingen, in tegenswoordigheid van alle de officieren en de meeste van het volk, wierd opgegeeten. Ik was op dien tijd aan land, maar kort daarop aan boord koomende, wierden mij die omſtandigheden verhaald; ik vond het half dek vol inboorlingen en het geſchonden hoofd, of liever een gedeelte 'er van (want de onderkaak en lip ontbraken) op den ſpiegelboog liggende. Het bekkeneel was aan de ſlinkerzij-

de, even boven de ſlaapen, ingeſlaagen en het overſchot van het aangezigt had al het voorkoomen van eenen jongeling onder de twintig jaaren.

Het gezigt van het hoofd en het verhaal van de bovenſtaande omſtandigheden troffen mij met afgrijzen en vervulden mijnen geest met verontwaerdiging tegens deeze kannibaalen. Nieuwsgierigheid overwon egter mijne verontwaerdiging, bijzonder daar ik begreep dat zij tog weinig zoude helpen en verlangende zijnde een ooggetuige te zijn van een feit, waaraan veele twijfelen, liet ik een ſtuk van het vleesch braaden en op het haifdek brengen, daar het met verwonderlijke gretigheid door eenen van deeze kannibaalen wierd opgegeeten. Dit deed ſommige onzer mislijk worden. PEDIDEE, die met mij aan boord gekoomen was, was zoodanig door dat gezigt getroffen, dat hij volkoomen beweegingloos wierd en als in het ſtandbeeld van het afgrijzen veranderd ſcheen. Het is volſtrekt onmogelijk voor de konst om die hartstogt met half zoo veel kragt te beſchrijven als zij zig in zijn gelaat vertoonde. Door enige onzer uit deezen toeſtand opgewekt zijnde, berſtte hij uit in traanen, bleef bij beurten ſchelden en ſchreijen, zeide hun dat zij ſlegte menſchen waren en dat hij hun vriend niet langer was, noch wilde blijven. Hij wilde zelfs niet door hen aangeraakt wezen; hij gebruikte dezelf-

de uitdrukkingen tegens eenen van de heeren, die het vleesch afgesneden had en weigerde het mes, waarmede het gedaan was, aanteneemen, of zelfs aanteraaken. Zoodanig was OEDIDEES verontwaerdiging tegens deeze slegte gewoonte en waerdig door alle redenlijke wezens gevolgd te worden.

Ik ben niet in staat geweest de reden van het onderneemen van deezen krijgstogt uittevinden; alles dar ik met zeekerheid kon verneemen was dat zij van hier naar de *Admiraliteit-Baai* (de naaste inham naar het Westen) gegaan waren en daar met hunne vijanden gevogten hadden, van welke zij veele hadden gedood. Zij telden mij 'er vijftig, een getal, dat de waarschijnlijkheid te boven ging, alzoo zij zelve niet meer, zoo immer zoo veele, in getal waren. Ik denk hen duidlijk verstaan te hebben dat deeze jongman daar gedood was, en dat hij niet als gevangene was medegebragt en daarna geslagt; ik kon ook niet verneemen dat zij meer dan deezen eenen medegebragt hadden, dat de onwaarschijnlijkheid vermeerderde dat zij zoo veele zouden gedood hebben. Wij hadden ook reden te denken dat zij 'er niet zonder verlies afgekoomen waren; want wij zagen meer dan eens eene jonge vrouw, die zigzelve sneed, gelijk hunne gewoonte is, als zij eenen vriend of nabestaande verloren hebben (16).

Dat de *Nieuw-Zeelanders* menschen-eeters

zijn kan nu niet meer in twijfel getrokken worden. Het bericht, dat ik in mijne voorige reisbeſchrijving hiervan gegeeven heb, gedeeltelijk op omſtandigheden gegrond, heeft, naar ik verneem, bij veele geen geloof gevonden. Weinige begrijpen wat een wild mensch in zijnen natuurlijken ſtaat, en zelfs na dat hij enigermaate beſchaafd is, zij. De *Nieuw-Zeelanders* zijn zeekerlijk in eenen zekeren ſtaat van beſchaaving; hun gedrag omtrent ons was manlijk en zagtzinnig, en zij toonden, bij alle gelegenheden, eene gewilligheid om te verplichten. Zij hebben enige konſten onder zig, welke zij met groot oordeel en onvermoeid geduld uitoefenen; zij zijn veel minder tot dieverij genegen dan de andere eilanders van de Zuid-zee, en ik geloof dat die van eene zelfde bende of die, welke met elkanderen in vrede zijn, onder elkaêr geſtreng eerlijk zijn. Deeze gewoonte van hunne vijanden, die in den oorlog gedood zijn, opteëeten (want zij eeten geloof ik vast, geene andere) is hun, ongetwijfeld, reeds van de vroegſte tijden overgeleverd, en wij weeten dat het geene gemaklijke zaak is eene natie haare oude gewoonten te ontwennen, hoe onmenschlijk en wild zij ook mogen wezen; bijzonderlijk als deeze natie geenerlei gemeenſchap of koophandel met vreemdelingen heeft; want hierdoor is het dat het grootst gedeelte van het menschlijk geſlacht beſchaafd is geworden, een voordeel, dat de

Nieuw-

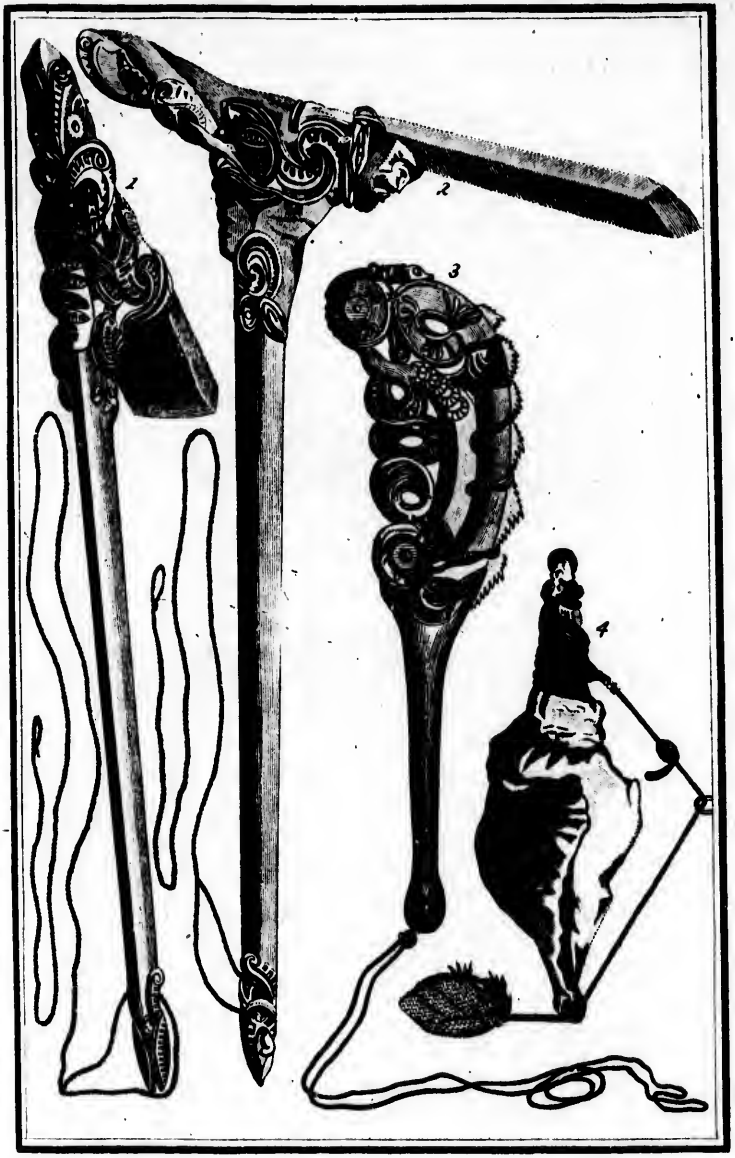

WAPENEN VAN DE NIEUW-ZEELANDERS.

1. en 2. Eene Byl. 3. Een Kaag. 4 een Krygs-trompet.

Nieuw-Zeelanders door hunne ligging nimmer gehad hebben. Gemeenſchap met vreemdelingen zou hunne zeden hervormen en hunne wilde zielen beſchaaven. Of, zoo zij meer vereenigd waren onder eene vastgeſtelde regeeringform, zouden zij minder vijanden hebben, en gevolglijk zou deeze gewoonte minder in gebruik zijn en zou met den tijd, enigermaate, vergeeten worden. Thans hebben zij maar weinig denkbeeld van andere zoodanig te behandelen als zij zelve zouden *wenſchen* behandeld te worden, maar zij behandelen hen zoo als zij *verwagten* behandeld te worden. Zoo ik mij wel herinner, was eene van de bewijsredenen, van welke zij tegens TUPIA gebruik maakten, die dikwijls met hun over deeze gewoonte twistredende, dat 'er geen kwaad kon ſteeken in menſchen te dooden en te eeten, die met hun eveneens zouden handelen, als het in hun vermogen was. „ Want, zeiden zij, " kan 'er kwaad in ſteeken dat wij onze vijanden eeten, die wij in het gevegt gedood hebben? zoude deeze vijanden ons hetzelfde niet gedaan hebben? Ik heb hen dikwijls met groote aandacht naar TUPIA zien luisteren; maar ik heb nooit bemerkt dat zijne redenen veel ingang bij hem hadden, of dat hij met alle zijne redeneerkunde iemand hunner konde overtuigen dat zijne gewoonte hier goed was. En toen ORIDIDEE en verſcheiden van ons

volk hun afgrijzen van dezelve lieten blijken, lachten zij hen alleenlijk uit.

Onder verscheiden redenen, welke ik heb hooren geeven voor deeze afgrijslijke gewoonte, is ook het gebrek van dierlijk voedzel; doch hoe verre dit uit feiten en omstandigheden zij afteleiden zal ik aan diegeenen overlaaten, die haar te voorschijn gebragt hebben. In alle gedeelten van *Nieuw-Zeeland* daar ik geweest ben, was zulk een overvloed van visch, dat de inboorlingen gemeenlijk genoeg voor hun zelven en ons vingen. Zij hebben ook overvloed van honden; ook is 'er geen gebrek aan wild gevogelte, welk zij zeer wel weeten te dooden, zoo dat noch dit, noch het gebrek aan enigerhanden voedzel, naar mijne gedagten, de reden zijn kan. Doch welke de reden ook zijn moge, het was, dunkt mij, maar al te klaar dat zij veel smaak in dit voedzel hebben.

Ik moet hier aanmerken dat OEDIDEE weldra met dit volk leerde spreeken, gelijk hij, ben ik overtuigd, ook met het volk van *Amsterdam* zoude gedaan hebben, zoo hij wat langer onder hetzelve geweest was; want hij verstond de *Nieuw-Zeelanders* in het eerst even min, of niet zoo wel dan hij het volk van *Amsterdam* verstond.

Ten vier uuren in den morgenstond van den vier en twintigsten maakten wij de touwen los, met voor-

voorneemen om in zee te loopen; doch den wind buiten N. en N. O. zijnde en met ſterke vlaagen de bogt in waaiende, waren wij genoodzaakt vast te blijven leggen. Terwijl wij de touwen los maakten, kwamen 'er enige van onze oude vrienden aan boord om afſcheid van ons te neemen, waarna zij met al hun goed de bogt verlieten; maar die, welke op den laatſten togt uit geweest waren, bleeven, en, enige van onze heeren, die hen bezogten, vonden het hart nog op de kano ſtaan en de ingewanden op het ſtrand liggen; maar de lever en longen waren nu weg. Waarſchijnlijk hadden zij die opgegeeten, na dat de romp geheel verteerd was.

Den vijf en twintigſten, des morgens vroeg, ligteden wij het anker en zeilden met een ligt koeltjen de bogt uit, dat ons egter niet verder bragt dan tuſſchen *Motuara* en *Lang Eiland*, daar wij genoodzaakt waren weder het anker te werpen; doch kort daarop een koeltjen uit het N. opkoomende, ligteden wij wederom anker, zeilden het kanaal uit en ſtaken naar *Kaap Teerawhitte* over.

Wij waren, geduurende ons verblijf in het Kanaal, overvloedig van viſch voorzien door de inboorlingen en zulks zeer goed koop en, behalven de groenten, welke onze eigen tuinen ons opleverden, vonden wij overal overvloed van lepelblad en ſelerij, die ik alle dagen voor al het volk liet kooken. Door dit middel hadden zij de drie

ver-

verlopen maanden meest van verſche kost geleefd en wij hadden op deezen tijd noch zieken, noch ſcorbutieken aan boord. Het is nodig tot onderrigting van andere te zeggen dat wij nu ſpek aan boord hadden, dat te *Ulietea* ingezouten was en zoo goed als ik immer at. Ziet hier hoe wij het inzouteden. In de koelte van den avond wierden de varkens geſlagt, ſchoon gemaakt, afgehakt, de beenderen 'er uit geſneden en het ſpek ingezouten, terwijl het nog warm was; des anderen daags 's morgens zouteden wij het ten tweede maale, pakten het in vaten en deeden 'er eene genoegzaame hoeveelheid ſterke pekel bij. Men moet wel zorgen dat het ſpek onder de pekel zij, anders zal het ras bederven.

Den morgen voor wij afzeilden ſchreef ik eene memorie, waarin ik den tijd opgaf dat wij laatst hier gekoomen waren, den dag wanneer wij waren afgezeild, de koers, die ik meende te houden en alle zulke berichten als ik meende dat kapitein FURNEAUX nodig zoude hebben, zoo hij het kanaal mogt aandoen, en begroef dezelve in eene flesch, onder den wortel van een' boom in den tuin, die in het diepst van de bogt was gelegen, op eene plaats, daar hij door hem of door enigen anderen Europeaan, die in de bogt zoude koomen, moest gevonden worden. Ik had egter weinig reden om te hoopen dat zij in de handen van dengeenen, voor welken zij beſtemd was, zoude

val-

vallen, het naauwlijks mogelijk waanende dat de *Avontuur* in enige haven in *Nieuw-Zeeland* konde zijn, alzoo wij in allen deezen tijd niet van haar gehoord hadden. Ik was egter voorneemens de kust niet te verlaaten zonder naar haar te zoeken, daar het mij het waarschijnlijkst voorkwam dat zij wezen zoude. Het was met dit inzigt dat ik naar *Kaap Teerawhitte* overstak, en dan de kust langs liep, van Kaap tot Kaap tot *Kaap Palliser*; elk half uur een stuk geschut losschende; doch te vergeefsch. Ten agt uuren legden wij bij voor den nacht, zijnde *Kaap Palliser* Z. O. ten O. drie mijlen van ons, op welke plaats wij vijftig vademen water hadden.

Ik had nu gelegenheid de volgende waarneemingen te maaken op de kust tusschen *Kaap Teerawhitte* en *Kaap Palliser*. De baai, die aan de Westzijde van de laatste Kaap ligt, schijnt niet zoo verre Noordwaarts landwaarts in te loopen, dan ik in het eerst dagt; het bedrog wierd veroorzaakt door dien het land agter in de baai laag was; zij is egter ten minsten vijf mijlen diep en even zoo wijd in den ingang. Schoon zij voor de Z. en Z. W. winden schijnt open te leggen, is het evenwel waarschijnlijk dat 'er agter in wel plaatsen zullen zijn, die zelfs voor die winden beschut zijn. De baai of bogt aan de Oost-zijde van *Kaap Teerawhitte*, voor welke wij ankerden, loopt N. in, wat naar het Westen strekkende, en

scheen

ſcheen voor alle winden beſchut te zijn. De middelkaap of de land-punt, welke deeze twee baaien van elkanderen ſcheidt, rijst tot eene aanmerklijke hoogte, bijzonderlijk binnen 's lands; want digt aan zee is eene ſtrook laag land, omtrent welke enige ſpitſe klippen liggen, maar zoo digt aan den wal, dat zij in geene deelen gevaarlijk zijn. De ſcheepvaart aan deeze zijde van de Straat ſchijnt indedaad veel veiliger dan aan de andere, omdat de getijen hier op verre na zoo ſterk niet loopen. *Kaap Teerawhitte* en *Kaap Palliſer* liggen in de ſtrekking van N. 69° W. en Z. 69° O. tien mijlen van elkanderen. De Kaap, die de twee bovengemelde twee baaien ſcheidt, ligt binnen of ten N. van deeze ſtreek. Al het land aan de kust, tuſſchen en omtrent deeze kaapen is uitermaate dor, waarſchijnlijk omdat het zoo zeer aan de koude Zuidlijke winden is blootgeſteld. Van *Kaap Teerawhitte* tot de *Twee Gebroeders*, die over *Kaap Koamoroo* liggen, is de ſtrekking omtrent N. W. ten N. zestien Engelſche mijlen verre. Ten Noorden van *Kaap Teerawhitte*, tuſſchen dit en *Ingang Eiland* is een eiland, dat vrij digt aan land ligt. Dit zag ik op mijne voorige reis voor een eiland aan, doch 'er niet zeeker van zijnde, liet ik het onbeſlist in mijne kaart van de Straat, waarom ik 'er nu melding van maak, gelijk ook van de bovengemelde baaien (12).

Den

Den zes en twintigſten, met het aanbreeken van den dag, zeilden wij om *Kaap Palliſer*, als gewoonlijk ons kanon afvuurende, terwijl wij langs de kust liepen. Op deeze wijze zeilden wij voort tot wij drie of vier mijlen ten N. O. van de Kaap waren, wanneer de wind N. O. loopende, wij het op *Kaap Campbell*, aan de andere zijde van de Straat, aanzetteden. Kort daarop, op enigen afſtand binnen 's lands naar het N. O. rook ziende opgaan, loefden wij op en bleeven laveeren tot des avonds ten zes uuren, verſcheiden uuren na dat de rook verdwenen was en ons niet het minſte teken van volk had overgelaaten.

Naardien wij alle daarin overeenkwamen dat de *Avontuur* niet op de kust geſtrand, noch in enige van de havenen derzelve zijn konde, beſloot ik niet langer naar haar te zoeken en gaf alle hoop op van haar op de geheele reis weder te zien, naardien wij geene plaats van bijeenkomst bepaald hadden, na dat wij *Nieuw-Zeeland* zouden verlaaten hebben. Dit ſchrikte mij egter niet af van het voorneemen om de Zuidlijke deelen van den ſtillen Oceaan volkoomen te doorkruiſen, waaraan ik het geheel aanſtaande zomerſaizoen meende te beſteeden.

Toen wij de kust verlieten en gevolglijk alle hoop opgaven van onze reisgezellen te vinden, had ik het genoegen van te zien dat geen van het

volk

volk mismoedig was, of meende dat de gevaaren, die wij nog ſtonden te ondergaan, in het minſt vermeerderd waren door dat wij alleen waren; maar dat zij zoo vrolijk Zuidwaarts ſtevenden of waar ik zoude goed vinden hen te brengen, als of de *Avontuur* of zelfs meer ſchepen in ons gezelſchap geweest waren.

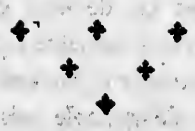

ZESDE HOOFDSTUK.

Koers van het ſchip van Nieuw-Zeeland *Zuidwaarts om naar een vast land te gaan zoeken. Verſchillende hinderpaalen van wegens het ijs. Hoe men de ſtille Zuid-zee doorzogt heeft.*

Den zes en twintigſten, des avonds ten agt uuren, namen wij ons punt van vertrek van *Kaap Palliſer* en ſtuurden Zuidwaarts, wat O., hebbende eenen gunſtigen wind uit het N. W. en Z. W.; wij zagen dagelijks enige rots-wier, zee-kalven, bruine meeuwen, albatrosſen, pintados en andere onweêrs-vogelen, en den tweeden December op 48° 23′ Z. Breedte en 179° 16′ W. Lengte zijnde, zagen wij veele pinguins met roode ſnavels, die verſcheiden dagen bij ons bleeven. Den vijfden, op 50° 17′ Z. Breedte en 179° 40′ W. Lengte zijnde, was de afwijking 18° 25′ O. Den volgenden avond ten half negen uuren, rekenden wij ons zelve de tegenvoeters van onze vrienden in Londen, en dus zoo verre van hun verwijderd te zijn als op den aardbol mogelijk was.

Den agtſten op 55° 39′ Breedte en 178° 53′ Wester Lengte zijnde, zagen wij geene pinguins en zee-kalveren meer en beſlooten daaruit dat die,

welke wij gezien hadden, zig naar de Zuidlijke kusten van *Nieuw-Zeeland* begaven, zóo dikwijls zij aan land moesten wezen. Wij hadden nu eenen ſterken ſtooker uit het N. W. en eene zwaare zee uit het Z. W. Deeze hooge zee kreegen wij zoo dra de Zuidlijke punt van *Nieuw-Zeeland* in die rigting kwam en alzoo wij de zes voorgaande dagen geen' wind uit die ſtreek gehad hadden, maar dezelve integendeel O., N. en N. W. geweest was, beſluit ik daaruit dat 'er geen land naar het Zuiden kan zijn onder de middagljjn van *Nieuw-Zeeland*, of het moet zeer verre Zuidwaarts liggen. De twee volgende dagen hadden wij zeer ſtormachtig weder, ſneeuw en ſneeuw met regen, terwijl de winden van tusſchen het N. en Z. W. woeien (1).

Den elfden bedaarde de ſtorm, en het weder opheldérende, vonden wij de Breedte 61° 15′ Z. en de Lengte 173° 4′ W. Dit fraai weder was van korten duur; in den avond groeide de wind aan tot eenen ſterken ſtooker uit het Z. W. en woei met rukwinden, verzeld van dikke ſneeuw-buien, hagel en ſneeuw met regen. De kwik in den thermometer viel tot twee en dertig graaden, gevolglijk was het weder zeer koud en ſcheen te kennen te geeven dat wij niet verre van ijs waren.

Den volgenden morgen ten vier uuren, op 62° 10′ Zuider Breedte en op 172° Wester Lengte zijnde, zagen wij het eerst ijs-eiland 11°½ Zuidlijker

ker dan het eerſte ijs, dat wij het voorig jaar gezien hadden na dat wij de *Kaap de Goede Hoop* verlaaten hadden. Toen wij dit ijs ontmoeteden, zagen wij ook een Zuidlijken onweêrsvogel, enige graauwe albatrosſen en ons oud gezelſchap pintades en blaauwe onweêrsvogelen. De wind bleef van het Z. W. door het N. W. naar het N. N. O. omloopen, meest eene friſſe koelte, met dikke mist en ſneeuw; waarom wij Z. O. en O. ſtuurden, altoos bij den wind houdende, om, zoo onze koers door enig gevaar geſtuit wierd, altoos langs onze zelfde koers te kunnen terugkeeren. Wij hadden enige dagen lang eene zwaare zee uit het N. W. en Z. W. zoo dat het niet waarſchijnlijk was dat 'er enig land nabij konde zijn tuſſchen deeze twee ſtreeken (2).

Den veertienden ontmoeteden wij verſcheiden groote eilanden en, omtrent den middag, veel los ijs, door hetwelk wij henen zeilden; wij waren toen op 64° 55′ Zuider Breedte en op 163° 20′ Wester Lengte. Wij zagen graauwe albatrosſen, blaauwe onweêrsvogelen, pintados en graauwe onweêrsvogelen. Terwijl wij met eene friſſe koelte uit het Westen Z. O. ten O. ſtevenden, vonden wij dat het getal ijs-eilanden ſterk vermeerderde. Tuſſchen den middag en des avonds ten negen uuren zagen wij 'er maar twee, maar voor vier uuren 's morgens van den vijftienden, waren wij 'er zeventien voorbij gevaaren, behal-

ven veel los ijs, door hetwelk wij henen voeren. Ten zes uuren waren wij genoodzaakt N. O. op te loeven, om een ontzagchelijk veld, dat in het *Z.* en *Z.* O. lag, mis te loopen. Het ijs lag op de meeste plaatſen van hetzelve digt op een gepakt; op andere plaatſen vertoonden zig afdeelingen in het veld en eene vrije zee aan de andere zijde van hetzelve. Ik vond het egter niet raadzaam 'er door te zeilen, alzoo de wind ons niet zoude toegelaaten hebben denzelfden weg, dien wij 'er in moesten, terug te keeren. Naardien het daarenboven ook ſterk woei en het weder bij tijden zeer mistig was, was het te meer nodig dat wij vrij van dat los ijs waren, dat nog al zoo gevaarlijk is als de groote eilanden. Het was zulk ijs niet als gemeenlijk in baaien of rivieren, en digt aan wal gevonden wordt; maar zulk als van de eilanden afbreekt en dat niet oneigenlijk de ſchilfers van de groote ſtukken kan genoemd worden, of het gruis of de brokken die 'er afvallen, als de groote eilanden los breeken van de plaatſen, daar zij gevormd worden.

Wij hadden niet lang naar het N. O. geſtevend of wij vonden ons in het ijs bezet en waren genoodzaakt te wenden en *Z.* W. te zeilen, hebbende het veld of los ijs in het Zuiden en veele zwaare eilanden in het Noorden. Na twee uuren over deezen boeg gezeild te hebben, liep de wind zeer gelukkig naar het W., waarop wij wendden,

Noord-

Noordwaards ſtevenden en weldra van al het los ijs vrij geraakten, maar niet voor wij verſcheiden harde ſtooten van de groote ſtukken ontvangen hadden, die wij met alle onze oplettendheid niet ontwijken konden. Toen wij vrij waren van het een gevaar, vervielen wij weder in een ander; het weder bleef mistig en daar lagen verſcheiden groote eilanden in onzen weg, zoo dat wij voor het een moesten oploeven en voor het ander moesten draagende houden. Wij waren op het punt van tegens een derzelve aan te vallen, en zoo dit geſchied ware, zouden wij dit nimmer hebben kunnen vertellen. Deeze zwaarigheden, met de onwaarſchijnlijkheid van verder Zuidwaarts land te vinden en de onmogelijkheid van het op te neemen, zoo het 'er al ware, wegens het ijs, deed mij beſluiten meer om de Noord te ſtevenen. Toen wij laatst wendden waren wij op 159° 20′ Wester Lengte en op 66° 0′ Zuider Breedte. Wij zagen verſcheiden pinguins op enige der ijs-eilanden en Zuid-onweêrsvogelen vliegende.

Wij bleeven Noordwaarts aan ſtevenen met eenen friſſen ſtooker uit het Westen, verzeld van dikke ſneeuwbuien tot agt uuren 'savonds, wanneer de wind verminderde, de lucht begon op te helderen en ten zes uuren des morgens van den zeventienden wierd het ſtil. Vier uuren daarna kwam 'er een koeltjen op uit het N. O. met welk zij Z. O. ſtevenden, hebbende dik mistig weder,

met ſneeuwbuien en al ons wand met ijs bekleed. In den avond tragteden wij enig ijs uit zee optevisſchen, maar wij waren genoodzaakt 'er van aftezien, naardien de zee te hoog liep en de ſtukken zoo groot waren, dat het voor de ſloep gevaarlijk was dezelve te naderen.

Des anderen daags 's morgens ſlaagden wij beter; want, enig los ijs ontmoetende, zetteden wij twee ſloepen uit en kreegen op den middag zoo veel aan boord als wij gebruiken konden. Toen zeilden wij weder Oostwaarts met eene labber koelte uit het N. verzeld van ſneeuw en regen met ſneeuw 'er onder, dat aan het wand bevroos. Wij waren nu op 64° 41 Zuider Breedte, en op 155° 44' Wester Lengte. Het ijs, dat wij opvischten, was niet van het beste, beſtaande meest uit bevrozen ſneeuw, waardoor het poreus was en veel zout water ingezogen had; maar dit droop 'er af na dat het eene wijl op het verdek gelegen had en het water, dat het opleverde, was toen zoet. Wij bleeven Oostwaarts ſtevenen met eenen ſcherpen kouden Noorden wind, verzeld van dikke mist, ſneeuw en regen met ſneeuw, dat al ons wand met ijs verſierde. Wij ontmoeteden geſtadig enige groote ijs-eilanden, die, op deeze hooge breedten, de ſcheepvaart zoo gevaarlijk maaken: des avonds ten zeven uuren, toen wij enige bij elkanderen drijvende ontmoeteden, verſchilde het zeer weinig of wij zeilden tegens een van dezelve

zelve en het was zeer bezwaarlijk dat wij de andere mis zeilden. Wij keerden terug Westwaarts tot tien uuren, wanneer de mist opklaarde en wij hervatteden onze koers Oostwaarts. Des anderen daags op den middag waren wij op 64° 49′ Zuider Breedte en op 149° 19′ Wester Lengte. Enigen tijd daarna was onze Lengte, volgens eene waarneeming van den afstand van de zon en maan, 149° 19′ W., volgens KENDALS uurwerk 148° 36′ en volgens mijne rekening 148° 43′, en onze Breedte 64° 48′ Zuid.

Het helder weder en de wind, die N. W. liep, bragt mij in verzoeking om weder Zuidwaarts te stuuren, welke koers wij hielden tot den twintigsten des morgens ten zeven uuren, wanneer de wind N. O. liep en de lucht betrok, waarom wij Z. O. op loefden. In den agtermiddag groeide de wind tot eenen sterken stooker aan, verzeld van dikke mist, sneeuw, regen met sneeuw verzeld, en regen, dat het slegtst van alle weder maakt. Ons wand was nu zoo overlaaden met ijs, dat wij genoeg te doen hadden om onze topzeilen neder te krijgen, om 'er eene dubbele reef in te leggen. Des avonds ten zeven uuren, kwamen wij, op 147° 46′ Lengte, voor de tweede reis binnen den pool-cirkel, onze koers naar het Z. O. vervolgende tot den volgenden morgen ten zes uuren. Op dien tijd, op 67° 5′ Zuider Breedte zijnde, kwamen wij in eens onder eene groep van zeer

groote ijs-eilanden en eene groote menigte losse stukken, en, alzoo de mist zeer dik was, was het niet zonder de grootste moeijelijkheid dat wij 'er vrij van geraakten. Dit gedaan zijnde, hielden wij het N. W. tot op den middag, wanneer de mist wat opgetrokken was en wij onze koers Z. Oostwaarts hervatteden. De ijs-eilanden, die wij in den morgen ontmoeteden, waren zeer hoog en zeer steil; de toppen vormden pieken, terwijl de meeste van die, welke wij te vooren gezien hadden, van boven plat en niet zoo hoog waren, schoon veele tusschen twee en drie honderd voeten hoog en tusschen twee en drie Engelsche mijlen in omtrek groot waren, met loodregte zijden, verbaazende om te aanschouwen. De meeste van onze gevleugelde reisgezellen hadden ons nu verlaaten; de graauwe albatrossen bleeven ons alleenlijk bij, terwijl wij in plaats van andere vogelen, door enige weinige Zuid-onwéérsvogelen verzeld wierden.

Den twee en twintigsten stuurden wij O. Z. O. met eene frisse koelte uit het Noorden, met rukwinden, een van welke in het bezaans top-zeil viel, het geheel aan flarden scheurde en het voor altoos onbruikbaar maakte. Des morgens ten zes uuren den wind naar het Westen omloopende, was onze koers O. wat Noordlijk. Wij waren nu op 67° 31′ Breedte, de hoogste, waarop wij nog geweest waren, en op 142° 54′ Wester Lengte.

Wij

Wij bleeven O. ten N. koers houden tot den drie en twintigſten op den middag, wanneer wij, op 67° 12′ Breedte en op 138° 0′ Lengte zijnde, Z. O. ſtuurden, hebbende toen drie en twintig ijs-eilanden in het gezigt van het verdek en tweemaal zoo veele van den top van de mast, en egter konden wij niet meer dan twee of drie Engelſche mijlen rondom ons zien. Ten vier uuren in den agtermiddag op 67° 20′ Breedte, en op 137° 12′ Lengte, ontmoeteden wij zulk eene menigte veld- of los ijs, dat de zee in haare geheele uitgeſtrektheid van het Zuiden tot het Oosten 'er mede bedekt was en wel zoo dik en digt, dat de doorgang geheel voor ons geſtopt was. De wind nu vrij maatig en de zee effen zijnde, legden wij bij aan den buitenſten rand van het ijs, zetteden twee ſloepen uit en zonden dezelve af om ijs optevisſchen. Wij haalden ondertusſchen verſcheiden groote ſtukken langs het ſchip vast en heisten die met het takel binnen boord. Het opvisſchen van ijs was zulk een koud werk, dat het agt uuren was, toen de ſloepen twee gangen gedaan hadden, wanneer wij dezelve binnen boord heisten en westwaarts zeil maakten, onder dubbel gereefde topzeilen en onderzeilen, met eene ſterke koelte uit het Noorden, van ſneeuw en regen met ſneeuw verzeld, dat aan het wand vast vroos, de touwen als ijzerdraad en de zeilen als planken of metaalen plaaten maakte. De ſchijven waren ook zoo vast in de

blokken bevrozen, dat alle onze poogingen vereischt wierden om een topzeil op en neder te krijgen en de koude was zoo ſcherp, dat zij naauwlijks te verdraagen was; de geheele zee was met ijs als bedekt en het woei een ſterke ſtooker met een' dikke mist.

Onder alle deeze ongunſtige omſtandigheden was het natuurlijk dat ik bedagt wierd om weder meer Noordwaarts te ſtevenen, geene waarſchijnlijkheid ziende van hier enig land te vinden, noch mogelijkheid van verder Zuidwaarts te koomen. Op deeze Breedte Oostwaarts te ſtevenen zou verkeerd geweest zijn, niet alleen wegens het ijs, maar omdat wij alsdan eene groote ruimte zee naar het Noorden ondoorzogt moesten laaten, eene ſtreek van vier en twintig graaden Breedte, waarin een groot land zoude hebben kunnen leggen. Of zoodanig eene onderſtelling gegrond ware kon alleen beſlist worden door deeze zeeſtreeken te doorzoeken.

Terwijl wij ijs opvischten, vongen wij twee van de Zuidlijke onweêrsvogelen, van welke zoo dikwerf melding gemaakt is, waardoor onze gedagten dat zij van het geſlacht der onweêrsvogelen waren bevestigd wierden. Zij zijn omtrent van de grootte van eene groote duif; de vederen van den kop, rug en een gedeelte van het bovenſte der vleugelen zijn ligt bruin van kleur; de buik en het onderſte der vleugelen wit; de ſtaert-pennen

nen zijn ook wit met bruin getipt; wij vongen te gelijk ook nog eenen anderen nieuwen onweêrsvogel, kleiner dan den voorigen en geheel donker-graauw van vederen. Wij merkten op dat deeze vogelen digter van vederen waren dan alle die wij tot nog toe gezien hadden, zoo wel heeft de Natuur gezorgd om hen te kleeden overeenkomſtig de luchtſtreek, waarin zij leeven. Wij zagen te gelijken tijd enige weinige chocolaatkleurde albatrosſen; deeze en de bovengenoemde onweêrsvogelen zagen wij nergens dan tusſchen het ijs; hieruit kan men met reden gisſen dat 'er land naar het Zuiden is. Zoo niet, dan moet ik vraagen waar deeze vogelen broeden? Eene vraag, die misſchien nimmer zal beantwoord worden; want tot hiertoe hebben wij deeze landen, zoo zij beſtaan, geheel ontoeganglijk gevonden. Behalven deeze vogelen, zagen wij nog een zeer groot zee-kalf, dat enigen tijd om het ſchip bleef ſpeelen. Een van ons volk, die enigen tijd in Groenland geweest was, noemde het een zee-paerd; maar alle de andere, die het zagen, hielden het voor hetgeen ik gezegd heb. Zedert de eerſte reis dat wij het ijs ontmoet hadden, had de kwik in den thermometer op den middag van 33° tot 31° geſtaan (3).

Den vier en twintigſten gong de wind leggen en liep naar het N. W. en de lucht helderde op op de Breedte van 67° 0′ en de Lengte van 138° 15′.

15′. Terwijl wij Noord Oostwaarts ſtevenden met eene labber koelte uit het N. W. vermeerderden de ijs-eilanden zoodanig, dat wij deezen dag op den middag omtrent honderd rondom ons zagen, behalven een ontzagchelijk getal kleine ſtukken. Merkende dat het denklijk ſtil zoude worden, bragt ik het ſchip op de minst met ijs bezette plaats, die ik vinden kon, daar het met het ijs gemeen dreef, en daar ik van elk ligt koeltjen gebruik maakende, het belettede tegens de drijvende ijs-eilanden te vallen. Hier hielden wij kersmis omtrent op dezelfde wijs als voorleden jaar. Het was gelukkig dat wij aanhoudend daglicht hadden met helder weder; want ware het zoo mistig geweest als de voorige dagen, zou niets dan een wonderwerk ons hebben kunnen redden van in ſtukken geſlaagen te worden (4).

In den morgen van den zes en twintigſten was de geheele zee als met ijs bedekt; wij zagen twee honderd groote eilanden, en meer, binnen den omtrek van vier of vijf Engelſche mijlen; zijnde de uitgeſtrektheid van onzen gezigt-einder, behalven ontelbaare kleiner ſtukken. Onze Breedte was op den middag 66° 15′, onze Lengte 134° 22′. Wij bevonden bij waarneeming dat het ſchip omtrent twintig Engelſche mijlen naar het N. O. of O. N. O. gedreven was, terwijl het aan de ijs-eilanden ſcheen dat het weinig of niet was voortgedreven, waaruit wij beſlooten dat het ijs

ten

ten naasten bij in die rigting en met die ſnelheid dreef. Ten vier uuren kwam 'er een koeltjen op uit het W. Z. W., dat ons in ſtaat ſtelde Noordwaarts te ſtuuren, zijnde waarſchijnlijkst de beste koers om ons uit deeze gevaaren te redden.

Wij bleeven koers houden Noordwaarts met eene labber koelte uit het Westen, van helder weder verzeld, tot des anderen daags 's morgens ten vier uuren, wanneer wij, veel los ijs ontmoetende, bijlegden en zoo veel ijs aan boord namen dat wij 'er alle onze ledige vaten mede vulden, en voor verſcheiden dagen tot gebruik overig hadden. Dit gedaan zijnde, maakten wij zeil en ſtuurden N. W. met eene labber koelte uit het N. O. en helder vriezend weder. Onze Breedte was nu 65° 53′ Z. en onze Lengte 133° 42′ W. de ijs-eilanden waren niet half zoo talrijk als te vooren.

Den agt en twintigſten des morgens ten vier uuren was de wind meer O. en Z. O. geloopen en wies aan tot eene friſſe koelte verzeld met ſneeuwbuien. Onze koers was N. tot des anderen daags 's middags. Als toen op 62° 24′ Breedte en 134° 37′ Lengte zijnde, ſtuurden wij N. W. ten N. Eenige uuren daarna helderde de lucht op, de wind verſlapte en liep Zuidlijker.

Den dertigſten hadden wij weinig wind en hij was Westlijk; wij hadden donker betrokken weder, met nu en dan ſneeuw en ſneeuw met regen;

wij

wij zagen verſcheiden walvisſchen om het ſchip ſpeelen, maar zeer weinige vogelen en ijs-eilanden in menigte en hadden eene hooge zee uit het W. N. W.

Den een en dertigſten hadden wij weinig wind en uit het W. en fraai helder weder, dat ons gelegenheid gaf om de zeilen, die niet gebruikt wierden, te luchten en het ſchip tusſchen deks ſchoon te maaken en te berooken. Op den middag bevonden wij ons op de Breedte van 59° 40′ *Z.* en op 135° 11′ Wester Lengte. Onze waarneemingen van vandaag gaven ons reden om te gisſen dat wij eenen Zuidlijken ſtroom hadden; en dit kon men ook met reden onderſtellen, om reden te geeven dat zulke zwaare klompen ijs uit het Zuiden herwaarts gebragt waren. In den agtermiddag hadden wij enige weinige uuren ſtilte, die van een koeltjen uit het O. gevolgd wierd, dat ons in ſtaat ſtelde onze koers N. W. ten W. te hervatten.

Den eerſten January van het jaar 1774 bleef de wind niet lang Oostlijk, maar liep door het Zuiden naar het Westen en woei fris, verzeld van ſneeuwbuien. In den avond, op 58° 39′ Zuider Breedte zijnde, voeren wij voorbij twee ijs-eilanden, waarna wij geen ijs meer zagen tot wij weder Zuidwaarts ſtevenden.

Den tweeden, des morgens ten vijf uuren, wierd het ſtil, terwijl wij op deezen tijd op

58°

58° 2′ Breedte en op 137° 12′ Lengte waren. De ſtilte opgevolgd zijnde door een koeltjen uit het Oosten, ſtuurden wij N. W. ten W. De reden, die mij bewoog om deeze koers te ſtuuren, was om een gedeelte van de groote ruimte zee tusſchen ons en onze koers naar het Zuiden te doorzoeken.

Den derden, op den middag, terwijl wij ons op de Breedte van 56° 46′ en op 139° 45′ Lengte bevonden, wierd het weder fraai, en de wind liep *Z.* W. Op deezen tijd zagen wij enige kleine duikers (gelijk wij die noemen) van het onweêrsvogelen geſlacht, welke wij voor dezulke hielden als gemeenlijk digt bij land gezien worden, voornamelijk in de baaien en op de kusten van *Nieuw-Zeeland.* Ik weet niet wat ik van deeze vogelen denken moet. Zoo 'er meer geweest waren, zou ik gereed genoeg geweest zijn om te gelooven dat wij nu niet verre van land waren, alzoo ik van te vooren nooit eenen zoo verre van bekend land gezien had. Waarſchijnlijk waren deeze weinige zoo verre gelokt door eene ſchool viſſchen; want daar waren 'er voorzeeker rondom ons, gelijk wij beſpeuren konden aan het groot getal blaauwe onweêrsvogelen, albatrosſen en andere zulke vogelen als gemeenlijk in den grooten oceaan gezien worden, welke alle of welker meeste ons voor den nacht verlieten. Daar wierden

ook

ook twee of drie ſtukken zee-wier gezien; maar zij ſcheenen oud en vergaan.

Des avonds ten agt uuren, wanneer wij op de Zuider Breedte van 56° en op 140° 31′ Wester Lengte waren, zettede zig de wind in de Weſtlijke ſtreek en noodzaakte ons N. O. te ſtuuren, mij in de noodzaaklijkheid brengende van eene ruimte zee naar het Weſten, van omtrent 40° Lengte en half zoo veel Breedte ondoorzogt te laaten. Ware de wind gunſtig gebleven, was mijn voorneemen vijftien of twintig graaden Lengte meer naar het Weſten te loopen in de Breedte, waarop wij thans waren, en dan weder terug naar het Oosten in de Breedte van 50°. Deeze koers zou de bovengemelde ruimte zoodanig doorſneden hebben, dat 'er naauwlijks reden zoude overgebleven zijn om ſlechts te vermoeden dat 'er enig land zoude liggen; en waarlijk zoo als het was, hebben wij nog weinig reden om te gelooven dat het 'er is, maar wel het tegendeel, wegens de hooge holle zee, die wij verſcheiden dagen gehad hadden uit het W. en N. W., ſchoon de wind een groot gedeelte van dien tijd uit eene tegensovergeſtelde ſtreek gewaaid had, hetwelk een groot teken is dat wij tusſchen deeze twee ſtreeken niet door land gedekt waren geweest.

Terwijl wij op de hooge Breedten waren, wierden verſcheiden van ons volk door ligte koortſen aan-

aangetast, welke door verkouwdheden veroorzaakt wierden. Gelukkig weeken zij voor de eenvoudigſte geneesmiddelen, wierden gemeenlijk in weinige dagen verdreven, en wij hadden op deezen tijd niet boven een of twee mannen op de zieken-lijst.

Wij ſtuurden N. O. ten N. tot den zesden op den middag. Nu op 52° 0′ Zuider Breedte en 135° 32′ Weſter Lengte zijnde en omtrent twee honderd zee-mijlen van onze koers van *Otahiti*, in welke ruimte het niet waarſchijnlijk was, alle omſtandigheden in aanmerking genoomen zijnde, dat enig groot land ware en het nog minder waarſchijnlijk zijnde dat 'er enig land naar het Westen lage, wegens de hemelhooge golven, die wij uit die ſtreek gehad hadden en nog hadden, zettede ik mijne koers N. O. met eene friſſe koelte uit het W. Z. W.

Den zevenden, des morgens ten agt uuren, op 50° 49′ Zuider Breedte zijnde, namen wij verſcheiden afſtanden van de zon en maan waar, welke de Lengte opgaven als volgt:

Door den Heer WALES.	133°	24′		West.
Door den Heer GILBERT.	133	10		
Door den Heer CLERKE	133	0		
Door den Heer SMITH	133	37	25″	
Door den Heer COOK	133	37		

Gemidddeld	133	21	43
Volgens het uurwerk .	133	44	
Volgens mijne rekening .	133	39	
Afwijking van het Kompas.	6	2	Oost.
De Thermometer . . .	50		

Den volgenden morgen deeden wij wederom dezelfde waarneemingen en de uitkomſten waren overeenkomſtig de voorgaande, den weg dien het ſchip had afgelegd, in aanmerking genoomen zijnde. Ik moet hier aanmerken dat onze Lengte nooit mis kan zijn, zoo lang wij zulk eenen goeden leidsman hebben als KENDALS uurwerk. Deezen dag, op den middag, ſtuurden wij O. N. O. ½ O. zijnde toen op 49° 7′ Zuider Breedte en 131° 2′ Wester Lengte.

Den negenden, op 48° 17′ Zuider Breedte en 127° 10′ Wester Lengte zijnde, ſtuurden wij Oostwaarts met eene goede friſe koelte uit het Westen, verzeld van helder aangenaam weder en eene hooge zee uit dezelfde ſtreek als de wind.

In den morgen van den tienden, weinig wind hebbende, zetteden wij eene ſloep uit, waarin enige officiers gingen, die verſcheiden vogelen ſchooten. Deeze gaven ons een versch maal: zij waren van het onweêrsvogelen geſlacht en zulke als gemeenlijk op enigen afſtand van land gezien worden.

den. Daar waren ook geene vogelen en ook niets anders te zien, dat ons de minſte hoop konde geeven van enig land te zullen vinden en dus, den volgenden dag op den middag op 47° 51′ Zuider Breedte en 122° 12′ Wester Lengte zijnde en wat meer dan twee honderd zee-mijlen van mijne koers naar *Otahiti* in het jaar 1769, veranderde ik van koers en ſtuurde Z. O. met eene friſſe koelte uit het Z. W. ten W. In den avond, toen onze Breedte 48° 22′ op onze Lengte 121° 29′ was, bevonden wij de afwijking van de kompas-naald 2° 34′ Oost, de minſte afwijking, die wij buiten den keerkring gevonden hadden. In den avond van den volgenden dag bevonden wij dezelve 4° 30′ O. te zijn; onze Breedte was op dien tijd 50° 5′ Z. en onze Lengte 119½° W.

Onze koers was nu meer Zuidlijk tot den dertienden des avonds, wanneer wij op 53° 0′ Zuider Breedte en op 118° 3′ Wester Lengte waren. Den wind toen N. W. zijnde, eenen ſterken ſtooker, met dikke mist en regen, dat het gevaarlijk maakte ruimſchoots te zeilen, loefde ik op naar het Z. W. en hield deeze koers tot den volgenden dag op den middag, wanneer wij op 56° 4′ Zuider Breedte en op 122° 1′ Wester Lengte waren (5). Den wind Noordlijk geloopen zijnde en de mist aanhoudende, loefde ik Oostwaarts, met onderzeilen en dubbel gereefde topzeilen; maar dat zeil konden wij niet lang voeren, want

voor agt uuren 'savonds groeide de wind aan tot eenen volkoomen ſtorm en noodzaakte ons bij te leggen onder het bezaan-ſtag-zeil tot den zestienden des morgens, wanneer den wind veel bedaarder geworden en naar het Westen geloopen zijnde, wij de onderzeilen bijzetteden, de topzeilen reefden en Zuidwaarts ſtevenden. Kort daarop klaarde het weder op en in den avond bevonden wij onze Breedte 56° 48′ *Z.* en onze Lengte 119° 8′ W. te wezen.

Wij bleeven Zuidwaarts ſtuuren wat Oostwaarts, tot den agttienden, wanneer wij Z. W. ſtuurden, met den wind *Z.* O. zijnde op deezen tijd op 61° 9′ Zuider Breedte en op 116° 7′ Wester Lengte. Des avonds ten tien uuren wierd het ſtil, dat tot twee uuren in den morgenſtond aanhield, wanneer 'er een zugtjen uit het Noorden kwam, dat kort daarop tot eenen friſen ſtooker aangroeide, en zig in het N. O. zettede. Men deezen wind ſtuurden wij Zuidwaarts tot den middag van den twintigſten, wanneer wij, op 62° 34′ Zuider Breedte en op 116° 24′ Wester Lengte zijnde, wederom ſtilte kreegen.

In deeze toeſtand hadden wij twee ijs-eilanden in het gezigt, van welke het een het grootst ſcheen, dat wij nog gezien hadden. Het kon niet minder dan twee honderd voeten hoog zijn en eindigde in eene punt, niet ongelijk aan den koepel van de St. Paulus Kerk te Londen. Wij hadden

op

op deezen tijd eene holle zee uit het Westen, dat het onwaarſchijnlijk maakte dat 'er enig land zoude leggen tuſſchen ons en den meridiaan van 133°, dat onze Lengte was onder de Breedte, waarop wij nu waren, toen wij Noordwaarts ſtevenden. In deeze geheele koers hadden wij niet het minſte gezien, dat ons zoude kunnen doen gelooven dat wij in al dien tijd in de nabuurſchap van enig land geweest waren. Wij hadden wel dikwijls ſtukken van zee-wier gezien; maar dit is, ben ik wel verzeekerd, geen teken van de nabijheid van land; want wier ziet men overal in den oceaan. Na enige uuren kalmte, kreegen wij eenen wind uit het Z. O. maar hij was zeer veranderlijk en van dikke ſneeuw-buien verzeld; eindelijk bleef hij in het Z. ten O. ſtaan en wij ſtevenden Oostwaarts. De wind woei fris, was doordringend koud en van ſneeuw en regen met ſneeuw verzeld.

Den twee en twintigſten, op 62° 5′ Zuider Breedte, en op 112° 24′ Wester Lengte zijnde, zagen wij een ijs-eiland, eenen Zuid-onweêrsvogel, enige blaauwe onweêrsvogelen en enige andere bekende vogelen; maar niets dat ons de minſte hoop gaf van land te zullen vinden.

Den drie en twintigſten, op den middag, waren wij op 62° 22′ Zuider Breedte en op 110° 24′ Lengte. In den agtermiddag voeren wij voorbij een ijs-eiland. De wind, die fris woei, bleef

naar het Westen loopen, en des anderen daags 's morgens ten agt uuren, was hij ten Noorden van het Westen, wanneer ik Z. ten W. en Z. Z. W. ſtuurde. Wij waren op deezen tijd op 63° 20′ Zuider Breedte en op 108° 7′ Wester Lengte en hadden eene zwaare zee uit het Z. W.; wij hielden deeze koers tot des anderen daags op den middag, wanneer wij regt Zuid ſtuurden. Onze Breedte was nu 65° 24′ en onze Lengte 109° 31′; de wind was N.; het weder zagt en niet onaangenaam en daar was geen ſchol ijs in het gezigt. Dit kwam ons wat wonderlijk voor, alzoo het ſlechts eene maand te vooren en nog geene twee honderd mijlen meer oostwaarts was dat wij op deeze zelfde Breedte, als het ware, door groote ijs-eilanden waren ingeſloten. Wij zagen eenen enkelen pintado, enige blaauwe onweêrsvogelen en enige weinige bruine albatrosſen. In den avond, wanneer wij onder dezelfde middaglijn, en op 65° 44′ Zuider Breedte waren, was de afwijking van de kompas-naald 19° 27′ O.; maar den volgenden morgen op de Breedte van 66° 20′ en op even dezelfde Lengte, was zij ſlechts 18° 20′ O. waarſchijnlijk is de gemiddelde tusſchen de twee de naaste aan de waarheid. Op deezen tijd hadden wij negen kleine eilanden in het gezigt en kort daarop kwamen wij, voor de derde reis, binnen den zuider pool-cirkel, op de Wester Lengte van 109° 31′. Omtrent den middag, den ſchijn

van

van land in het Z. O. ziende, haalden wij de zeilen om en hielden 'er op aan. Kort daarop verdween het, maar wij gaven het niet op voor des anderen daags 's morgens ten agt uuren, wanneer wij wel verzeekerd waren dat het niet anders was dan wolken of eene mist-bank; toen hervatteden wij onze koers Zuidwaarts, met eene labber koelte uit het N. O. van eene dikke mist, ſneeuw en ſneeuw met regen verzeld.

Wij begonnen nu meer ijs-eilanden te ontmoeten dan te vooren, en, op 69° 38′ Zuider Breedte, en 108° 12′ Wester Lengte, ontmoeteden wij een veld van los ijs. Naardien wij gebrek aan water begonnen te krijgen, zettede ik twee ſloepen uit en vischte zoo veel op, dat wij 'er omtrent tien vaten mede vulden. Dit was een koud werk, maar wij waren 'er nu al aan gewoon. Zoo dra het gedaan was, heisten wij de ſloepen binnen boord, en deeden korte gangen over dat gedeelte van de zee, waarmede wij ons enigermaate bekend gemaakt hadden; want wij hadden nu eene zoo dikke mist, dat wij geene vijftig roeden van ons af konden zien en, alzoo wij niet wisten hoe verre zig het los ijs uitſtrekte, durfde ik niet Zuidwaarts ſtuuren, zoo lang wij geen helder weder hadden. Dus bragten wij den nacht door, of liever dat gedeelte van de vier en twintig uuren dat den nacht verbeeldde; want wij hadden geene duisternis dan die door de mist veroorzaakt wierd.

Den negen en twintigſten, ten vier uuren in den morgen begon de mist opteklaaren en den dag helder en ſtil wordende, ſtuurden wij wederom *Z.* met eene labber koelte uit het N. O. en N. N. O. De afwijking van de kompasnaald wierd 22° 41′ O. bevonden. Dit was op 69° 45′ Zuider Breedte en op 108° 5′ Wester Lengte, en, in den agtermiddag, op dezelfde Lengte en op 70° 23′ Zuider Breedte, was zij 24° 31′ O. kort daarop wierd de hemel betrokken en de lucht zeer koud. Wij vervolgden onze koers naar het Zuiden en voeren voorbij een ſtuk wier, met lepaden bedekt, welke een bruine albatros afpikte. Ten vier uuren voeren wij voorbij een zeer groot ijs-eiland; het was niet minder dan drie of vier Engelſche mijlen in omtrek. Naardien 'er verſcheiden andere vooruit gezien wierden en het weder mistig wierd, loefden wij op naar het Noorden; maar in minder dan twee uuren klaarde het weder op en wij ſtevenden weder Zuidwaarts.

Den dertigſten, des morgens ten vier uuren, zagen wij de wolken, over den horizont naar het Zuiden, van eene ongemeene ſneeuw-witte helderheid, hetwelk wij wisten dat ons de nadering naar een ijs-veld aankondigde. Kort daarop zagen wij het van den top van de mast en ten agt uuren waren wij digt aan deszelfs rand. Het ſtrekte zig Oost en West uit verre buiten het bereik van ons gezigt. Zoo als wij nu lagen, was juist

de

de zuiderhelft van onzen horizont verlicht door de ſtraalen van het licht, door het ijs teruggekaatst tot eene aanmerklijke hoogte. Wij zagen duidlijk zeven en negentig ijs-bergen binnen het veld, behalven die van de buiten-zijde; veele waren zeer groot en geleeken ketenen van bergen, de eene boven de andere uitſteekende, tot zij in de wolken verdweenen. De buitenſte of noordlijke rand van dit ontzagchelijk veld beſtond uit los of gebrooken ijs, dat digt was op een gepakt, zoo dat het niet mogelijk was 'er in te koomen. Dit was omtrent eene Engelſche mijl breed, en binnen hetzelve was vast doorgaand digt ijs als van een ſtuk. Het was laag en plat, uitgenoomen de bergen, maar ſcheen in hoogte toeteneemen naar het Zuiden, in welke ſtreek het zig tot buiten ons gezigt uitſtrekte. Zulke ijs-bergen als deeze heeft men, geloof ik, nooit in de Groenlandſche zee gezien; ik heb 'er ten minſten nooit van gehoord of geleezen, zoo dat men geene vergelijking kan maaken tusſchen het ijs alhier en aldaar. Men moet bekennen dat deeze verbaazende ijs-bergen de ijsvelden, waar binnen zij beſlooten zijn, zoo veel gewigt moeten bijzetten dat zulks noodwendig een groot onderſcheid moet maaken tusſchen het bevaaren van deeze ijs-zee en die van Groenland.

Ik zal niet zeggen dat het onmogelijk was ergens verder naar het Zuiden te koomen; maar het te beproeven zou eene gevaarlijke en vermete-

le onderneeming geweest zijn en iets daar, geloof ik, niemand in mijnen toeſtand aan gedagt zoude hebben. Ik was indedaad van gevoelen, zoo wel als de meeste die aan boord waren, dat dit ijs zig geheel tot de pool uitſtrekte, of dat het misſchien aan enig land vast was, waaraan het van de vroegſte tijden was gehecht geweest en dat het hier is, dat is ten Zuiden van deeze parallel, dat al het ijs, dat men hooger en laager noordwaarts verſpreid vindt, het eerst wordt gevormd, van waar het naderhand door wind- vlaagen of andere oorzaaken wordt afgebrooken en noordwaarts gevoerd, door ſtroomen, welke wij altoos vonden dat op deeze hooge Breedten derwaarts ſtrekten (6). Toen wij dit ijs naderden, wierden 'er enige pinguins gehoord, maar geene gezien en maar weinige andere vogelen of iets, dat ons konde doen denken dat 'er enig land digt bij ons ware. Egter denk ik dat 'er in het Zuiden agter dit ijs land moet zijn; maar zoo het 'er is, kan het geene betere verblijfplaats voor vogelen of andere dieren opleveren dan het ijs zelf, met welk het geheel bedekt moet zijn. Ik, die lust had niet alleen om verder te gaan dan iemand te vooren geweest was, maar zelfs zoo verre als het voor den mensch mogelijk ware te koomen, was niet ſpijtig hier deeze hinderpaal te vinden, alzoo dezelve ons, enigermaate, verloste, ten minſten de gevaaren en moeijelijkheden, onafſcheidenlijk van de

ſcheep-

ſcheepvaart van de zuidlijke pool-ſtreeken, verkortte. Naardien wij dan geen' duim verder zuidwaarts konden vorderen, behoef ik geene andere reden te geeven, waarom ik wendde en terug naar het Noorden ſtevende, zijnde op deezen tijd op 71° 10′ Zuider Breedte, en op 106° 54′ Wester Lengte.

Het was gelukkig voor ons dat het helder weder was toen wij dit ijs ontmoeteden en dat wij het zoo vroeg ontdekten als wij deeden; want naauwlijks waren wij gewend of wij waren met eene dikke mist omgeeven. De wind was Oostlijk en woei eenen friſſen ſtooker, zoo dat wij in ſtaat waren dezelfde ſtreek af te zeilen, waarmede wij reeds bekend waren. Op den middag ſtond de kwik in den thermometer op .32½° en wij vonden de lucht uitermaate koud. De dikke mist, die bleef aanhouden met ſneeuw-buien, gaf ons wand eene korst van bijna een duim dik. In den agtermiddag van den volgenden dag klaarde de mist bij tuſſchenpoozen op, maar de lucht was donker en betrokken en het weder uitermaate koud; doch de zee was binnen onzen gezigt-einder zonder ijs.

Wij bleeven Noordwaarts ſtuuren met den wind Oostlijk tot den eerſten February in den agtermiddag, wanneer wij, enig los ijs ontmoetende, dat van een ijs-eiland te loefwaard van ons afgebrooken was, twee ſloepen uitzetteden en, enig ijs in genoomen heb-

bende, onze koers N. en N. O. vervolgden, met labber koeltjens uit het Z. O. somtijds van fraai weder en somtijds van sneeuw en regen met sneeuw gemengd, verzeld. Den vierden waren wij op 65° 42′ Zuider Breedte en op 99° 44′ Lengte. Den volgenden dag was de wind zeer ongestadig zoo in kragt als streek en van sneeuw en sneeuw met regen verzeld. Op den zesden eindelijk kreegen wij, na enige uuren kalmte, een zugtjen uit het Zuiden, dat kort daarop aanwakkerde, zig in het W. Z. W. zettede en van sneeuw en sneeuw met regen verzeld gong.

Thans nam ik het besluit om Noordwaarts te stevenen en den volgenden winter binnen den keerkring doortebrengen, zoo ik geen werk vond voor ik daar kwame. Ik was nu overtuigd dat 'er in deezen Oceaan geen land was dan dat zoo verre zuidwaarts moest leggen, dat het geheel ongenaakbaar was wegens het ijs, en dat, zoo 'er enig land gevonden wierd in den Zuider Atlantischen Oceaan, wij den geheelen zomer voor ons zouden dienen te hebben om het opteneemen. Aan den anderen kant, in de onderstelling dat daar geen land is, zouden wij ongetwijffeld omtrent April de *Kaap de Goede Hoop* kunnen bereikt en dus een einde gemaakt hebben aan den togt, zoo verre het vinden van een vast land betrof, dat ook indedaad het voornaamste doelwit van de reis was. Doch nu deezen Zuider Stillen Oceaan te verlaaten, met een

een goed ſchip, opzetlijk op ontdekkingen uitgezonden, gezond volk, en zonder gebrek aan ſcheeps-voorraad of levensmiddelen, zou niet alleen een gebrek aan aanhoudende ſtandvastigheid, maar zelfs een gebrek aan oordeel in mij verraaden hebben, zoo ik zoude meenen dat de Zuider Stille Oceaan nu zoo wel doorzogt ware, dat 'er niets meer te doen bleeve. Maar dit was mijn gevoelen niet: want, ſchoon ik bewezen had dat 'er geen vast land was dan dat verre naar het Zuiden moest liggen, bleef 'er egter nog ruimte voor zeer groote eilanden over op plaatſen, die nog geheel ondoorzogt waren; en veele van die, welke voorheen ontdekt zijn, zijn ſlechts onvolkoomen opgenoomen en derzelver liggingen even onvolkomen bekend. Ik was daarenboven van gedagten dat mijn verblijf geduurende nog enigen tijd in deeze zee verbeteringen in de ſcheepvaart- en aardrijkskunde, zoo wel als andere weetenſchappen zoude kunnen opleveren. Ik had mijne gedagten hier omtrent dikwijls aan kapitein FURNEAUX medegedeeld; doch alzoo dit toen geheel afhing van hetgeen wij naar het Zuiden zouden ontmoeten, had ik het niet als een bevel kunnen geeven, zonder gevaar te loopen van ons van ons voornaamst doelwit aftetrekken.

Naardien 'er nu niets was voorgevallen, dat mij hinderen konde van deeze oogmerken ter uitvoer te brengen, was mijn voorneemen eerst het land

te

te gaan opzoeken, hetwelk men zegt door JUAN FERNANDEZ omtrent eene eeuw geleden ontdekt te zijn, omtrent op de Breedte van 38°; en zoo mij dit mislukte, dan het *Paasch Eiland* of *Davis Land* optezoeken, welks ligging met zoo weinig zeekerheid bekend was, dat de pogingen, welke men laatstlijk gedaan heeft om het te vinden, niet geslaagd zijn. Dan meende ik binnen den keerkring te stevenen en dan Westwaarts, de eilanden aandoende en derzelver ligging bepaalende, welke wij zouden ontmoeten, tot wij te *Otahiti* kwamen, daar ik mij noodzaaklijk moest ophouden om naar *de Avontuur* te zien. Ik had ook enige gedagten om Westwaarts te loopen tot de *Tierra Austral del Espiritu Santo*, door QUIROS ontdekt, en dat de Heer DE BONGAINVILLE de *Groote Cyclades* noemt. QUIROS spreekt van dit land als groot of in de nabuurschap van groote landen liggende, en, alzoo dit een stuk was dat DE BOUGAINVILLE noch bevestigd, noch wederlegd had, dagt mij dat het waerdig was opgehelderd te worden. Van dit land was mijn voorneemen Zuidwaarts te stevenen en zoo terug Oostwaarts tusschen de 50° en 60° Breedte, willende, zoo mogelijk, omtrent *Kaap Hoorn* zijn in de aanstaande maand November, wanneer wij het beste gedeelte van den zomer voor ons zouden hebben om het Zuidlijk gedeelte van den Atlantischen Oceaan te doorzoeken. Hoe groot

dit

dit ontwerp ook ſcheen, kwam het mij egter uitvoerlijk voor; en toen ik het den officieren mededeelde, had ik het genoegen te bevinden dat zij 'er alle hartlijk in ſtemden. Ik zou mijnen officieren onrecht doen, als ik de gelegenheid niet waarnam om te zeggen dat zij altoos de grootſte gewilligheid betoonden om alle maatregelen, die ik goed vond te neemen, op de beste wijze ter uitvoer te brengen. Onder zulke omſtandigheden is het naauwlijks nodig te zeggen dat de matroozen altijd gehoorzaam en vlug waren en zij waren bij deeze gelegenheid zoo verre van te wenſchen dat de reis ten einde ware, dat zij zig verheugden in het vooruitzigt dat dezelve nog een jaar zoude duuren, en dat zij wel dra de aangenaamheid van eene zagter luchtſtreek zouden genieten.

Nu ſtuurde ik Noordwaarts enigzints Oostlijk. Wanneer wij in den avond van eenen woedenden ſtorm uit het W. Z. W., verzeld van ſneeuw en regen met ſneeuw, overvallen wierden. Dezelve kwam ons zoo plotsling op 't lijf, dat, eer wij onze zeilen konden inhaalen, twee oude topzeilen, die wij aan de raas hadden aangeſlaagen, aan ſtarden geſcheurd en de andere zeilen zeer beſchadigd wierden. De ſtorm duurde, zonder de minſte tusſchenpoozing, tot des anderen daags 's morgens, wanneer hij begon te bedaaren; het bleef egter zeer ſterk waaien tot den twaalfden op den middag, wanneer hij op eene kalmte uitliep.

Wij

Wij waren op deezen tijd op 50° 14′ Zuider Breedte, en op 95° 18′ Wester Lengte. Naardien 'er enige vogelen omtrent het ſchip waren, namen wij de ſtilte waar om eene ſloep over boord te zetten en wij ſchooten 'er verſcheiden van, op welke wij ons den volgenden dag vergasteden. Een van deeze vogelen was van die ſoort, van welke zoo dikwijls in deeze reisbeſchrijving is gewag gemaakt, onder den naam van *Egmond Haven Hennen* (bruine meeuwen); zij zijn van het meeuwen geſlacht, omtrent van de grootte van een' raaf met donker bruine vederen, uitgezonderd het onderſte der vleugelen, daar zij enige witte vederen hebben. De andere vogelen waren albatrossen en groote zwarte onweêrsvogelen.

Na enige uuren kalmte een koeltjen uit het N. W. gekregen hebbende, maakten wij een' gang naar het Z. W. van vier en twintig uuren; in welke koers wij een ſtuk hout, een bundel wier en een duikenden onweêrsvogel zagen. De wind Westlijker geloopen zijnde, deed ons wenden en Noordwaarts ſtevenen tot den veertienden op den middag, wanneer wij op 49° 32′ Zuider Breedte en op 95° 11′ Wester Lengte waren. Wij hadden nu kalmten en ligte koeltjens, die elkanderen vervingen, tot des anderen daags 's morgens, toen de wind in het W. N. W. verheſte en van eene dikke mist en ſtofregen verzeld wierd, die de drie volgende dagen duurde, geduurende welken tijd

wij

wij Noordwaarts ſtevenden, wat Oostlijk, en mijne koers naar *Otahiti* in het jaar 1769 overkruisten. Mijn voorneemen was geweest meer Westlijk te houden, maar de ſterke winden uit die ſtreek maakten het mij onmogelijk (7).

Den agttienden liep de wind. *Z.* W. en woei zeer ſterk, maar was verzeld van helder weder, dat ons gelegenheid gaf onze Lengte waarteneemen door verſcheiden waarneemingen van de maan, welke door de Heeren WALES, CLARKE, GILBERT en SMITH gedaan wierden. De gemiddelde uitkomst van alle dezelve was 94° 19′ 30″ W. L.; KENDALS uurwerk gaf te zelfden tijd 94° 46′ op; onze Breedte was 43° 53′ Z. De wind bleef niet lang Z. W. maar liep terug naar het W. en W. N. W.

Naarmaate wij Noordwaarts vorderden, gevoelden wij eene zeer merklijke verandering in het weder. Den twintigſten, op den middag, waren wij op 39° 58′ Zuider Breedte, en op 94° 37′ Wester Lengte. De dag was helder en aangenaam, en, ik mag wel zeggen, de eenigſte zomerſche dag, welken wij gehad hadden zedert wij *Nieuw-Zeeland* hadden verlaaten. De kwik ſtond in den thermometer op 66°.

Wij bleeven nog Noordwaarts ſtuuren, alzoo de wind in zijne oude ſtreek bleef en den volgenden dag, op den middag, waren wij op 37° 54′ Zuider Breedte, dezelfde, waarop men zegt dat

de ontdekking van JUAN FERNANDEZ ligt. Wij hadden egter geene de minſte tekenen dat 'er land in onze nabuurſchap ware.

Den volgenden dag, op den middag, waren wij op 36° 10′ Zuider Breedte, en op 94° 56′ Wester Lengte. Kort daarna liep de wind Z. Z. O. en ſtelde ons in ſtaat om W. Z. W. te ſtuuren, welke mij voorkwam de ſtreek te zijn, waarin ik de meeste kans zoude hebben om het land te vinden, naar hetwelk wij zogten, en egter had ik geen' hoop dat het mij zoude gelukken, alzoo wij eene zwaare holle zee uit dezelfde ſtreek hadden. Wij bleeven egter deeze koers houden tot den vijf en twintigſten, wanneer de wind wederom naar het Westen omgeloopen zijnde, ik het opgaf en Noordwaarts ſtevende, om in de Breedte van het *Paasch-Eiland* te koomen: onze Breedte was nu 37° 52′ en onze Lengte 101° 10′ W. (8).

Ik was nu wel verzeekerd dat de ontdekking van JUAN FERNANDEZ, zoo 'er ooit zulk eene ontdekking gedaan zij, niets meer kan zijn dan een klein-eiland, naardien 'er naauwlijks plaats is voor een groot land, gelijk duidlijk zal blijken uit de koerſen van de kapiteinen WALLIS en DE BOUGAINVILLE, van de *Endeavour* en deeze van de *Reſolutie*. Die een bericht van deeze ontdekking zien wil, zal hetzelve vinden in des Heeren DALRYMPLES Verzameling van Reizen in

de

de Zuid-zee. Deeze ſchrijver plaatst het onder de middaglijn van 90°, daar ik denk dat het niet liggen kan; want de Heer DE BOUGAINVILLE ſchijnt onder die middaglijn gezogt te hebben en wij hadden nu de Breedte, waarin men zegt dat het ligt, van de middaglijn van 94° tot 101° doorzogt. Het is niet waarſchijnlijk dat het ten Oosten van 90° kan liggen; omdat het, zoo het daar lag, op den eenen of anderen tijd moest gezien zijn door ſchepen, die van de Noordlijke naar de Zuidlijke deelen van Amerika beſtemd waren. De Heer PINGRÉ geeft in eene kleine verhandeling over den Overgang van *Venus*, in het jaar 1768 uitgegeeven, enig bericht van land, dat door de Spanjaards in het jaar 1714 op de Breedte van 38° en vijf honderd vijftig mijlen van de Kust van Chili ontdekt is, dat op de Wester Lengte van 110° of 111° en binnen een' graad of twee van mijne koers in de *Endeavour* is, zoo dat dit bezwaarlijk deszelfs ligging kan zijn. In kort, de eenigſte waarſchijnlijke ligging, welke het zoude kunnen hebben, moet zijn omtrent de middaglijn van 106° of 108° W. en dan kan het ſlechts een klein eiland zijn, gelijk ik reeds heb aangemerkt.

Om deezen tijd wierd ik van een galachtig kolijk aangetast, dat zoo hevig was, dat ik bedlegerig wierd, zoo dat het bevel over het ſchip in handen van den Heer COOPER, den eerſten officier, overgong, die het zeer tot mijn genoegen

waarnam. Het leed verſcheiden dagen eer de gevaarlijkſte verſchijnzelen van mijne ziekte verdweenen, geduurende welken tijd de Heer PATTEN, onze heelmeester, voor mij niet alleen een bekwaam geneesheer, maar een liefderijke oppasſer was en ik zou de zorg, die hij voor mij aanwendde, ſlegt verdienen, als ik dit hier niet openlijk erkende. Toen ik begon te herſtellen, wierd een begunſtigde hond, den Heer FORSTER toebehoorende, een ſlagtoffer voor mijne zwakke maag. Wij hadden geen ander verſch vleesch aan boord en dit vleesch, gelijk ook ſop, dat 'er van gekookt was, kon ik eeten, toen mij niets anders ſmaakte. Dus kreeg ik voedzel en kragt van ſpijs, die veelen menſchen in Europa zoude gewalgd hebben: zoo waarachtig is het dat nood geene wetten kent (9).

Den agt en twintigſten, op 33° 7′ Zuider Breedte, en 102° 33′ Wester Lengte, begonnen wij vliegende visſchen, eier-vogelen en Amerikaanſche Sternen te zien, welke men zegt dat niet verder dan zestig of tagtig mijlen van land gaan; maar hiervan hebben wij geene zeekerheid. Niemand weet nog tot hoe verre de zee-vogelen in zee gaan; wat mij belangt, ik geloof niet dat 'er een in het gantſche geſlacht is, welken men voor een vast teken van de nabijheid van land kan houden.

Op 30° 30′ Zuider Breedte, en op 101° 45′ Wester Lengte begonnen wij Fregatvogelen te

zien.

zien. Op 29° 44′ Zuider Breedte en 100° 45′ Wester Lengte hadden wij bijna twee dagen agter een kalmte, geduurende welken tijd de hitte onverdraaglijk was; maar hetgeen dient aangemerkt te worden was eene zeer hooge zee uit het Z. W. (10).

Den zesden Maart wierd de kalmte gevolgd van eenen Oostlijken wind, met welken wij N. W. ſtuurden tot den middag van den agtſten, wanneer wij, op 27° 4′ Zuider Breedte, en 103° 58′ Wester Lengte zijnde, W. ſtuurden, dagelijks een groot aantal vogelen ontmoetende, als fregatvogelen, keerkringvogelen, eiervogelen, Amerikaanſche ſternen, groote zwarte onweêrsvogelen (of ſcheer-waters) en eens voeren wij verſcheiden ſtukken ſpons en een klein droog blad, niet ongelijk aan een laurier-blad, voorbij. Kort daarna zagen wij eene zee-ſlang, in alle opzigten gelijk die, welke wij te vooren aan de keerkringeilanden gezien hadden. Wij zagen ook veel visch, maar wij waren zulke ſlegte visſchers, dat wij ſlechts vier tonijnen vongen, die ons zeer aangenaam waren, voornamelijk mij, die aan de betere hand was van mijne ziekte.

✦ ✦
✦

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vervolg van onzen togt van Nieuw-Zeeland *tot het* Paasch-eiland. *Voorvallen aldaar. Togt binnen 's lands. Beschrijving van verbaazende groote beelden, aldaar gevonden.*

Den elfden Maart, des morgens ten agt uuren, ontwaarden wij land uit den top van de mast in het Westen en op den middag van het verdek, zig uitstrekkende van W. ¼ N. tot W. ten Z. op den afstand van omtrent twaalf mijlen. Ik twijfelde niet of dit was *Davis Land* of het *Paasch-Eiland*, alzoo deszelfs aanzien uit deeze streek zeer wel met het bericht van WAFER overeenkwam; wij verwagteden het laag zandig eiland te zien, dat DAVIS ontmoetede, hetgeen ons in onze gedagten zoude bevestigd hebben; maar hierin bedroogen wij ons. Des avonds ten zeven uuren was het eiland van N. 62° W. tot N. 87° W. omtrent vijf mijlen van ons, wanneer wij peilden zonder grond te vinden met eene lijn van honderd en veertig vademen. Wij bragten hier den nacht door, hebbende beurtdings ligte zugtjens en kalmten tot den volgenden morgen ten tien uuren, wanneer 'er een windjen uit het W. Z. W. opkwam. Wij stevenden met hetzelve op het land aan en ont-

N°. XVII.*

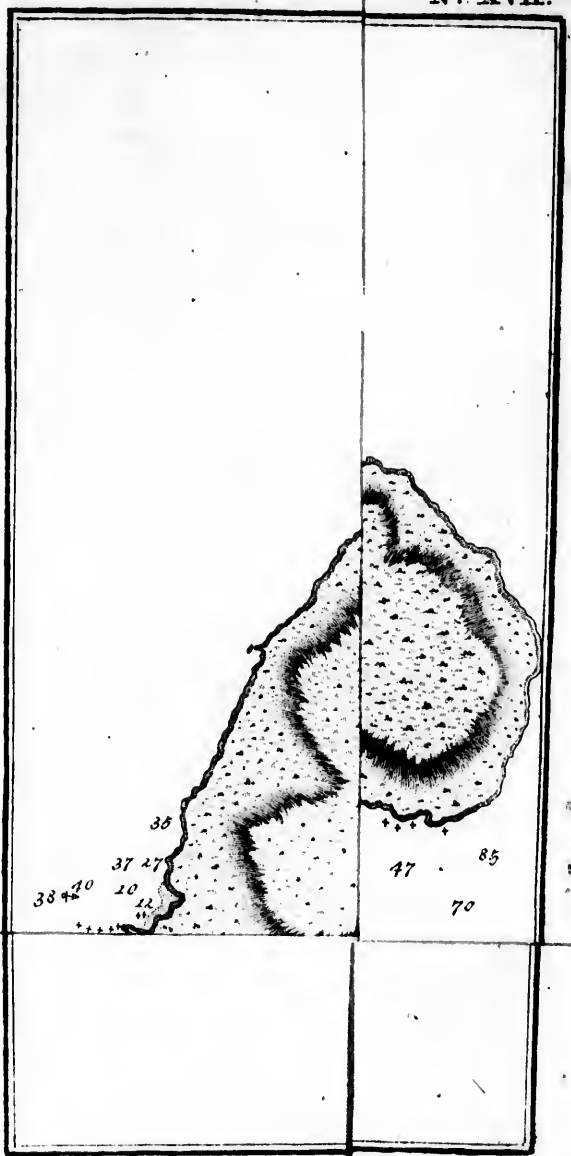

PAASCH - EILAN

Op 27° 05' 30" Z.B.

en 109° 46' 20" W.L. van Greenwich

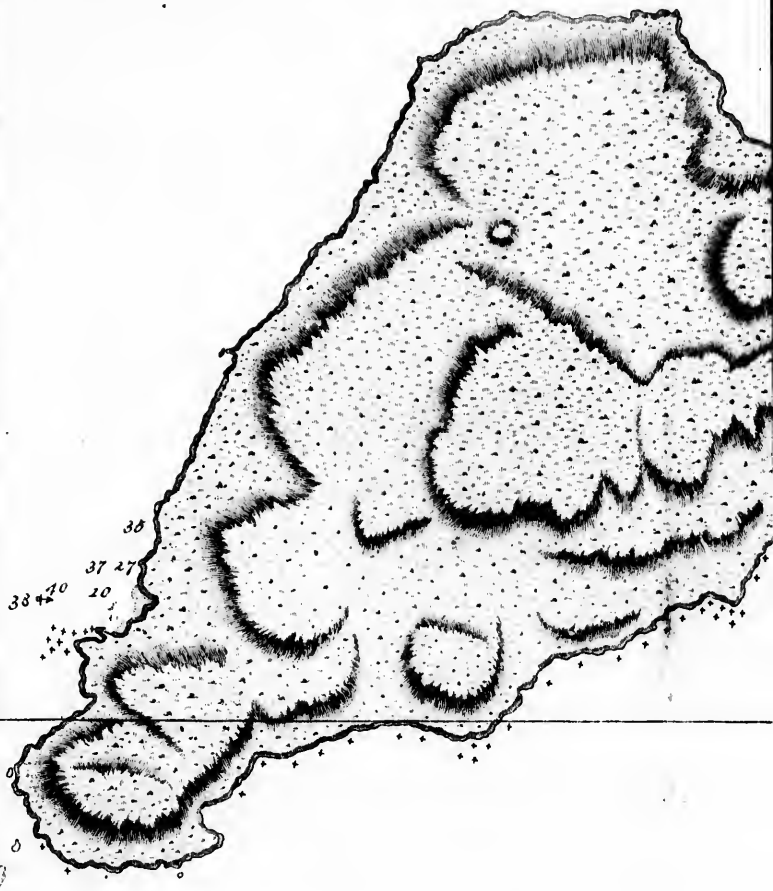

Schaal van eene Zee-myl.

N°. XVII.

H – EILAND.

7° 05' 30" Z.B.

' 20" W.L. van Greenwich.

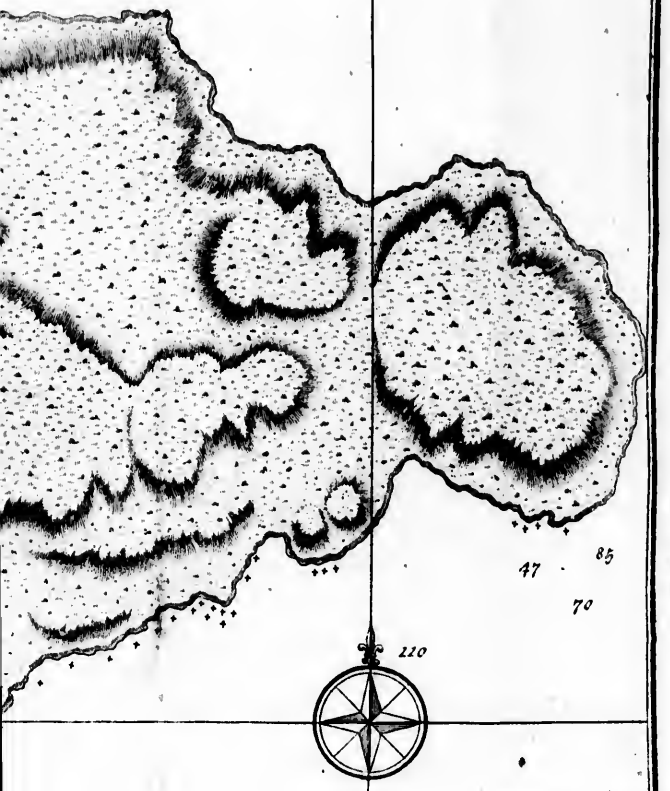

van eene Zee-myl.

ontdekten, door middel van onze verrekijkers, volk en enige van die reusachtige beelden, of afgoden, waarvan door de Schrijvers van ROGGEVEENS reize wordt gewag gemaakt (*). Des namiddags ten vier uuren waren wij eene halve mijl Z. Z. O. en N. N. W. van de N. O. punt van het eiland, en, peilende, vonden wij vijf en dertig vademen met eenen donkeren zandigen grond. Nu wendde ik en tragtede binnen hetgeen eene baai ſcheen te koomen aan de West-zijde van de punt of de Z. O. zijde van het eiland; maar voor dit geſchieden kon, overviel ons de avond en wij hielden af en aan, onder het land, tot des anderen daags 's morgens, peilende van vijf en zeventig tot honderd en tien vademen, denzelfden grond als te vooren (1).

Den dertienden omtrent agt uuren 's morgens bleef de wind, die het grootſte gedeelte van den nacht veranderlijk geweest was, in het Z. O. ſtaan, en woei met rukwinden, met regen verzeld; maar het leed niet lang of het weder wierd ſchoon. Naardien de wind nu regt op den Z. Ooster wal waaide, welke zoo veele bedekking niet gaf als ik eerst gemeend had, beſloot ik naar eene anker-plaats te zoeken aan de W. en N. W. zijden van het eiland. Met dit inzigt loefde

(*) Zie DALRYMPLES *Collection of Voyages Vol. II.*

de ik om de Zuidlijke punt, waaromtrent twee kleine eilandjens liggen, het een het digst bij de punt, hoog en ſpits en het ander laag en platachtig. Na dat wij den hoek omgezeild en voor een zandig ſtrand gekoomen waren, peilden wij dertig en veertig vademen, zandgrond, omtrent eene Engelſche mijl van land (2). Hier kwam eene kano, door twee mannen gevoerd, naar ons af. Zij bragten eenen bondel plataanen mede, dien zij aan een touw in het ſchip zonden, en toen keerden zij naar land. Dit gaf ons goede gedagten van de eilanders en deed ons hoopen dat wij enige ververſchingen zouden krijgen, die wij zeer nodig hadden (3).

Ik bleef de kust langs ſtevenen tot wij over de Noordlijke punt van het eiland kwamen zonder eene beter anker-plaats te vinden dan die wij voorbij gezeild waren. Wij wendden dan en laveerden 'er weder naar toe; wij zonden ondertusſchen den ſtuurman in eene ſloep af, om langs de kust te peilen. Hij kwam des avonds omtrent vijf uuren terug en kort daarop kwamen wij ten anker in zes en dertig vademen water voor het bovengenoemd zandig ſtrand. Terwijl de ſtuurman met de ſloep het land naderde, zwom een van de inboorlingen naar dezelve toe en wilde aan boord van het ſchip koomen, daar hij twee nachten en eenen dag bleef. Het eerst dat hij deed, toen hij aan boord kwam, was de lengte van het ſchip te meeten door het

het te vademen van het galjoen tot den ſpiegel en terwijl hij de vademen telde, beſpeurden wij dat hij de getallen bij dezelfde naamen noemde als men op *Otahiti* doet; zijne taal was egter voor ons allen onverſtaanbaar (4).

Te nabij den rand van de bank geankerd zijnde, wierden wij 'er den volgenden morgen door eene friſſe koelte, die van het land kwam, af gedreven, waarop het anker wierd geligt en wij maakten zeil om weder op de bank te koomen. Terwijl het ſchip op laveerde, gong ik naar land, van enige van onze heeren verzeld, om te zien wat het eiland ons waarſchijnlijk zoude kunnen opleveren. Wij landden op het zandig ſtrand, daar enige honderden menſchen verzameld waren, die zoo onverduldig waren om ons te zien, dat verſcheidene afzwommen om de ſloep te gemoet te koomen. Geen hunner had enig wapen in de hand, zelfs geen' ſtok. Na dat wij enige ſnuisterijen onder hen uitgedeeld hadden, maakten wij tekenen, dat wij iets eeten wilden; waarop zij enige aardappelen, plataanen en ſuiker-riet bragten en dezelve aan ons voor ſpijkers, ſpiegeltjens en ſtukken doek vermangelden.

Wij ontdekten terſtond dat zij zulke behendige dieven en zoo bedrieglijk in hunne mangelingen waren als enig volk, dat wij nog ontmoet hadden. Het was met moeite dat wij onze hoeden op ons hoofd hielden, maar naauwlijks mogelijk

iets in onze zakken te houden, zelfs niet hetgeen zij ons zelve verkogt hadden; want zij loerden op alle gelegenheden om het ons te ontfutſelen, zoo dat wij ſomtijds hetzelfde ding twee of driemaalen kogten en het desniettegenſtaande niet kreegen.

Voor ik uit Engeland vertrok was ik onderrigt dat een Spaansch ſchip dit eiland in het jaar 1769 had aangedaan. Wij zagen 'er enige blijken van onder het volk dat nu rondom ons was; een hunner had eenen vrij goeden breed opgetoomden Europiſchen hoed op; een ander had een Europisch wambuis aan, en een ander had eenen rooden zijden neusdoek. Zij ſcheenen ook het gebruik van eenen ſnaphaan te kennen en 'er veel ontzag voor te hebben; maar dit hadden zij waarſchijnlijk van ROGGEVEEN geleerd, die, als wij de ſchrijvers van die reis gelooven mogen, hun 'er genoegzaame tekenen van naliet.

Digt bij de plaats daar wij landden, waren enige van die ſtandbeelden, waarvan ik hier boven melding gemaakt heb en die ik op eene andere plaats beſchrijven zal. Het land ſcheen dor en zonder hout; daar waren egter enige velden van aardappelen, plataanen en ſuiker-riet; wij zagen ook enige hoenderen en vonden ook eene wel van brak water. Naardien wij aan alle deeze dingen gebrek hadden en de inboorlingen niet onwillig ſcheenen om 'er ons van afteſtaan, beſloot ik alhier

hier eenen dag of twee te blijven. Met dit oogmerk begaf ik mij naar boord en bragt het ſchip ten anker op twee en dertig vademen water, in eenen fraaien donkerkleurigen zandgrond. Wij lagen omtrent eene Engelſche mijl van het naaste ſtrand, den zuidlijken uithoek van eene kleine baai, in welker bodem het bovengemeld zandig ſtrand lag, anderhalve Engelſche mijl O. Z. O. van ons. De twee klipachtige eilandjens, die omtrent de Zuidlijke punt van het eiland lagen, waren juist verborgen agter eenen uithoek ten Noorden van dezelve; zij lagen Z. ¾ W. op den afſtand van vier Engelſche mijlen, en het ander uiteinde van het eiland lag N. 25° O. op den afſtand van omtrent zes Engelſche mijlen. Maar het beste merk voor deeze anker-plaats is het ſtrand, omdat het het eenigst aan deeze zijde van het eiland is (5). In den agtermiddag kreegen wij enige water-vaten aan boord en openden eenen handel met de inboorlingen voor zulke dingen als zij te koop hadden. Sommige van de heeren deeden ook eene wandeling het land in, om te zien wat het voortbragt en kwamen in den avond weder terug, hebbende enkel eenen hoed verloren, welken een inboorling eenen van het gezelſchap van het hoofd rukte (6).

Des anderen daags 's morgens vroeg, zond ik de luitenanten PICKERSGILL en EDGCUMBE met enig volk, verzeld van verſcheiden van onze hee-

heeren, uit om het land te bezien. Alzoo ik van mijne laatſte ziekte nog niet volkoomen herſteld was om van het gezelſchap te zijn, was ik genoodzaakt mij te vreden te houden met aan de landing-plaats onder de inboorlingen te blijven. De handel voor aardappelen gong eens zeer goed en was zeer voordeelig voor ons en wij zagen dat zij die uit een nabuurig veld opdolven; maar zij wierd weldra geſtuit door de komst van iemand, dien wij onderſtelden den eigenaar van het veld te zijn en die al het volk wegdreef. Hieruit beſlooten wij dat hij van zijn' eigendom beroofd was geworden, en dat zij even weinig zwarigheid maakten om malkanderen te beſteelen als ons, omtrent welke zij alle kleine bedrieglijkheden pleegden, die zij bedenken konden en gemeenlijk met eenen goeden uitſlag, want niet zoo haast betrapten wij hen op de eene of zij verzonnen weder eene andere. Omtrent zeven uuren 's avonds kwam de bende, die ik het land in gezonden had, terug, na het grootst gedeelte van het eiland doorloopen te hebben.

Zij verlieten het ſtrand omtrent negen uuren 's morgens en ſloegen een pad in, dat hen dwarsch over het eiland naar de Z. O. zijde van hetzelve bragt, gevolgd door eene groote menigte inboorlingen, die hen zeer drongen; maar zij waren niet verre gegaan of een man van middelbaaren ouderdom, van het hoofd tot de voeten geprikt, en

zijn

zijn aangezigt met eene ſoort van wit blanketſel beſchilderd, verſcheen met eene ſpeer in zijne hand, en gong naast hen, zijnen landslieden tekenen doende dat zij op een' afſtand zouden blijven en ons volk geen kwaad doen zouden. Toen hij dit vrij wel te weeg had gebragt, heiste hij een ſtuk wit doek aan zijne ſpeer, plaatſte zig vooraan en leidde den troep met zijne vreede-vlag, gelijk zij begreepen dat het was. Het grootst gedeelte van den weg ſcheen de grond dor, zijnde eene harde drooge klei, overal met ſteenen bedekt; maar desniettegenſtaande waren 'er verſcheiden groote ſtreeken met aardappelen bepoot en daar waren ook enige laanen van plataanen, maar zij zagen geene vrugten aan de boomen. Op het hoogst gedeelte van het zuid-einde van het eiland ſcheen de grond, die van eene fraaie roode aarde was, veel beter, droeg langer gras en was niet met ſteenen bedekt, als in de andere ſtreeken; maar hier zagen zij noch huis, noch beplant veld.

Aan de Oost-zijde aan de zee vonden zij drie platten van ſteen, of liever de overblijfzelen van dezelve. Op elk derzelve hadden vier van die groote ſtandbeelden geſtaan; maar van twee waren zij alle afgevallen, als ook een van het derde; alle behalven een waren door den val gebrooken of beſchadigd. De Heer WALES mat dit een en bevond het vijftien voeten lang en zes voeten breed

breed over de ſchouderen. Elk ſtandbeeld had eenen grooten rolronden ſteen van eene roode kleur en volkoomen rond gewerkt op het hoofd. De een, dien zij maten en welke verre de grootſte was, was twee en vijftig duimen hoog en zes en zestig in doorſnede. In ſommige was de bovenſte hoek van den rol weggenoomen en uitgehold een vierde van den omtrek, maar in andere was de cylinder in zijn geheel.

Van hier gongen zij langs de kust naar het N. O., den man met de vlag ſteeds vooruit gaande. Omtrent drie Engelſche mijlen verre vonden zij het land zeer dor en op ſommige plaatſen van aarde ontbloot tot op de kaale rots, die eene arme ſoort van ijzer-erts ſcheen te zijn. Daar agter kwamen zij aan het vrugtbaarst gedeelte van het eiland, dat zij gezien hebben, zijnde hetzelve doorſneden met plantſoenen van aardappelen, ſuiker-riet en plataanen boomen en niet zoo ſterk met ſteenen bezaaid als die zij te vooren gezien hadden; maar water konden zij niet vinden, behalven hetgeen de inboorlingen hun twee of drie maalen bragten, dat, ſchoon brak en ſtinkende, egter aangenaam was door hunnen grooten dorst. Zij kwamen ook voorbij enige hutten, welker eigenaars hun met gebraaden aardappelen en ſuiker-riet te gemoete kwamen, en zig voor den voorſten van de bende plaatſende (want zij gongen agter malkanderen om van het pad gebruik te maaken) gaven zij eenen

eenen aan elken man, terwijl hij voorbij gong. Zij gongen even eens te werk met het water, dat zij bragten, en pasten zorgvuldig op dat de voorſte 'er niet te veel van dronk, op dat 'er voor de agterſte ook wat over zoude ſchieten. Maar terwijl deeze de hongerige en dorſtige laafden, ontbrak het niet aan andere, die zig toelegden om hun de dingen, die hun gegeeven waren, weder te ontſteelen. Eindelijk waren zij, om ſlegter gevolgen voortekoomen, genoodzaakt eene ſchoot met hagel te doen op eenen, die zoo ſtout was van iemand van het volk den zak, daar alles in was wat zij met zig voerden, te ontrukken. De ſchoot trof hem in den rug, waarop hij den zak liet vallen, een eindwegs liep en toen nederviel; maar naderhand ſtond hij wederom op en gong voort; wat 'er van hem geworden ware wisten zij niet, zoo min als of hij zwaar gekwetst ware. Alzoo deeze zaak hen een weinig ophield en de inwooneren deed zaamen ſchoolen, zagen zij terſtond den man, die hen tot hier toe voor gids gediend had en eenen of twee andere naar hen toe koomen loopen; maar, in plaats van te blijven ſtaan, toen zij tot bij hen gekoomen waren, liepen zij voort rondom hen, op eene vriendlijke wijze enige woorden herhaalende, tot ons volk weder voortſtapte. Toen heiste hun oude gids zijne vlag weder op en wees hun den weg als te vooren en niemand ondernam den gantſchen dag meer iets van hun te ſteelen.

Ter-

Terwijl zij voortgingen, zagen zij op eenen heuvel enig volk verzameld, van welk enige ſpeeren in hunne handen hadden; maar, toen hunne landslieden hun iets toegeroepen hadden, gongen zij uit malkanderen, uitgezonderd enige weinige, onder welke een was, die van enig aanzien ſcheen te zijn. Hij was een ſterk wel gemaakt man, met een ſchoon openhartig gelaat; zijn aangezigt was geſchilderd, zijn lighaam geprikt en hij droeg een beter *Ha hou* of kleed dan de overige. Hij groetede hen, zoo als hij aankwam, door zijne armen uitteſtrekken, met beiden de handen zaamgeſlaagen, dezelve boven zijn hoofd te ligten, die wijd te openen en dan zagtjens langs zijne zijden te laaten nedervallen. Deezen man, welke zij verſtonden dat het opperhoofd van het eiland was, gaf hunnen anderen vriend zijne witte vlag en hij gaf haar weder aan eenen anderen, die haar het overige van den dag voor hun uit droeg (7).

Aan het Oostlijk eind van het eiland vonden zij eene wel, waarin volkoomen zoet water was, zijnde het aanmerklijk hooger dan de oppervlakte van de zee; maar het was vuil, hetwelk was toeteſchrijven aan de morsſigheid of zindelijkheid (noem het zoo als gij wilt) van de inboorlingen, die nooit gaan drinken of zij wasſchen zigzelve van het hoofd tot de voeten, zoo dra zij gedronken hebben en, hoe veele zij ook bij malkanderen zijn, de eerſte de beste ſpringt vlak in het mid-

midden van het gat, drinkt en wascht zigzelven; zonder de minſte omſtandigheid, waarna een ander zijne plaats inneemt en hetzelfde doet.

Zij merkten op dat dit gedeelte van het eiland vol van die reusachtige beelden was; waarvan reeds zoo dikwijls geſprooken is, ſommige verſcheiden bij malkanderen ſtaande op gemetſelde platten, andere alleen ſtaande, enkel in den grond geplant, en niet diep, en deeze laatſte zijn, over het algemeen, veel grooter dan de andere. Een derzelve, die omgevallen was, gemeeten hebbende, vonden zij het omtrent zeven en twintig voeten lang en meer dan agt voeten aan de borst of ſchouderen breed en deeze was nog aanmerklijk kleiner dan een, die nog overeind ſtond; deszelfs ſchaduw was, een weinig over twee uuren, genoegzaam om het geheel gezelſchap, uit omtrent dertig perſoonen beſtaande, voor de ſtraalen van de zon te beſchutten (8). Hier bleeven zij om het middagmaal te houden, waarna zij zig op eenen berg begaven, van welken zij alle de Oostlijke en Noordlijke kusten van het eiland zagen, waarop zij noch baai, noch kreek, groot genoeg voor eene ſloep om in te landen, beſpeuren konden, noch ook de minſte tekenen van zoet water. Dat de inboorlingen hun hier bragten was wezenlijk zout water; maar zij zagen dat enige van hun 'er rijklijk van dronken, zoo overwint de nood of de gewoonte de natuur! Hierom waren zij ge-

noodzaakt naar de eerstgenoemde wel terug te keeren, daar zij hunnen dorst leschten en vervolgens hunnen weg dwarsch over het eiland naar het schip namen, alzoo het nu reeds vier uuren was (9).

In eene kleine holte, op het hoogst gedeelte van het eiland, vonden zij verscheiden zulke cylinders als op de hoofden van de standbeelden geplaatst zijn. Enige scheenen grooter dan alle die zij te vooren gezien hadden; maar het was reeds te laat om zig optehouden om enige derzelve te meeten. De Heer WALES, die mij dit bericht gaf, is van gedagten dat hier eene steen-groeve geweest is, waaruit deeze steenen voorheen gegraaven zijn, en dat het niet moeijelijk geweest is die den berg af te rollen, toen zij gefatsoeneerd waren. Deeze gissing koomt mij zeer aanneemlijk voor en ik twijfel niet of dit zal zoo gegaan zijn.

Op het hangen van den berg naar het Westen vonden zij nog eene andere wel; maar het water was zeer sterk mineraal-water, had een dik groen schuim boven op en stonk onverdraaglijk. De nood dwong egter sommige om 'er van te drinken; maar het maakte hen weldra zoo mislijk, dat zij het weder uitbraakten.

Op deezen geheelen togt, zoo wel als op dien den voorigen dag gedaan, zag men slechts twee of drie heesters. Het blad en zaad van den eenen

(bij

(bij de inboorlingen *Torromedo* genaamd) geleeken niet kwalijk naar de gemeene wikken; maar de peul geleek in grootte en gedaante meer naar die van de tamarinde. Het zaad heeft eenen onaangenaamen bitteren ſmaak en de inboorlingen deeden, toen zij zagen dat ons volk het kaauwde, tekenen dat het hetzelve uit zoude ſpuuwen, waaruit men beſloot dat zij die voor vergiftig houden. Het hout is roodachtig van kleur en vrij hard en zwaar, maar zeer krom, klein en kort, niet boven zes of zeven voeten hoog. Aan de Zuid-West-zijde van het eiland vonden zij eenen anderen kleinen heester, welkers hout wit en broos was en enigermaate, gelijk ook het blad, naar den eſchenboom geleek. Zij zagen ook op verſcheiden plaatſen de plant, waarvan de Otahitiers hun doek maaken; maar zij was klein en zwak en niet boven ten hoogſten derde halven voet hoog.

Zij zagen geenerhande dier en maar zeer weinige vogelen, en niets, dat de ſchepen, zoo zij niet in den uiterſten nood zijn, kan aanlokken om dit eiland aantedoen (10).

Dit bericht van deezen togt heb ik uit den mond van de Heeren PICKERSGILL en WALES, mannen, op welker geloofwaerdigheid ik vertrouwen kan ſtellen, en daarom beſloot ik des anderen daags 's morgens het eiland te verlaaten, naardien 'er niets te haalen was dat het der moeite waerdig maakte

alhier langer te vertoeven; want het water, dat wij naar boord gezonden hadden, was niet veel beter dan of het uit de zee geſchept ware.

Wij hadden kalmte tot den zestienden des morgens ten tien uuren, wanneer 'er een koeltjen uit het Westen opkwam, van zwaare regen-buien verzeld, die ſleehts omtrent een uur duurden. Het weder toen ophelderende, gongen wij onder zeil, koozen het ruime ſop en bleeven af en aan houden, terwijl een officier met twee ſloepen naar wal gezonden wierd, om de ververſchingen te koopen, welke de inboorlingen mogten aangebragt hebben; want ik dagt dat zij dit doen zouden, vermits zij van ons aanſtaand vertrek niet wisten. De uitkomst leerde dat ik mij niet bedrogen had; want de ſloepen deeden voor den avond twee gangen, wanneer wij dezelve binnen boord heisten en, met een ligt koeltjen uit het N. N. O., den ſteven Noord-Westwaarts wendden.

* * *

AGT-

AGTSTE HOOFDSTUK.

Beſchrijving van het Paasch-Eiland. *Deszelfs ligging, voortbrengzelen en bewooners. Hunne zeden en gewoonten. Giſſingen omtrent hunne Regeering, Godsdienst en andere onderwerpen. Beſchrijving van groote Standbeelden.*

Ik zal nu tot enige nadere beſchrijving van dit eiland overgaan, hetwelk ongetwijfeld hetzelfde is, dat Admiraal ROGGEVEEN aandeed in April 1722, ſchoon de beſchrijving, welke 'er door de opſtellers van die reisbeſchrijving van gegeeven is, in geenen deele thans met hetzelve overeenſtemt. Het zal ook hetzelfde wezen dat kapitein DAVIS in 1686 gezien heeft, want, uit het Oosten gezien zijnde, beantwoordt het zeer wel aan de beſchrijving van WAFER, gelijk ik reeds heb aangemerkt. In kort, zoo dit dat land niet is, kan zijne ontdekking niet verre van de kust van Amerika liggen, alzoo deeze Breedte wel doorzogt is van de middellijn van 80° tot 110°. Kapitein CARTERET heeft zijn onderzoek nog veel verder voortgezet, maar zijne koers ſchijnt een weinig te verre zuidwaarts geweest te zijn. Zoo ik zoet water gevonden had, zou ik enige dagen beſteed hebben om naar het laag zandig eiland te

zoeken, dat DAVIS ontmoetede, hetwelk het ſtuk zou uitgemaakt hebben. Doch naardien ik geen water vond en nog eenen grooten weg had afteleggen, eer ik verzeekerd konde zijn water te vinden, en ververſchingen nodig hebbende, liet ik dit onderzoek na, alzoo eene kleine vertraaging ſlegte gevolgen voor het volk zoude kunnen hebben, van welk verſcheiden min of meer door de ſcheurbuik begonnen aangedaan te worden.

Geene natie behoeft zig moeite te geeven om zig de eer van het vinden van dit eiland toeteëigenen, alzoo 'er weinige plaatſen zijn, die minder gerieflijkheden voor ſchepen opleveren dan deeze. Daar is geene veilige ankerplaats, geen hout voor brandhout, geen zoet water, dat waerdig is om aan boord genoomen te worden. De Natuur is zeer karig van haare gunſten geweest omtrent dit plekjen gronds. Naardien alles door kragt van arbeid moet voortgeteeld worden, is het niet te denken dat de inwooners veel meer zullen planten dan zij nodig hebben en alzoo zij ſlechts weinige in getal zijn, kan 'er niet veel overſchieten, om in de benodigdheden van vreemdelingen, die hen bezoeken, te voorzien. De voortbrengzelen van het eiland zijn zoete aardappelen, yams, tara of arum-wortelen, plataanen en ſuiker-riet, alle vrij goed, bijzonderlijk de aardappelen, die de beste in hunne ſoort waren, welke ik ooit geproefd heb. Zij hebben ook kalebaſſen; maar

zoo

zoo weinige dat eene kokosnooten-dop het beste was dat wij hun geeven konden. Zij hebben enige weinige tamme vogelen, als haanen en hennen, kleen maar ſmaaklijk. Zij hebben ook rotten, welke zij, naar het ſchijnt, eeten; want ik zag eenen man, die enige doode rotten in zijne hand had en die onwillig ſcheen dezelve afteſtaan, mij te verſtaan geevende dat zij om te eeten waren. Van land-vogelen waren 'er naauwlijks enige en van zee-vogelen maar weinige; het waren fregatvogelen, keerkring-vogelen, eier-vogelen, ſternen, zee-zwaluwen, enz. De kust ſcheen geen' overvloed van visch te hebben; wij vingen ten minſten niets met hoek en lijn en wij zagen weinig visch in handen van de inboorlingen.

Deeze zijn de voortbrengzelen van *Paaſcheiland* of *Davis-Land*, gelegen op 27° 5′ 30″ Zuider Breedte en op 109° 46′ 20″ Wester Lengte. Het is omtrent tien of twaalf mijlen in omtrek, heeft eene berg- en ſteenachtige oppervlakte en een hard ſtrand. De bergen zijn zoo hoog dat zij tot op den afſtand van vijftien of zestien mijlen kunnen gezien worden. Omtrent het zuidlijk eind liggen twee klipachtige eilandjens, digt bij de kust. De noordlijke en oostlijke punten van het eiland rijzen regt uit zee op tot eene aanmerklijke hoogte; tuſſchen dezelve, aan de Z. O. zijde, vormt de kust eene open baai, waarin de Hollanders, geloof ik, ankerden. Wij ankerden,

gelijk reeds gezegd is, aan de West-zijde van het eiland, drie Engelſche mijlen ten Noorden van de Zuid-punt, met het zandig ſtrand O. Z. O. liggende. Dit is eene zeer goede reede met oostlijke winden, maar eene gevaarlijke met westlijke, gelijk de andere op de Z. O. zijde met oostlijke winden moet wezen.

Om dit en andere ongemakken, die ik reeds heb opgenoemd, zal niemand dit eiland aandoen dan uit noodzaaklijkheid, tenzij het geſchieden kan zonder veel uit den weg te gaan, in welk geval het voordeelig kan zijn zig hier optehouden, alzoo het volk gewillig en gereedlijk de ververſchingen, die het heeft, vermangelt en wel zeer goedkoop. Het weinige dat wij kreegen, kwam ons zeekerlijk zeer te pas; maar weinige ſchepen kunnen hier koomen, zonder gebrek aan water te hebben, en dat gebrek kan hier niet vervuld worden. Het weinige, dat wij aan boord namen, konden wij niet gebruiken, vermits het ſlechts zout water was, dat door een ſteenachtig ſtrand in eenen ſteenen put geſijpeld was. Deezen put hadden de inboorlingen tot dat einde gemaakt, een weinig zuidwaarts van het meermaalen genoemde zandig ſtrand en het water ebde en vloeide in denzelven met het getij (1).

De bewooners van dit eiland ſchijnen het getal van zes of zeven honderd zielen niet te boven te gaan, en meer dan een derde van degeene die wij

wij zagen waren van het manlijk geſlacht. Of zij hebben weinige van het vrouwlijk geſlacht, of deeze wierden belet te voorſchijn te koomen geduurende ons verblijf; want ſchoon wij niets zagen dat ons konde doen gelooven dat de mannen jaloers van aart waren, of de vrouwen bevreesd van in het openbaar te verſchijnen, was egter iets diergelijks waarſchijnlijk het geval.

In kleur, trekken en taal hebben zij zoo veele overeenkomst met het volk van de westlijker eilanden, dat niemand twijfelen zal of zij hebben denzelfden oorſprong. Het is zonderling dat dezelfde natie zig over alle de eilanden in deezen uitgeſtrekten Oceaan van *Nieuw-Zeeland* tot dit eiland verſpreid heeft, dat bijna een vierde van den omtrek van den aardbol is. Veele van haar hebben nu geene andere kennis van elkanderen dan die door aloude overlevering bewaard is gebleven, en zij zijn, door langheid van tijd, als het ware, verſchillende natieën geworden, terwijl elke de eene of andere bijzondere gewoonte of hebbelijkheden heeft aangenoomen. Een oplettend waarneemen zal egter weldra de vermaagſchapping zien, die zij tot elkanderen hebben.

Dit volk is over het algemeen rank van geſtalte. Ik heb geen eenen onder hen gezien die zes voeten lang was, zoo verre zijn zij van reuzen te wezen, gelijk de opſtellers van ROGGEVEENS reize beweeren. Zij zijn levendig en werkzaam, heb-

ben goede trekken en geen onbevallig gelaat, zijn vriendlijk en gastvrij voor vreemdelingen, maar zoo zeer genegen tot dieverijen als enige van hunne nabuuren.

Het *tatoueeren* of beprikken van de huid is hier zeer in gebruik. De mannen zijn van het hoofd tot de voeten getekend met figuuren, die alle omtrent dezelfde zijn; deeze geeven haar ſlechts de eene rigting en andere eene andere, naar hunnen ſmaak. De vrouwen zijn ſlechts weinig beprikt; zij gebruiken rood en wit als een verſierzel, gelijk ook de mannen; de eerſte kleur is van tamarisch zaamengeſteld, maar waaruit de laatſte beſtaat weet ik niet.

Hunne kleeding beſtaat uit een ſtuk of twee geſtikt doek omtrent zes voeten lang en vier voeten breed, of een mat. Een ſtuk winden zij om hunne lendenen en een ander werpen zij over hunne ſchouderen, hetwelk eene volledige kledij uitmaakt; maar de mannen zijn, voor het grootſte gedeelte, om zoo te ſpreeken naakt, alzoo zij niets anders aan hebben dan eene ſtrook doek tuſſchen hunne beenen, dat aan beiden einden aan eene koord of een gordel die zij om hunnen middel draagen, vast geknoopt is. Hun doek is van dezelfde ſtoffe gemaakt als dat op *Otahiti*, namelijk van den bast van eene plant; doch alzoo zij 'er maar weinig van hebben, was ons Otahitisch doek, en ook allerhande ſoort van doek zeer gewild.

Hun

J. J. Klauber sculp.

MAN van het PAASCH-EILAND.

VROY

VROUW VAN HET PAASCH-EILAND.

Hun hair is, over het algemeen, zwart; de vrouwen draagen het lang en somtijds op de kruin van het hoofd opgebonden; maar de mannen hebben het, zoo wel als hunne baarden, kort afgesneden (2). Hun hoofdsierzel bestaat in eenen ronden band, met vederen versierd, en een stroohoedjen, dat wel wat naar die van de Schotsche vrouwen gelijkt; het eerste wordt, geloof ik, meest door de mannen en het laatste door de vrouwen gedraagen. Zoo mannen als vrouwen hebben zeer groote gaten of liever sleuven in hunne ooren, ten naasten bij drie duimen lang. Somtijds buigen zij deeze sleuf over het bovenst gedeelte van het oor, en dan ziet het oor 'er uit als of de lel afgesneden ware. Hunne voornaamste oirsierzelen zijn het wit dons van vederen, of ringen, welke zij in de binnen-zijde van het gat draagen, van eene veêrkragtige stof gemaakt, die als een veder van een zak-uurwerk is opgerold. Ik geloof dat dit geschiedt om het gat zoo wijd uitgezet te houden als mogelijk is. Het staat mij niet voor hen enige andere versierzelen te hebben zien draagen dan tovermiddelen van been of van schulpen.

Hoe goedaartig en vriendlijk dit volk ook schijnt te zijn, is het echter niet zonder aanvallende wapenen, als korte houten knodsen en speeren, welke laatste kromme stokken zijn, omtrent zes voeten lang, aan het een eind met stukken vuur steen

ge-

gewapend. Zij hebben ook een wapen van hout gemaakt, in de gedaante van de *Patoo-Patoo* van *Nieuw-Zeeland* (3).

Hunne huizen zijn laage ellendige hutten, gebouwd door ſtokken regt op in den grond te ſteeken, op zes of agt voeten afſtands, en dezelve naar elkanderen te brengen en te zaamen van boven vast te binden, waardoor zij eene ſoort van Gothiſche boog vormen. De langſte ſtokken ſtaan in het midden en ter wederzijde kortere, die digter bij elkanderen ſtaan, waardoor het gebouw in het midden hoogst en breedst en naar elk eind laager en naauwer is. Aan deeze ſtaaken zijn andere in de dwarſchte gebonden en de geheele hut is met bladeren van ſuiker-riet gedekt. De ingang is aan de eene zijde in het midden als een portaal gemaakt en zoo laag en eng, dat 'er maar even een mensch op handen en voeten in kan kruipen. Het grootſte huis, dat ik gezien heb, was omtrent zestig voeten lang, agt of negen voeten in het midden hoog en drie of vier voeten aan elk eind; deszelfs breedte was aldaar ten naasten bij gelijk aan de hoogte; ſommige hebben eene ſoort van gewelfde huizen, van ſteen gebouwd en gedeeltelijk onder den grond; maar in deeze ben ik niet geweest.

Ik heb geen huisraad bij hen gezien dan kalebasſen en dan nog zeer weinige. Zij waren buitenſpoorig verzot op kokos-nooten-doppen, en meer

meer dan op alles wat wij hun geeven konden. Zij maaken hun eeten op dezelfde wijze klaar als men op *Otahiti* doet, dat is met heete ſteenen, in eenen oven, of in een gat in den grond. Het ſtroo of de toppen van ſuiker-riet, koppen van plataanen enz. dienen hun voor brandhout om de ſteenen heet te maaken. De plataanen, waaraan weinig klaar te maaken is, braaden zij onder vuuren van ſtro, gedroogd gras, enz. en zij braaden 'er dus geheele bosſen te gelijk van. Wij zagen dikwijls tien of twaalf, of meer zulke vuuren op eene zelfde plaats, en gemeenlijk des morgens en des avonds (4).

Wij zagen op het geheel eiland niet meer dan drie of vier kanos, en zij waren zeer ſlegt, van veele ſtukken gebouwd, die met dun touw aan malkanderen gebonden waren. Zij zijn omtrent agttien of twintig voeten lang, de voor- en de agterſteven zijn een weinig geſneden of opgekromd. zij zijn zeer ſmal en van uitleggers voorzien. Zij ſchijnen niet meer dan vier perſoonen te kunnen voeren en zijn geenzints geſchikt tot verre reizen. Hoe klein en hoe gering die kanos ook waren, verwonderden wij ons egter nog van waar zij het hout haalden om dezelve te bouwen. Want in eene derzelve was eene plank zes of agt voeten lang, aan het een eind veertien duimen breed en agttien duimen aan het ander, terwijl wij geen ſtuk hout op het eiland zagen, waaruit een plank van de

de helft dier breedte zoude hebben kunnen gemaakt worden; daar was ook in de geheele kano geen ſtuk, dat half zoo groot was.

Daar zijn twee wegen, waardoor het mogelijk is dat zij dit groot ſtuk hout gekregen hebben; het kan hier gelaaten zijn door de Spanjaards, of het kan van een ver afgelegen land alhier op de kust zijn aangeſpoeld. Het is zelfs mogelijk dat 'er enig land in de nabuurſchap zij, van waar zij het kunnen gekregen hebben; wij zagen 'er egter geene tekenen van; ook konden wij geen het minſte naricht daaromtrent van de inboorlingen krijgen, alſchoon wij alles beproefden wat wij konden bedenken om hetzelve te bekoomen. Wij waren even ongelukkig in onze navraagingen naar den eigenlijken naam van het eiland; want, onze aantekeningen vergelijkende, bevond ik dat wij drie verſchillende naamen voor hetzelve opgetekend hadden, namelijk *Tamareki*, *Whyhu* en *Teapy*. Zonder te willen zeggen welke de regte zij, of dat een van drie de regte is, zal ik enkel aanmerken dat de laatſte naam gehoord was door *Oedidee*, die hunne taal veel beter dan een van ons alle verſtond, ſchoon egter nog maar zeer onvolmaaktlijk.

Uit de reisbeſchrijving van ROGGEVEEN blijkt dat dit volk nog geene betere vaartuigen had dan toen hij het eerst bezogt. Gebrek aan bouwſtoffen en niet aan vernuft ſchijnt de reden te zijn waar-

waarom zij geene vordering in die konst gemaakt hebben. Wij vonden enige ſtukken ſnijwerk onder hen, goed van tekening en wel bewerkt. Hunne plantagieën zijn fraai in regte lijnen aangelegd, doch niet door heiningen ingeſloten; zij hebben ook daartoe niets dan ſteenen.

Ik twijfel niet of alle deeze plantagieën zijn bijzondere eigendom en denk dat 'er hier, gelijk te *Otahiti*, bevelhebbers zijn, (die zij *Areekee* noemen) welken deeze plantagieën toebehooren. Doch welke de macht of het gezag van deeze opperhoofden, of welke de regeeringvorm van dit volk zij, beken ik niet te weeten.

Hun godsdienst is ons niet veel beter bekend. De groote beelden, van welke zoo dikwijls geſprooken is, worden, naar mijne gedagten, door de tegenswoordige inwooneren niet voor afgoden gehouden, wat zij ook ten tijde toen de Hollanders hier waren, mogen geweest zijn; ik zag ten minſten niets dat mij zulks konde doen denken. Ik geloof daarentegens eerder dat zij begraafplaatſen zijn voor zekere ſtammen of geſlachten. Ik zelf en enige andere zagen een menschlijk geraamte op eene van de platten liggen, dat maar even met ſteenen bedekt was. Sommige van deeze gemetſelde platten zijn dertig of veertig voeten lang, twaalf of zestien voeten breed en van drie tot twaalf voeten hoog, welk laatſte enigermaate van den aart van den grond afhangt; want zij ſtaan gemeenlijk

op

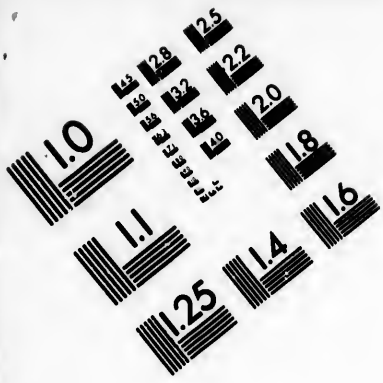

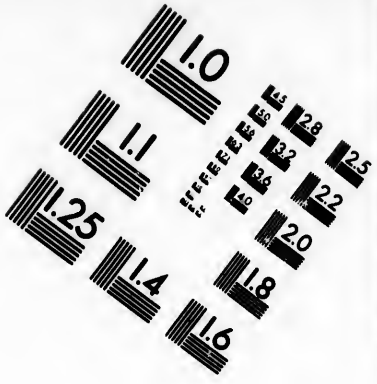

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

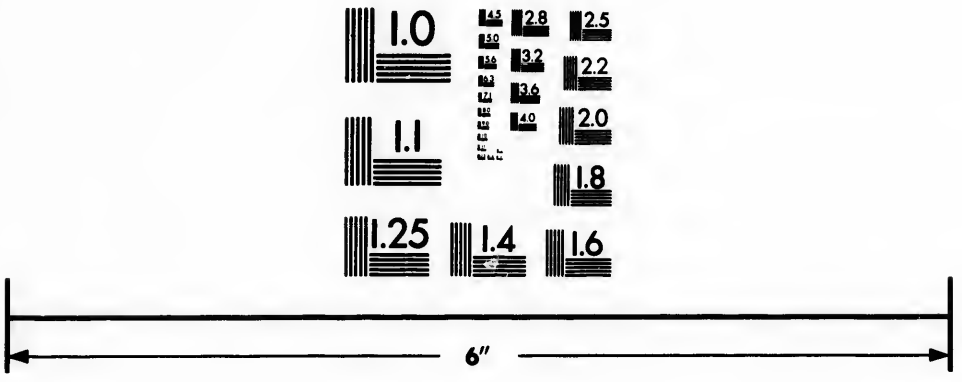

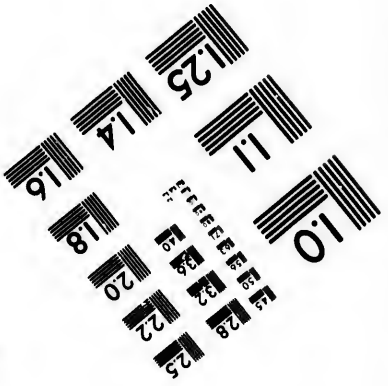

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

op den rand van het ſtrand, digt aan zee, zoo dat het ſtrand hier tien of twaalf of meer voeten hoog kan zijn, en daar niet meer dan drie of vier voeten. Zij zijn ten minſten van buiten van zeer groote gehouwen ſteenen gebouwd en het werk is niet minder dan het best vlak metſelwerk, dat wij in Engeland hebben. Zij gebruiken geenerleie kalk; de voegen zijn egter zeer digt en de ſteenen op eene zeer konſtige wijze in een gevoegd. De zijde-muuren zijn niet loodregt, maar wat binnenwaarts hellende, op dezelfde wijze als borſtweeringen enz. in Europa gebouwd worden; egter waren alle deeze zorg, moeite en ſchranderheid niet in ſtaat geweest om deeze merkwaerdige gebouwen voor de verwoestingen van den al verſlindenden tijd te behoeden.

De beelden of ten minſten veele derzelve ſtaan op deeze platten, die tot grondvesten dienen. Zij zijn, voor zoo veel wij konden zien, ter halver lengte, eindigende van onderen in eene ſoort van ſtomp, waarop zij ſtaan. Het werk is ruuw, maar niet ſlegt; ook zijn de trekken der aangezigten niet ſlegt gemaakt, de neus en de kin in het bijzonder; maar de ooren zijn buiten alle evenredigheid lang, en, wat de lighaamen aangaat, daar is naauwlijks eene menschlijke gedaante aan te beſpeuren.

Ik heb ſlechts gelegenheid gehad twee of drie van deeze ſtandbeelden te zien, die nabij de landing-

Pl. XLI.

Oude Gedenktekenen op het P

n op het PAASCH-EILAND.

dingplaats ſtonden, zij waren van eenen graauwen ſteen, naar allen ſchijn van dezelfde ſoort als die, waarmede de platten gebouwd waren. Maar enige van de heeren, die door het eiland gereisd waren en veele andere gezien hadden, waren van gedagten dat de ſteen, waarvan zij gemaakt waren, van alle de ſteenen, die zij op het eiland gezien hadden, verſchilde en veel ſchijn had van door konst gemaakt te zijn. Wij konden bezwaarlijk begrijpen hoe deeze eilanders, geheel onbekend met enige werktuigkundige kragt, zulke verbaazende beelden hadden kunnen oprigten en naderhand de groote rolronde ſteenen, die ik hier boven beſchreven heb, op derzelver hoofden hadden kunnen zetten. De eenigſte wijze van zulks te doen, die ik kon bedenken, was het bovenſte langzaamerhand op te bouwen en het door ſteenen te onderſtutten, naar maate het hooger wierd, en daar rondom te bouwen tot het opgerigt was; dus zou 'er eene ſoort van bergjen of ſtellaadjen gemaakt worden, waar langs zij den cylinder konden oprollen en denzelven op het hoofd van het beeld plaatſen, en dan konde men de ſteenen van rondomme wegneemen. Maar zoo de ſteenen door konst gemaakt zijn, kunnen de beelden op de plaats zelve gemaakt zijn, in hunnen tegenswoordigen ſtand, en de cylinder konde 'er op gezet worden door 'er een heuvel om te bouwen, gelijk ik boven gezegd heb: doch of

zij op deeze of op eene andere wijze opgerigt zijn, zij moeten het werk van eenen zeer langen tijd geweest zijn en zij toonen genoegzaam de ſchranderheid en ſtandvastige werkzaamheid van de eilanders in den tijd, toen zij gebouwd wierden; want de tegenswoordige bewooners hebben 'er zeer zeeker de hand niet in gehad, wijl zij zelfs de fondamenten van die, welke vervallen, niet herſtellen. Zij geeven hun verſchillende naamen als *Gotomoara*, *Marapate*, *Kanaro*, *Goway too-goo*, *Matta Matta* enz., voor welke zij ſomtijds het woord *Moi* zeggen en bij welke zij ſomtijds het woord *Areekee* voegen. Het laatſte beteekent Opperhoofd, en het eerſte Begraaf- of Slaap-plaats; voor zoo veel wij verſtaan konde (5).

Behalven de gedenktekenen der oudheid, die vrij aanmerklijk waren, en nergens ſtonden dan aan of digt bij de zee-kust, waren 'er nog veele kleine hoopen ſteenen op verſchillende plaatſen langs de kust opeengeſtapeld. Twee of drie van de bovenſte ſteenen op elken hoop waren gemeenlijk wit, misſchien wel altijd, als de hoop volledig is. Daar is naauwlijks aan te twijfelen of deeze ſteen-hoopen hadden iets te beduiden. Waarſchijnlijk wijzen zij de plaatſen aan, daar menſchen begraaven zijn en dienen in plaats van groote beelden.

Het werkgereedſchap van dit volk is maar zeer ge-

gering en, gelijk dat van alle de andere eilanders, die wij in deezen Oceaan bezogt hebben, van ſteen, been of ſchulpen gemaakt. Zij hechten ſlechts weinige waarde aan ijzer of ijzer-gereedſchap, dat des te zonderlinger is, omdat zij deszelfs gebruik kennen; maar de reden zal zijn dat zij het weinig nodig hebben (*6*).

NEGENDE HOOFDSTUK.

Togt van het Paasch-eiland *tot de* Marquiſen-Eilanden. *Verrigtingen en voorvallende omſtandigheden terwijl het Schip in* Madre de Dios, *of* Reſolutie-Baai, *aan het eiland* St. Christina *ten anker lag.*

Na dat wij *Paasch-Eiland* verlaaten hadden, ſtuurde ik N. W. ten N. en N. N. W. met eene fraaie Oostlijke koelte, met voorneemen om de *Marqueſas* aantedoen, zoo ik niets ontmoetede, voor ik aldaar kwame. Wij waren niet lang in zee geweest of de galziekte overviel mij andermaal, maar niet zoo hevig als te vooren Ik geloof dat deeze inſtorting veroorzaakt was doordien ik mij op het *Paasch-Eiland* niet genoeg ontzien en mij te zeer vermoeid had.

Den twee en twintigſten op 19° 20′ Zuider Breedte en op 114° 49′ Wester Lengte zijnde, ſtuurde ik N. W. Zedert wij *Paasch-Eiland* verlaaten hadden, was de afwijking van de kompasnaald niet grooter geweest dan 3° 4′ en niet minder dan 2° 32′ O. maar op den zes en twintigſten ten zes uuren voormiddag, op de Zuider Breedte van 15° 7′ en op 119° 45′ Wester Lengte, was

zij

zij niet grooter dan 1° 1′ O. waarna zij begon te vermeerderen.

Den negen en twintigſten op 10° 20′ Zuider Breedte en 123° 58′ Wester Lengte zijnde veranderde ik onze koers tot W. N. W. en den volgenden dag W., zijnde toen op de Breedte van 9° 24′, welke ik oordeelde de parallel van de *Marquiſen* te zijn, die ik, gelijk ik reeds gezegd heb, meende aan te doen, ten einde derzelver ligging te bepaalen, die ik op verſchillende kaarten verſchillende getekend vind. Thans eenen vasten paſſaat-wind en fraai weder hebbende, liet ik de ſmidſe opzetten, om verſcheiden ſtukken ijzer-werk te vermaaken of op nieuw te ſneeden, en de kalefaateraars waren reeds enigen tijd aan het werk geweest om de verdekken en de zijden van het ſchip enz. te kalefaaten.

Naar maate wij naar het Westen vorderden, vonden wij dat de afwijking vermeerderde, maar langzaam; want den derden April was hij ſlechts 4° 40′ O. zijnde wij toen op 9° 32′ Breedte en op 132° 45′ Lengte, volgens waarneemingen, die op dienzelfden tijd gedaan wierden (1).

Ik bleef Westwaarts ſtuuren tot den zesden, des namiddags ten vier uuren, wanneer wij, op 9° 20′ Breedte en op 138° 14′ Wester Lengte zijnde, een eiland in het W. ten Z. op omtrent negen mijlen afſtand ontdekten. Twee uuren laater zagen wij nog een in het Z. W. ten Z., dat groo-

ter ſcheen dan het eerſte. Ik loefde op naar dat eiland en liep den geheelen nacht met klein zeil, hebbende buiachtig ongeſtadig regenachtig weder, dat in deeze zee niet ongewoon is, als men digt bij hoog land is. Den volgenden morgen ten zes uuren lag het eerſte eiland N. W. het tweede Z. W. ½ W. en een derde W. van ons. Ik gaf bevel om tusſchen de twee laatſte door te ſtuuren, en kort daarop zagen wij een vierde nog meer naar het W.: wij waren nu wel verzeekerd dat deeze eilanden de *Marquiſen-Eilanden* waren, die in het jaar 1595 door MENDANA ontdekt zijn. Het eerſte eiland was eene nieuwe ontdekking, die ik *Hoods-Eiland* noemde, naar den jongen heer, die het de eerſte zag; het tweede was het eiland *St. Pedro*, het derde *La Dominica* en het vierde *St. Christina* (2). Wij ſtevenden langs de Z. O. kust van *La Dominica*, zonder enige tekenen van eene goede ankerplaats te zien, tot wij aan het kanaal kwamen, dat hetzelve van *St. Christina* ſcheidt, door hetwelk wij voeren, waarop wij naar het laatstgemelde eiland oploefden en de kust langs liepen naar het Z. W. om naar de haven van MINDANA te zoeken. Wij voeren voorbij verſcheiden bogten, waarin ankerplaatſen ſcheenen te zijn; maar daar ſtond eene groote branding op alle de ſtranden. Daar kwamen enige kanos van deeze plaatſen en volgden ons de kust langs.

Ein-

Eindelijk voor de haven, die wij zogten, gekoomen zijnde, tragteden wij 'er in te draaien, terwijl de wind 'er regt uit woei; dan, alzoo 'er hevige rukwinden van dit hoog land kwamen, vattede een van deeze ons juist zoo als wij bezig waren over ſtaag te gaan, deed het ſchip weder afvallen en, voor het voor den wind gedraaid was, verſchilde het maar enige roeden of het wierd aan lij tegens de klippen gedreven. Dit noodzaakte ons naar zee te houden en eenen gang te loefwaart te doen, waarna wij weder op de haven aan hielden, en, zonder het weder te beproeven van 'er in te draaien, ankerden wij in den mond van de baai op vier en dertig vademen water, met eenen fraaien zandgrond. Wij hadden naauwlijks het anker laaten vallen of omtrent dertig of veertig van de inboorlingen kwamen in tien of twaalf kanos naar ons toe; maar het vereischte enige behendigheid om hen aan het ſchip te doen koomen. Eindelijk liet het volk in eene van de kanos zig door een bijltjen en enige groote ſpijkers overhaalen om tot onder den ſpiegel te vaaren, waarop alle de andere met hunne kanos aan het ſchip kwamen en, enige broodvrugt en visch voor kleine ſpijkers en andere kleinigheden geruild hebbende, vertrokken zij naar wal, zijnde de zon reeds onder. Wij zagen dat 'er in de boeg van elke kano een hoop ſteenen lag en dat elk van hun eenen ſlinger om zijne hand had gewonden (3).

Des anderen daags 's morgens zeer vroeg kreegen wij wederom een bezoek van de inwooneren in veel grooter getal dan te vooren, met zig brengende broodvrugt, plataanen en eene bigge, welke alle zij voor ſpijkers en andere kleinigheden verruilden. Maar in deezen handel hielden zij dikwijls ons goed, zonder iets in de plaats te geeven, tot ik eindelijk genoodzaakt was eenen ſnaphaankogel over het hoofd van eenen hunner te ſchieten, die ons verſcheidene reizen dus bedrogen had, waarna zij eerlijker te werk gingen en kort daarna kwamen verſcheiden hunner aan boord. Wij maakten ons op dit tijdſtip gereed om het ſchip verder in de baai te winden en ik gong in de ſloep om naar de beste plaats te zien om het vast te meeren. Ziende dat 'er te veele inboorlingen aan boord waren, zeide ik tot de officieren: „ Gij moet wel op dit volk letten of „ zij zullen het een of ander weg kaapen." Naauwlijks was ik in de ſloep of men berichtte mij dat zij eenen van de ijzeren ſcepters van de andere valreep geſtoolen hadden en 'er zig mede wegmaakten. Ik beval dat men over de kano zoude vuuren, tot ik met de ſloep het ſchip om konde vaaren, maar niemand te dooden. Maar de inboorlingen maakten te veel gerugt, zoo dat ik niet verſtaan kon worden, en de ongelukkige dief wierd bij de derde ſchoot dood geſchoten. Twee andere, die in dezelfde kano waren, ſprongen

gen

gen over boord; maar klommen 'er weder in zoo als ik bij hen kwam. Den ſcepter hadden zij over boord geworpen. Een hunner, zijnde een volwaſſen man, zat het bloed en water uit de kano te hoozen, al ſchaterende van lagchen. De ander, een jongeling van omtrent veertien of vijftien jaaren, zag den geſneuvelden met een ernſtig en mismoedig gelaat aan; wij hadden naderhand reden om te denken dat hij zijn zoon was (4).

Op dit ongelukkig voorval vertrokken alle de inboorlingen met overhaasting. Ik volgde hen in de baai en haalde het volk in eene kano over om aan de ſloep te koomen en enige ſpijkers en andere dingen, die ik hun gaf, aanteneemen; dit deed hen enigermaate van hunne vrees bekoomen. De baai bezigtigd en bevonden hebbende dat 'er zoet water te krijgen was, dat wij meest nodig hadden, keerde ik naar boord en liet een werp-anker uitbrengen met drie lijnen aan malkanderen om het ſchip daaraan in te korten en bij het plegtanker te winden. Men zou gedagt hebben dat de inboorlingen thans zoo veel van de kracht van ons ſchietgeweer zouden begrepen hebben dat zij ons niet meer zouden tergen om op hen te ſchieten; maar de uitkomst toonde het tegendeel; want naauwlijks had de ſloep het werp-anker verlaaten, of daar kwamen twee mannen in eene kano van het ſtrand af, greepen de boei-

reep, en tragteden die naar den wal te ſleepen, weinig denkende wat 'er 'aan vast was; opdat zij, hunne dwaaling bemerkt hebbende, de boei niet zouden wegneemen, beval ik eene ſnaphaan-ſchoot op hen te doen. De kogel bereikte hen niet en zij ſtoorden 'er zig niet het minst aan; maar toen 'er een tweede over hen henen vloog, lieten zij de boei los en begaven zig naar land. Deeze was de laatſte ſchoot, die wij op iemand van hun behoefden te doen, zoo lang wij hier lagen. Zij had waarſchijnlijk meer uitwerking dan het dood ſchieten van den eerſten, doordien zij daaruit zagen dat zij niet veilig waren, hoe verre zij ook van ons af mogten wezen; ten minſten wij hadden reden om dit te denken, want zij hadden naderhand groote vrees voor den ſnaphaan. Zij oefenden egter zeer dikwijls hunne konst van ſteelen op ons, hetgeen ik goed vond maar te dulden, alzoo ons verblijf bij hen waarſchijnlijk van geen' langen duur zoude zijn. De moeite, die ons dat volk gaf, hield ons zoo lang op, dat, voor wij gereed waren het anker te ligten, de wind begon te verheffen en met rukwinden de baai uit woei, zoo dat wij genoodzaakt waren vast te blijven liggen. Het leed niet lang of de inboorlingen waagden het weder bij ons te koomen. In de eerſte kano, die kwam, was een man, die van enig aanzien ſcheen te zijn. Hij naderde langzaam met eene bigge op zijn' ſchouder, en ſprak iets,

dat

dat wij niet verſtonden. Zoo dra hij aan het ſchip gekoomen was, ſchonk ik hem eene bijl en verſcheiden andere dingen. Hij daarentegens reikte zijne bigge over en liet zig eindelijk overhaalen om op de valreep te koomen, daar hij maar korten tijd bleef en toen gong hij heen. Het onthaal, dat die man genoot, deed het volk van alle de andere kanos aan het ſchip koomen en wij begonnen weder te handelen.

De zaaken dus aan boord geſchikt zijnde, gong ik met enig volk naar land om te zien wat daar te doen ware. Wij wierden door de inboorlingen met veel beleefdheid ontvangen en kogten van hun, als of 'er niets gebeurd ware, enige vrugten en enige weinige kleine biggen en, na de ſloep met water gelaaden te hebben, keerden wij weder naar boord (5). Na den eeten zond ik de ſloepen, onder bedekking van eene wagt, naar land om water. Bij haare landing vlooden de inboorlingen alle weg, op een na, die zeer verſchrikt ſcheen; daarna kwamen 'er nog een of twee aan, en deeze waren alle, welke deezen agtermiddag gezien wierden. Wij konden de reden van deezen plotslingen ſchrik niet begrijpen.

Den negenden vroeg in den morgen wierden de ſloepen als naar gewoonte afgezonden om water te haalen en juist toen zij weder kwamen, maar niet eer, vertoonden zig de inboorlingen. Na het ontbijt landde ik even voor de wagt, wanneer

neer de inboorlingen in groot getal rondom ons verzamelden; maar zoo dra de wagt landde, had ik genoeg te doen om hen te beletten wegteloopen; eindelijk verdween hunne vrees en wij begonnen te handelen om vrugten en varkens. Ik geloof dat de reden waarom de inboorlingen den dag te vooren van ons volk wegvlugteden was dat zij mij niet aan het hoofd van hetzelve zagen; want zij zouden voorzeeker vandaag hetzelfde gedaan hebben, zoo ik 'er niet tegenswoordig geweest was: omtrent den middag kwam een opperhoofd van enig aanzien, van een groot getal menſchen verzeld, af naar de landing-plaats. Ik bood hem aan hetgeen ik bij mij had en gaf 'er mij enige van zijne verſierzelen voor. Na deeze ruilingen ſcheen 'er eene goede vriendſchap tusſchen ons plaats te hebben, zoo dat wij zoo veel vrugten bij ruiling verkreegen, dat wij 'er twee ſloepen mede laadden, met welke wij naar boord keerden, om het middagmaal te houden; maar wij konden het opperhoofd niet overhaalen om ons te verzellen (6).

In den agtermiddag wierd 'er volk naar land gezonden om water te haalen en om te handelen; ſchoon de laatſte weinig opdeeden, alzoo de meeste inboorlingen het land in gegaan waren. Enige van ons gongen naar de andere of zuidlijke bogt van de baai, daar ik vijf varkens bekwam en aan het huis kwam, dat, naar men ons zeide, den man

man toebehoorde, dien wij dood geſchoten hadden. Hij moet een man van enig aanzien geweest zijn, alzoo 'er zes varkens in en bij zijn huis waren, die men ons zeide dat zijnen zoon toebehoorden, welke bij onze aannadering gevlugt was. Ik had hem zeer gaerne gezien, om hem een geſchenk te doen en om hem en andere door vriendlijke behandelingen, te overtuigen dat het niet uit enige kwaadwilligheid tegens de natie was dat wij zijnen vader gedood hadden. Het zou weinig geholpen hebben zoo ik iets in zijn huis gelaaten hadde, want het zou ongetwijfeld door de andere zijn weggenoomen, bijzonderlijk daar ik hun mijne meening niet genoeg beduiden kon. Men gong zelden eerlijk te werk, als de eigendom van het geen wij aanbragten betwist wierd. Ik zag hier van een treffend voorbeeld in den morgen, toen ik aan wal gong. Een man in eene kano bood mij eene kleine bigge voor een zes duims ſpijker, en naardien hij haar eenen anderen liet overreiken, gaf ik dien den grooten ſpijker, dien hij voor zig behield, terwijl hij den eigenaar van de bigge een kleinen ſpijker in de plaats gaf. Daar ontſtond twist uit en ik wagtede om te zien hoe het gaan zoude; doch alzoo de man, die in het bezit van den grooten ſpijker was, denzelven niet wilde afſtaan, verliet ik hen voor het geſchil beſliſt was. In den avond keerden wij naar boord met de ververſchingen, die wij opgedaan hadden,

den, en oordeelden dien dag eenen goeden dag gehad te hebben (7).

Den tienden, vroeg in den morgen, kwam 'er enig volk van afgelegener ſtreeken in kanos aan het ſchip en verkogt ons enige varkens, zoo dat wij nu genoeg hadden om het volk een verſch maal te geeven. Zij waren over het algemeen, zoo klein, dat veertig of vijftig naauwlijks tot dat oogmerk genoeg waren. De handel om vrugten aan land was zoo levendig als ooit. Na den eeten deed ik een togtjen in mijne ſloep langs de kust Zuidwaarts, van enige van onze heeren vergezeld; wij verzamelden op de verſchillende plaatſen, die wij aandeeden, agttien varkens en wij zouden 'er, geloof ik, nog meer hebben kunnen krijgen. Het volk was uitermaate gedienſtig overal daar wij landden en bragt ons gewillig alles wat wij begeerden (8).

Des anderen daags 's morgens begaf ik mij naar dezelfde plaats, daar ik den voorigen avond geweest was; maar, in plaats van varkens te krijgen, gelijk ik verwagtede, vond ik het toneel geheel veranderd. De ſpijkers en andere dingen, waarop zij nog den avond te vooren verzot waren, verſmaadden zij nu en wilden in plaats van dezelve zij wisten zelve niet wat, zoo dat ik genoodzaakt was met twee of drie kleine biggen naar boord te keeren, die mij meer kosteden dan den dag te vooren een dozijn. Toen

ik

ik aan boord kwam, bevond ik dat aldaar dezelfde verandering was voorgevallen, gelijk op de markt aan den wal. De reden was dat verſcheiden van de jonge heeren, den voorigen dag aan land gegaan zijnde, verſchillende dingen in ruiling gegeeven hadden, welke het volk te vooren niet gezien had, en die meer bij hen gewild waren dan ſpijkers en nuttiger ijzer-gereedſchap. Maar dat onze markt meest bedierf was dat een hunner voor een varken eene groote hoeveelheid roode vederen gegeeven had, die hij op het eiland *Amſterdam* had opgedaan. Niemand onzer wist op dien tijd dat deeze roode vederen hier zoo geacht waren en, al hadde ik het geweeten, zoude ik den handel, op de wijze gelijk hij was ingezet, geenen dag hebben kunnen gaande houden. Dus wierd ons fraai vooruitzigt om van dit volk eenen overvloedigen voorraad van ververſchingen te krijgen te leur geſteld, dat altijd het geval zal zijn zoo lang als ieder een ruilingen mag doen voor hetgeen hij wil en hoe hij wil (9). Toen ik bevond dat dit eiland ons waarſchijnlijk, op welke voorwaarden ook, niet genoegzaam van ververſchingen zoude voorzien, zoo als wij konden verwagten aan de *Societeit-Eilanden* te zullen vinden, en dat het niet zeer geſchikt was om hout en water inteneemen, of om aan het ſchip de vertimmeringen te doen, die het nodig had, beſloot ik het onmid-

middelijk te verlaaten en naar eene andere plaats te ſtevenen, daar wij zouden krijgen hetgeen wij nodig hadden; want negentien weeken op zee geweest zijnde en geduurende dien geheelen tijd van zoute kost geleefd hebbende, hadden wij noodzaaklijk enige ververſchingen nodig, alſchoon ik bekennen moet, en wel met genoegen, dat wij bij onze aankomst alhier naauwlijks konden gezegd worden eenen enkelen zieke te hebben en maar weinige, die van enige ongemakken klaagden. Dit waren wij ongetwijfeld verpligt aan de veele ſcheurbuikweerende middelen, die wij aan boord hadden, en aan de groote zorgvuldigheid van den heelmeester, die zeer oplettend was om dezelve in tijds toetedienen (10).

EINDE VAN HET VIJFDE DEEL.

AANTEKENINGEN

GETROKKEN UIT HET

DAGVERHAAL

VAN

G. FORSTER.

B
als
toer
gen.
had
jen
toe
met
nen
reed
ſpeu
veler
met
geſch
met
en m
kruin
nog i
ſtond
ſchap
eene

AANTEKENINGEN

OP HET

EERSTEN BOEKS

TIENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 2, *Noot* (1). Het was een morgenſtond als een dichter bezwaarlijk ſchooner zoude maalen, toen wij het Eiland *Otahiti* twee mijlen van ons zagen. De Oosten-wind, die ons tot hier toe begeleid had, was gaan leggen; een van land waaiend windjen voerde ons de verfrisſchendſte en heerlijkſte reuken toe en rimpelde de oppervlakte van de zee. Bergen, met bosſchen gekroond, verhieven hunne trotſche kruinen in veelerhande majestueuſe gedaanten en gloeiden reeds van het eerſte morgen-rood. Onder deeze beſpeurde het oog ketenen van laagere zagt hellende heuvelen, die, even als de bergen met bosſchen bedekt, met verſchillend bevallig groen en herfstachtig bruin geſchakeerd waren; meer naar vooren lag de vlakte met vrugt draagende broodvrugt-boomen beſchaduwd en met ontelbaare palmboomen, welker koninglijke kruinen verre boven dezelve uitſtaken. Alles ſcheen nog in eenen diepen ſlaap; naauwlijks daagde de morgenſtond en ſtille ſchaduwen zweefden nog over het landſchap; wij konden egter overal onder de boomen eene menigte van huizen en kanos onderſcheiden,

die op het zandig ſtrand opgetrokken waren. Eene halve mijl van den oever liep eene rei laage klippen langs de kust, waarop de zee niet eene ſchuimende branding brak; daar agter was het water zoo effen als een ſpiegel en beloofde de veiligſte anker-plaats. Langzaamerhand rees de zon en verlichtte de vlakte. De inwooners ontwaakten en het landſchap begon leven te verkrijgen.

Naauwlijks beſpeurde men de groote ſchepen of enige hunner ijlden onverwijld naar het ſtrand, ſtieten hunne kanos in het water en roeiden naar ons toe. Het duurde niet lang of zij waren door de opening in het rif en eene kwam ons zoo nabij, dat wij haar toeroepen konden; twee bijna naakte lieden met eene ſoort van tulband op het hoofd en met eenen gordel om de heupen zaten 'er in. Zij zwaaiden een groot groen blad in de hoogte en kwamen, onder het herhaald roepen van *Taya!* naar ons toe, eenen uitroep, dien wij zonder moeite en zonder woordenboek als eenen vriendſchaps-groet konden uitleggen. De kano roeide digt onder den ſpiegel van ons ſchip en wij wierpen haar terſtond een geſchenk van glazen-koraalen, ſpijkers en penningen toe; zij daarentegens reikten ons eenen groenen piſang-tak, die bij hen een zinnebeeld van vrede is en verzogten ons denzelven aan het ſchip vaſttemaaken, opdat hij ieder in het oog zoude vallen; hij wierd dan aan het wand van de groote mast gebonden, waarop onze vrienden terſtond naar land keerden. Het duurde niet lang of men zag het ſtrand met eene menigte menſchen bedekt, die naar ons keeken, terwijl andere, vol vertrouwen op het geſloten vrede-verbond, hunne kanos in het water ſtieten en dezelve met vrugten van het land beladden. In minder dan een uur tijds waren wij van honder-

derden van zulke vaartuigen omringd, in elk van welke zig een, twee, drie, en somtijds vier mannen bevonden. Hun vertrouwen gong zoo verre, dat zij alle ongewapend kwamen. Van alle zijden klonk het verwelkoomend *Tayo!* en wij beäntwoordden het met eene waarachtige en hartlijke blijdschap over eene zoo gunstige verandering in onze omstandigheid. Zij bragten ons kokos-nooten en pisangs in overvloed, benevens broodvrugt en andere gewassen, die zij zeer gretig tegens glazen-koraalen en kleine spijkers inruilden. Daar wierden ook stukken doek, visch-hoeken, steenen bijlen en allerhande soorten van werktuigen aangebragt en ten verkoop aangeboden. De menigte van kanos, die tusschen ons en de kust af en aan voeren, vertoonde een schoon tafereel, en enigermaate eene nieuwe soort van kermis op het water. Ik begon terstond door de kajuit-vensters natuurlijke voorwerpen intekoopen en binnen een half uur had ik reeds twee of drie soorten van onbekende vogelen en een groot aantal nieuwe vischen verzameld. De kleuren van de laatste waren, zoo lang zij leefden, van eene uitmuntende schoonheid, waarom ik den morgen aanstonds besteedde om dezelve uittetekenen en de levendige kleuren aanteleggen, eer zij met het leven verdweenen.

De menschen, die ons omringden, hadden zoo veel zagts in hunne wezenstrekken als bevalligs in hunne gebaerden. Zij waren omtrent van onze grootte, bleek magahonij-bruin, hadden schoone zwarte oogen en hair en droegen een stuk doek van hun eigen werk om hunnen middel en een ander in veelerleie schilderachtige gedaanten als een tulband om het hoofd gewonden. De vrouwspersoonen, die zig onder hen bevonden, zagen 'er wel genoeg uit om Europeaanen

in het oog te vallen, die zedert jaar en dag geene van hunne vaderlandſche vrouwen gezien hadden. Haare kleeding beſtond uit een ſtuk doek, dat in het midden een gat had, om 'er het hoofd door te ſteeken, en dat van agteren en van vooren tot de knieën afhing. Hier over droegen zij een ander ſtuk doek, dat zoo fijn als neteldoek en op menigerlije, en tog ſierlijke wijzen, een weinig onder de borst, als eene *tunica* om het lijf geſlagen was, zoo dat een gedeelte, ſomtijds met veel ſierlijkheid, over den ſchouder hong. Zoo deeze dragt niet ten vollen zoo fraai was als die wij aan de Griekſche ſtandbeelden bewonderen, overtrof zij egter verre onze verwagting en zij kwam ons voor eene ongelijk voordeeliger uitwerking te hebben voor de menschlijke gedaante dan alle die wij tot hiertoe gezien hadden. Beiden geſlachten waren verſierd, of liever ontſierd door die zwarte vlekken, welke andere reizigers reeds beſchreven hebben en welke door het prikken van de huid en door het inwrijven van eene zwarte verw worden teweeg gebragt. Bij de gemeene lieden, die meestendeels naakt gingen, zag men 'er voornamelijk op de lendenen, een duidlijk bewijs hoe verſchillend de menſchen omtrent den uitwendigen opſchik denken en hoe eensgezind zij egter allę zijn om hunne perſoonlijke volmaaktheden op de eene of andere wijze te vergrooten. Het duurde niet lang of verſcheiden deezer goede luiden kwamen aan boord. Het ongemeen zagte, dat eene hoofdtrek van hun nationaal karakter is, vertoonde zig terſtond in alle hunne gebaerden en handelingen en gaf ieder eenen, die het menschlijk hart waarnam, aanleiding tot beſpiegelingen; ſommige vatteden onze handen, addere leunden op onze ſchouderen, andere weder omarmden ons. Zij bewonderden

de

de blanke kleur van onze huid en ſchooven ons ſomwijlen de klederen van de borst, als of zij zig overtuigen wilden dat wij even als zij geſchapen waren.

Toen zij merkten dat wij lust hadden hunne taal te leeren, doordien wij naar de naamen der gemeenſte voorwerpen vroegen, of die uit de woordenboeken der voorige reizigers opzegden, gaven zij zig veele moeite om ons te onderrigten en verheugden zig, als wij de regte uitſpraak van een woord treffen konden. Wat mij belangt, geene taal kwam mij ligter voor dan deeze; alle harde en fluitende medeklinkers zijn 'er uit verbannen en bijna elk woord eindigt met een klinker. Daar wierd ſlegts een ſcherp gehoor toe vereiſcht om de menigvuldige veranderingen der klinkers te onderſcheiden, die natuurlijker wijze in eene taal voorkoomen moeten, welke tot zoo weinige medeklinkers bepaald is, en die, als men haar eens regt gevat heeft, het geſprek zeer aangenaam en welluidende maakt. Onder andere eigenſchappen der taal bemerkten wij terſtond dat de *o* en de *e*, met welke de meeste naamwoorden en naamen in COOKS eerſte reize beginnen, niet dan *articuli* zijn, die in veele Oosterſche taalen voor de naamwoorden koomen. De Heer DE BOUGAINVILLE heeft het geluk gehad den waaren naam van het eiland zonder *articul* terſtond te vinden, hij heeft denzelven ook in zijne reisbeſchrijving, zoo veel de aart der Franſche taal toeliet, door het woord *Taïti*, zeer goed uitgedrukt; egter ſpreeken de Indianen die met eene ligte *aspiratie* als *Tahiti* uit.

In het rif bevond zig eene opening, die den mond uitmaakte van de aan het kleinst ſchier-eiland van *Otahiti* gelegene haven *Whaï-Urua*. Wij zonden dierhalven eene ſloep af, om de opening en de haven te laaten peilen. Het volk vond eenen goeden anker-

grond en gong, na dat zij hun werk verrigt hadden, aan wal, daar zij terſtond door eene menigte inwooneren omringd wierden. Wij lagen zoo nabij de kust, dat wij het knorren van de jonge varkens hooren konden en deeze toonen klonken ons toen lieflijker in de ooren dan het heerlijkst muzijk van den grootſten muzikant. Ons volk was egter zoo gelukkig niet van enige te kunnen koopen; zij weigerden die onder voorwendzel dat zij den *Earee* of Koning toebehoorden.

Terwijl dit aan land omging, kwam 'er eene groote kano aan het ſchip, in welke zig een ſchoon welgemaakt man bevond, die omtrent zes voeten groot was en die drie vrouwen bij zig had. Zij kwamen alle aan boord en de man berichtede ons terſtond bij het inkoomen dat hij O TAÏ heetede. Hij ſcheen in deeze ſtreek van het eiland van enig aanzien te zijn en behoorde misſchien tot de klaſſe der vaſallen of vrije, die in COOKS eerſte reize *Manahunas* genaamd worden. Hij vervoegde zig terſtond bij de officieren, die op het verdek bij malkanderen ſtonden, denklijk omdat hij geloofde dat hem dit gezelſchap en deeze plaats best voegden. Hij was merklijk blanker dan zijne landslieden, die wij nog gezien hadden en behoefde in dit opzigt voor de West-Indiſche mistiezen weinig te wijken; daarbij had hij merklijk ſchoone en regelmaatige trekken, een hoog voorhoofd, gewelfde winkbraauwen, groote zwarte oogen vol uitdrukking en eenen wel gevormden neus. In den vorm van zijnen mond lag iets bijzonder aangenaams en bevalligs; zijne lippen waren wel wat dik, maar niet lelijk of opgewipt; zijn baard was zwart en fijn gekroesd en zijn pik-zwart van natuur krullend hair hong hem, op 'slands wijze, om den hals. Maar daar hij zag

dat

dat wij ons hair in ſtaerten gebonden droegen, deed hij terſtond zijn best om dit natevolgen en bediende zig daartoe van eenen zwarten zijden halsdoek, dien de Heer CLERKE hem geſchonken had. Over het geheel was zijn lighaam welgemaakt, egter wat te dik en ook de voeten naar evenredigheid te groot. Met behulp van onze woordenboeken deeden wij hem verſcheiden vraagen. Eene der eerſte was of TOOTAHAH nog wel ware? wij kreegen ten antwoord dat hij dood was en van de inwooneren van *Teiarrabu* of het klein ſchier-eiland was doodgeſlaagen, op welk AHEATUA *Earee* of Koning was. Dit naricht wierd weldra bevestigd door het eenpaarig getuigenis van alle zijne landslieden. Van de drie vrouwen, die hij bij zig had, was de eene zijne vrouw en de twee andere zijne zusters. De laatſte ſchepten een bijzonder vermaak in ons te leeren hoe wij haar bij haare naamen noemen moesten, die welluidend genoeg waren: de eene, namelijk, heette MAROYA en de andere MARORAÏ; zij waren nog ligter van kleur dan O TAÏ, maar ten minſten negen of tien duimen kleiner dan hij. MARORAÏ was van eene ſierlijke geſtalte, en bijzonder aan het bovenst gedeelte van het lijf van eene ſchoone tedere leest. Zij had wel op verre na geene regelmaatige trekken als haar broeder; maar daarentegens een aangenaam rond gelaat, waarover een onuitdruklijk vriendlijke lach verſpreid was. Het ſcheen dat zij nog op geen ſchip geweest waren, zoo zeer bewonderden zij alles wat haar op hetzelve voorkwam; ook lieten zij het niet bij het beſchouwen van het dek, maar gongen, onder geleide van eenen van onze heeren, naar de officiers kamer en bezagen ook daar alles met de grootſte oplettendheid. MARORAÏ kreeg eenen bijzonderen zin in een paar bed-lakens, die zij

op een bed zag liggen en beproefde op allerhande wijze dezelve van haaren geleider tot een geſchenk te bekoomen, maar te vergeefsch. Hij was wel niet ongenegen haar die afteſtaan, maar begeerde 'er eene bijzondere gunst voor, waartoe MARORAÏ in het eerst niet verſtaan wilde. Toen zij ondertusſchen zag dat 'er geen ander middel was om tot haar doelwit te geraaken, gaf zij zig eindelijk, na enig wederſtreeven, over. Reeds maakte de overwinnaar zig gereed om zijnen zege te vieren, wanneer het ſchip, op den ongelegenſten tijd van de waereld, op eene klip ſtootte en hem ongelukkig zijn geheele vermaak benam. De verſchrikte minnaar, die het gevaar van het ſchip duidlijker inzag dan zijne geliefde, vloog terſtond op het verdek, waarhenen ook alle de andere zeelieden, elk op zijnen post, ijlden, zonder zig verder om het Indiaansch gezelſchap te bekommeren. De Indiaanen ons alle, officieren en natuurkundigen niet uitgezonderd, ziende arbeiden, ſloegen ook handen aan het werk, hielpen winden, touwen inhaalen en diergelijk werk doen. Zoo zij in het minst verraders waren geweest, zouden zij nu de beste gelegenheid gehad hebben om ons in verlegenheid te brengen; maar zij toonden zig zeer vriendſchaplijk en goedhartig. Geduurende deezen moeijelijken arbeid hadden wij eene bovenmaatige hitte uitteſtaan; de thermometer ſtond in de ſchaduwe op 90° en de zon ſcheen brandend heet, want aan den gantſchen horizont was geen wolkjen te zien en niet het geringſte koeltjen te beſpeuren. — Toen een der officiers naar bed wilde gaan, vond hij zijn bed zonder lakens, die vermoedlijk door de ſchoone MARORAÏ waren medegenoomen, toen zij zig van haaren minnaar zoo plotsling verlaaten zag. Zij moet ondertusſchen deezen kleinen diefſtal met bijzondere behendig-

digheid en in allen haast uitgevoerd hebben; want anders zou zij op het dek gemist zijn geworden en haar uitblijven terstond verdagt zijn geweest.

Bladz. 5 (2). Zij bragten ons deezen dag weder veele verversching, maar geen vleesch; daar was zoo veel volk rondom ons, dat zij onze ooren door hun vriendschaplijk geroep somwijlen verdoofden. Dikwerf sloegen de vaartuigen om, maar dat was geen groot ongeluk voor degeenen, die 'er in zaten; want zoo wel vrouwen als mannen zwemmen zeer goed en wisten de kanos zeer schielijk weder omtekeeren. Dewijl zij bevonden dat ik naar planten en andere natuurlijke merkwaerdigheden vernam, bragten zij mij gewassen; maar dikwijls enkel de bladeren zonder bloemen en dan weder omgekeerd bloemen zonder bladeren; echter herkende ik onder dezelve, niettegenstaande deeze verminking, de gemeene soort van de zwarte Nagtschade en eene schoone *Erythrina* of koraal-bloem. Ik bekwam op deeze wijze ook allerhande schulpen, koraalen, vogelen en diergelijke.

De hitte was deezen dag zoo sterk als den voorigen; de thermometer stond in de schaduwe op 90°, als de lucht bewolkt was, en op den middag wierd het weder stil. Schoon wij bij deeze hitte sterk zweeteden, was zij ons egter niet zoo lastig als men wel denken zoude; wij bevonden ons integendeel ongelijk frisser en lugtiger als voornamelijk na den vermoeienden arbeid van den voorigen dag te verwagten was geweest. Dit voordeel hadden wij egter zonder twijfel enkel aan de nabijheid van het land te danken. De broodvrugt en de yams, welke men ons van daar aanbragt, smaakten ons beter dan onze wormstekige bisscuit en de pisangs, benevens eene appel-vrugt, die van de in-

woo-

wooneren *Evie* genaamd wordt, gaven ons een heerlijk nageregt; het eenigste, dat wij van verſche levensmiddelen nog te verlangen hadden, waren hoenders en varkens, die wij gaerne met ons dagelijks pekel-vleesch wilden afwisſelen.

Bladz. 6 (3). Onderwijlen was het ſchip van eene menigte kanos omringd; het dek krioelde van Indiaanen, onder welke verſcheiden vrouwsperſoonen waren, die zig zonder aarſelen aan onze matroozen overgaven. Enige van deeze, welke deezen handel dreeven, ſcheenen naauwlijks negen of tien jaaren oud te zijn en hadden nog geen het minſte teken van huwbaarheid. Zulke vroegtijdige buitenſpoorigheden ſchijnen eenen hoogen graad van wellustigheid aan te duiden en moeten over het geheel grooten invloed op de natie hebben. Het natuurlijk gevolg daarvan, dat mij ook terſtond in het oog viel, beſtond daarin dat het gemeen volk, tot welk alle deeze losbandige vrouwlieden behoorden, doorgaans klein van geſtalte was. Slechts weinige enkele perſoonen onder hetzelve waren van eene meer dan middelmaatige grootte; de overige waren alle daar beneden, een bewijs dat de meening van den Graaf DE BUFFON over de te vroege vermenging der kunnen zeer gegrond is. Zij hadden onregelmaatige, gemeene gelaatstrekken, maar ſchoone, groote oogen, die doorgaans zeer levendig waren; en een ongedwongen lach en eene aanhoudende zugt om te behaagen vergoedden haar gebrek aan ſchoonheid zoo wel, dat onze matroozen geheel van haar betoverd waren en op de ligtvaerdigſte wijze van de waereld hemden en klederen weggaven, om deeze nieuwe minnaresſen te behaagen. De ongekunſtelde eenvoudigheid van de lands dragt, die den welgemaakten boe-

boezem en de ſchoone armen en handen onbedekt liet, bragt veelligt het haare toe om ons volk in vuur te zetten en het gezigt van verſcheiden zulke nymphen, van welke de eene in deeze en de andere in eene andere verleidende geſtalte zoo naakt als de natuur haar geſchapen had, met veel behendigheid om het ſchip zwommen, was meer dan genoeg om het weinigjen verſtand, dat een matroos tot het beſtieren van zijne hartstogten nog overig heeft, geheel te verbijsteren. Eene kleinigheid had 'er aanleiding toe gegeeven dat 'er zoo veele om ons rond zwommen. Een onzer officiers, die zig met een jongetjen van omtrent zes jaaren vermaakte, dat in eene kano aan het ſchip lag, wilde het van het verdek eene ſnoer glazen-koraalen toewerpen; hij gooide mis en de ſnoer viel in het water; de jonge bedagt zig niet lang, maar ſprong haar naar, dook en bragt de koraalen boven. Om deeze behendigheid te betoonen wierpen wij hem nog andere toe en dit bewoog eene menigte van mannen en vrouwen ons insgelijks hunne vaerdigheid in het water te toonen. Zij haalden niet alleen enkele koraalen, van welke wij verſcheidene te gelijk in het water wierpen, maar ook ſpijkers weder op, offchoon deeze door hunne zwaarte zeer ſnel in de diepte zonken. Dikwijls bleeven zij lang onder water; dat ons egter het bewonderenswaerdigst voorkwam, was de buitengewoone ſnelheid, waarmede zij naar den grond ſchooten en die wij door het helder water zeer duidlijk zien konden. Daar men hier te lande gewoon is zig dikwijls te baaden, gelijk kapitein COOK reeds op zijne voorige reis aangemerkt heeft, leeren de menſchen aldaar reeds van hunne vroege kindsheid af aan zwemmen, en bezitten 'er dan daarom ook zulk eene vaerdigheid in, dat men hen om hunne behendigheid,

in

in het water en om de buigzaamheid hunner ledematen bijna voor tweeslagtige zoude houden. Na dat dit tot zonne-ondergang geduurd had, keerden zij gezamelijk weder naar den oever terug.

Om deezen tijd kwamen ook de Kapiteins met hun gezelschap weder aan boord, zonder den Koning gezien te hebben, die hen, wie weet uit welk wantrouwen, niet tot zig had willen toelaaten, maar hen slechts had laaten verzeekeren dat hij hen den volgenden dag zelf bezoeken zoude. Om ondertusschen niet geheel te vergeefsch aan land geweest te zijn, beslooten zij eene wandeling oostwaarts te doen. Eene menigte van de inwooneren volgde hen overal na en, als zij onder weg aan eene beek kwamen, bood ieder zig om het zeerst aan hen 'er op zijne schouderen door te draagen. Ondertusschen verlieten hen de een na den anderen, zoo dat zij eindelijk maar eenen enkelen bij zig hadden. Deezen lieten zij als gids vooruit gaan en volgden hem naar eene onbebouwde land-punt, die zig in de zee uitstrekte; de plaats was met opgeschoten planten en struiken bewassen, en toen zij door dat kreupelbosch waren, bevonden zij zig voor een pyramiedachtig gebouw van steenen, welks grondstuk van vooren omtrent twintig schreden breed mogt zijn. Het gantsche gebouw was met verscheiden platten of trappen boven elkanderen opgetrokken, die egter, bijzonder naar de land-zijde, tamelijk vervallen en reeds met gras en kreupelhout overgroeid waren. Hun gids zeide dat het eene grafstede, of eene heilige verzamelplaats *Maraï* was en hij noemde het *Maraï no Aheatua*, de begraafplaats van AHEATUA, die thans Koning van *Tiarrabou* was. Rondom het gebouw stonden vijftien dunne, bijna loodregt in den grond gestooken houten paalen, die ten deele agttien voeten

lang

lang zijn konden, aan welke men zes of agt kleine, deels manlijke, deels vrouwlijke menschen-gedaanten, tamelijk slegt gesneden, vond, die, zonder onderscheid van geslacht, boven elkanderen stonden, egter zoo, dat de bovenste altijd eene manlijke was; maar doorgaans hadden zij het aangezigt naar de zee gekeerd en deeze gelceken naar de menschen-gezigten, die men aan de voorstevens hunner kanos vindt en *e-tis* of *e-tihi* genaamd worden. Een weinig van de *Marai* stond eene soort van strodak op vier paalen, en voor hetzelve was een hekwerk van latten of eene omtuining opgerigt, en met pisang-vrugten, gelijk ook met kokos-nooten, *no t' Eatua* voor de Godheid, behangen. Hier zetteden zij zig neder om in de schaduw van dit afdak uitterusten en hun geleider bood hun tot verversching enige van de pisang-vrugten aan, met verzeekering dat zij *maä maitai*, goed om te eeten waren. Zulk een aanbod was niet te versmaaden; ook bedagten zij zig niet op kosten van de Godheid 'er regt smaaklijk van te eeten, te meer wijl de vrugten wezenlijk zoo goed waren als hun gids hun aangeprezen had. Bij het vallen van den avond keerden zij, wel te vreden over het goed onthaal, dat zij van dit goedhartig volk genoten hadden, naar het schip terug en bragten ons enige planten mede, die wij terstond erkenden voor gewassen die alleen tusschen de keerkringen te vinden zijn.

Bladz. 6 (4). Toen wij 's morgens op het verdek kwamen om de koele morgen-lucht te genieten, vonden wij het heerlijkst gezigt voor ons en de morgen-glans der zonne verspreidde, als het ware, eenen dubbelen luister over de natuurlijke schoonheid van het landschap. De haven, waarin wij lagen, was klein, zoo

dat

dat onze twee ſchepen die bijna geheel vervulden; maar het water in dezelve was zoo helder als krijſtal, en zoo glad als een ſpiegel, terwijl de zee, rondom ons, op de buitenſte klippen in ſneeuwwitte ſchuimende golven brak. Aan de land-zijde weidde het oog, voor de bergen, over eene kleine vlakte, welker voorkoomen van vrugtbaarheid allen haaren bewooneren overvloed en gelukzaligheid ſcheen te verzeekeren. Regt tegens over het ſchip opende zig tuſſchen de bergen een fraai wel bebouwd dal, dat vol wooningen en ter weder zijde met boschrijke heuvelen bezoomd was, die langs de geheele wijde ſtrekking van hetzelve in menigvuldige afgebrooken reien opliepen en zig met verſchillende kleuren en op onderſcheiden afſtanden vertoonden. Boven deeze en boven het dal verhieften zig van binnens-lands veelerleie romanesk gevormde ſtelle berg-kruinen, van welke eene in het bijzonder op eene ſchilderachtige ſchoone, maar vreeslijke wijze overhelde en als dreigde af te ſtorten. De hemel was helder en de lucht verkwikkend warm; in het kort, alles boezemde ons nieuw leven en nieuwen moed in. Wij voeren naar land; aan wal koomende, ijlden wij van het zandig ſtrand, daar wij in onze weetenſchap geene ontdekkingen te wagten hadden, weg en naar de beplante ſtreeken, die ons van het ſchip zoo aangenaam waren voorgekoomen, niettegenſtaande door het laat jaargetijde het loof en het gras bijna overal met herſtbruin gekleurd waren. Wij bevonden ras dat deeze ſtreeken in de nabijheid niets van haare aangenaamheid verlooren en dat DE BOUGAINVILLE niet te veel gezegd had, toen hij dit land als een paradijs beſchreef. Wij bevonden ons in een bosch van broodvrugtboomen, aan welke egter in dit jaargetijde gee-

ne vrugten meer waren, en toen wij het bosch uitkwamen, zagen wij een ſmal van gras ontbloot voetpad voor ons, langs hetwelk wij ſpoedig tot aan enige wooningen kwamen, die onder veelerhande boomen half verborgen waren. Hooge kokos-palmen ſtaken verre boven de andere uit en boogen hunne hangende kruinen aan alle zijde naar elkanderen. De Piſang praalde met zijne ſchoone breede bladeren en ten deele ook met enkel ſtaande druivenvormige vrugten. Eene ſchaduwrijke ſoort van boomen met donker-groen loof droeg goud-geele appelen, die de ſpecerijachtige ſmaak en het ſap der ananas bezaten. De tusſchenruimte was dan met jonge Chineeſche Moerbezieën-boomen (*Morus papyrifera*) beplant, welker ſchors van de inboorlingen tot het vervaerdigen van hun doek gebruikt wordt, dan met verſcheidene ſoorten van *Arum* of Karaïbiſche kool, met yams, ſuikkerriet en andere eetbaare planten bezet. De wooningen der Indiaanen ſtonden alleen, evenwel tamelijk digt bij elkanderen, in de ſchaduwen der broodvrugt-boomen in de vlakte verſpreid en waren met veelerleie welriekende heesters, als *Gardenia Guettarda* en *Colophyllum* omplant. De eenvoudigheid en zindelijkheid van dezelve ſtemde met de konstlooze ſchoonheid van het bosch, dat dezelve omringde, overeen. Zij beſtonden, namelijk, meestendeels, ſlechts uit een dak, dat op enige paalen rustte en waren gemeenlijk aan alle zijden open zonder muuren; muuren zijn ook in deeze heerlijke hemelſtreek, die mogelijk eene der gelukkigſte van de waereld is, volkoomen ontbeerlijk; want daauw en regen, de eenigſte veranderingen van weder, tegens welke de inwooners beſchutting nodig hebben, kan in de meeste gevallen een enkel dak genoegzaam afkeeren. Tot dit levert hun de

Pandang of de Palmnooten-boom (*) zijne breede bladeren in plaats van panhen en de paalen worden uit den ſtam van den broodvrugtboom gemaakt, die hun dus op meer dan eenerlei wijze nuttig wordt. Daar waren ondertuſſchen ook enige wooningen onder, die, denklijk ſlechts om 'er vrij in te zijn, met eene ſoort van gevlogten riet-horden geſloten waren, die dezelve naar eene groote vogelkooi deeden gelijken. In dit muur-werk was eene opening voor den ingang gelaaten, die met eene plank kon geſloten worden. Voor elke hut zag men enige lieden, die zig in het zagte gras hadden nedergelegd, of met kruislings geſlagen beenen bij elkanderen zaten en hunne gelukkige uuren met kouten doorbragten of rusteden. Enige ſtonden bij onze aannadering op en volgden den troep, die met ons ging; veele egter, bijzonderlijk lieden van rijper jaaren, bleeven onbeweeglijk zitten en vergenoegden zig ons, in het voorbijgaan, een vriendlijk *tayo!* toeteroepen. Toen onze geleiders bemerkten dat wij planten verzamelden, waren zij zeer vlijtig om dezelfde ſoorten te plukken en aantebrengen, welke zij ons hadden zien afbreeken. Daar was ook inderdaad eene menigte van allerhande wilde ſoorten in deeze plantſoenen, die onder malkanderen in die ſchoone wanorde der natuur opſprooten, die altijd oneindig boven het ſtijve ſierlijke van konſtige tuinen verheven, maar alsdan ten vollen bewonderenswaerdig is, als de konst haar aan de regte plaats behulp-

(*) *Athrodactylis. Char. Gen. nov.* FORSTER Lond. 1776 *Bromelia Silveſtris* LINN. *Flora Ceyl.*, *Keura* FORSKAL *Flor. Arab.*, *Pandanus* RUMPH. *Amboin.*

hulpzaam weet te zijn. Wij vonden 'er voornamelijk verſcheiden grasſoorten, die, ſchoon zij tederer en fijner dan onze noordſche waren, evenwel, wijl zij in de ſchaduw groeiden, 'er zeer fris uitzagen en eene zagte zoode uitmaakten. Zij dienden ook om den grond vogtig te houden en daardoor den boomen voedzel te verſchaffen, die ook in eenen zeer goeden ſtaat waren. In de boomen woonden veelerhande kleine vogeltjens; zij zongen zeer aangenaam, alſchoon men, waarom weet ik niet, in Europa in den waan is dat het in de warme landen den vogelen aan welluidende ſtemmen ontbreekt. In de kruinen der hoogſte kokosnooten-boomen hield zig gemeenlijk eene ſoort van kleine ſchoone ſaphier-blaauwe papegaaien op, en eene andere groenachtige ſoort met roode vlekken zag men in menigte onder de piſang-boomen en trof die ook dikwijls tam in de huizen aan, daar de inwooners hen om de roode vederen zeer gaerne ſcheenen te hebben. Een ijsvogel, die donkergroen van vederen en rondom de witte keel met eene ringvormige ſtreep van de gemelde kleur getekend was, een groote koekkoek en verſcheiden ſoorten van duiven huppelden vrolijk op de takjens herom, terwijl een blaauwachtige reiger deftig langs het ſtrand ſtapte om moſſelen, ſlekken en wormen te zoeken. Eene ſchoone beek, die over een bed van keizel-ſteentjens vloeide, kwam al kronkelende het enge dal uit en vulde bij haaren uitloop in zee onze ledige vaten met water, helder als krijſtal. Wij gongen een goed eind wegs langs haaren krommen oever op, tot ons een groote troep Indiaanen ontmoetede, die drie menſchen volgde, welke in verſcheiden ſtukken van hun rood en geel doek gekleed waren en ſierlijke tulbanden van dezelfde ſtof op hunne hoofden hadden. Zij droegen lange

ſtokken of ſtaven in de hand en een hunner had een vrouwsperſoon bij zig, dat zijne vrouw moest wezen. Wij vroegen wat deeze optogt te beduiden hadde en kreegen tot antwoord: het waren de *Te-apunie:* toen de Indiaanen merkten dat wij nog niet genoeg van hunne taal verſtonden om deeze uitdrukking te begrijpen, voegden zij 'er bij: het waren *Tata no t' Eatua*, d. i. mannen, die tot de Godheid en de *Marai* of begraaf- en verzamelplaats behoorden. Men zou hen dan ook wel Prieſters kunnen noemen. Wij bleeven enigen tijd ſtaan om aftewagten of zij misſchien de eene of andere godsdienſtige daad of bijzondere plegtigheid zouden verrigten; dan alzoo 'er niets diergelijks volgde, keerden wij naar het ſtrand terug.

Tegen den avond van deezen dag wierd 'er eene ſloep uit de haven gezonden om het lijk van eenen der zee-ſoldaaten, ISAK TAYLOR genaamd, in zee te werpen, die, na lang ſukkelens, deezen morgen geſtorven was. Hij was, zedert wij uit Engeland gezeild waren, aanhoudend koortsachtig, teeringachtig en aamborſtig geweest, welke kwaalen eindelijk in eene waterzugt waren overgegaan, die een einde van zijn leven maakte.

Bladz. 9 (5). Wij gongen wederom aan wal om planten te zoeken, het gantſche land was door eene regen-bui, die in den nacht gevallen was, verfrist en verfraaid. Wij waren naauwlijks enige honderd ſchreden voortgegaan of wij hoorden in het bosch kloppen als of 'er timmerlieden bezig waren. Daar dit geluid onze nieuwsgierigheid gaande maakte, ſpoorden wij het naar en kwamen eindelijk aan een klein afdak, waar onder tien of twaalf vrouwen bezig waren de vezelachtige baſt van den moerbezieënboom te kloppen

om

om 'er doek van te maaken (*). De lijm, welke zij tusſchen de laagen liggen, wordt, naar wij verſtonden, van de *Hibiscus eſculentus* gemaakt en is onontbeerlijk om ſtukken doek, die ſomwijlen zes of negen voeten breed en honderd en vijftig voeten lang zijn, enkel uit kleine ſtukjens boom-bast te vervaerdigen; men kan 'er niet anders toe gebruiken dan de bast van jonge moerbezieën-boomen, waarom men ook in hunne plantagieën geen een eenigen ouden boom vindt. Zoo dra zij een goeden duim dik, dat is, omtrent twee jaaren oud zijn, worden zij afgekapt en, zonder dat men bevreesd behoeft te zijn daaraan gebrek te zullen hebben, want naauwlijks is de boom gekapt of daar ſchieten weder jonge ſpruiten uit den wortel op en zoo men hem tot bloeijen en vrugt draagen liet koomen, zou hij, naar zijnen ſnellen wasdom te oordeelen, zig veelligt over het gantſche land verbreiden. Zij zoeken de boomen doorgaans zoo regt en zoo hoog van ſtam te laaten opgroeijen als mogelijk is, en laaten onder de kruin geene takken uitſpruiten, opdat de bast des te gladder zij en bij het afſchillen lange ſtukken geeve; maar hoe zij toebereid wordt eer zij onder den hamer koomt was ons nog onbekend. Toen wij verder voortwandelden, kwamen wij aan een huis, voor welk een man, die 'er wel uit zag, in de ſchaduw lag, die ons verzogt nevens hem te koomen rusten. Zoo dra hij zag dat wij 'er niet ongenegen toe waren, ſtrooide hij piſang-bladeren op eenen met ſteenen bevloerden plek voor het huis, en zette-

de

(*) De werktuigen, waarvan zij zig hiertoe bedienen, zijn reeds in de eerſte reis *I Deel bladz.* 338 beſchreven.

VERTAALER.

de 'er eenen kleinen stoel van broodboomen hout vervaerdigd, neder, waarop hij dengeenen van ons, dien hij voor den voornaamsten aanzag, verzogt te gaan zitten. Na dat de overige zig ook op het gras hedergelegd hadden, liep hij in huis, haalde eene menigte gebakken broodvrugt en zettede ons die op de pisangbladeren voor. Na deeze bragt hij nog een mandjen vol *Vih* of Otahitische appelen, die de vrugt zijn van eene soort van *Spondias* en naar de Ananas gelijken en verzogt ons toetetasten. Het smaakte ons allen zeer goed, de wandeling en de frissche morgen-lucht had onze eetenslust opgewekt en de vrugten waren voortreflijk. Wij vonden de Otahitische bereiding van de broodvrugt (die, gelijk alle andere spijzen door heete steenen in den grond gebakken wordt) oneindig beter dan onze wijze van die te kooken. In deeze toebereiding blijft 'er al het sap in en het wordt door de hitte nog meer verdikt; in het kooken daarentegen trekt 'er veel water in de vrugt en van de smaak en het sap gaat veel verloren. Om het onthaal te besluiten, bragt onze gastheer vijf kokos-nooten, die hij op eene zeer eenvoudige wijze opende, terwijl hij de buitenste draaden met de tanden afscheurde. Het koel helder sap uit dezelve goot hij in eene zuivere schaal van eene rijpe kokosnoot en reikte die eenen ieder van ons naar de rei af over. De menschen waren hier bij alle gelegenheden vriendlijk en goedhartig geweest en hadden ons somwijlen, als wij het begeerden, kokosnooten en andere vrugten voor glazen-koraalen verkogt; maar zoo onbaatzugtig en waarlijk gastvrij als deeze man had zig nog geen hunner, geduurende ons kort verblijf alhier, betoond. Wij hielden het daarom voor onzen plicht hem naar ons vermogen te beloonen, en schonkem hem het best

dat

dat wij bij ons hadden, eene menigte doorschijnende glazen-koraalen en spijkers, met welke hij ten uiterste vergenoegd en te vreden was.

Uitgerust en verkwikt scheidden wij van deeze vriendlijke verblijfplaats van aartsvaderlijke gastvrijheid en gongen nog verder het land in, zonder 'er ons aan te kreunen dat 'er onder den grooten hoop Indiaanen, die ons geleidden, veele waren, die 'er niet zeer mede gediend scheenen. Wij hadden ondertusschen geen ander hinder van hunne misnoegdheid dan dat ons gevolg verminderde, vermits de meeste naar hunne wooningen terug keerden. Dit lieten wij ons gaerne wel gevallen; de weinige, die nog bij ons bleeven, ondernamen de plaats van gidsen te bekleeden en zoo bereikten wij welhaast het eind van het dal. Hier hielden de hutten en plantagieën der Indiaanen op en wij hadden nu de bergen voor ons, naar welke een sterk betreeden voetpad, dat hier en daar van hooge boomen beschaduwd was, opliep; op de meest bewassen plaatsen, die wij vlijtig doorzogten, vonden wij verscheiden planten, gelijk ook enige vogelen, welke den natuur-onderzoekeren tot nog toe onbekend waren gebleven. Met deeze kleine belooning voor onze moeite keerden wij naar het strand terug, waarover onze Indiaansche vrienden en gidsen hartlijk verheugd waren. Op het strand vonden wij aan de handel-plaats eenen groote toevloed van inboorlingen en zagen dat ons volk eene menigte Karaïbische kool en andere gewassen maar weinig broodvrugten verzameld had. Dit laatste kwam van het laate jaargetijde, in welk maar aan weinige enkele boomen hier en daar nog eene vrugt hong, terwijl de meeste reeds weder voor den volgenden oogst gezet waren. De groote hitte deed ons verlangen ons te baaden, waar-

toe een arm van de digt bij gelegen rivier ons de bekwaamſte gelegenheid aanbood. Ons dus verfrist hebbende, keerden wij naar boord. Des namiddags wierden wij door het ſlegte weder belet van boord te gaan; deezen tijd namen wij waar om onze tot hier toe opgezamelde planten en dieren in orde te brengen en de onbekende te tekenen. Doch ſchoon wij nu reeds drie dagen aan het zoeken van planten geweest waren, was het aantal der nieuw-ontdekte planten egter niet groot, hetwelk op een zoo bloeiend eiland als *Otahiti*, een overtuigend bewijs van deszelfs groote bebouwing is. Ware het minder bebouwd, dan zou, in zulk eenen uitmuntenden grond en heerlijke luchtſtreek het land overal met honderderleie ſoorten van kruiden wild overgroeid geweest zijn, in plaats dat 'er nu naauwlijks hier en daar enige opſprooten. Ook van dieren waren 'er maar weinige, wijl dit eiland niet alleen van kleinen omtrek, maar ook van alle zijden verre van het vaste land verwijderd is. Behalven eene ontzagchelijke menigte van rotten, welke de inboorlingen overal ongehinderd lieten rond loopen, zonder enig middel aantewenden om hen te verdelgen, vonden wij 'er geene andere viervoetige dieren dan varkens en honden. Het geſlacht der vogelen daarentegens was ongelijk talrijker, en van visſchen was 'er zulk eene groote menigte nieuwe ſoorten, dat men geduurig op nieuwe ontdekkingen konde ſtaat maaken, zoo dikwijls den Indiaanen een versch gevangen voorraad daarvan wierd afgekogt. De groote verſcheidenheid, welke wij in deeze klaſſe van ſchepzelen aantroffen, koomt natuurlijker wijze daarvandaan dat zij zoo ligt en ongehinderd van het een deel van den Oceaan naar het andere kunnen koomen en daarvandaan koomt het ook dat men, ten minſten

ſten tusſchen de keerkringen, zekere ſoorten rondom de geheele waereld aantreft.

In het plantenrijk was het egter ſlechts voor Plantkundigen onaangenaam, maar in alle andere opzigten des te voordeeliger. Van wilde kruiden, welke de Natuurkundige in menigte wenschte te vinden, waren 'er, namelijk, gelijk gezegd is, weinige; maar daarentegens des te meer eetbaare gewasſen en vrugten, als yams, Karaïbiſche kool, Otahitiſche appelen, piſang en broodvrugten. Van alle deeze, voornamelijk van de drie eerſte ſoorten, als voor welke het nu het regte jaargetijde was, bragten ons de inboorlingen zoo groote menigte ter verkoop dat de gezamelijke manſchappen van beiden de ſchepen daarmede geſpijsd konden worden. Met eene zoo gezonde kost wierden onze ſcorbutieke zigtbaarlijk hand over hand beter, ja wij alle bevonden 'er ons, behalven eene loslijvigheid, welke de ſpoedige verandering van voedzel ons in het begin veroorzaakte, ongemeen wel bij. Het eenigſte, waaraan het ons nog ontbrak, was versch varkensvleesch. Het viel ons des te harder het te ontbeeren, omdat wij die dieren, op alle onze wandelingen, in menigte aantroffen, offchoon het volk altijd hun best deed die voor ons verborgen te houden. In het eind ſlooten zij die in kleine hokken, die zeer laag gebouwd en van boven vlak met planken belegd waren, waarop zij dan gongen zitten of leggen. Wij zogten hen door alle bedenklijke middelen te beweegen om ons enige derzelve afteſtaan; wij booden hun bijlen, hemden en andere waaren, die hier te lande groote waarde hadden; maar alles te vergeefsch. Zij bleeven 'er bij dat de varkens den *Earee* of Koning toebehoorden. In plaats van met dit antwoord te vreden te zijn en den goeden

wil deezer menschen recht te doen, die ons, zoo niet van varkens, egter van andere levensmiddelen voorzagen, aan welke onze zieken hunne herstelling en wij alle onze verkwikking te danken hadden, wierd den kapitein van enige aan boord de voorslag gedaan een genoegzaam aantal varkens met geweld tot ons gebruik wegteneemen en dan den inwooneren zoo veel aan Europische waaren te geeven als het geroofde vee, naar onze gedagten, waerdig zijn zoude. Daar egter zulk een gedrag gantsch tyranniek, ja op de laagste wijze eigenbaatig zoude geweest zijn, wierd het voorstel met alle behoorlijke verachting verworpen.

Onze verzameling van natuurlijke voorwerpen was tot nog toe nog altoos zoo onaanmerklijk, dat ons de tekening en beschrijving derzelve weinig te doen gaven en dat wij tijds genoeg hadden om dagelijks op nieuw aan land te gaan, zoo om meerdere te zoeken als ook om het karakter, de zeden en den tegenswoordigen toestand der inwooneren naauwkeurig waarteneemen.

Den twintigsten deed ik met verscheidene officiers op den middag eene wandeling naar de oostlijke landpunt van de haven. Onder weg kwamen wij aan eene beek, die te diep en te breed was om door dezelve te waaden; wij waagden het dan in eene Indiaansche kano overtevaaren en kwamen 'er ook gelukkiglijk mede over. Aan de overzijde schemerde uit het bosch een tamelijk groot gebouw, en wij vonden bij onze aannadering voor hetzelve eene menigte Otahitisch doek, dat, naar het zeggen der Indiaanen, in de beek gewasschen was, op het gras uitgespreid liggen. Digt naast het huis hong aan eene staak een borst-schild van eene half ronde gedaante, dat van kokos-vezelen, om-

trent

trent als mandenmaakers-werk gevlogten en op de buitenſte of regte zijde met de blinkende blaauwgroene vederen van eene ſoort van duif bedekt, en met drie boogswijze reien van haaien-tanden verſierd was. Ik vroeg of deeze wapenrusting te koop ware? Men zeide neen; zij hong dan misſchien aldaar om te luchten. Een man van middelbaaren ouderdom, die in deeze hut te rusten lag, nodigde ons plaats bij hem te neemen, en, zoo dra dit geſchied was, onderzogt hij mijne kledij met veel oplettendheid. Hij had zeer lange nagelen aan de vingeren, waarop hij niet weinig trotsch was. Ik merkte ook ras dat dit een eereteken is, in zoo verre, namelijk, ſlechts zulke lieden, die niet arbeiden, de nagelen zoo lang kunnen laaten groeijen. Deeze zelfde gewoonte vindt men bij de Chineezen, die 'er ook zeer trotsch op zijn. Maar of de inwooners van *Otahiti* dezelve uit China hebben, dan of beiden volkeren toevallig, zonder enige gemeenſchap met elkanderen, op eenerleien inval geraakt zijn, dunkt mij zelfs voor de ſcherpzinnigheid van eenen NEEDHAM en DES GUIGNES te hoog (*). In verſcheiden hoeken der hut zaten hier de mans- en daar de vrouwsperſoonen bij elkanderen en nuttigden zoo van elkanderen afgezonderd hun middagmaal, dat in broodvrugt en piſangs beſtond. Beiden partijen ſcheenen, naar wij de eene of de andere

(*) Men ziet uit het werk getijteld *Esprit & Uſages des differens Peuples L.* IX, handelende over de Schoonheid en den Opſchik, door den Heer DEMEUNIER dat deeze zonderlinge gewoonte bij veele andere volkeren in zwang is.

Aantekening van den Franſchen Uitgeever.

dere naderden, te wenſchen dat wij mede eeten zouden. Het is eene zeer zonderlinge gewoonte dat hier te lande de beiden geſlachten zig onder het eeten van elkanderen moeten ſcheiden: waarom dit geſchiede of wat aanleiding tot dit gebruik mogt gegeeven hebben konden wij even zoo min als kapitein COOK op zijne voorige reis te weeten koomen (*).

Toen wij deeze hut verlaaten hadden, kwamen wij door een welriekend bosch aan eene andere, waarin zig OTAÏ, benevens zijne vrouw en kinderen, gelijk ook zijne beiden zusters MAROYA en MARORAÏ bevonden. De officier, die zijne bed-lakens was kwijt geraakt, was bij ons, maar hield het voor vergeefſche moeite 'er naar te vraagen; hij zogt veel liever zijne ſchoone door nieuwe geſchenken te winnen. Glazen-koraalen, ſpijkers en andere kleinigheden wierden rijklijk beſteed; het meisjen nam die vriendlijk genoeg aan, maar bleef, bij de vuurigſte wenſchen haares minnaars, onverbidlijk. Dat haar zoo zeer ter harte gegaan was en waar voor zij zig alleen aan hem zou overgegeeven hebben, waren de bed-lakens geweest en die had zij vermoedlijk al weg; en nu ſcheen zij door niets anders aangezet te kunnen worden om eenen minnaar te verhooren, dien zij ſlechts voor eenen korten tijd zoude gehad hebben. Wij verklaarden ten minſten haar gedrag aldus; daarbij kwam nog dat zij tot eene aanzienlijke familie behoorde en geduurende het voorig langduurig verblijf van ka-

(*) In het zoo even aangehaalde werk, in het eerſte Boek, vindt men giſſingen omtrent den oorſprong van deeze gewoonte.

Aantekening van den Franſchen Uitgeever.

kapitein COOK op het eiland had men weinig of geen voorbeeld gevonden dat vrouwen van hooger rang zoo gemeen maakten. Het was nu reeds zoo laat dat, toen wij weder aan het ſtrand kwamen, onze ſloepen reeds naar het ſchip gekeerd waren. Ik bedagt mij dan niet lang, maar wierd het met eenen Indiaan eens, dat hij mij voor eene eenige klas-koraal, die ik van de wandeling van deezen dag nog overig had, in zijne kano naar het ſchip zoude overzetten, en zoo kwam ik gelukkig aan boord, onaangezien het armzalig vaartuig zelfs geen uitlegger had.

Biadz. 10 (6). Deezen dag gongen wij met het aanbreeken van den dageraat weder uit wandelen en begaven ons omtrent twee mijlen verre in de bosſchen en plantſoenen van broodvrugt-boomen en zagen overal de lieden aan hun werk gaan, voornamelijk hoorden wij de doek-maakers naarſtig kloppen. Men moet egter niet denken dat de menſchen alhier uit nood en gebrek gedrongen zijn onophoudlijk te werken; want overal daar wij kwamen verzamelde zig gemeenlijk ſchielijk een groote troep om ons en volgde ons den geheelen dag, gedeeltelijk zoo onvermoeid, dat veele 'er hun middagmaal door verzuimden; zij gongen evenwel niet zonder oogmerk mede. Over het geheel was hun gedrag altijd goedhartig, vriendlijk en gedienſtig; maar zij loerden op alle gelegenheden om de eene of andere kleinigheid te ontfutſelen. — Als wij hen vriendlijk aanzagen, dagten veele het den regten tijd te zijn om van onzen goeden wil gebruik te maaken, en zeiden ons op eenen bedelenden toon *Tayo poe;* dit betekende zoo veel als *vriend, een koraaltjen!* Of wij hun nu hierin te wille waren of niet, zulks bragt geene verandering in hun gedrag, maar

zij

zij bleeven zoo vrolijk en welgemoed als te vooren. Als zij te veel met deeze vraag kwamen, herhaalden wij hunne kinderachtige bedelarij in denzelfden toon, waarover dan onder den gantschen hoop altijd een luidrugtig gelach ontstond. Zij praateden gemeenlijk zeer luid met elkanderen en meestentijds waren wij het voorwerp van hunne gesprekken. Iederen nieuw aankoomenden, die het getal onzer geleiders hielp vergrooten, wierden wij met naamen genoemd, die naar hunne uitspraak tot op weinige vocaalen en zwakke medeklinkers gebragt wierden; dan wierd ieder eenen verhaald wat wij den gantschen morgen gedaan of gezegd hadden; de eerste vraag bestond gewoonlijk daarin dat wij een geweer zouden afschieten en dat deeden wij, onder voorwaarde dat zij ons eenen vogel tot doel zouden wijzen. Dit bragt ons egter meer dan eens in verlegenheid, wijl zij ons dikwerf vogelen aanweezen, die vier of vijf honderd schreden verre van ons zaten. Zij wisten niet dat onze geweeren maar tot eenen zekeren afstand van werking zijn en daar het niet raadzaam was hun dat geheim te leeren, hielden wij ons gemeenlijk als of wij den vogel niet in het oog konden krijgen, tot dat wij onder dat voorwendzel hem zoo nabij gekoomen waren, dat hij onder het schot was. De eerste schoot veroorzaakte altijd grooten schrik; enige vielen 'er plat van op den grond of liepen omtrent twintig schreden verre terug, tot wij hun door vriendlijke redenen de vrees benoomen, of hunnen kloekmoediger landslieden den geschoten vogel overgegeeven hadden. Zij gewenden 'er weldra beter aan, en schoon zij egter nog bij elke nieuwe schoot schrikten, lieten zij egter niet verder hunne vrees blijken.

Hoe vriendlijk wij nu op alle plaatsen ontvangen wier-

wierden, zogt men egter overal de varkens voor ons te verbergen en als wij 'er naar vroegen, waren de lieden of verlegen, of zeiden dat zij geene hadden, of verzeekerden dat zij AIIEATUA toebehoorden. Wij hielden het dan voor het best ons om dezelve niet verder te bekommeren en, offchoon wij bijna in elke hut varkens genoeg verborgen vonden, hielden wij ons egter als of wij het niet bemerkten, of als hadden wij geene nodig. Dit gedrag maakte hun vertrouwen op ons des te grooter.

Toen wij enige mijlen verre gegaan waren, zetteden wij ons op enige groote ſteenen neder, die voor eene hut eene ſoort van hooge geplaveide plaats uitmaakten en baden de inboorlingen dat zij ons, tegens betaaling in glazen-koraalen, wat broodvrugt en kokosnooten zouden verſchaffen. Zij waren daar zeer gewillig toe, bragten wat zij hadden en welhaast ſtond ons ontbijt opgedischt voor ons. Om het des te geruster te genieten, lieten wij den gantſchen hoop van onze geleiders op enigen afſtand voor ons nederzitten, opdat zij geene gelegenheid zouden hebben geweeren of andere dingen te ontſteelen, die wij onder het eeten moesten nederleggen. Die goede lieden wilden ons ontbijt regt volkoomen en goed maaken; met dat oogmerk bragten zij ons eene kokos-ſchaal vol kleine vischjens, die zij in zout water gedoopt raauw gewoon zijn te eeten. Wij proefden 'er van en vonden die gantsch niet onaangenaam; doch wijl wij niet aan zulke raauwe ſpijzen gewoon waren, verdeelden wij deeze lekkere beetjens benevens het overſchot van de vrugten onder diegeene van onze geleiders, voor welken wij de meeste vriendſchap hadden.

Na het nuttigen van ons ontbijt wilden wij de bergen

gen verder opſtijgen, maar de Indianen zogten ons overtehaalen om liever in de valei te blijven. Doch wijl wij baarblijklijk zagen dat dit verzoek enkel uit luiheid voortkwam, opdat zij, namelijk, vrij zouden zijn van de bergachtige ſtreeken te beklimmen, en wij hunne begeleiding juist niet zoo zeer nodig hadden, gongen wij ondanks hunnen tegenſtand, verder, waarop dan het grootſte deel van ons gevolg agter ons bleef ſtaan gaapen, en de andere gongen ieder zijns wegs. Slechts een paar van degeene, die minder bekwaam dan de andere ſcheenen, bleeven bij ons en booden zig aan ons tot gidſen te dienen. Zij bragten ons langs eene kloof tusſchen twee bergen op, daar wij enige nieuwe wilde planten en eene menigte kleine zwaluwen aantroffen, die over eene beek heen ſtreeken, welke over eenen grond van keizel-ſteenen afruischte. De oever, welkers kronkelingen wij opwaarts volgden, bragt ons aan eenen lijnregt ſtaande en met veelerleie welriekende ſtruiken begroeide rots, van welke eene water-ſtraal, helder als krijſtal, in een effen klaaren vijver afſtortte, welker aangenaame boorden overal met veelkleurige bloemen praalde. Dit was eene der ſchoonſte plaatſen, die ik in mijn leven gezien heb; geen dichter kan die zoo ſchoon ſchilderen. Wij zagen van boven neder in de vrugtbaare overal bebouwde en bewoonde vlakte en agter deeze in de wijde blaauwe zee neder. De boomen, die hun dik loof tot tegens den vijver uitbreidden, verleenden ons koele ſchaduwen en een aangenaam koeltjen, dat over het water woei, temperde de hitte van den dag nog meerder. Hier legden wij ons op het zagte gras neder, om bij het ſtatig, eentoonig gedruis van den waterval, tusſchen welk nu en dan een vogel zijne ſtem liet hooren, de opgezamelde planten te beſchrij-

ſchrijven, eer zij verwelkten. Onze Otahitiers legden zig insgelijks onder de boomen neder en zagen ons met eene ſtille opmerkzaamheid aan. Wij zouden wel den geheelen dag in deeze aanloklijke wildernis hebben willen vertoeven, maar ons beroep liet ons niet toe werkloos te blijven; zoo dra wij dan met onze beſchrijvingen gereed waren, vergenoegden wij ons met deeze romaneske plaats nog eens te beſchouwen en keerden toen naar de vlakte terug. Hier kwam ons een groote troep Indiaanen te gemoet, die de Heeren HODGES en GRINDALL geleidden, bij welke wij ons ook voegden: de Heer HODGES had eenen jongeling van eene ongemeen fraaie gedaante, die eene bijzondere vriendſchap voor hun ſcheen te hebben, zijn omſlag met tekeningen toevertrouwd. Geene gunstbetooning zou, geloof ik, deezen jongman meer genoegen hebben kunnen veroorzaaken dan dit openlijk bewijs van het vertrouwen, dat men in hem ſtelde; ten minſten hij ſcheen 'er gantsch trotsch op te zijn, dat hij, in het aanzien van alle zijne landslieden, met het omſlag onder den arm naast ons mogt gaan; ja de andere Indiaanen waren heden alle gezamelijk vertrouwlijker en gedienſtiger dan anders, veelligt omdat zij door den voorrang, aan hunnen landsman gegeeven, zig alle vereerd achteden, veelligt ook omdat het hun wel geviel de Heeren HODGES en GRINDALL zoo onbekommerd onder zig te zien, wijl deeze Heeren beiden ongewapend waren. In deezen vreedzaamen optogt kwamen wij aan eene ruime hut, waarin een talrijk gezin bij elkander was. Een oude man, uit wiens gelaat vrede en rust blonken, lag op eene zindelijke mat en zijn hoofd rustte op eene zitting, die hem tot kusſen diende. Daar was iets zeer eerwaerdigs in zijne geſtalte. Zijn zilver grijs

hair hong met volle lokken om het hoofd en een dikke baard, zoo wit als sneeuw, hong hem op de borst. In zijne oogen was leven en gezondheid lag op zijne bolle wangen. Rimpelen, die bij ons het deel der grijzen zijn, zag men weinig, want zorg, kommer en rampen, die ons zoo vroegtijdig oud maaken, schijnen dit gelukkig volk geheel onbekend te zijn. Enige kinderen, welke wij voor zijne klein-kinderen aanzagen, naar 's lands gewoonte moeder naakt, speelden met den ouden, wiens daaden, oogen en gebaerden oogschijnlijk bewijzen, hoe eenvoudigheid van levenswijs de zinnen tot in eenen hoogen ouderdom in huune volle kragt kan bewaaren. Enige welgevormde mannen en konstlooze deernen hadden zig om hem neder gevlijd en, toen wij binnen traden, scheen het gantsche gezelschap, naar eenen soberen maaltijd, in een vertrouwlijk gesprek ingewikkeld te zijn. Zij verzogten dat wij ons op de matten naast hen zouden nederzetten, waartoe wij ons geene tweemaalen lieten nodigen. Het scheen als of zij nog geenen Europeaan van digt bij gezien hadden; zij begonnen ten minsten aanstonds onze klederen en wapenen met de grootste nieuwsgierigheid te onderzoeken, maar hunne aangeboren vlugtigheid liet hen niet toe zig langer dan eenen oogenblik met eenzelfde voorwerp optehouden. Men bewonderde onze kleur, drukte ons de handen, kon niet begrijpen waarom zij niet beprikt waren en waarom wij geene lange nagelen hadden. Men vernam zorgvuldig naar onze naamen en had 'er vermaak in die meermaalen natezeggen. Maar zij kwamen 'er, naar den Indiaanschen tongval, zoo gebrooken uit, dat zelfs taalkundigen van beroep moeite zouden gehad hebben die weder uittevinden. *Forster* wierd veranderd in *Matara*; *Hodges*

ges in *Oreo*; *Grindall* in *Terino*; *Sparman* in *Pamani*; en *George* in *Teori*. Aan gastvrijheid, die wij in elke hut vonden, ontbrak het ook hier niet; men bood ons kokosnooten en *Evis* aan, om onzen dorst te lesschen en de oude liet ons eene proef van de muzykaale talenten van zijn gezin hooren. Een der jonge mansperſoonen blies met den neus op eene fluit van bamboes-riet, die drie gaten had; waarbij een ander zong. De geheele muzyk, zoo wel van den fluitſpeeler als van den zanger, was niet anders dan eene eenvoudige afwisſeling van drie of vier verſchillende toonen, die noch als onze geheele, noch halve toonen klonken en die, naar de waarde der nooten, een middelding tusſchen onze halve en vierde zijn mogten; voor het overige was 'er geen ſpoor van melodie in te vinden; even zoo weinig nam men eene maat waar en gevolglijk hoorde men ook niet dan een ſlaperig brommen. Op deeze wijze kon de muzyk het oor wel niet door valſche toonen kwetſen, maar dat was 'er ook het beste van, want lieflijk om te hooren was zij niet. Het is zonderling dat, daar de ſmaak voor muzijk onder alle volkeren der aarde zoo algemeen verbreid is, de begrippen van harmonie en welluidendheid bij verſchillende natieën zoo verſchillende zijn kunnen. Wij zagen in deeze hut het beeld van waar volks-geluk in wezenlijkheid en de Heer HODGES kon zig niet onthouden van een zoo zeldzaam tafereel verſcheiden tekeningen te maaken, die de nakoomlingſchap duidlijke begrippen van dit toneel geeven zullen, dat zig beter laat gevoelen dan door woorden uitdrukken. De oogen van alle de Indiaanen waren op zijne tekening geſlagen; maar hoe groot was hunne verbaazing en hunne blijdſchap, toen zij tusſchen zijnen arbeid en de gezigtstrekken van enige

hunner aanwezige landslieden eene treffende gelijkenis gewaar wierden! Schoon wij, geduurende ons verblijf alhier, ons veel moeite gegeeven hadden de taal te leeren, waren wij 'er egter nog niet verre in gevorderd en moesten dus het genoegen misſen, welk ons de geſprekken van deeze gelukkige lieden zonder twijfel zouden verſchaft hebben. Enkele woorden en ſtomme gebaerden waren alles, waardoor wij ons konden uitdrukken; maar dit zelfs was toereikend om de goede lieden te vergenoegen en onze leerzaamheid en onze pogingen om hun te behaagen waren hun ten minſten even zoo aangenaam als hunne gedienſtigheid om ons te dienen en te onderrigten ons was. De oude man veranderde niet om ons van plaats. Zonder zijn hoofd van den ſtoel te heffen deed hij ons verſcheiden kleine vraagen; bij voorbeeld, hoe de *Earee* of bevelhebber van het ſchip hetede? hoe het land genoemd wierde, van hetwelk wij kwamen? hoe lang wij hier blijven zouden? of wij onze vrouwen bij ons hadden? en diergelijke. Hij ſcheen wel van dit alles door zijne landslieden onderrigt te zijn, maar hij ſcheen het van ons zelve te willen hooren, of ons enkel door het geſprek te willen onderhouden. Wij beantwoordden zijne vraagen zoo goed wij konden, deelden enige glazen-koraalen, penningen en andere beuzelingen onder zijn gezin uit en gongen verder. Op deeze wijze hadden wij het gantſche eiland te voet kunnen omwandelen. Aan den eenen kant liet ons de gastvrijheid der inboorlingen in elke hut, daar wij intraden, de nodige verfriſſingen hoopen en aan den anderen kant lieten ons de wegen toe om ſpoedig voorttekoomen, want de vlakte tuſſchen het gebergte en de zee loopt onafgebrooken het geheel eiland rond; de grond is op deeze ſmalle landſtreek

ſtreek gantsch effen en de weg op veele plaatſen met fijn gras bewaſſen. Geen eenig ſchadelijk dier verſchrikte ons; zelfs gonsden 'er geene muggen of muskiten om ons henen. De bosſchen van broodvrugtboomen maakten tegens de middag-zon eene aangenaame ſchaduw en bovendien wierd de hitte nog door een koel zee-luchtjen gemaatigd. Doch wijl de inwooners gewoon zijn op het warmſte van den dag te ſlaapen, liepen zij nu ook de een na den anderen in de bosſchen en daar bleeven maar zeer weinige hunner bij ons. Na dat wij nog omtrent twee mijlen verder zuid-oostwaarts aan gegaan waren, kwamen wij aan de zee, die hier tamelijk verre in de kust in ſchoot en eene kleine bogt uitmaakte. Rondom ons waren overal plantagieën en midden in een ſchoon gras-perk vonden wij ook eene *Morai* of begraafplaats, die uit drie re[illegible] of trappen boven elkanderen gebouwd was. Elke trap was omtrent vierdehalf voet hoog, en alle waren met gras, varen kruid en laage ſtruiken bewaſſen. Voor de *Morai* was aan de landzijde een muur van vast op elkanderen gepakte ſteenen opgetrokken, die omtrent drie voeten hoogte had, en binnen denzelven ſtonden naar het gebouw toe twee of drie eenzaam ſtaande kokos-boomen en verſcheiden jonge *Caſuarinas*, die met haare treurig nederhangende takken het gantſche toneel een plegtig droefgeestig voorkoomen gaven. Niet verre van deeze *Morai*, die met dikke ſtruiken omgeeven was, zagen wij eene kleine hut of *Tupapou*, onder welke een dood lighaam lag met een ſtuk wit doek bedekt, dat in lange plooien ter zijde afhing. Hier ſprooten jonge kokos-boomen en piſangs uit den grond en de Drakenboom bloeide van rondomme. Hierbij ſtond nog eene andere hut, waarin levensmiddelen voor

de Godheid of *Eqtua* waren en niet verre van daar was een' paal opgerigt, waaraan een in matten gewonden vogel hong. In deeze laatſte hut, welke op eene kleine hoogte ſtond, zagen wij eene vrouw, die in eene bedroefde peinzende houding daar zat. Bij onze aannadering ſtond zij op en wenkte dat wij niet nader koomen mogten. Wij booden haar van verre een klein geſchenk aan, maar zij wilde het niet aanneemen en wij vernamen van onze Indiaanſche gidſen dat deeze vrouw tot de *Moraï* behoorde, dat het lijk dat van eene vrouw was en dat de eerſte vermoedlijk met de treur-plegtigheden bezig was.

Wij lieten haar dan ongeſtoord en zoo dra de Heer HODGES met eene tekening van deeze plaats gereed was, gongen wij wederom terug. Daar was iets grootschs in het toneel, dat in alle opzigten tot godsdienſtige beſpiegelingen aanleiding kon geeven. Terwijl wij naar de waterplaats terug keerden, daar wij gemeenlijk gewoon waren aantelanden en des avonds weder te ſcheep te gaan, kwamen wij voorbij een ruim huis, dat in eenen aangenamen ſtand onder eene groep laage kokos-boomen gebouwd was, die vol vrugten hongen; hier wierden ons enige gebraaden visſchen, die men ons voor een paar glazen-koraalen verkogt, tot ontbijt opgedischt. Andere van ons gezelſchap, die niet eeten wilden, baadden zig ondertuſchen in de zee en verſcheenen dan, in plaats van in hunne gewoone kledij, naar de Otahitiſche wijze, in *Ahans* van het doek van dit land gekleed, 't welk het volk dat rondom ons was tot het grootst genoegen verſtrekte. Van hier voerde ons de weg langs het ſtrand voorbij eene andere *Moraï*, die zeer naar de voorige geleek, en toen kwamen wij aan een fraai huis, waarin een zeer vet man in de zorgloosſte houding, met

het

het hoofd op een houten kusſen leunende, lui uitgeſtrekt lag. Twee bedienden waren bezig voor hem het nageregt te bereiden; eindelijk ſtampten zij wat broodvrugt en piſang in eene tamelijk groote houten trog klein, gooten 'er water bij en mengden 'er wat van het zuur-deeg van de broodvrugt onder, die *Mahei* genaamd wordt; het werktuig, waarmede zij het ſtampten, was een ſtamper van eenen zwarten gepolijsten ſteen, die eene ſoort van baſalt ſcheen te zijn. Ondertusſchen plaatſte zig eene vrouw naast hem en ſtopte hem telkens eene goede hand vol van eenen grooten gebraaden visch en van broodvrugt in den mond, die hij met eene groote gulzigheid verſlond. Men zag klaar dat hij voor niets dan voor den buik zorgde en hij was over het algemeen een voorbeeld van phlegmatieke gevoelloosheid. Naauwlijks verwaerdigde hij ons een blik van ter zijde te geeven, en enige enkelde woorden, die hij ſomwijlen onder het kaauwen hooren liet, waren even zoo veele bevelen aan zijn volk, dat zij, door het gaapen naar ons, het voederen niet vergeeten zouden. Het groot vergenoegen, dat wij tot hier toe op onze wandeling over het eiland, doch bijzonderlijk heden, ondervonden hadden, was door het zien van deezen voornaamen man en door zijn gedrag niet weinig verminderd. Wij hadden ons tot hier toe met de aangenaame hoop gevleid dat wij eindelijk een klein hoekjen van de aarde gevonden hadden, daar eene gantſche natie eenen graad van beſchaaving had geweeten te bereiken en egter eene zekere gelijkheid in maatigheid onder elkanderen te behouden, zoo dat alle ſtanden, meer of min, gelijke kost, gelijke genoegens, gelijke arbeid en rust met elkanderen gemeen hadden. Maar hoe verdween deeze ſchoone inbeelding bij het zien van deezen traa-

gen wellustling, die zijn leven in luie werkloosheid, zonder enig nut voor de menschlijke maatschappij, even zoo slegt doorbragt als die bevoorregte slempers in beschaafde landen, die zig met het vet en den overvloed des lands mesten, terwijl de vlijtige burger in het zweet zijns aanschijns zijne beete broods moet eeten. De traage werkloosheid van deezen eilander geleek enigzints naar soortgelijke weelde, die in Indië en andere Oostersche landen onder de Grooten zoo algemeen in zwang is.

Na dat wij deezen Otahitischen vraat eene wijl hadden bekeken, scheidde ons gezelschap. Ik bleef bij de Heeren HODGES en GRINDALL en daar deeze van den goedhartigen jongeling, die het omslag met tekeningen voor HODGES droeg, gebeden waren met hem naar het huis van zijne ouderen te koomen, gong ik met hun derwaarts; het was des avonds vijf uuren toen wij 'er aankwamen. De wooning was klein, maar net, en de stoep, die 'er voor was, vonden wij met fris loof bestrooid, waarop een groote voorraad van de beste kokosnooten en wel bereide broodvrugt in groote orde was opgedischt. Twee oude menschen stonden 'er bij en tragteden de rotten van de spijzen af te houden; de jongeling liep naar hen toe en bood ons, bij onze aannadering, als zijne ouderen aan. Men kon het hun duidlijk aanzien hoe hartlijk vergenoegd zij waren de vrienden van hunnen zoon bij zig te zien en dezelve in hun huis te kunnen ontvangen. Met dit oogmerk baden zij ons dat wij ons aan den aangerigten maaltijd zouden zetten. In het eerst konden wij niet begrijpen hoe het kwame dat hij bij onze aankomst reeds volkoomen bereid ware; maar naderhand viel ons in dat onze jonge geleider enige uuren te vooren eenen van zijne makkers vooruit ge-

zon-

zonden had, en door deezen had hij denklijk het gastmaal laaten beſtellen. Daar deeze maaltijd de eerſte was, aan welken wij van daag aanzaten, kan men denken dat wij 'er met goede eetlust op aan vielen; doch dat men zig misſchien niet zoo levendig zal kunnen verbeelden was de blijdſchap, welke de gastvrije oude lieden en hun goedhartige zoon betuigden dat ons hun maal zoo w[illegible]. Bij dit eerwaerdig paar, dat ons over tafel bediende, hadden wij op eene dichterlijke wijze kunnen vergeeten dat wij menſchen waren en op de gedagten kunnen koomen dat wij als Goden van *Philemon* en *Baucis* onthaald wierden; doch ons onvermogen van hen te beloonen herinnerde ons maar al te zeer aan onze ſterflijkheid. Ondertusſchen zogten wij aan ijzeren ſpijkers en glazen-koraalen bijeen dat wij nog overig hadden en ſchonken hun deeze beuzelingen, meer als een teken van onze erkentenis dan tot vergelding van hunne goedwilligheid. Bij ons affcheid pakte de jongeling alles wat wij niet hadden kunnen opeeten bij een en droeg het ons tot aan het ſchip na: hier ſchonken hem zijne vrienden eene bijl, een hemd en andere dingen van mindere waarde, waardoor hij zig veel rijklijker beloond ſcheen te achten dan hij verwagt had en hij keerde nog dienzelfden avond gantſch vergenoegd naar zijne ouderen terug. Gedaurende onze afwezigheid was de ruil-handel zoo wel aan het ſchip als aan ſtrand als gewoonlijk zijnen gang gegaan, en daar was niets bijzonders voorgevallen dan dat kapitein COOK eenen van zijne oude bekenden TUAHOW weder had aangetroffen, die hem op de voorige reis, toen hij het geheel eiland met eene ſloep omvoer, zeer verre vergezeld had. Bij onze terugkomst was hij benevens twee zijner landslieden, nog aan

boord, en zij waren voorneemens den nacht bij ons aan boord te blijven, dat nog geen eilander had durven wagen, zoo lang wij hier waren geweest, schoon zij zulks bij het eerste verblijf van kapitein COOK in *Matavai Baai*, dikwijls gedaan hadden. TUAHOW, wien onze levenswijs en de voorwerpen in het schip reeds bekend waren, liet het voor zijne beiden onervarene landsluiden over dezelve met verwondering te beschouwen, terwijl hij terstond een zeer levendig gesprek met ons begon. Hij vroeg naar *Tabane*, den Heer BANKS, *Tolano*, Doctor SOLANDER, TUPIA en verscheiden andere personen, welke hij te vooren hier gezien had en welker naamen hij zig herinnerde. Het gaf hem genoegen te hooren dat de Heeren BANKS en SOLANDER nog wel waren. Hij herhaalde die vraagen dikwijls als of hij het meeste belang daarin stelde, schoon hij 'er altijd hetzelfde antwoord op kreeg. Eindelijk vroeg hij met een gelaat, waarin het verlangen van hen nog eens weder te zien te lezen was, of zij nog niet eens weder naar *Otahiti* zouden koomen? Toen hij van TUPIAS afsterven hoorde, verlangde hij te weeten of hij eenen geweldigen of natuurlijken dood gestorven ware? en het was hem lief uit onze gebreklijke taal en gebaerden te kunnen opmaaken dat ziekte een eind aan zijn leven gemaakt had. — Toen dit gesprek geëindigd was, namen wij de kaart van *Otahiti*, die in de eerste reize van COOK gegraveerd gevonden wordt, en legden hem die voor zonder te zeggen wat het was; maar hij was een veel te ervaren loots dan dat hij het niet terstond zoude gevonden hebben; alzoo hem de gedaante van alle de kaapen, baaien en inhammen als een' ouden zeeman naauwkeurig bekend waren, kon hij zijn land ligt aan deszelfs gedaante op het papier herkennen. Vol blijd-

blijdschap eene afbeelding van zijn land te zien, wees hij ons terstond met den vinger de ligging van alle de *Whennuas* of districten en noemde die in dezelfde orde op als zij op de kaart geschreven stonden. Toen hij aan het district *O-whai-urua* gekoomen was, dat wat zuidwaarts van onze tegenswoordige ankerplaats lag, trok hij ons bij den arm om ons oplettend op de kaart te maaken en verhaalde ons dat in die haven voor enigen tijd, een schip, dat hij altoos *Pahie no Peppe* noemde, aangekoomen was en aldaar vijf dagen ten anker gelegen had; dat het volk van hetzelve tien varkens van de inwooneren gekregen had en dat een van de matroozen, die van dit schip was weggeloopen, zig nog op het eiland ophield. Wij vermoedden dat dit een Spaansch schip geweest ware, wijl het gantsch niet onwaarschijnlijk was dat het herhaald bezoeken van dit eiland door Engelsche schepen de Spanjaarden op dit vermoedlijk door hunne natie eerst ontdekt eiland op nieuw opmerkzaam en wegens hunne naburige uitgestrekte bezittingen in Zuid-Amerika ook bezorgd gemaakt hadde. Hoe zonderling het ook luidde, bevestigde egter de naam van *Peppe* zelf ons in onze gedagten. Hij is wel hemelsbreed verschillende van *Espana*, van welken hij, naar onze gedagten, afgelei is; maar wij wisten reeds dat de inwooners van *Otahiti* de vreemde namen nog erger dan de Engelschen en Franschen onkenbaar maaken. Om ondertusschen nog meer licht in de zaak te krijgen, deeden wij TUAHOW nog veele vraagen omtrent dit schip, maar wij konden niet meer uit hem krijgen dan dat de ontloopen matroos nog altijd bij AHEATUA was en hem geraaden had ons geene verkens te vergunnen. Welke eigenbaatige of bijgeloovige dweepige oogmerken deeze man hiermede ook moge gehad hebben,

ben, ſchijnt het tog waarlijk de vriendlijkſte en beſte raad geweest te zijn, welken hij zijnen beſchermeren hadde kunnen geeven. De zeekerſte weg om de rijkdommen zijner onderdaanen in het land te houden, onder welke hier ook voornamelijk de varkens behooren, en het beste middel om voortekoomen dat 'er geene nieuwe behoeften onder dit gelukkig volk ontſtonden was onfeilbaar ons zoo ras mogelijk afteſcheepen en hiertoe was het weigeren van de ververſchingen, die wij meest van noden hadden, het best. Het is waarlijk in ernst te wenſchen dat de omgang der Europeaanen met de inwooneren der Zuid-zee-eilanden bij tijds afgebrooken mag worden, eer de verdorven zeden der beſchaafde volkeren deeze onſchuldige lieden aanſteeken kunnen, die hier in hunne onweetendheid en eenvoudigheid zoo gelukkig leeven. Maar het is eene treurige waarheid dat menschlievendheid en de ſtaatkundige ſtelzels van Europa niet met elkanderen overeenſtemmen (*).

Den

(*) Het is 'er ook verre van daan dat deeze wijsgeerige wensch van den Schrijver vervuld zij. Men heeft niet alleen gemeenſchap met dit volk onderhouden, maar men heeft het ook zendelingen uit Engeland toegezonden, om het tot het Christendom te bekeeren, dat is, om hun onze godsdienſtige, zedenlijke en maatſchaplijke denkbeelden inteſcherpen: Al wie overdenkt welke de uitſlag en de gevolgen geweest zijn van de meeste dier zendelingſchappen, tot bekeering van menſchen, die wel geene kennis hadden van onze godgeleerde ſtelzels, maar veelligt beter waren dan wij, zal nu voor hun beeven. Volgens de nieuwstijdingen zouden zij egter door dit goede volk om hun heerschzugtig gedrag reeds zijn weggejaagd en in *Botanie Baai* zijn aangekoomen.

Aantekening van den Nederduitſchen Vertaaler.

Den volgenden dag bragten enige van ons volk, die eene wandeling op de kust gedaan hadden, naricht dat zij AHEATUA hadden aangetroffen en dat hij opzetlijk in dit diſtrict gekoomen was om ons gehoor te verleenen. Zij waren zonder enige plegtigheid bij hem toegelaaten en zijne Majeſteit had, midden onder zijne hovelingen, eenen van onze ſtuurlieden, SMIT genaamd, de helft van zijnen zetel ingeruimd. Ook had het hem behaagd te zeggen dat het hem lief zijn zoude den Heer COOK te zien en dat hij hem zoo veele varkens geeven zoude als hij hem 'er bijlen voor zoude afſtaan; dat was nu het blijdſte nieuws dat wij zedert langen tijd gehoord hadden. Ons volk meende bij deeze gelegenheid ook eenen man bemerkt te hebben, die in kleur en trekken naar eenen Europeaan geleek, maar die, toen zij hem aanſpraken, zig onder den grooten hoop verborgen had. Of hij nu werklijk een Europeaan ware dan of TUAHOWS verhaal hun nog in het hoofd lage, konden wij niet bepaalen; maar dit is zeeker dat niemand van ons hem zedert ooit weder te zien gekregen heeft.

Bladz. 12 (7). De oude Heer FORSTER ſchonk hem onder andere eene pluim van rood geverwde vederen, die aan eene ijzerdraad vast waren; deeze ſchatte zijne Majeſteit ongemeen hoog en, bij het zien van dezelve, brak de gantſche vergadering in een luid *Auwhai!* uit, welke uitroeping verbaazing en verwondering uitdrukt.

Bladz. 12 (8). Al het volk, dat in zijne tegenswoordigheid was, liet zijne boven-klederen nedervallen, om de ſchouderen te ontblooten, welke eerbetooning alleen den Koning toekoomt. Het volk drong

drong zoo sterk en zoo digt om ons heenen, dat des Konings bedienden het dikwijls met slagen moesten terugdrijven, om ons lucht te verschaffen.

O-AHEATUA (WHAHEATUA) Koning van *Otahiti-iti* (of *klein Tahiti*) anders *Tiarrabou* genaamd, was een jongman tusschen zeventien en agttien jaaren oud, wel gemaakt en reeds vijf voeten en zes duimen lang, schoon hij zijne volle grootte nog niet scheen bereikt te hebben; daar was iets zagts, maar onbeduidends in zijn voorkoomen en zoo 'er al iets beduidends in was, drukte het, ten minsten bij ons eerste bezoek, niet als vrees en mistrouwen uit, die zeekerlijk eenen Koning niet passen, maar veelmeer dikwerf het teken van een slegt gewisse en van eene onrechtvaerdige regeering is. Hij was helderer van kleur dan alle zijne onderdaanen en had sluik, lang, ligt bruin haif, dat aan de punten in het rosse viel. Zijne gantsche kledij bestond ditmaal slechts uit eene breede sjerp (*Marro*) van het fijnst wit doek, die van de heupen tot aan de knie nederhong. Het hoofd en het overig gedeelte des ligbaams waren onbedekt. Naast hem zaten ter wederzijde enige bevelhebbers en edelen, die door hunne groote en dikke gestalten uitmunteden, een voorrecht, dat deeze klasse van menschen hunne traage levenswijs en wel bediende tafel te danken heeft. Een hunner was op eene zonderlinge wijze beprikt, zoo als wij anders nog niet gezien hadden; zijne armen, namelijk, en zijne beenen, dijen en zijden waren, bijna overal, met groote zwarte vlekken van allerhande gedaanten getekend. Deeze zelfde man, die E-TIEH heet, was ook wegens zijne ontzagchelijke zwaarlijvigheid boven andere in het oog loopende en scheen boven dien bij den Koning in een bijzonder aanzien te wezen, wijl deeze hem bijna

bijna bij iedere voorkoomende gelegenheid om raad vroeg. Zoo lang de Koning op den ſtoel of op zijnen troon zat, hield hij zig veel ernſtiger en ſtijver dan men van zijne jongheid hadde kunnen verwagten. Doch het ſcheen een aangeleerd, aangenomen gelaat te zijn, waardoor ons gehoor een plegtiger voorkoomen moest hebben; bij enige vorſtlijke ſtaatsdienaars zou dit hem zeekerlijk als eene verdienſte zijn toegerekend, maar het was in den grond niets dan eene vermomming van huichelarij en veinzerij, die wij op *Otahiti* naauwlijks hadden durven verwagten. Hij beloofde ons varkens te zullen zenden; doch op deeze belofte maakten wij geen' ſtaat; want hoe weinig *Tïarrabou* voor het overige als een hoog verfijnde ſtaat kan aangezien worden, hadden wij evenwel reeds lang bevonden dat men naar de goedhartigheid, welke ons de middenſtand door gastvrijheid en eene menigte dienstvaerdige en edele handelingen betoonde, niet in het minst over de denkwijze van het hof en de hovelingen oordeelen kon, maar dat deszelfs ſchijnbaare en blinkende hoflijkheid enkel daarop doelde om onze hoop door iedele beloften te voeden en van den eenen tijd tot den anderen te verſchuiven (*).

Ge-

(*) Het is dan zelfs in deezen weinig beſchaafden ſtaat, daar meer gelijkheid heerscht dan elders, ook waar dat de middenſtand der natie het best gedeelte derzelve is en het best nationaal karakter bezit. Bij eene hoogere beſchaaving zou hij denkelijk ook door de andere onderdrukt worden; welk een bewijs ondertuſſchen wederom voor het edel begrip zel van gelijkheid in den burgerſtaat, waardoor alle de leden deszelven, als het ware, tot dien achtingwaerdigen middenſtand gebragt worden!

Aantekening van den Nederduitſchen Vertaaler.

Geduurende dit gesprek met den Koning wierd het omringend gemeene volk, dat ten minsten uit vijf honderd menschen bestond, somtijds zoo luidrugtig, dat men zigzelven niet hooren konde. 's Konings bedienden moesten dan ook meermaalen met eene doordringende stem *Manou!* (stil!) roepen en dit bevel met dugtige stokslagen nadruk geeven. Toen de Koning zag dat COOK zijn verblijf alhier niet wilde verlengen, stond hij op en zeide dat hij ons naar het strand geleiden wilde, werwaarts hem zijne bedienden den stoel en de ontvangene geschenken moesten nadraagen. Nu legde hij de geduurende de gehoorgeeving aangenoomen deftigheid ter zijde, en onderhield zig onder weg gantsch vertrouwlijk met onze gemeenste matroozen. Hij verzogt mij dat ik hem alle die aan land waren met naamen noemen zoude; ook verlangde hij te weeten of zij hunne vrouwen aan boord hadden? en toen ik daarop met neen antwoordde, raadde zijne Majesteit hun in eenen inval van goede luim dat zij onder de meisjens van het land zouden uitkiezen, hetgeen egter slechts eene bloote jokkernij scheen. Toen wij kort daarop voorbij een huis met muuren van bamboes kwamen, zettede hij zig in de schaduw van hetzelve neder en wij zogten binnens huis beschutting tegens de zon, die tot hier toe agter wolken verborgen geweest was. Hij vroeg enige kokosnooten en begon van de *Pahie no Peppe* of het Spaansch schip te spreeken, van hetwelk TUAHOW ons het eerste naricht gegeeven had. Volgens zijn verhaal was het schip vijf maanden te vooren te *Whai-urua* geweest en had zig daar tien dagen lang opgehouden. Hij voegde 'er bij dat de kapitein vier van zijn volk had laaten ophangen, maar dat een vijfde deeze straf ontloopen was. Wij vroegen langen tijd naar deezen

zen Europeaan, dien zij O-PAHUTU noemden, maar konden niets omtrent hem uit hun krijgen, en toen de hovelingen merkten dat wij zoo nieuwsgierig en naauwkeurig naar dien man vernamen, verzeekerden zij ons dat hij dood was. Naderhand hebben wij vernoomen dat omtrent deezen zelfden tijd, welken de Indiaanen opgaven, *Don* JUAN DE LANGARA Y HUARTE van *Callao* in *Peru* was uitgezonden en *Otahiti* bezogt had; maar van de bijzondere omstandigheden van zijne reis is nog niets bekend geworden. Terwijl wij in dit huis uitrusteden, vroeg de dikke ETIEH, dien wij voor den voornaamsten raadsman van den Koning aanzagen, of wij in ons land eenen God (*Eatúa*) hadden, en of wij hem aanbaden? (*Epuhrè?*) Toen wij hem antwoordden dat wij eenen God erkennen, die alles geschapen heeft, maar die onzigtbaar is, en dat wij ook gewoon waren onze gebeden tot hem te wenden, scheen hij grootlijks daarover verblijd en herhaalde het met enige vermoedlijk opheldérende bijvoegzelen aan verscheidene van zijne landslieden, die naast om hem zaten. Hierop wendde hij zig weder tot ons en zeide, zoo veel wij verstaan konden, dat de begrippen van zijne landslieden in dit stuk met de onze overeenstemden. En men kan indedaad uit veele omstandigheden besluiten dat dit eenvoudig en eenig recht begrip van de Godheid in alle tijden en landen bekend geweest is en dat het ingewikkeld leerstelzel van ongerijmde veelgoderij, dat men schier bij alle volkeren der aarde aangetroffen heeft, slechts eene konstgreep van listige menschen geweest is, die 'er hun voordeel bij vonden dergelijke dwaalingen algemeen te maaken. Heerschzugt, wellust en luiheid schijnen de talrijken hoopen der heidensche priesteren de helsche gedagten in-

gegeeven te hebben den geest der volken door bijgeloof te ketenen en te verblinden. Het is hun ook niet moeijelijk gevallen dit ontwerp doortezetten, wijl de mensch van natuur zoo zeer tot het wonderbaare geneigd is, en deeze zelfde neiging heeft ook gemaakt dat de daarmede overeenstemmende vooroordeelen zig zoo vast en zoo diep in de leerstelzels van de kundigheden der menschen hebben ingeplant, dat zij tot op dit oogenblik nog in eer gehouden worden en dat het grootste gedeelte des menschlijken geslachts zig in dat stuk nog altoos op de grofste wijze blindling laat bedriegen.

Terwijl ETIEH van godsdienstzaaken sprak, speelde de Koning AHEATUA met kapitein COOKS zak-uurwerk. Hij bekeek de beweeging der raderen, die van zelve scheenen omteloopen, met groote oplettendheid. Verwonderd over het geluid dat zij maakten, dat hij niet begrijpen of uitdrukken kon, gaf hij het terug, zeggende: *het spreekt* (*Parau*) en vroeg waar toe het diende? Met veel moeite deed men hem begrijpen dat wij het gebruikten om den tijd van den dag te weeten, welken hij en zijne landslieden uit het voortgaan der zonne aan den hemel gewoon waren optemaaken. Na deeze verklaaring noemde hij het *eene kleine zon* om daarmede te kennen te geeven dat hij ons volkoomen begreep.

Des agtermiddags deeden wij een tweede bezoek aan den Koning, die nog op dezelfde plaats was daar wij hem voormiddags verlaaten hadden. Wij lieten eenen van onze zee-soldaaten, eenen Berg-Schot, tot vermaak van zijne Majesteit, op den doedelzak speelen en offschoon zijn ruuw muzijk voor onze ooren bijna onverdraaglijk was, vonden egter de Koning en het gantsche Indiaansche gezelschap 'er een

zoo

zoo uitneemend vergenoegen in, dat men het zig niet verbeelden kan. Het wantrouwen, dat hij bij ons eerſte geſprek had laaten blijken, was nu verdwenen, en, zoo wij langer gebleven waren, zou het veelligt in een onbegrensd vertrouwen veranderd zijn, hij ſcheen ten minſten naar zijne jongheid en goedhartigen aart van natuur daar toe geneigd. Het beſtudeerd en gedwongen deftig wezen was geheel ter zijde gezet, ja enige zijner bezigheden waren bijna kinderachtig. Om daarvan ſlechts een voorbeeld aantevoeren; zijne Majesteit vond een groot vermaak met eene van onze bijlen ſtokjens aan ſtukken te kappen en piſangboomtjens omverre te houwen.

Bladz. 12 (9). Zij verkogten alles nu voor zeer geringe prijzen, om deeze gelegenheid om Europiſche waaren te bekoomen niet te laaten voorbijgaan. De ſmaak voor beuzelingen en ſpeeltuig, die, op eene zoo onbegrijplijke wijze, meer of minder in de gantſche waereld plaats heeft, gong hier zoo verre, dat men ons een dozijn van de ſchoonſte kokosnooten voor eene eenige glas-koraal gaf en ſomtijds op deezen onbeduidenden opſchik ſomtijds meer prijs ſtelde dan op eenen ſpijker, die nog van enig nut kon wezen. Wij bevonden dat de eilanders thans veel eerlijker te werk gongen dan bij onze aankomst. Misſchien vreesden zij dat de geringſte bedriegerij terſtond een einde aan den handel maaken zoude, die hun nu eerst regt ter herte gong, nu zij zagen dat hij niet lang meer duuren zoude. Om 'er nog zoo lang mogelijk de voordeelen van te genieten, geleidden zij ons een paar mijlen buiten het rif en keerden toen naar land terug.

Wij hadden nu tijd om een weinig adem te haalen en de menigerleie waarneemingen, welke wij gelegen-

heid gehad hadden te doen, natedenken. Over het geheel genoomen, kwam ons dit eiland voor een der gelukkigſte hoekjens der aarde te zijn, en hoe langer wij daarop geweest waren, hoe meer aangenaamheden wij 'er op ontdekt hadden, ſchoon het thans niet in het gunſtigst jaargetijde was; het kwam met onzen February overeen en dit veroorzaakte een natuurlijk gebrek aan boom-vrugten; enige boomen hadden hunne bladeren verloren en de andere zagen verdroogd uit; het loof en het gras had overal eene donkerbruine kleur aangenoomen; levendig groen vond men alleen nog maar in de bosſchen, welke de hoogere bergtoppen kroonen, want deeze zijn aanhoudend in de wolken verborgen en gevolglijk is het daar altijd vogtig. De inwooners bragten ons ook van daar eene menigte wilde piſangs (*Vehie*) en het welriekend hout (*e-ahaï*) waarmede zij hunne kokos-olie eene zoo ſterke reuk geeven. De menigvuldige ſpleeten en de afgebrooken gedaante van de hoogſte berg-toppen koomen, naar allen ſchijn, van voormalige aardbeevingen en de lavas, waaruit de bergen gedeeltelijk beſtaan, en waarvan de inwooners allerhanden werktuigen maakten, overtuigden ons nog meer dat 'er in voorige tijden brandende bergen op het eiland moeten geweest zijn. Dit bewijst ook de vrugtbaare grond in de vlakten, die uit regt vette tuin-aarde beſtaat en met de overblijfzelen van vuurſpuuwende bergen vermengd is, gelijk ook het zwart ijzer-zand, dat men dikwijls aan den voet der bergen vindt. Onder de voorſte reien van bergen zijn verſcheidene, die geheel onvrugtbaar zijn en uit geele met ijzer-oker vermengde klei beſtaan; andere daarentegens hebben eenen goeden vrugtbaaren grond en deeze zijn, gelijk de daar agter liggende hooger bergen, met bos-

ſchen

schen bewassen. Op veele plaatsen vind men stukken kwarts; van de edele metaalen was verder geen spoor dan dat men in de lavas hier en daar ijzer-deeltjens ontdekte; ondertusschen zullen de bergen egter wel ijzer-erts, rijk genoeg om te smelten, bevatten. Doch wat het stuk salpeter, zoo groot als een ei, betreft, dat, volgens het getuigenis van kapitein WALLIS, op dit eiland zoude gevonden zijn, moet ik, met alle achting voor zijne zee-mans kundigheden, aan de waarheid der zaak twijfelen, wijl men tot hiertoe nog geen gedegen salpeter in klompen gevonden heeft, gelijk breeder uit de *Mineralogie* van CRONSTEDT te zien is.

Bladz. 13 (10). Hij bragt ORETTÉE en zijnen broeder TAROOREE mede. Wij bemerkten dat de laatste een gebrek in de uitspraak had en dat hij de letter *T* altoos als een *K* uitsprak, een gebrek, dat wij in het vervolg bij meer andere van zijne landslieden vonden. Daar was ook nog een ander man O-WAHAU genaamd, bij ons aan boord gekoomen en zij spijsden beiden bij ons. Mijn vader had O-WAHAU, tot eene vriendlijke welkomst, een paar glazen-koraalen en eenen kleinen spijker geschonken. De eerlijke eilander beantwoordde dat geschenk terstond met eenen fraai gewerkten visch-angel van paerl-moêr. Dit bewijs van zijne goedhartigheid wierd door eenen grooten spijker beloond en naauwlijks had hij dien ontvangen of hij zond eenen jongen met zijne kano naar land, die ten vier uuren terug kwam en zijnen broeder, benevens een geschenk van kokosnooten, pisangs en matten aan boord bragt. Dit gedrag van O-WAHAU had iets zoo edels in zig en scheen ons toe zoo verre verheven te zijn boven de gewoonlijke

begrippen van mangeling en eigenbaatige ſchatting van eene overeenkomſtige waarde, dat wij eene zeer hooge gedagte en achting voor hem opvatteden. Hij kreeg nu ook een veel aanzienlijker geſchenk van ons, meer om hem in zijne edele denkwijze te verſterken, dan om zijne giften daarmede te betaalen. Hiermede verliet hij ons des avonds en was vol vreugde als hadde hij gantsch onverwagt eenen grooten rijkdom bekoomen.

Toen wij de punt van *Matavai-Baai* omzeilden, zagen wij den oever overal vol menſchen, die ons met de grootſte opmerkzaamheid bekeeken, maar die, voor het grootſte gedeelte, hals over kop wegliepen, zoo dra zij zagen dat wij in de baai ten anker kwamen. Onder den geheelen hoop zagen wij maar eenen eenigen, die naar 's lands wijze, volkoomen gekleed was en, naar het zeggen van onzen vriend O-WAHAU moest deeze O-TOO zelf, de Koning van *Otahiti Nue* (of *Groot Tahiti*) zijn. Hij was zeer groot en welgemaakt, maar liep ook zeer haastig weg, hetwelk de Indiaanen, die aan boord waren, zoo verklaarden, dat hij bevreesd voor ons was.

AANTEKENINGEN

OP HET

ELFDE HOOFDSTUK.

Bladz. 15 (1). Veele der inboorlingen herkenden hunne oude vrienden onder de officieren en matroozen met eene wederzijdsche vreugd, die men niet gemaklijk kan beschrijven. Onder deeze was ook de oude eerwaerdige O-WHAW, van wiens vreedzaam karakter en vriendschaplijke dienſten in COOKS eerſte reize, bijzonderlijk bij gelegenheid van een onaangenaam voorval, toen, namelijk, de zee-ſoldaaten eenen Indiaan hadden dood geſchoten, met lof is gewag gemaakt. Zoo dra hij den Heer PICKERSGILL zag, herinnerde hij zig denzelven oogenblikkelijk, noemde hem bij zijnen Otahitiſchen naam *Petrodero* en rekende hem op de vingeren uit dat het de derde maal was dat hij op het eiland kwam; de Heer PICKERSGILL was ook werklijk zoo wel met kapitein WALLIS als met COOK op zijne eerſte reis hier geweest. Een voornaam man, met naame MARYTATA bezogt kapitein COOK met zijne gemalin (*Tedua*) ERARARIE, eene hubſche jonge vrouw. Men ſchonk haar en haaren man eene menigte van dingen, die zij egter niet verdienden, wijl zij beiden enkel met dit eigenbaatig oogmerk ſcheenen aan boord gekoomen te zijn. Even zoo gunſtig was het geluk ook voor MARITATAS ſchoonvader, eenen grooten dikken man, die ook tot haar gezelſchap behoorde, en op eene zeer onbe-

ſchaamde wijze van ieder eenen wat afbedelde. Tot een teken van vriendſchap verwisſelden zij hunne naamen met de onze; ieder hunner koos, namelijk, eenen vrïend, dien hij in 't bijzonder genegen was. Deeze gewoonte hadden wij, op onze voorige anker-plaats niet beſpeurd, want de inboorlingen waren aldaar agterhoudender en wantrouwender.

Bladz. 15 (2). Deeze laatſte ſprongen met ons in de pinas en namen terſtond de beste plaats agter in. Eene menigte andere Indiaanen volgden hun voorbeeld, tot de ſloep zoo vol was, dat de matroozen zig met de riemen niet roeren konden. Het grootſte gedeelte deezer ongenooden gasten moesten 'er dan, tot hun niet gering leedwezen, weder uit. Ieder ſcheen zig tot eer te rekenen in onze ſloep te mogen zitten. Hiertoe zal misſchien derzelver goed aanzien niet weinig toegebragt hebben, want zij was nieuw opgeſchilderd en met eene groene zonne-tent voorzien, die eene aangenaame ſchaduw verleende. Wij roeiden de baai dwarsch over en naderden den oever bij eene land-punt, waarop een ſteenen *Moraï* boven digte ſtruiken uitſtak, zoodanige als wij reeds te *Aitepiha* gezien hadden. Kapitein COOK kende deeze begraafplaats onder den naam van TOOTAHAHS *Moraï*; maar toen hij haar zoo noemde, viel hem MARATATA in de reden en zeide dat zij TOOTAHAH nu na zijn' dood niet meer toebehoorde, maar thans OTOOS *Moraï* genaamd wierd, eene heerlijke zedenles voor Vorſten en Koningen, om hen aan de ſterflijkheid te herinneren en hen te leeren dat na hunnen dood, zelfs de rustplaats van hun lighaam hun niet meer toebehoort! MARATATA en zijne vrouw ontblooteden in het voorbijvaaren hunne ſchouderen, eene eerbetuiging,

ging, welke alle inwooneren, zonder onderscheid van rang, de *Morai* bewijzen en waaruit men kan afneemen dat zij deeze plaats voor bijzonder heilig moeten houden. Misschien gelooven zij dat de Godheid op zulke plaatsen onmiddelbaar tegenswoordig zij, gelijk van ouds her elk volk iets diergelijks van zijne heilige verzamelplaatsen geloofd heeft.

Wij voeren op deezen togt een der schoonste districten van *Otahiti* voorbij. De vlakten scheenen hier van eene aanmerklijke breedte te zijn; de bergen liepen doorgaans zagtlijk op en staken op de vlakte in tamelijk verre vooruitsteekende gewelfde punten uit. De oever, die met het schoonste gras bewassen en tot aan het strand met palmboomen overschaduwd was, stond vol menschen, die, zoo dra wij uit de sloep steegen, een luid vreugde-geschrei aanhieven,

Bladz. 16 (3). Schoon het volk uiterlijk veel achting voor zijnen regeerer schijnt te hebben, dat voor een gedeelte daaruit afgenoomen kan worden dat in zijne tegenswoordigheid elk een zonder uitzondering de schouderen ontblooten moet, gong die evenwel niet zoo verre dat men niet van alle zijden met de onstuimigste nieuwsgierigheid op ons aandrong, en daar het aantal volks en dus ook het gedrang hier ongelijk grooter was dan geduurende ons gehoor bij AHEATUA, hadden de bedienden des konings, die aan de hoeken van de omtuinde plaats, waarop wij ons bevonden, geplaatst waren, veel werk om het volk maar enigzints in toom te houden. Een in het bijzonder, die op weg ruim baan voor ons zoude maaken, sloeg 'er onbarmhartig onder en meer dan eenen stok op de koppen aan stukken, zoo dat hij

onfeilbaar gekwetste en bebloede koppen moet gemaakt hebben; desniettegenstaande drongen zij egter weder zoo hardnekkig toe als het ergst Engelsch gemeen doen kan, evenwel met dit onderscheid dat zij de onbeschoftheid der koninglijke bedienden veel geduldiger scheenen te verdraagen. De Koning van *Otahiti* had, geduurende het eerste verblijf van kapitein COOK allhier, ons volk niet gezien, denklijk uit staatkundige oogmerken van zijnen oom TOOTAHAH, welke op dien tijd het roer der regeering in handen had en die veelligt bezorgd mag geweest zijn, zijn aanzien bij de Europeaanen te verliezen, als zij te weeten gekoomen waren dat hij niet de eerste en grootste man op het eiland was. Het is niet wel te beslissen of TOU-TAHAS aanzien en magt hem toekwame, dan niet; doch dit schijnt tegens hem te zijn dat O-TOO, de tegenswoordige Koning reeds vier of vijf en twintig jaaren oud en egter eerst zedert korten tijd aan de regeering gekoomen was. Niet alleen als regent, maar ook in gestalte was hij, zoo veel wij zien konden, de grootste man op het eiland, want hij was volkoomen zes voeten drie duimen lang. Hij had sterke, welgeëvenredigde ledenmaaten, was over het algemeen welgemaakt, en had althans nog geene gesteldheid om overmaatig dik te worden. Ondanks 'er iets duisters en veelligt beschroomds in zijn gelaat was, blonk 'er egter voor het overige majesteit en verstand in door, gelijk ook in zijne levendige zwarte oogen veel uitdrukking was. Hij had eenen dikken knevel-baard, die, gelijk zijn baard aan de kin en zijn sterk krullend hoofd-hair, pik zwart was. Zijn afbeeldzel is naar eene tekening van den Heer HODGES gegraveerd in de reis van COOK gevoegd. Zijne broeders en zusters munteden ook door eene dier-

diergelijke lighaams-geſtalte en door even zulk dik hair, dat, als eene overal even dikke gekrulde paruik regt overeind op het hoofd ſtond, uit. Van de eerſte was de oudſte omtrent zestien, en de jongſte omtrent tien jaaren oud. Maar zijne oudſte zuster, die ditmaal alleen tegenswoordig was, ſcheen vijf of zes en twintig jaaren oud te zijn. Daar de vrouwen hier te land gemeenlijk het hair kort afgeſneden draagen, was het kapzel van deeze dame iets buitengemeens en zal veelligt een bijzonder voorrecht van het koninglijk geſlacht zijn. Haar hooge rang verſchoonde haar egter niet van de algemeene verpligting om in tegenswoordigheid des Konings haare ſchouderen te ontblooten, een gebruik, dat eene vrouw op ontelbaare wijzen gelegenheid gaf haare ſierlijke gedaante ongemeen voordeelig ten toon te ſpreiden. Haar geheel gewaad beſtaat uit een lang ſtuk wit doek, zoo dun als neteldoek, dat op honderd verſchillende ongekunſtelde wijzen om het lighaam geſlaagen wordt, naar haare bekwaamheid en talenten en naar de goede ſmaak van elke ſchoone haar het ſierlijkst doet vinden. Zij weeten niets van algemeene dragten, die meestendeels ſlechts enigen weinigen menſchen goed ſtaan en de overige meer mismaaken dan opſchikken; maar de algemeene vrijheid geldt hier ook in de kleeding en de natuurlijke bevalligheid verfraait de edele eenvoudigheid haarer dragt en geſtalte. De eenigſte, die zijne ſchouderen niet voor den Koning behoefde te ontblooten, was des Konings *Hoa* of hof-bediende, die best met een kamerheer vergeleken wordt, en van welke men zegt dat de Koning 'er twaalf heeft, die op hunne beurt hunne opwagting bij hem maaken. Onder deeze behooren ook de lieden, welke te vooren zoo onbarmhartig onder het volk geſlaagen en ruim baan gemaakt

maakt hadden. Wij zaten onder de oomen, moeien, neeven en andere nabeſtaanden des Konings. Alle deeze ſtandsperſoonen ijverden om ſtrijd om ons vriendlijk en hartlijk aan te zien, ons verzeekeringen van vriendſchap te geeven en om koraalen en ſpijkers te bidden. De wijze egter, waarop zij deeze kleinigheden zogten te bekoomen, viel dan ook niet altijd even gelukkig voor hun uit. Wanneer wij, bij voorbeeld, onder het een of ander volk glazen-koraalen uitdeelden, drongen ſomwijlen jonge onbeſchaamde jongens toe en hielden de handen ook op, als hadden zij ook aanſpraak of recht op onze mildheid. Maar als dat gebeurde, kreegen zij alle een weigerend antwoord. Maar het was moeijelijker ouden eerwaerdigen mannen een geſchenk te weigeren, als zij met eene beevende hand de onze greepen, haar hartlijk drukten en in volkoomen vertrouwen op onze goedheid, ons hun verzoek in het oor fluisterden. De oude dames gebruikten wat konst en vleierij. Zij vroegen gemeenlijk hoe wij heteden, namen ons voor haare kinderen aan en maakten ons met haare nabeſtaanden bekend, die dus ook de onze wierden. Na andere kleine vleierijen kwam 'er dan op eenen biddenden toon en met lonkende oogen: *Aima poe ihtino te tayo mettua?* uit; dat zoo veel zeggen wil als *Is 'er dan geen koraaltjen voor het lieve moedertjen?* Dat hetede nu onze kinderlijke liefde in het ſpel brengen en als dat geſchiedde, hadden de goede oude besjens het altijd gewonnen. Zulk eene wijze van haar verzoek te doen moest ons ongemeen voordeelige begrippen van het nationaal karakter van dit volk doen opvatten, want goede geneigdheden van andere te verwagten, als men die zelf niet heeft, is eene verfijning van zeden, die enkel beſchaafde volkeren eigen is. Onze jonge vrien-

din-

dinnen, die in den bloei haarer jeugd waren, hadden weder andere konstgreepen gereed. Behalven dat zij gemeenlijk op de eene of andere wijze fraai waren, deeden zij alles wat zij konden om ons te behaagen, en daar zij zig nog boven dien op de tederſte wijze van de waereld onze zusters noemden, behoefden zij, om meer dan eene oorzaak, omtrent haar verzoek niet ligt voor een weigerend antwoord te vreezen, want wie zou zulke jonge, ſchoone en bevallige meisjens kunnen wederſtaan. Terwijl wij den heeren en dames van het hof allerhanden geſchenken uitdeelden, hadden de laatſte haare *Towtows* of (gelijk FORSTER ſchrijft) *Tutuhs*, dat is haare bedienden afgezonden en groote ſtukken van haar best doek, ſcharlaken, roozen-rood, of bleek geel geverwd en met de fijnſte welriekende olie doordrongen, laaten haalen, om ons daarmede tegen-geſchenken te doen. Zij deeden ons dezelve over onze klederen aan en belaadden 'er ons zoodanig mede, dat wij naauwlijks inſtaat waren ons te roeren. Hierop volgden eene menigte vraagen omtrent TABANE, dat is den Heer BANKS, TOLAÑO (Doct. SOLANDER) en andere bekenden; maar naar TUPIA of PARUA, gelijk hij gewoonlijk genoemd wierd, vroegen ſleehts enkele perſoonen, die ook het naricht van zijnen dood met tamelijke onverſchilligheid aanhoorden, ſchoon de uitgeſtrekte kundigheden van deezen man hem, onzes bedunkens, bij zijne landslieden lief en aangenaam hadden moeten maaken. Geduurende dit geſprek ſpeelde onze Berg-Schotten enige deuntjens op den doedelzak, tot onuitſpreeklijk genoegen der toehoorers, die door zijn muzijk verbaasd en verrukt wierden. Koning O-TOO in het bijzonder was zoo voldaan over zijne konst, die waarlijk niet veel bijzonders

ders was, dat hij hem een groot ſtuk grof doek tot belooning liet geeven.

Wijl dit nu ſlechts een plegtig bezoek was, wilden wij ons ook niet lang aan land ophouden en meenden zoo aanſtonds affcheid te neemen, toen wij door de aankomst van E-HAPPAÏ, den vader des Konings, nog eene wijl tijds opgehouden wierden. Hij was een lang, mager man met een grijzen kop en grijzen baard, maar hij ſcheen, ondanks zijnen hoogen ouderdom, nog niet afgeleefd te zijn. Dat hem de kapiteins ſchonken nam hij met die koele onverſchilligheid aan, die den ouden lieden gemeenlijk eigen is. Wij waren door de voorgaande reizigers reeds onderrigt van het zonderling gebruik, volgens welk de zoon, bij het leven van zijnen vader, de regeering overneemt, doch het verwonderde ons egter dat de oude HAPPAÏ zig daarenboven nog aan de gewoonte des lands moest onderwerpen en, in tegenswoordigheid van zijnen zoon, zoo wel als alle andere, de ſchouderen moest ontblooten. Het denkbeeld van bloedverwantſchap is dan hier geheel ter zijde gezet, om de koninglijke waerdigheid des te meer aanzien bijtezetten en zulk eene verloochening der natuurlijke betrekkingen toont, mijns bedunkens, eenen hoogeren graad van beſchaaving en doorzigt dan andere reizigers den inwooneren van *Otahiti* toegeſchreven hebben. Schoon nu HAPPAÏ de opperheerſchappij niet meer in handen had, bewees hem egter het gemeen, om zijne geboorte en ſtand, groote eer en de Koning had hem met een behoorlijk onderhoud beſchonken. Het diſtrict of de Provintie *O-parre*, namelijk, ſtond onmiddelijk onder zijn bevel en uit deeze trok hij voor zig en zijnen bedienden het nodige. Wij hielden ons om deezen ouden heer wat langer op dan anders ons voor-

nee-

neemen geweest was, namen toen afscheid van vader en zoon en keerden weder naar de pinas, welke MARATATA geduurende al dien tijd niet verlaatën had, denklijk om zig daardoor bij zijne landslieden het voorkoomen te geeven als of hij in bijzondere gunst bij ons stond.

Bladz. 17 (4). Een deezer visschen was een Steur-Makreel (*Scomber Hippos*) een ander de witte Makreel of *Albicore* omtrent vier voeten lang en volkoomen klaar gemaakt. Kapitein COOK bad den Koning aan boord te koomen, maar hij bleef onbeweeglijk zitten tot de kapitein zig, volgens de Otahitische gewoonte, met eene ongelooflijke menigte van het beste doek van dit land had laaten omkleeden en op deeze wijze ontzagchelijk dik geworden was. Zoo dra 'er aan dit stuk van plegtigheid voldaan was, waagde zig O-TOO op het halfdek en omarmde den kapitein; hij scheen egter nog zeer bezorgd, schoon men hem door de vriendlijkste behandeling zogt te overtuigen dat hij 'er geen reden toe had. Wijl het dek overal vol was van 's Konings nabestaanden en den verderen stoet, bad men hem in de kajuit te koomen; maar langs eenen trap tusschen deks daarnaar afteklimmen kwam hem, zonder nader onderzoek, een weinig te gevaarlijk voor. Hij zond dan zijnen broeder, eenen hubschen jongeling van zestien jaaren, die volkoomen vertrouwen in ons stelde, vooruit. Deezen beviel de kajuit en hij gaf 'er een zoo goed bericht van, dat de Koning zig terstond naar beneden waagde. Hier deed men hem op nieuw allerhanden kostbaare geschenken. Het hooge gevolg zijner Majesteit drong nu zoodanig in de kajuit, dat wij ons naauwlijks daarin roeren konden. Kapitein COOK was 'er hierbij

het

het flegtst aan, want het wierd hem onder den last van zijn plegtgewaad ras te warm. Een ieder hunner verkoos zig eenen bijzonderen vriend onder ons en wederzijdsche geschenken bevestigden gemeenlijk de nieuw-gesloten vriendschap. Kapitein FURNEAUX was ondertusschen ook aan boord gekoomen en wij zetteden ons aan het ontbijt. Onze gasten waren bij dit voor hun nieuw toneel zeer gerust en hadden zig laaten overhaalen op stoelen plaats te neemen; die hun iets gantsch vreemds en ongemeen gemaklijk voorkwamen. De Koning was op ons ontbijt, dat voor ditmaal half uit Engelsche en half uit Otahitische gerechten bestond, zeer opmerkzaam en zag ons niet weinig met verwondering aan dat wij heet water, of thee, dronken en broodvrugt met olie, d. i. boter aten; hij zelf was niet te beweegen om mede te eeten; enige van zijn gevolg daarentegens waren zoo bovenmaatig voorzigtig niet, maar aten en dronken naar 's herte lust alles wat hun wierd voorgezet. Na het ontbijt viel O-TOO mijns vaders water-hond in het oog, die een vrij goede hond was, maar 'er toen vrij smeerig uitzag, naardien hij met teer en pik, regt matroozenachtig besmeerd was. Desniettegenstaande wenschte zijne Majesteit hem te hebben en deed zijn verzoek niet te vergeefsch. Zeer verheugd met dat geschenk beval hij terstond eenen zijner kamerheeren of *Hoas* den hond in zijne bewaaring te neemen, en liet hem zig door denzelven naderhand altoos nadraagen. Het duurde niet lang of hij zeide kapitein COOK dat hij wenschte weder naar land te gaan en steeg tot dat einde met zijn gantsche gevolg en alle de geschenken, die hij gekregen had, op het verdek. Kapitein FURNEAUX schonk hem hier nog eenen bok en eene geit, die hij tot dat oogmerk van zijn

zijn ſchip had medegebragt; het koſtede ons weinig moeite den Koning de nuttigheid deezer dieren en hoe zij gehouden moesten worden te doen begrijpen; want hij beloofde terſtond dezelve niet te zullen ſlagten, hen niet te ſcheiden en voor de jongen te zullen zorgen. Toen wij aan land waren, weezen wij hem een plaatsjen, daar gras groeide en dat met vrugtboomen overſchaduwd was, en beduidden hem dat men hen altoos op dusdanige plaatſen moest laaten weiden. De gantſche oever was met menſchen bedekt, die hunnen Koning, bij het uitſtijgen uit de boot, met een luid vreugde-geroep ontvongen.

Bladz. 18 (5). Na den maaltijd hielden wij ons bezig met de opgezamelde voorwerpen van Natuurlijke Historie te tekenen en te beſchrijven. De dekken waren ondertusſchen aanhoudend met Indiaanen van beiden geſlachten opgevuld, die alle hoeken doorſnuffelden en zoo dikwijls zij 'er gelegenheid toe vonden, iets ontfutſelden. Des avonds woonden wij een toneel bij, dat ons nieuw en zonderling, maar dengeenen, die te vooren op *Otahiti* geweest waren, niet onbekend was. Onze matroozen hadden, namelijk, eene menigte vrouwsperſoonen van den laagſten ſtand op het ſchip verzogt, die niet alleen zeer bereidwillig gekoomen waren, maar ook, toen alle haare landslieden van boord vertrokken, na het ondergaan der zon aan boord bleeven. Wij wisten reeds van onze voorige ankerplaats hoe gedienſtig de Otahitiſche meisjens zijn; doch zij hadden aldaar haare dartelheden ſlechts bij den dag bedreven, maar het niet gewaagd des nachts aan boord te blijven. Doch hier, te *Matavaï*, had men den Engelſchen zee-man beter leeren kennen en de meisjens moesten ongetwijfeld wel wee-

ten dat men zig aan hem veilig vertrouwen konde, ja dat dit de ſchoonſte gelegenheid was om hem koraalen, ſpijkers, bijlen en hemden afhandig te maaken. Het gong dan deezen avond tusſchen deks zoo buitenſpoorig vrolijk toe als of wij niet voor *Otahiti*, maar te *Spithead* ten anker gelegen hadden. Eer het geheel donker was, verzamelden zig de meisjens op de plegt. Eene van haar blies met haaren neus op eene fluit; de andere danſten allerhanden danſen, waaronder verſcheiden waren, die met onze denkbeelden van ingetogenheid en eerbaarheid niet zeer ſtrookten. Maar als men bedenkt dat een groot gedeelte van hetgeen naar onze gebruiken voor berispenswaerdig te houden zoude zijn, hier, wegens de eenvoudigheid der opvoeding en der kleder-dragt, werklijk voor onſchuldig kan doorgaan, dan zijn de Otahitiſche ontugtige vrouwlieden indedaad minder onbeſchaamd en buitenſpoorig dan de beſchaafder ligtekooien in Europa. Zoo dra het donker was, begaven zij zig tusſchen deks en als haare minnaars haar versch ſpek hadden voortezetten, aten zij daarvan overmaatig, ſchoon zij te vooren, in tegenswoordigheid van haare landslieden, niets hadden willen aanraaken, omdat, volgens eene hier plaats hebbende gewoonte, van welke men geene reden kan geeven, mans en vrouwsperſoonen niet met elkanderen mogen eeten. Het was verbaazend welk eene groote hoeveelheid ſpek deeze meisjens verſlinden konden en haare gulzigheid ſcheen ons toe een duidlijk bewijs te zijn dat haar te huis zelden of nooit zulke ſpijs wierd voorgezet. De hartlijke droefheid van TUTAHAS moeder, de edele goedhartigheid van onzen vriend O-WAHOW en de voordeelige denkbeelden, die wij over het algemeen van de Otahitiers hadden, waren bij ons nog zoo versch in ge-

heu-

heugen, dat het gedrag van deeze ſchepzelen ons nog te vreemder moest voorkoomen, die alle plichten van het maatſchaplijk leven ter zijde zetteden en zig enkel aan haare beestachtige lusten overgaven. De menschlijke natuur moet waarlijk zeer onvolmaakt zijn dat eene anders zoo goede, eenvoudige en gelukkige natie in zulk een bederf en zedenloosheid kan nederzinken en het is allezints hartlijk te beklaagen dat de rijklte en beste geſchenken des Scheppers ligst misbruikt worden, en het dwaalen zoo menschlijk is!

Bladz. 19 (6). Alle de vrouwen droegen zorg zig de ſchouderen te ontblooten voor des Konings zuster TEDUA TAURAÏ; men deed ook dezelfde eerbewijzing aan den jongen TEAREE WATOW, die bij den Koning zijn broeder was; het ſchijnt dan dat de tijtel van *Earee*, ſchoon hij aan alle bevelhebbers der diſtricten en den adel in het algemeen gegeeven wordt, egter eigenlijk en voornaamlijk den perſoonen van het koninglijke geſlacht toekoomt.

Bladz. 21 (7). Met den dageraat gongen wij uit om de natuurlijke geſteldheid van het eiland nader te onderzoeken. Daar was in den nacht een ſterke daauw gevallen, die alle planten verfrist had; dit en de aangenaame koelte van den morgen maakte onze wandeling zeer vermaaklijk. Bij de tenten vonden wij weinig Indiaanen, maar enige derzelve geleidden ons naar de rivier, die wij over moesten, wijl 'er bij zulke gelegenheden gemeenlijk iets te verdienen was; zij droegen 'er ons voor eene enkele glas-koraal door, zonder dat wij onze voeten behoefden nat te maaken. De meeste inwooners waren zoo even opgeſtaan en waren nog gedeeltelijk bezig zig in de *Matavai*-rivier te baa-

den, dat des morgens altoos hun eerſte werk is. In dit warm land moet het ook zeer nodig en heilzaam zijn zig dikwijls te baaden, bijzonderlijk des morgens, als het water koel en fris en dus in ſtaat is de zenuwen te verſterken, die door de aanhoudende hitte anders zeer verſlapt worden. Behalven dit is de lighaamlijke zuiverheid, welke het ten gevolge heeft, niet alleen een der beste behoedmiddelen tegens rotziekten, maar zij bevordert ook de gezelligheid onder het volk, daar integendeel andere onbeſchaafde naticën, die niet veel van baaden houden, gemeenlijk zoo morsig zijn, dat zij daarom alleen niet veele bij elkanderen woonen en geen vreemde het om den ſtank lang bij hen uithouden kan. Wij gongen naar eene kleine hut, waarin eene arme weduwe met haar talrijk huisgezin woonde. Haar oudſte zoon NUNA, een levendige kastanjen-bruine knaap van twaalf jaaren en van een ongemeen gelukkig inneemend voorkoomen, had eene bijzondere genegenheid voor de Europeaanen laaten blijken. Hij had daarenboven ook veel bekwaamheid; wij hadden, bij voorbeeld, maar een half woord to zeggen, en hij begreep terſtond wat wij meenden, beter dan zijne landslieden, bij welke wij het dikwijls met alle onze konst van gebaerden en met hulp van alle onze woordenboeken niet zoo verre brengen konden. Wij waren het den voorigen avond met dat knaapjen eens geworden dat hij ons van daag tot gids zoude dienen. Toen wij aankwamen, had zijne moeder kokos-nooten en andere levensmiddelen voor ons aangeſchaft en zat op den ſteen voor de hut met haare kinderen rondom zig. Het jongſte ſcheen ons toe omtrent vier jaaren oud te zijn. Zij ſcheen wel is waar nog wakker genoeg, maar had egter reeds zoo veele rimpelen in het gezigt, dat wij haar in een

land,

land, daar de meisjens zoo vroeg huwbaar worden als hier, niet ligt voor de moeder van zulke kleine kinderen konden houden. Ondertusschen kwam 'er een jong welgemaakt meisjen van drie of vier en twintig jaaren aan, die, naar wij vernamen, NUNAS oudste zuster was. Naar den ouderdom van dit meisjen te oordeelen, kon de moeder dan omtrent veertig jaaren oud zijn, dat zij 'er egter ouder uit zag is in zoo verre niet te verwonderen, wijl het vrouwlijk geslacht, gelijk bekend is, in heete landen, zijne schoonheid doorgaans vroeger verliest dan in koude streeken. Daarentegens is het te verwonderen dat de vrouwen alhier, ondanks haare vroege huwbaarheid, wel twintig en meer jaaren agter elkanderen vrugtbaar blijven. Dit voorrecht hebben zij ondertusschen, naar allen schijn, de gelukkige eenvoudigheid te danken, in welke zij hun leven zonder zorg en gebrek doorbrengen, en even dit is ongetwijfeld ook de naaste oorzaak der sterke bevolking alhier.

Wij wierden het met eenen sterken kaerel eens dat hij ons de levensmiddelen, welke de gastvrije oude vrouw voor ons aangeschaft had, onderweg zoude nadraagen. Hier toe hong hij dezelve in twee deelen aan elk eind van eene lat van vier voeten lengte, welke hij op den schouder droeg. NUNA en zijn kleine broeder TOPARRI, die omtrent vier jaaren oud was, begeleidde ons vrolijk en lustig, na dat wij het geheel huisgezin bij ons afscheid met koraalen, spijkers, spiegels en messen beschonken hadden.

Een berg, dien wij bestijgen moesten, maakte het begin van onze wandeling wat moeilijk, en onze moeite bleef daarenboven onbeloond, want wij vonden op den geheelen berg, behalven een paar kleine

dwergachtige ſtruiken en wat droog varenkruid, geene eenige plant. Wij zagen daarentegens, tot onze niet geringe verwondering, van deeze drooge dorre hoogte eene vlugt wilde eenden voor ons opvliegen. Wat deeze eenden uit hunne gewoonlijke plaatſen in het riet en van de moerasſige oevers herwaarts mogt gelokt hebben is niet gemaklijk te gisſen; kort daarna kwamen wij over eenen anderen berg, op welken het varenkruid en de overige ſtruiken eerst onlangs moesten afgebrand zijn, want onze klederen, die 'er tegens ſleepten, wierden 'er nog zwart van. In het afſtijgen kwamen wij eindelijk in een vrugtbaar dal, door hetwelk een fraai beekjen naar zee vlietede. De inwooners hadden dezelve hier en daar met ſteenen afgedamd, om daardoor het water op de velden te brengen, die met Karaïbiſche kool (*Arum esculentum*) beplant waren, wijl deeze plant eenen moerasſigen en overſtroomden grond vordert. Daar waren hier twee ſoorten van; de eene had groote blinkende bladeren en de wortel was wel vier voeten lang, maar zeer grof van vezelen; de tweede ſoort daarentegens had kleine ſluweelachtige bladeren en van deeze was de wortel ſijner en ſmaaklijker; beiden egter zijn van eene ſcherpe bijtende ſmaak, tot dat zij verſcheiden maalen in water afgekookt worden; de varkens eeten die ondertusſchen zonder tegenzin en zonder nadeel raauw. Hoe verder wij de beek volgden, hoe enger het dal en hoe ſteiler en boschrijker de bergen ter wederzijde wierden. Daar de grond wat vlakker was, ſtonden overal kokosnooten-boomen, piſangs, moerbezieën-boomen en veelerleie wortelen; het ontbrak ook niet aan eene menigte wel en nabij elkanderen geplaatſte huizen. Op verſcheiden plaatſen vonden wij groote beddingen van losſe keizelſteenen, die van

de

de bergen afgespoeld scheenen te zijn en door het rollen in het water allerhanden ronde gedaanten ontvangen hadden. Op het hellen der bergen verzamelden wij verscheiden nieuwe planten, maar liepen ook meer dan eens gevaar van den hals te breeken, want de steenen rolden ons somwijlen onder de voeten weg. Eene groote menigte Indiaanen verzamelde zig om ons heenen en bood ons kokos-nooten, appelen en broodvrugt in grooten overvloed te koop aan. Wij voorzagen ons dan van eenen genoegzaamen voorraad en huurden enige lieden om ons het gekogte na te draagen. Na dat wij omtrent vijf Engelsche mijlen verre gegaan waren, zetteden wij ons op eene fraaie graszoode onder de boomen neder, om ons middagmaal te houden. Onze maaltijd bestond uit enig spek en visch, die wij van boord medegenoomen hadden en ons nagerecht uit de onderweg gekogte vrugten. De Otahitiers vormden eenen kring om ons, maar onzen gidsen en helpers gaven wij verlof zig nevens ons neder te zetten. Zij aten met goede smaak, maar verwonderden zig dat wij elke beet in wit poeder staken, dat hun geheel onbekend was; het was ons zout, dat verscheiden wilden proeven, van welke sommige 'er smaak in vonden, die hun ook niet vreemd zijn kon, wijl zij bij hunne spijzen zee-water gebruiken.

Ten vier uuren na den middag dunkte het ons tijd te zijn om op onze terugreis te denken. Wij zagen nu eene menigte Indiaanen, met wilde plataanen beladen, over de bergen naar ons toe koomen, daar die vrugt zonder oppassing groeit, maar ook veel slegter is dan die in de valeien zorgvuldig geteeld wordt; zij wilden deezen voorraad naar de tenten ter markt brengen en daar onze weg ook derwaarts liep, volgden wij hen de beek langs. Op eene plaats hadden

de rond loopende kinderen kleine kreeftjens tusſchen de ſteenen opgezogt en booden ons die aan. Als eene bijdrage tot de Natuurlijke Historie van dit eiland waren zij ons welkoom en wij ſchonken den kinderen 'er enige kleinigheden van glazen-koraalen voor; maar naauwlijks zagen dit de volwasſene of meer dan vijftig, zoo mannen als vrouwen, liepen in de beek en bragten ons zulk eene menigte van diergelijke kreeften, dat wij hunne moeite weldra onbeloond moesten laaten en hen verzoeken die verder te ſpaaren. In den tijd van twee uuren kwamen wij eindelijk wederom bij onze tenten op *Venus-punt* en vonden aldaar den eerlijken O-WAHOW zelven, die mijnen vader weder een geſchenk van vrugten bragt.

Wij hadden op deeze wandeling opgemerkt dat hier meer ledige menſchen waren dan te *Oaitipeha*; ook ſcheenen de huizen en plantagieën hier meer vervallen en verwaarloosd dan daar, en, in plaats van vriendlijke nodigingen, hoorden wij niets dan onbeſcheiden bedelarijen om glazen-koraalen en ſpijkers; wij hadden egter over het geheel reden om over de inwooneren vergenoegd te zijn, want zij lieten ons ten minſten ongeſtoord overal in hun heerlijk land rond wandelen. Het is waar, zij waren wel tot kleine dieverijen geneigd, maar wij hadden 'er niets bij verloren, want in onze zakken, die meest daaraan bloot geſteld waren, hadden wij niets dan onzen neusdoek, en deeze beſtond ook ſlechts uit een ſtuk dun Otahitisch doek, waarom zij, als zij denzelven behendig uit onze zakken ontfutſeld hadden en zig te leur geſteld vonden, den buit gemeenlijk lagchend terug bragten.

Bladz. 23 (8). Ondanks de opſchudding van deezen nacht gongen Doct. SPARMAN en ik aan land om

op

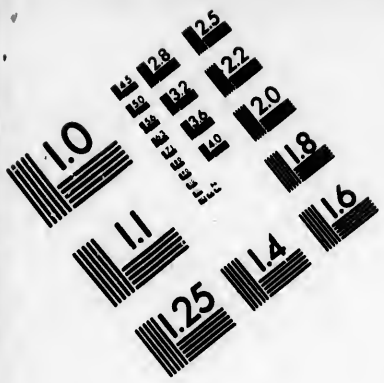
1.0
1.1
1.25
1.4
1.6
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
5.0
5.6
6.3
7.1
8.0
9.0
10
11
12
13
14
16
18
20
22
25
28
32
36
40
45
50
56
63
71
80
90
100
110
125
140
160
180
200
220
250
280
320
360
400
450
500
560
630
710
800
900
1000
1100
1250
1400
1600
1800
2000
2200
2500
2800
3200
3600
4000
4500
5000
5600
6300
7100
8000
9000
10000
11000
12500
14000
16000
18000
20000
22000
25000
28000
32000
36000
40000
45000
50000
56000
63000
71000
80000
90000
100000
110000
125000
140000
160000
180000
200000
220000
250000
280000
320000
360000
400000
450000
500000
560000
630000
710000
800000
900000
1000000
1100000
1250000
1400000
1600000
1800000
2000000
2200000
2500000
2800000
3200000
3600000
4000000
4500000
5000000
5600000
6300000
7100000
8000000
9000000
10000000
11000000
12500000
14000000
16000000
18000000
20000000
22000000
25000000
28000000
32000000
36000000
40000000
45000000
50000000
56000000
63000000
71000000
80000000
90000000
100000000
110000000
125000000
140000000
160000000
180000000
200000000
220000000
250000000
280000000
320000000
360000000
400000000
450000000
500000000
560000000
630000000
710000000
800000000
900000000
1000000000
1100000000
1250000000
1400000000
1600000000
1800000000
2000000000
2200000000
2500000000
2800000000
3200000000
3600000000
4000000000
4500000000
5000000000
5600000000
6300000000
7100000000
8000000000
9000000000
10000000000
11000000000
12500000000
14000000000
16000000000
18000000000
20000000000
22000000000
25000000000
28000000000
32000000000
36000000000
40000000000
45000000000
50000000000
56000000000
63000000000
71000000000
80000000000
90000000000
100000000000
110000000000
125000000000
140000000000
160000000000
180000000000
200000000000
220000000000
250000000000
280000000000
320000000000
360000000000
400000000000
450000000000
500000000000
560000000000
630000000000
710000000000
800000000000
900000000000
1000000000000
1100000000000
1250000000000
1400000000000
1600000000000
1800000000000
2000000000000
2200000000000
2500000000000
2800000000000
3200000000000
3600000000000
4000000000000
4500000000000
5000000000000
5600000000000
6300000000000
7100000000000
8000000000000
9000000000000
10000000000000
11000000000000
12500000000000
14000000000000
16000000000000
18000000000000
20000000000000
22000000000000
25000000000000
28000000000000
32000000000000
36000000000000
40000000000000
45000000000000
50000000000000
56000000000000
63000000000000
71000000000000
80000000000000
90000000000000
100000000000000
110000000000000
125000000000000
140000000000000
160000000000000
180000000000000
200000000000000
220000000000000
250000000000000
280000000000000
320000000000000
360000000000000
400000000000000
450000000000000
500000000000000
560000000000000
630000000000000
710000000000000
800000000000000
900000000000000
1000000000000000
1100000000000000
1250000000000000
1400000000000000
1600000000000000
1800000000000000
2000000000000000
2200000000000000
2500000000000000
2800000000000000
3200000000000000
3600000000000000
4000000000000000
4500000000000000
5000000000000000
5600000000000000
6300000000000000
7100000000000000
8000000000000000
9000000000000000
10000000000000000
11000000000000000
12500000000000000
14000000000000000
16000000000000000
18000000000000000
20000000000000000
22000000000000000
25000000000000000
28000000000000000
32000000000000000
36000000000000000
40000000000000000
45000000000000000
50000000000000000
56000000000000000
63000000000000000
71000000000000000
80000000000000000
90000000000000000
100000000000000000
110000000000000000
125000000000000000
140000000000000000
160000000000000000
180000000000000000
200000000000000000
220000000000000000
250000000000000000
280000000000000000
320000000000000000
360000000000000000
400000000000000000
450000000000000000
500000000000000000
560000000000000000
630000000000000000
710000000000000000
800000000000000000
900000000000000000
1000000000000000000
1100000000000000000
1250000000000000000
1400000000000000000
1600000000000000000
1800000000000000000
2000000000000000000
2200000000000000000
2500000000000000000
2800000000000000000
3200000000000000000
3600000000000000000
4000000000000000000
4500000000000000000
5000000000000000000
5600000000000000000
6300000000000000000
7100000000000000000
8000000000000000000
9000000000000000000
10000000000000000000
11000000000000000000
12500000000000000000
14000000000000000000
16000000000000000000
18000000000000000000
20000000000000000000
22000000000000000000
25000000000000000000
28000000000000000000
32000000000000000000
36000000000000000000
40000000000000000000
45000000000000000000
50000000000000000000
56000000000000000000
63000000000000000000
71000000000000000000
80000000000000000000
90000000000000000000
100000000000000000000
110000000000000000000
125000000000000000000
140000000000000000000
160000000000000000000
180000000000000000000
200000000000000000000
220000000000000000000
250000000000000000000
280000000000000000000
320000000000000000000
360000000000000000000
400000000000000000000
450000000000000000000
500000000000000000000
560000000000000000000
630000000000000000000
710000000000000000000
800000000000000000000
900000000000000000000
1000000000000000000000
1100000000000000000000
1250000000000000000000
1400000000000000000000
1600000000000000000000
1800000000000000000000
2000000000000000000000
2200000000000000000000
2500000000000000000000
2800000000000000000000
3200000000000000000000
3600000000000000000000
4000000000000000000000
4500000000000000000000
5000000000000000000000
5600000000000000000000
6300000000000000000000
7100000000000000000000
8000000000000000000000
9000000000000000000000
10000000000000000000000
11000000000000000000000
12500000000000000000000
14000000000000000000000
16000000000000000000000
18000000000000000000000
20000000000000000000000
22000000000000000000000
25000000000000000000000
28000000000000000000000
32000000000000000000000
36000000000000000000000
40000000000000000000000
45000000000000000000000
50000000000000000000000
56000000000000000000000
63000000000000000000000
71000000000000000000000
80000000000000000000000
90000000000000000000000
100000000000000000000000
110000000000000000000000
125000000000000000000000
140000000000000000000000
160000000000000000000000
180000000000000000000000
200000000000000000000000
220000000000000000000000
250000000000000000000000
280000000000000000000000
320000000000000000000000
360000000000000000000000
400000000000000000000000
450000000000000000000000
500000000000000000000000
560000000000000000000000
630000000000000000000000
710000000000000000000000
800000000000000000000000
900000000000000000000000
1000000000000000000000000
1100000000000000000000000
1250000000000000000000000
1400000000000000000000000
1600000000000000000000000
1800000000000000000000000
2000000000000000000000000
2200000000000000000000000
2500000000000000000000000
2800000000000000000000000
3200000000000000000000000
3600000000000000000000000
4000000000000000000000000
4500000000000000000000000
5000000000000000000000000
5600000000000000000000000
6300000000000000000000000
7100000000000000000000000
8000000000000000000000000
9000000000000000000000000
10000000000000000000000000
11000000000000000000000000
12500000000000000000000000
14000000000000000000000000
16000000000000000000000000
18000000000000000000000000
20000000000000000000000000
22000000000000000000000000
25000000000000000000000000
28000000000000000000000000
32000000000000000000000000
36000000000000000000000000
40000000000000000000000000
45000000000000000000000000
50000000000000000000000000
56000000000000000000000000
63000000000000000000000000
71000000000000000000000000
80000000000000000000000000
90000000000000000000000000
100000000000000000000000000
110000000000000000000000000
125000000000000000000000000
140000000000000000000000000
160000000000000000000000000
180000000000000000000000000
200000000000000000000000000
220000000000000000000000000
250000000000000000000000000
280000000000000000000000000
320000000000000000000000000
360000000000000000000000000
400000000000000000000000000
450000000000000000000000000
500000000000000000000000000
560000000000000000000000000
630000000000000000000000000
710000000000000000000000000
800000000000000000000000000
900000000000000000000000000
1000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000
1250000000000000000000000000
1400000000000000000000000000
1600000000000000000000000000
1800000000000000000000000000
2000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000
2500000000000000000000000000
2800000000000000000000000000
3200000000000000000000000000
3600000000000000000000000000
4000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000
5000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000
6300000000000000000000000000
7100000000000000000000000000
8000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000
14000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50

1. Bladeren en Bloemen van de BARRINGTONIA. 2. De Vrugt midden doorgesneden. 3. De Steen doorgesneden. 4. De Pit.

op nieuw eene wandeling landwaarts in te doen. Wij gongen dan met eenen gids den *Een' Boom Berg* over en kwamen in eene der voorſte valeien van *Oparre*. Hier begunſtigde ons het geluk met eene kruidkundige ontdekking; wij vonden, namelijk, eenen nieuwen boom, die het pragtigst aanzien van de waereld had; hij praalde met eene menigte ſchoone bloemen, die zoo wit als lelieën, maar met eene menigte meeldraadjens voorzien waren, die aan de punten eene blinkende karmozijn-roode kleur hadden: daar waren reeds zoo veele afgevallen, dat 'er de gantſche grond vol van lag; deezen ſchoonen boom noemden wij de *Barringtonia*, maar in de land-taal heet hij *huddoo*, en de inboorlingen verzeekerden dat, als de vrugt, die eene ſoort van noot is, geſtampt en, met het vleesch van mosſelen vermengd, in de zee geworpen wordt, de visſchen enigen tijd daarvan zoo bedwelmd worden, dat zij op de oppervlakte van het water koomen en zig met de handen laaten grijpen. Het is zonderling dat verſcheiden zee-planten tusſchen de keerkringen deeze eigenſchap bezitten; zoodanige zijn voornamelijk de *coccuſi Indici*, die in Oost-Indieën bekend zijn en tot hetzelfde oogmerk gebruikt worden. Wij waren met onze kruidkundige ontdekking al te verheugd dan dat wij tot onze terugkomst aan het ſchip zouden hebben kunnen wagten om dezelve nader te onderzoeken. Met dit oogmerk ſtapten wij zonder omſtandigheid in een fraai huis van riet, rondom welk welriekende heesters en enige kokosnooten-boomen geplant waren. De eigenaar liet terſtond eenen jongen knaap in eenen der hoogſte palmboomen klimmen, om nooten voor ons te haalen, en de jongen bragt zijnen last met wonderbaarlijke behendigheid ter uitvoer. Hij maakte, namelijk, een ſtuk

van den taaien pisang-bast aan beiden de voeten vast. Het was juist zoo lang dat het rondom den stam liep en het diende hem als een vast punt om op te rusten, terwijl hij zig met de handen hooger oprigtte. Het natuurlijk maakzel van den kokosboom, die alle jaaren eenen dikken ring om den stam aanzet, hielp hem, wel is waar, veel in dit opstijgen, en egter bleef de gezwindheid en lugtigheid, waar mede hij hierbij te werk ging, altoos verwonderenswaerdig. Wij zouden deeze beleefdheid niet waerdig geweest zijn, zoo wij onzen gastheer niet bij het affcheid neemen een klein geschenk gedaan, en den jongen knaap voor zijne behendigheid niet beloond hadden.

Van hier gongen wij verder in het dal af, dat, tegens gewoonte, in het midden geene beek had en tegens de bergen naar de hoogte opliep. Ter slinker zijde was het door eenen berg begrensd, welken wij, hoe steil hij ook ware, meenden te bestijgen. Doch zulks viel ons zeer zwaar en onze Otahitische gids lachte ons uit dat wij alle oogenblikken van vermoeidheid, moesten gaan nederzitten om weder op onzen adem te koomen. Wij hoorden hoe hij agter ons, wel zeer langzaam, maar met open mond, zeer sterk snoof. Wij beproefden dan hem na te doen dat denkelijk de Natuur hem geleerd had, en vonden het ook werklijk beter dan het dikwijls kort adem haa bij hetwelk het ons te vooren altijd aan lucht ontbrak. Eindelijk bereikten wij de kruin van den berg, daar de weg weder effen wierd en daar ons daarenboven nog een aangenaam koeltjen ongemeen verfriste. Doch na dat wij op deeze hooge vlakte eene streek verder gegaan waren, nodigde ons de van den dorren grond teruggekaatste brandende zonne-hitte in de schadu-

we

we van eenen alleen ſtaanden *Pandang* of palmnoo-ten-boom (*) nedertezitten, waardoor zelfs onzen geleider een groote dienst geſchiedde. Het gezigt was van deeze plaats overheerlijk. Wij zagen diep in de vlakte van *Matavai* neder, die alle haare bekoorlijkheid te gelijk aan onze voeten ten toon ſpreidde; voor dezelve lag de baai met de ſchepen, met eene menigte kanoos bedekt, en door het rif ingeſloten, dat *Otahiti* omringt. De middag-zon wierp een ſtatig, ſtil en gelijkvormig licht op het geheele landſchap en op eenen afſtand van zes groote mijlen beſpeurde men het laag eiland *Tedhuroa*. Het beſtond uit eenen kleinen kring van klippen, met enige palmboomen bezet, en agter hetzelve verloor zig het oog in de uitgeſtrekte zee. Van de overige nabuurige eilanden, welke ons oog niet bereiken kon, toonde ons onze gids ten minſten de ligging en verhaalde ons 'er bij wat 'er groeide; of de eilanden bergachtig of vlak, bewoond of onbewoond, of ſlechts nu en dan bezogt wierden? *Tedhuroa* behoorde onder de laatſte en wij zagen twee kanos met volle zeilen van daar koomen; onze Otahitier zeide dat zij denklijk uit viſſchen waren geweest, wijl 'er in de beſloten zee aldaar veel te vangen was. Na dat wij op die plaats een weinig uitgerust hadden, gongen wij weder voort en namen onzen weg naar de bergen binnens lands. Zij lokten ons niet alleen door het ſchoon aanzien van haare nog loofrijke bosſchen, waarin wij konden hoopen veele nieuwe planten te zullen vinden, maar ook door hunne ſchijnbaare nabijheid; doch hiervan wierden wij wel ras het tegen-

(*) *Pandanus* RUMPH. *Herb. Amb. Athrodactylis* FORSTER *Nov. Gen. Plant. Keura* FORSKAL.

gendeel gewaar; daar waren, namelijk, nog veele dorre bergen en dalen tusschen beiden, die ons geene hoop overlieten van daag nog aldaar te zullen koomen. Wij beslooten dan den nacht onder weg doortebrengen; doch bij nader overleg was zulks niet raadzaam, wijl wij niet wisten wanneer onze schepen vertrekken zouden en wijl wij ook geene levensmiddelen bij ons hadden; daarenboven zeide ons onze geleiders dat wij op de bergen noch menschen, noch wooningen, noch levensmiddelen zouden vinden, en daarom beter zouden doen weder naar het dal van *Matavai* terug te keeren, werwaarts men, langs een smal voetpad, dat hij ons aantoonde, regt toe regt aan konde afdaalen. Wij volgden dan zijn' raad, maar vonden het afklimmen op deezen weg gevaarlijker dan het opklimmen aan de andere zijde geweest was. Wij struikelden allen oogenblik en op veele plaatsen moesten wij gaan zitten en ons dus af laaten glijden. Onze schoenen waren van het drooge gras, waarover wij gegaan waren, zoo glad geworden, dat wij 'er in dit opzigt, veel erger aan waren dan onze Indiaan, die barrevoets en daarom veel zeekerer ging. Wij gaven hem onze vogel-roeren te draagen, om ook van onze handen gebruik te kunnen maaken; maar eindelijk namen wij die weder, lieten hem vooruit gaan en leunden, op de gevaarlijkste plaatsen, op zijnen arm. Toen wij omtrent half afgestegen waren, riep hij enigen lieden in het dal toe; zij kwamen zeer snel den berg op en in minder dan een half uur waren zij bij ons. Zij bragten drie verschе kokos-nooten mede, die ons ongelijk beter smaakten dan alle die wij ooit geproefd hadden. Of dit nu waarlijk zoo ware, dan of het ons door onze vermoeidheid zoo toescheene, wil ik niet beslissen. Zij spoorden ons zeer aan dat

wij

wij een weinig zouden uitrusten en troosteden ons met het vooruitzigt van eene menigte kokos-nooten, die zij wat verder naar beneden gereed gelegd hadden, en van welke zij eerst slechts enige weinige wilden brengen, opdat wij niet te schielijk mogten drinken. Hunne voorzorg verdiende allezints dank; maar wij waren zoo dorstig, dat wij naauwlijks afwagten konden tot zij ons wilden toestaan verder te gaan. Eindelijk gongen wij weder op weg en kwamen, op eenen vlakken grond, in een heerlijk kreupelbosch, daar wij ons op het fris gras nederzetteden en den koelen nectar dronken, welken onze vrienden ons gebragt hadden. Door deeze verfrisfing gevoelden wij ons geheel gesterkt en gongen met nieuwe kragten tot beneden in het dal af. Hier verzamelde zig terstond eene menigte Indiaanen, die ons over de vlakte naar de zee wilden geleiden. Terwijl zij zig hiertoe gereed maakten, kwam een man van een goed aanzien met zijne dogter, een meisjen van zestien jaaren, en bad ons in zijn huis, dat een weinig opwaarts lag, den maaltijd aanteneemen. Schoon wij zoo vermoeid waren, dat wij ons van deeze eer gaerne zouden verschoond hebben, wilden wij egter zijne beleefdheid niet gaerne verfmaaden en volgden hem. De weg liep omtrent twee Engelsche mijlen verre langs den heerlijken oever van de *Matavai*-rivier, overal door schoone plantagiën van kokos-broodvrugt-appel- en moerbezieën-boomen, die met velden van pisang en Karaïbische kool afwisselden. De rivier kronkelde door het dal en onze geleider en zijne bedienden wilden ons volstrekt op hunne ruggen over deëelve draagen. Eindelijk kwamen wij aan het huis van onzen gastheer, dat op eenen kleinen heuvel lag, langs welken de rivier over een keizel-bed zagt voorbij ruischte; de maal-

maaltijd was ras gereed gemaakt; in eenen hoek van het huis ſpreidde men eene ſchoone mat op den grond en de nabeſtaanden van onzen vriend plaatſten zig benevens hem rondom ons. Zijne dogter overtrof in fierlijkheid van leest, blankheid van kleur en bevallige wezens-trekken bijna alle Otahitiſche ſchoonheden, die wij tot hier toe gezien hadden en zij zoo wel als andere haarer jonge gezellinnen lieten voorzeeker niets na om zig aangenaam te maaken. Het kragtigst middel, dat zij, behalven haar gewoon lagchen, aanwendden, om onze ſlaaperige vermoeidheid te verdrijven, beſtond daarin dat zij ons met haare zagte handen de armen en beenen wreeven en daarbij de ſpieren zagtlijk tusſchen de vingeren kneepen. Deeze bewerking bekwam ons zeer wel. Of zij den omloop des bloeds in de fijne vaten bevordere, of de vermoeide ſpieren haare voorige veerkragt weder geeve wil ik niet beſlisſen: genoeg, wij wierden na dezelve geheel wakker en beſpeurden in korten tijd niets het geringſte meer van onze voorige vermoeienis. Kapitein WALLIS maakt ook gewag van deeze gewoonte en roemt de goede uitwerking derzelve naar eigen ondervinding. OSBECK zegt in zijne Reisbeſchrijving naar China dat deeze bewerking aldaar zeer gewoon is en dat in het bijzonder de Chineeſche barbiers uitneemend wel 'er mede weeten omtegaan (*). Men vindt eindelijk ook in GROSES reize naar Oost-Indië eene omſtandige beſchrijving van eene konst, die bij de Oost-Indiers *Tſchamping* genaamd wordt en niets anders dan eene wellustige verfijning van ditzelfde verſterkend middel ſchijnt te zijn (†). Het verdient op-

(*) OSBECK en D. TOREEN *Reize naar China.*
(†) GROSE *Reize naar Oost-Indië. I Deel.*

opmerking dat de laatſte plaatſen uit MARTIALIS en SENECA aanvoert, waarnit men met waarſchijnlijkheid kan beſluiten dat deeze handgreep den Romeinen ook moet bekend geweest zijn:

Percurrit agili corpus arte tactatrix
Manumque doctam ſpargit omnibus membris

MARTIALIS.

Wij hadden nu geene reden om over gebrek aan eetlust te klaagen, waaraan het ons te vooren, enkel uit vermoeidheid, ontbrooken had; want, zoo dra het eeten opgezet was, dat, naar de gewoonlijke eenvoudige maatigheid van het land, uit niets dan uit vrugten en wortelen beſtond, vielen wij 'er gretig op aan en bevonden ons, na den maaltijd, wederom zoo vrolijk als wij naauwlijks in den vroegen morgen geweest waren. Na dat wij op deeze wijze wel twee uuren bij dit gastvrij gezin doorgebragt hadden, beſchonken wij onzen goedaartigen gastheer, gelijk ook zijne ſchoone dogter en haare vriendinnen, aan welker zorgvuldigheid wij de ſpoedige herſtelling onzer kragten hoofdzaaklijk te danken hadden, zoo rijklijk als onze voorraad van glazen-koraalen, ſpijkers en meſſen het ons toelaaten wilde, en ſcheidden omtrent ten drie uuren van hun af.

Op onze terugreis kwamen wij voorbij veele huizen, welker bewooners zig in de ſchaduw hunner vrugtboomen troepswijze nedergevleid hadden, om met elkanderen van den ſchoonen namiddag genot te hebben. In een van deeze huizen zagen wij eenen man bezig eene roode verw te bereiden, die zij tot het verwen van het doek van den moerbezieënboom gebruiken. Wij bevonden tot onze groote verwonde-

ring

ring dat het geel ſap van eene kleine ſoort van vijgen, hier *Martih* genaamd, en het groen ſap van een varen of ander kruid de eenigſte bereidmiddelen van deeze verw uitmaakten. Door enkele vermenging van dezelve ontſtond 'er eene hooge karmoſijn-roode kleur, die de vrouwen met de handen over het doek wreeven, als het overal gelijk geverwd moest worden. Maar als zij het geſpikkeld of naar het een of ander patroon geſchilderd wilden hebben, dan bedienden zij zig daartoe van een bamboes, dat in het ſap gedoopt en dan in die en dan in deeze rigting 'er op gedrukt wierd. Doch deeze kleur is ongemeen teder; behalven dat zij geene vogtigheid verdraagen kan, verſchiet zij ook, enkel van de lucht, zeer ſchielijk en verkrijgt alsdan eene vuile tint (*). Doch desniettegenſtaande is het doek, dat daar mede geverwd is, bij de Otahitiers in zeer hooge waarde en wordt alleen van de voornaame lieden gedraagen. Voor ſpijkers en koraalen kogten wij 'er etlijke ſtukken van verſchillende ſoort van en keerden daarop naar onze tenten, die van de plaats, daar wij gegeeten hadden, ten minſten vijf mijlen verwijderd waren, terug. Hier gaven wij onzen eerlijken gids met eene belooning zijn affcheid; hij was ons door OWÁHAÙ aanbevoolen en had ons met grooter getrouwheid en redenlijkheid gedient dan men van de heerſchende neiging van dit volk tot diefſtal verwagt zoude hebben. Zijn gedrag was des

(*) Het rood wordt bruinachtig, gelijk blijkt uit enige ſtukken van dit doek, die ik, onder monſters van de andere Otahitiſche ſtoffen, door den Heer COOK medegebragt, bezit.

Aantekening van den Nederduitſchen Vertaaler.

des te verdienstlijker, omdat hij, geduurende deeze dagreis, meer dan eens gelegenheid gehad had met alle onze spijkers en snaphaanen onverhinderd wegteloopen, eene verzoeking, om welke te wederstaan, waarlijk eene hier te lande ongewoone graad van eerlijkheid gevorderd wierd. Voor een paar koraalen lieten wij ons in eene kano naar het schip overzetten.

Bladz. 24 (9). Zij klaagde dat zij *tihtih* arm was en haaren vrienden den Europeaanen zelfs geen zwijn konde schenken. Zij ontvong den Heer PICKERSGILL, als eenen ouden bekenden, met de levendigste vriendschaps-betooningen. Zij was, niet lang na het vertrek van WALLIS, van haaren man gescheiden en was van die grootheid, welke haaren naam in de geschiedenis van dit land en onder de Europeaanen voorheen zoo beroemd gemaakt heeft, geheel nedergestort. Hiervan was voornamelijk de binnenlandsche oorlog tusschen de twee schier-eilanden oorzaak, want daardoor was zij en het gantsche district *Paparra* in groot verval geraakt. Des anderendaags gong de Heer PICKERSGILL naar *Paparra* terug en bezogt aldaar haaren voorigen gemaal AMMO, die zedert een der fraaiste meisjens van het land getrouwd had, maar die in zijn persoon oud en vadzig geworden was. Zijne schoone schonk ons volk een varken, voegde zig, toen zij vertrokken, met enige van haare vrouwlijke bedienden, bij hen en gong ook den gantschen dag onvermoeid met hun mede naar onze sloep, terwijl haare eigen kano langs het land voer, om haar weder terug te brengen. Zij scheen ongemeen nieuwsgierig te zijn en te vooren nog geene Europeaanen gezien te hebben; want, onder andere, twijfelde zij of zij in

alle opzigten als haare landslieden gevormd waren, waarvan zij zig egter zeer duidlijk door eigen oogen beter overtuigde.

POTATOW was ook van zijne vrouw gescheiden en had eene jongere genoomen, terwijl deeze zig ook eenen nieuwen minnaar of man had verkregen; egter leefden beiden, ondanks deeze veranderling, zoo vreedzaam als voorheen, onder een dak. POTATOW zeide den Heer PICKERSGILL dat hij hem gaerne naar *Matavai* zoude geleiden, om kapitein COOK te bezoeken, als hij slechts zeeker ware van denzelven wel ontvange te zullen worden. Dit kon de Heer PICKERSGILL hem gerust belooven; doch POTATOW haalde, tot meerder zeekerheid, een paar geele vederen voor den dag, bond die in eene kleine bos te zaamen, en bad den Heer PICKERSGILL dezelve in de hand te houden en daarbij te belooven dat TOOTE of COOK *de vriend van* POTATOW *zoude zijn.* Zoo dra dit geschied was, wond hij de vederen zorgvuldig in een stuk Otahitisch doek en stak die in zijnen tulband. Dat de bewooners van deeze eilanden diergelijke roode en witte vederen bij hunne gebeden gewoon zijn te gebruiken was ons reeds uit de narichten van onze voorgangeren bekend; maar dat zij dezelve ook, gelijk deeze plegtigheid aantoont, tot plegtige geloften gebruiken en dus een begrip van den eed onder hen hebben kwam ons voor eene geheel nieuwe waarneeming te zijn. POTATOW moet het grootst vertrouwen op deeze plegtigheid gesteld hebben en na dezelve van de redenlijkheid zijner vrienden volkoomen overtuigd zijn geweest, want onmiddelijk daarop gong hij, in gezelschap van zijne gemalinnen en met verscheiden bedienden, die een paar varkens en eene menigte doek medeneemen moesten, naar des Heeren

PIC-

PICKERSGILLS sloep op weg; doch naauwlijks was hij, onder een groot gedrang van menschen, aan den oever gekoomen of het volk bad hem alle gezamenlijk zig niet onder ons te waagen; enige vielen hem zelfs te voet en omvatteden zijne knieën, om hem terug te houden. Verscheiden vrouwen schreeuwden meer als eens met traanende oogen dat TOOTE hem dooden zoude, zoo dra hij aan boord kwam, en een bejaard man, die in POTATOWS huis woonde en een oude getrouwe dienaar van de familie scheen te zijn, trok hem bij zijne klederen terug. POTATOW wierd geroerd, liet enige oogenblikken lang enige bekommering blijken, doch verwon zig wel ras weder, stootte den ouden, die hem waarschuuwde, ter zijde en riep met eene beslissende stem: *Toote aipa matte te tayo:* dat is, COOK *zal zijnen vriend niet dooden.* Met deeze woorden sprong hij in de sloep met eene trotsche en zijner eigen waerde bewuste stoutmoedigheid, welke onze Engelschen met eene soort van eerbied bewonderden. Zoo dra hij bij ons op het schip aankwam, ijlde hij met zijne vrouw, zijne voorige vrouw en haaren minnaar terstond naar beneden in de kajuit, om kapitein COOK zijne geschenken te overhandigen. POTATOW was een van de grootste mansperssoonen, die wij op het eiland gezien hadden; daarbij waren zijne trekken zoo vol zagtmoedigheid, schoonheid en majesteit, dat de Heer HODGES zig terstond aan het werk zettede om hem, als een der edelste modellen in de natuur, aftetekenen; men vindt zijn afbeeldzel in deeze reize; het gantsche lighaam van deezen man was ongemeen schoon en bijzonder sterk van ledenmaaten; zijn dije, bij voorbeeld, was zoo dik als onze sterkste matroos om zijn middel. Zijne wijde klederen en zijn sierlijke witte tulband voegden zijne

geſtalte zeer wel en zijn edelmoedig gedrag bevel ons, bijzonderlijk in vergelijking van OTOOS wantrouwig voorkoomen, ten uiterſten. POLATEHERA, zijne eerſte vrouw, was hem in groote en dikte volkoomen gelijk, en in dit opzigt kwam zij ons allen voor de zonderlingſte vrouwe geſtalte te zijn, die wij ooit gezien hadden. Beiden haar voorkoomen en haar gedrag waren ongemeen manlijk en het denkbeeld van geweld en overheerſching ſcheen in haare geſtalte perſoonlijk verbeeld te zijn. Toen *de Endeavour* hier ten anker lag, noemde zij zig *Tuaheine no Toote*, dat is *Cooks zuſter*, en toen men haar, ondanks dien naam, op eenen dag niet in het fort wilde laaten koomen, ſmeet zij de ſchildwagt, die haar tegen hield, op den grond en klaagde daarop haaren aangenoomen broeder de hoonende bejegening, welke haar wedervaaren was. Toen zij vernamen dat wij binnen kort onder zeil zouden gaan, vroegen zij ons met alle bedenklijke betuigingen van vriendſchap en met traanen in de oogen of wij weder naar *Otahiti* zouden koomen? Kapitein COOK beloofde in zeven maanden wederom hier te zullen zijn; dit ſtelde hen ten vollen te vrede; zij namen zeer gelaaten afſcheid van ons en vertrokken met hunne vaartuigen, die hen naar het ſchip gevolgd waren, westwaarts, naar de plaats hunner wooning terug.

Bladz. 25 (10). Zij hadden hem den dood voorſpeld, als hij bij ons bleef. Om zijne treurigheid te verdrijven, lieten wij hem in de kajuit koomen, daar hij ons zeer bedroefd klaagde dat hij nu zeekerlijk ſterven moest en dat zijn vader zijn verlies droevig betreuren zoude. Kapitein COOK en mijn vader troos-

troosteden hem en beloofden dat zij zijns vaders plaats bij hem bekleeden zouden. Op deeze verzeekering viel hij hun om den hals, kuste en drukte hen en gong in eens van de grootſte wanhoop tot eene groote blijdſchap en vrolijkheid over. Toen de zon onder gong, at hij zijn avondmaal en legde zig op den grond in de kajuit neder; maar toen hij zag dat wij ons niet te rust begaven, ſtond hij weder op en bleef bij ons tot wij gedaan hadden met eeten.

Met wederzin verlieten wij dit heerlijk eiland, wijl wij nu eerst regt bekend begonnen te worden met deszelfs gelukkige bewooners. Ons verblijf had in het geheel nu veertien dagen geduurd, van welke twee beſteed waren met van de eene haven naar de andere te zeilen. Wij hadden ons in eene geſtadige beſlommering van bezigheden bevonden en gevolglijk ſlechts weinige oogenblikken kunnen beſteeden om de inwooneren nategaan; wij vonden bij dezelve, met opzigt tot de zeden en gebruiken, zoo veel nieuws en merkwaerdigs, dat onze oplettendheid door de menigte van voorwerpen in den eerſten opſlag als betoverd wierd; het meeste is egter reeds door onze voorgangers waargenoomen en beſchreven. Over het geheel kan men zeggen dat de bewooners van dit eiland wel op eene ongeſtoorde gelukzaligheid, vrij van zorg en kommer, kunnen ſtaat maaken en, in zoo verre 'er in dit ondermaanſche nergens iets volmaakts en gelukzaligheid altoos ſlegts een betreklijk denkbeeld is, in zoo verre zal bezwaarlijk enig ander volk op de aarde op zulk eenen gewenſchten ſtaat kunnen roemen. Daar nu alle levensmiddelen ligt te krijgen en de behoeften deezes volks zeer bepaald zijn, is, natuurlijk, ook het groot oogmerk van ons lighaamlijk

aanwezen, de hervoortbrenging van redenlijke ſchepzelen hier niet met zoo veele drukkende lasten bezwaard als in beſchaafder landen, daar armoede en kommer den huwelijksſtand dikwijls zoo moeijelijk en zuur maaken. Die goede menſchen volgen hier ongehinderd de aandrift der natuur en daaruit ontſtaat eene bevolking, die, naar evenredigheid van het klein bebouwd gedeelte van het eiland, zeer groot is. Tot hier toe zijn ſlechts de vlakten en dalen bewoond, ſchoon, naar den aart van den grond, ook veele der bergen zouden kunnen bebouwd worden en nog eene ontzagchelijke menigte inwooneren voeden kunnen. Zoo dan de bevolking in langen tijd door niets geſtoord wordt, zullen de inwooners misſchien die ſtreeken ook nog beginnen te bebouwen, die tegenswoordig geheel nutloos en, om zoo te zeggen, overvloedig zijn. Het volk leeft in eenen toeſtand, die enigermaate met het oud Europisch leenroerig ſtelſel vergeleken kan worden; het ſtaat, namelijk, onder eenen algemeenen opperheer, en is in drie klaſſen, de *Erihs* (*Earees*) *Manahaunas* (*Manahounis* en de *Tautaus* (*Toutous*) verdeeld. Schoon 'er tuſſchen deeze drie klaſſen een wezenlijk onderſcheid is, wordt egter het geluk des volks, over het geheel, daardoor minder benadeeld dan men denken zoude, want de levenswijs der natie is te eenvoudig dan dat het onderſcheid van ſtand een aanmerklijk onderſcheid onder hetzelve zoude veroorzaaken; daar de luchtſtreek en de lands gewoonte niet volſtrekt vereischen dat men zig van het hoofd tot de voeten kleede, daar men op het veld overal ſtoffen vind, uit welke men eene betamelijke en gewoonlijke kleeding kan vervaerdigen en daar, eindlijk, alle behoeften des levens voor ieder bijna zonder moeite en zonder dat men 'er de hand aanſlaat,

ſlaat, groeijen, daar moeten eergierigheid en nijd natuurlijker wijze bijna geheel onbekend zijn. Het is waar, de voornaamſte zijn hier bijna alleen in het bezit van varkens, visch, hoenderen en doek; maar de onbevredigde wensch van de ſmaak met een paar lekkere beetjens te kittelen kan ten hoogſten ſlechts enkele perſoonen, maar geenzints geheele natieën ongelukkig maaken; dit geſchiedt alleen door een gebrek aan de onontbeerlijkſte behoeften en dit is juist in beſchaafde ſtaaten het lot van den gemeenen man, als een gevolg van de weelderigheid der Grooten. Te *Otahiti* daarentegens is tusſchen den hoogſten en laagſten, over het geheel genoomen, niet eens zoo groot een onderſcheid als in Engeland tusſchen de levenswijs van eenen ambagtsman en eenen daglooner. Het gemeen volk op *Otahiti* liet bij alle gelegenheden jegens de voornaame der natie zoo veele liefdeblijken, dat het ſcheen als of zij zig alle als een eenig gezin en de opperhoofden ſlechts als hunnen oudſten broeder aanzagen, wien, naar het recht van eerstgeboorte, de voorrang toekwam. Veelligt was ook hun regeeringsvorm oorſpronglijk geheel patriarchaal, zoodanig dat men hun opperhoofd ſlechts als een vader van het gantſche volk beſchouwde, zoo lang tot die eenvoudige regeeringsvorm langzaamerhand in de tegenswoordige veranderde. Maar ook nu nog vindt men in de vertrouwlijkheid tusſchen den Koning en zijne onderdaanen ſpooren van die voorige patriarchaale inrigting. De geringſte man kan zoo vrij met den Koning ſpreeken als met zijn gelijken en hem zoo dikwijls zien als hij begeert. Dit zou reeds meerdere zwaarigheden onderworpen zijn, zoo dra het willekeurig gezag 'er wortelen zoude ſchieten. De Koning houdt zig bij tijden

ook met hetzelfde werk bezig als zijne onderdaanen; nog onbedorven door de valsche begrippen van ijdele eer en onbeduidende voorrechten rekent hij het zig geenzints tot schande, naar de omstandigheden daartoe aanleiding geeven, in zijne kano zelf handen aan de roeispaan te slaan. Doch hoe lang deeze gelukkige gelijkheid nog duuren zal kan men niet wel bepaalen; de luiheid der grooten schijnt haar egter geenen langen duur te belooven. Thans valt de veld- en land-arbeid den *Toutous* nog niet zwaar; maar, wijl de geheel werklooze grooten in eene ongelijk sterker evenredigheid moeten vermeerderen dan deeze, zal de dienstbaare klasse steeds meer en meer met arbeid bezwaard worden en van de overmaat van denzelven allerhanden kwaade gevolgen te wagten hebben. Het gemeen volk zal 'er mismaakt en hunne beenderen kragtloos door worden; de noodzaaklijkheid van meer in de brandende zon te zijn zal hunne huid zwarter maaken en zij zullen door de menigvuldige en vroege buitenspoorigheden van hunne dogters met de grooten van het land eindelijk tot eene dwergachtige kleine gestalte verbasteren, terwijl de voornaame ledigloopers het voorrecht van eene groote gestalte, schoonen vorm en helderer kleur uitsluitenderwijze behouden zullen, wijl zij alleen hunne vraatachtige eetlust onbepaald involgen, en steeds in zorglooze werkloosheid leeven kunnen. Eindelijk zal het gemeen volk deeze onderdrukking gevoelen en de oorzaaken derzelve gewaar worden; maar dan zal het gevoel van de geschonden rechten van den mensch bij hen ontwaaken en eene omwenteling veroorzaaken. Dit is de gewoonlijke kring, dien alle staaten doorloopen. *Otahiti* heeft, wel is waar, nog in langen tijd zulk eene verandering niet te dugten; dan of de invoering van vreem-

vreemde artijkelen van weelde de komst van dit ongelukkig tijdperk niet zal beſpoedigen, is iets dat men den Europeaanen ter ernſtige overweeging moet overlaaten. Waarlijk! als de weetenſchap en geleerdheid van enkele menſchen ten koſten van het geluk van geheele natieën gekogt moet worden, ware het voor den ontdekker en de ontdekte beter dat de zuidzee den onrustigen Europeaan eeuwig onbekend ware gebleven!

AANTEKENINGEN

OP HET

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Bladz. 26 (1). Veele van ons volk ondervonden reeds de gevolgen van hunnen losbandigen omgang met de vrouwsperſoonen in *Matavai-Baai*, doch alle die zieken hadden de kwaal ſlechts in eenen zeer zagten en goedaartigen graad. Men heeft getwist of deeze ziekte door Franſche of door Engelſche zeevaarers naar *Otahiti* overgebragt zij, zonder te denken dat, tot voordeel van beiden de twistende partijen, nog een derde geval mogelijk zij. Waarom zoude men niet mogen ſtellen dat deeze ziekte reeds op het eiland aanwezig ware eer nog enige Europeaan derwaarts kwam? De omſtandigheid dat niemand van des kapiteins WALLIS volk hier beſmet wierd ſtrijdt ten minſten niet met deeze ſtelling, want zij bewijst ſlechts zoo veel dat die vrouwlieden, met welke zij te doen hadden, zuiver waren. Het kan ook ligt zijn dat de inwooners alle vrouwsperſoonen, die met die kwaal beſmet waren, toen uitdruklijk van de Europeaanen teruggehouden hebben, omdat zij vreesden den toorn van die magtige vreemdelingen op zig te laaden, als zij hun eene zoo haatlijke kwaal mededeelden (*); wij hoorden nog van eene andere ziekte,

(*) BOUGAINVILLE twijfelt of die ziekte voor zijne aankomst op *Otahiti* geweest zij; de Engelſchen zeggen het ſtelliger.

te, die zij *O-pay-no-Peppe* (de ziekte van *Peppe*) noemden en welke zij voorgaven hun van een ſchip, dat zoo genaamd was, aangebragt te zijn, dat twee, of zoo andere wilden, drie, ja zelfs vijf maanden voor ons hier ten anker gelegen had. Doch, naar de beſchrijving der verſchijnzelen te oordeelen, zal deeze ziekte niets anders geweest zijn dan eene ſoort van uitſlag en aan derzelver verbreiding zouden de Spaanjaards of de vreemden in dat ſchip nog bovendien geheel onſchuldig kunnen zijn. De ziekte behoefde maar uittebreeken toen het ſchip aankwam en tuſſchen het volk van hetzelve en de zieken enige zelfs verwijderde gemeenſchap plaats gevonden te hebben, zoo was dit genoeg om deeze dwaaling te doen ontſtaan. Dit is des te waarſchijnlijker, omdat de inboorlingen buiten dat met verſcheiden ſoorten van uitſlag behebt zijn. Men vindt 'er namelijk de *elephantiaſis*, die naar de *yaws* gelijkt, ook een uitſlag over de gantſche huid en eindelijk een ontzagchelijke rottige zweer, die affchuuwlijk om te zien is. Doch alle deeze zijn maar zelden aantetreffen, voornamelijk de laatſte, dat ongetwijfeld aan de voortreflijke luchtſtreek en aan de eenvoudige onſchadelijke kost deezer eilanders is toeteſchrijven, een voorrecht van hunne levenswijs, die niet genoeg geroemd en met recht als de hoofdoorzaak kan beſchouwd worden, dat die toevallen zoo zelden, ja over het algemeen bijna geen gevaarlijke en doodlijke ziekten op *Otahiti* zijn aantetreffen.

Bladz. 27 (2). *Huaheine* wordt door eenen diepen zee-arm in twee ſchier-eilanden verdeeld, die door eene laage land-tong aan malkanderen vast zijn, welke bij hoog water geheel onder water ſtaat. De bergen

gen zijn niet zoo hoog als op *Otahiti* en schijnen, naar het uiterlijk aanzien, voorheen vuurspuwende bergen geweest te zijn. De kruin van den hoogsten was zoodanig gevormd als gewoonlijk de kolk van een volkaan is en aan eene zijde was eene zwarte spongieuse rots, die ongemeen naar lava geleek. Bij het opgaan der zon zagen wij nog enige andere, tot de *Societeit Eilanden* behoorende Eilanden als *O-raietea* (*Ulietea*) *Otaha* en *Barabora* (*Bolabola*). Het laatste bestaat, gelijk het eiland *Maitea*, uit eenen eenigen hoogen berg, maar die egter veel aanzienlijker is. De hoogste spits van deezen berg had ook de gedaante van eene vuurspuwende kolk.

Het aanzien van het land is eveneens als op *Otahiti*, maar de streeken en gezigten waren in een kleiner bestek dan daar, want het geheel eiland had slechts omtrent zes of agt mijlen in den omtrek. Gevolglijk zijn 'er nergens groote vlakten, ook maar zelden zulke kleine zagt oploopende heuvelen als men op *Otahiti* voor de hoogere, landwaarts in gelegen bergen vindt, welke laatste hier te *Huaheine* onmiddelijk tot in de vlakten reikten. Over het geheel ontbreekt het hier geenzints aan schoone gezigten, schoon zij doorgaans van geringen omtrek zijn.

Onder de inboorlingen, die aan boord kwamen, was 'er een, die eene onzagchelijke breuk had; doch dezelve moet hem niet veel ongemak veroorzaakt hebben; hij klom ten minsten met veel vaerdigheid en behendigheid de ladder op. Het volk sprak dezelfde taal, was even zoo gevormd en gekleed als het volk op *Otahiti*, maar van de vrouwspersoonen kwam geen eene te voorschijn. Zij gongen in den handel zeer eerlijk te werk en in korten tijd hadden wij voor

spij-

ſpijkers en glazen koraalen een dozijn haanen, ſchoon van vederen, ingekogt.

Zoo dra wij aan land kwamen, vonden wij twee planten, die wij nog niet gezien hadden; ook vonden wij dat de broodvrugtboomen hier reeds jonge vrugten, zoo groot als kleine appelen, gezet hadden, doch het zou, naar het zeggen der inwooneren, nog wel vier maanden lijden eer zij rijp waren. In de ſtreek, daar wij landden, ſcheen het geheel aan piſangs te ontbreeken; doch de inwooners bragten ons uit een ander diſtrict etlijke bundels van vrugten; gevolglijk moeten zij hunne vrugtboomen zoo weeten te behandelen, dat deeze vroegere geene laater vrugten draagen. Deeze laate vrugten kunnen egter, gelijk men ligt begrijpen kan, niet in menigte geteeld worden en zullen denklijk voor de tafels der Grooten beſtemd zijn.

Wij keerden tegens het middag-maal weder naar boord terug; maar na den eeten gongen wij weder aan land en vernamen bij die gelegenheid dat de opperhoofden des eilands den volgenden dag zouden te voorſchijn koomen. Wij hadden hier, op onze wandeling, noch zoo veele, noch zulke lastige toekijkers rondom ons als op *Otahiti*. Als ik de plaats daar markt gehouden wierd uitzondere, ware 'er zelden meer dan vijftien of twintig perſoonen rondom ons. Dit onderſcheid kwam denklijk voornamelijk daarvandaan, dat *Huaheine* veel kleiner en ook minder volkrijk is dan *Otahiti*; de inwooners waren ook nog niet zoo bekend met ons om van hun mede loopen voordeel te verwagten, en wij vonden hen, over het algemeen, noch zoo nieuwsgierig, noch zoo vreesachtig als de Otahitiers, die reden genoeg hadden om

onze

onze goedheid te eeren en de overmagt onzer vuurwapenen te vreezen.

Onze Otahitiſche reisgezel POREA gong, in eenen linnen wambuis en een ſchippers broek gekleed, mede naar land. Hij droeg kapitein COOKS kruidhoorn en hagel-beurs en wenschte hier voor een van ons volk doortegaan. Tot dat einde ſprak hij zijne moedertaal niet, maar brabbelde allerleie onverſtaanbaare woorden, waardoor hij het volk ook werklijk bedroog. Om dit bedrog nog meer te begunſtigen, wilde hij ook niet meer bij zijnen Otahitiſchen naam POREA genoemd worden, maar eenen Engelſchen naam hebben. De matroozen noemden hem dan *Tom*, waarmede hij zeer wel te vreden was; hij leerde ook welhaast het gewoon antwoord *ſir!* dat hij evenwel *diſorro* uitſprak. Wij konden niet begrijpen wat hij met deeze vermomming voor hadd'; maar vermoedlijk dagt hij in de gedaante van eenen Engelſchen matroos meer aanzien te hebben dan een Otahitiſche *Towtow*.

Bladz. 30 (3). Ik gong met den Heer SPARMAN het land in naar het woonhuis van OREE. Wij zagen onder weg overal veele varkens, honden en hoenderen. De laatſte liepen vrij in de bosſchen rond en zaten op de broodvrugt-boomen. De zwijnen hadden ook vrijheid om rond te loopen, maar zij kreegen evenwel hunne maat van voeder, dat hun gemeenlijk van oude vrouwen gegeeven werd. Wij zagen eene derzelve een klein varken op eene bijzondere wijze met het zuur broodvrugt-deeg of *Mahei* voederen. Zij hield het dier met de eene hand en met de andere hield zij het een ſtuk zwoord van ſpek voor. Zoo

dra

den het nu den bek opende om 'er naar te happen, smeet zij 'er een handvol van het zuur deeg in, dat het zonder die list niet wilde eeten. De honden waren, ontaangezien hunne afschuwelijke domheid, bij de vrouwen alhier in hooge gunst. Geene Europische dame van de mode zou de zorg voor haar schoothondjen verder hebben kunnen drijven en zig daarbij belagchelijker hebben kunnen aanstellen. Onder andere zagen wij eene vrouw van middelbaare jaaren, die eenen jongen hond haare volle borst aanbood. Denkende dat dit slechts uit overdreven liefde voor het dier geschiedde, konden wij ons niet onthouden haar dat misbruik te verwijten; maar zij lachte 'er om en zeide dat zij zig somwijlen ook van kleine biggen liet zuigen. Ondertusschen vernamen wij bij nader onderzoek, dat zij onlangs een zuigend kind verloren had en dus hadden wij haar door ons vermoeden verongelijkt, want in dergelijke gevallen is het een zeer geoorloofd en zelfs in Europa reeds over lang in gebruik geweest zijnde middel zig van eenen hond te laaten zuigen. De honden van deeze eilanden zijn kort van lijf, en van zeer verschillende grootte van die van een schoot-hondjen tot die van den grooten waterhond. Hun kop is dik; hun snoet spits; de oogen zijn zeer klein; de ooren staan regt op en het hair is lang, glad, hard en van allerhanden kleuren, maar meest wit en bruin. Zij blaften bijna nooit; maar zij huilden somwijlen en waren van vreemden bijzonder schuuw.

Wij troffen hier onderscheiden vogelen aan, die wij op *Otahiti* gevonden hadden; maar behalven deeze ook nog eenen blaauwen witbuikigen IJsvogel en eenen graauwen reiger. Toen wij van de beiden laatste etlijke schooten, bleek het dat verscheiden van het

het volk eenen godsdienstigen eerbied voor dezelve hadden en hen *Eatuas* noemden, eenen naam, dien zij anders alleen aan de godheid geeven. Maar daar waren ook weder even zoo veele, zoo niet meer andere, die ons diergelijke vogelen uit hunnen vrijen wil hielpen opzoeken en verzogten dood te schieten; ook toonde niemand van de andere uitdruklijk ongenoegen, als wij zulk eenen vogel geschoten hadden. Voor Goden houden zij hen niet, want naar hunne godsdienstige begrippen zijn de Goden onzigtbaar; maar de benaaming van *Eatua* schijnt egter eenen hoogeren graad van achting aanteduiden dan wij in onze landen jegens zwaluwen, ojevaars en diergelijke vogelen betoonen, die men voor de vervolging van moedwillige jongens wenscht te beveiligen. Doch wij zijn in deeze en andere den godsdienst en regeering van het land betreffende omstandigheden niet in staat eene toereikende opheldering te geeven; want wegens de kortheid van ons verblijf en het gebrek van kennis in hunne taal was het niet mogelijk van alles behoorlijke onderrigting te krijgen.

Wij waren ondertusschen verder gegaan naar de Noord-zijde der haven, daar de Heer SMITH het opzigt had over de matroozen, die de water-vaten vulden. Wij vonden aldaar eene menigte Indiaanen, die zoo veele zwijnen te koop bragten, dat wij rijklijk voorraad aan versch vleesch hadden en al het volk op beiden de schepen daar mede spijzen konden. Vrugten en groenten daarentegens waren zoo zeldzaam, dat wij bijna in het geheel geene pisangs, broodvrugt of kokos-nooten te zien kwamen en ons met yams-wortelen moesten vergenoegen, die, afgekookt zijnde, als brood bij het vleesch gegeeten worden. Na dat wij van de water-haalers langs het strand voort-

voortgegaan waren, dat uit fijn wit schulp-zand bestond en door laage kokos-boomen en allerhande andere struiken beschaduwd wierd, kwamen wij eindelijk op den middag bij OREES wooning aan en voeren van daar met kapitein COOK en het overig gezelschap terug naar boord. Na den middag gongen wij wederom naar OREES huis en vonden hem van eene menigte der voornaamste Indiaanen omgeeven. Wij hadden dan ook gelegenheid om eene menigte van lieden van alle standen bij malkanderen te zien, maar vonden hen doorgaans zoo zeer naar de Otahitiers gelijkende, dat het ons voorkwam dat tusschen de beiden volkeren, naar het uiterlijke, geen onderscheid plaats had; ook konden wij niet bespeuren dat de vrouwen hier blanker en schooner dan op de andere eilanden waren, gelijk andere reizigers meenen opgemerkt te hebben (*). De omstandigheden kunnen ondertusschen hier omtrent ook den schijn veranderen en dat zal bij onze voorgangers misschien het geval geweest zijn. Hierin onderscheiden zig egter deeze vrouwen van de Otahitische dat zij niet zoo sterk om koraalen en andere geschenken bedelden en dat zij niet zoo mild met haare gunsten waren. Het is waar, enige vrouwen verrigteden, zoo bij onze landing als bij onze terug keering naar de sloep, dezelfde onbeschaamde plegtigheid als kapitein COOK in zijne eerste reis van eene OORATTOOA verhaalt (†); doch het waren vrouwen van het laagste volk en zij maakten 'er de voorbereidingen niet bij gelijk deeze deed. In haar gedrag egter waren beiden deeze natieën merk-

(*) Zie II Deel bladz. 10.
(†) Zie I Deel bladz. 196.

merklijker van malkanderen onderscheiden. Over eenen al te hoogen graad van gastvrijheid hadden wij ons, bij voorbeeld, hier op *Huaheine* niet te beklaagen; ook was het hier niet, gelijk op *Otahiti*, de gewoonte van uit eigen beweeging geschenken, of ten minsten tegengeschenken te doen. Daarentegens viel ons het volk, als wij gongen wandelen, in geene deelen lastig; zij waren ook, over het geheel genoomen, veel onverschilliger en ook noch zoo bevreesd, noch zoo bekommerd als de Otahitiërs, weshalven zij ook, bij het losbranden van onze geweeren, noch schrik, noch verwondering lieten blijken. Doch dit alles was oogenschijnlijk een gevolg van de verschillende bejegening, welke de inwooners van die beiden eilanden voorheen van de Europeaanen ondervonden hadden. Met opzigt tot de gastvrijheid moet ik nog aanmerken dat het egter ook hier niet aan enkele voorbeelden ontbrak. Onder andere verzogt een opperhoofd, met naame TAMMA, mijnen vader in zijn huis, dat in het midden van de vlakte lag; hij wierd 'er zeer wel onthaald en had daarenboven nog gelegenheid zulk een borst-schild te koopen, als van welk reeds in de beschrijving van *Otahiti* gesprooken is.

Doctor SPARMAN deed gantsch alleen eene wandelling tot aan het noordlijk eind van het eiland, en verhaalde ons bij zijne terugkomst dat hij een groot zout meir had gevonden, dat enige mijlen lang was, evenwijdig met het zee-straud liep, maar rondom van rot slijk omgeeven was, dat eenen onverdraaglijken stank van zig gaf. Hij had 'er verscheidene planten gevonden, die men genoeg in de Oost-Indieën vindt, maar die op de andere eilanden van de Zuidzee niet zoo gemeen zijn. De Indiaan, door wien

hij

hij zig zijnen voorraad van opgezamelde planten liet nadraagen, was hem buitengemeen getrouw geweest. Als hij neder gong zitten om planten te beſchrijven, zettede zig de Indiaan agter hem neder en hield de panden van zijn' rok met beiden handen vast, om, zoo hij zeide, zijne zakken voor de dieven te behoeden; ook was hij niet het geringſte kwijt geraakt; maar enige Indiaanen hadden hem uitgejouwd en ſcheeve gezigten tegens hem gemaakt, denklijk omdat zij meenden niets te waagen, wijl hij alleen was.

Bladz. 35 (4). Bij deeze omſtandigheden waren de vrouwen vooral zeer neerſlagtig en konden in langen tijd niet weder tot bedaaren koomen. De droefheid van deeze eilanders was in dit geval een zoo oogenſchijnlijk bewijs van hun hart, dat wij ons niet onthouden konden 'er oprecht in te deelen, en daar zij zagen dat het ons ernst was haar te troosten, ſtelden zij zig eindelijk gerust en namen wederom vertrouwen in ons. Onder de waarneemingen, welke wij gelegenheid hadden op deeze reis te doen, is deeze waarlijk eene der aangenaamſte, dat wij, in plaats van de inwooners deezer eilanden geheel in wellust verzonken te vinden, gelijk zij van andere reizigers verkeerd worden voorgeſteld, veeleer de edelſte en achtingwaerdigſte gevoelens bij hen hebben aangetroffen, die de menschheid eer aandoen. Ondeugende menſchen zijn 'er onder alle volkeren; maar tegens eenen booswigt in deeze eilanden kan men 'er in Engeland of andere beſchaafde landen vijftig vinden.

Bladz. 41 (5). Geduurende zijn verblijf bij ons vernamen wij dat hij een man van den geringſten ſtand

was. Hij had ook toen geene eergierigheid genoeg om met den kapitein omtegaan, maar hield zig geſtadig bij den wapen-ſmit en andere gemeene op; maar toen hij aan de *Kaap de Goede Hoop* kwam, daar kapitein FURNEAUX hem in zijne eigen kledij liet verſchijnen en in de beste gezelſchappen bragt, gaf hij voor dat hij geen *Towtow* of gemeen man, maar een *Hoa*, dat is een koninglijke kamerheer of geleider des Konings was. Men heeft het gemeen met allerhanden verdigte verhaalen omtrent deezen Indiaan bezig gehouden; daartoe behoort onder andere het belachlijk voorgeeven dat hij een prieſter van de zon was, ſchoon 'er in zijn vaderland geene prieſters van de zon zijn. Hij was lang van geſtalte, maar zeer rank, en had bijzonder fijne en fierlijk gevormde handen. Daarentegens kon men zig uit zijne aangezigts-trekken geen het minst regt begrip maaken van de ſchoonheid, die den inwooneren van *Otahiti* eigen is; wij doen hem integendeel geen onrecht, als wij beweeren dat ons op *Otahiti* en alle de *Societeit-eilanden* weinig zulke middenmaatige gezigten zijn voorgekoomen als het zijn. Daarbij was hij van zulk eene zwarte kleur als wij naauwlijks onder het gemeenſte volk aangetroffen hebben en dit ſtemde geenzints met den rang, dien hij daarna aannam, overeen. Het was wezenlijk ongelukkig dat men juist deezen man tot een model van een volk uitkoos, welk alle zeevaarers als ſchoon van gedaante en blank van kleur beſchreven hebben. Hij was geen buitengemeen vernuft als TUPIA; maar hij had een gevoelig hart en een vatbaar verſtand, dat aanſtonds iets begreep; daarbij was hij dankbaar, mededogend en levendig, maar ook los; zijne taal, die geene ruuwe medeklinkers heeft en waarin alle woorden met eenen klinker ein-

eindigen, had zijne ſpraakdeelen zoo weinig buigzaam gemaakt, dat hij buiten ſtaat was de meer zaamengeſtelde woorden van de Engelſche taal uitteſpreeken; dit natuurlijk gebrek, of liever dit gebrek door de gewoonte veroorzaakt wierd dikwijls verkeerd uitgelegd en men ſchreef het aan domheid toe. Naauwlijks was hij in Engeland aangekoomen of hij wierd in de groote gezelſchappen gebragt, met de ſchitterende vrolijkheden van de wellustige hoofdſtad bekend gemaakt en in den blinkenden kring van den hoogſten adel aan het hof voorgeſteld. Natuurlijker wijze bootſte hij die ongedwongen beleefdheid na, die op alle deeze plaatſen gebruiklijk en een der grootſte ſieraaden van het gezellig leven is; de manieren, bezigheden en tijdkortingen van de geene, onder welke hij nu verkeerde, wierden ook de zijne en gaven hem menigvuldige gelegenheid zijn vlug verſtand en levendige inbeeldingkragt te laaten blijken. Om van zijne leerzaamheid een voorbeeld aantehaalen, behoef ik alleen te zeggen dat hij het in het ſchaakſpel zeer verre gebragt heeft. Maar hij kon zijne oplettendheid niet bijzonder beſteeden aan zaaken die hem en zijnen landslieden bij zijne terugkomst nuttig zouden hebben kunnen worden; de menigvuldigheid der voorwerpen verhinderde zulks. Het algemeen denkbeeld van ons ſtelzel van beſchaafde maatſchappij kon hij niet vatten en gevolglijk wist hij de voordeelen van hetzelve niet tot nut en tot verbetering van zijn land aantewenden. Schoonheid, overeenſtemming, welluidendheid en pracht betoverden beurtelings zijne zinnen; deeze wilden bevredigd zijn en hij was gewoon derzelver ſtem te gehoorzaamen. De beſtendige draaikring van genot liet hem geenen oogenblik tijd om op het toekomſtige te denken, en daar hij niet door waare ge-

nie bezield wierd als TUPIA, die in zijne plaats voorzeeker naar een bepaald plan zoude gehandeld hebben, bleef zijn verstand ook altoos onbeschaafd. Misschien heeft hij wel eens gewenscht enige kennis van onzen landbouw, onze konsten en manufactuuren te hebben; maar daar wierd geen vriendlijke Mentor gevonden, die deezen wensch zogt te bevredigen, ja, wat nog meer is, die zijn zedenlijk karakter zogt te verbeteren, en hem onze verheven begrippen van deugd en de godlijke grondstellingen van den geopenbaarden godsdienst inteboezemen. Na dat hij twee jaaren in Engeland doorgebragt en de inenting der kinderziekte gelukkig doorgestaan had, keerde hij, onder geleide van kapitein COOK in het jaar 1776 weder naar *Otahiti* terug. Bij deeze gelegenheid bleek dat, ondanks alle de zedenlooze vermaaken, die hij in ons gezellig waereldeel niet had kunnen ontwijken, de goede hoedanigheden van zijn hart evenwel nog onbedorven gebleeven waren. Bij het afscheid van zijne vrienden vloeiden zijne traanen, en zijne gantsche uiterlijke houding verried eene groote ontroering. Men overlaadde hem bij zijn vertrek met eene ontzaglijke menigte klederen, sieraaden en andere kleinigheden, zoo als 'er dagelijks tot bevrediging van onze gekunstelde behoeften uitgevonden worden. Zijn oordeel was nog kinderachtig; ook verlangde hij, als een kind, alles wat hij zag en voornamelijk naar dingen, die hem door de eene of andere onverwagte werking vermaakt hadden. Om deeze kinderlijke lust te bevredigen (want met beter oogmerk kon het niet wel geschieden) gaf men hem een draai-orgel, een elektriseer-werktuig, een malieënkolder en eene ridderlijke uitrusting. Veelligt verwagten mijne leezers dat hij daar benevens ook dingen van waar-

waarachtig nut voor zijn eiland zal hebben medegenoomen, ik verwagtede het zelf ook; maar ik wierd in mijne hoop te leur gefteld; zijn vaderland zal van de Engelfchen geenen burger terug ontvangen, wiens opgeklaarde kennis of wiens medegebragte nuttige gefchenken hem tot een weldoener, en veelligt tot een wetgeever van zijn volk kunnen maaken.

AANTEKENINGEN

OP HET

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 43 (1). Dit eiland heet bij de Otahitiers en bij de overige inwooneren van de *Societeit-Eilanden* eigenlijk *O-Raietea*. Het had op het uiterlijk aanzien veel gelijkenis met *Otahiti*, want, daar het omtrent drie maalen grooter is dan *Huaheine*, waren de vlakten en bergen hier bijna zoo groot als op het eerste.

In eene van de kanos, die aan boord kwamen, bevond zig een opperhoofd ORUWHERRA genaamd, die van het nabuurig eiland *Borabora* (of, volgens COOK *Bolabola*) geboortig was; deeze man had een zeer sterk gespierd lighaam, maar had zeer kleine handen en was op de armen met zonderlinge vierkante vlakken en over de borst, den buik en den rug met lange zwarte streepen, maar aan de heupen en lendenen doorgaans zwart geprikt. Hij bragt enige groene takken en een klein varken, dat hij mijnen vader schonk, terwijl niemand anders zig 'er aan liet gelegen leggen. Na dat hij een tegen-geschenk van ijzerwerk bekoomen had, voer hij terstond weder in zijne kano naar land. Kort daarop zond hij zijnen nieuwen vriend eene tweede kano, met kokos-nooten en bananen, waarvoor zijn volk geen geschenk aanneemen wilde. Men kan wel gissen hoe zeer ons eene zoo onbaatzugtige goedhartigheid behaagen moest,

want

want voor eenen menſchen-vriend kan 'er geen grooter genoegen zijn dan wanneer hij in zijne gelijken goede en beminnenswaerdige eigenſchappen kan beſpeuren.

Na den middag kwam ons een ander bevelhebber bezoeken, die ook van *Bolabola* geboortig was en die mijns vaders naam aannam, waartegens mijn vader den zijnen moest aanneemen. Hij heette HEREA en was zoo dik als wij nog niemand in de Zuid-zee gezien hadden. Hij was om den middel vier en vijftig duimen dik en elk van zijne beenen was een en dertig en drie vierde duimen in omtrek. Ook zijn hair was merkwaerdig; het hong hem in lange, zwarte, gegolfde en geſlingerde lokken tot op zijne heupen neder en was zoo dik dat zijn hoofd 'er nog eens zoo groot van geleek als het van natuur was. Zijne zwaarlijvigheid, kleur en bepriktheid waren bij hem, gelijk bij ORUWHERRA, onderſcheiding-tekenen van zijnen rang, die hem, gelijk de Grooten op *Otahiti*, tot luiheid en zwelgerij gerechtigd maakte. Het zal misſchien niet ongepast zijn dat ik bij deeze gelegenheid zegge hoe het kwame dat deeze uit *Borabora* geboortige bevelhebber hier in *Raietea* aanzien en eigendom hadde. Men zal zig uit kapitein COOKS eerſte reis nog wel herinneren dat O-PONY, Koning van *Bolabola*, niet alleen *Raietea* en *Otaha*, welke beiden eilanden binnen een zelfde rif beſloten liggen, maar ook vijftien zee-mijlen verder naar het Westen het eiland *Maurua* veroverd had (*). Van deeze veroverde landen had hij een aanmerklijk deel onder zijne oorlogslieden en andere van zijne onderdaanen tot belooning uitgedeeld. Den overwonnenen Koning van *Raietea*, met naame

(*) Zie II Deel I Hoofdſtuk.

me U-URU (bij COOK OO-OOROO) liet hij wel zijnen tijtel en zijne waerdigheid, maar bepaalde zijn gebied tot het diſtrict *Opoa* en hij zond eenen van zijne bloedverwanten, met naame BOBA, als onderkoning naar *Taha*. Ten tijde van deeze omwenteling waren 'er uit die eilanden veele inwooners naar *Huaheine*, en *Otahiti* gevlugt, in hoop van hun vaderland eenmaal de vrijheid weder te zullen geeven. TUPIA en OMAÏ, die beiden van *Raietea* geboortig waren en met Engelſche ſchepen van hier vertrokken, ſchijnen met hunne reis de verlosſing van hun vaderland in het oog gehad te hebben, want zij vleiden zig in Engeland veel ſchietgeweer te zullen kunnen bekoomen. Ware TUPIA in het leven gebleven, zou bij veelligt dit ontwerp ter uitvoer gebragt hebben; maar OMAÏ was niet ſcherpzinnig genoeg, en niet verlicht genoeg van verſtand om zig een begrip van onze krijgskonst te maaken en die daarna op den bijzonderen toeſtand van zijne landslieden toetepaſſen. Desniettegenſtaande was hem de verlosſing van zijn vaderland nooit uit de gedagten, zoo dat hij zig in Engeland meermaalen had uitgelaaten dat, zoo kapitein COOK hem niet behulpzaam ware om zijn voorneemen uittevoeren, hij wel zou zorgen dat zijne landslieden hem geene levensmiddelen toe zouden voeren. Hij bleef ook onwankelbaar bij zijn voorneemen tot omtrent den tijd van zijn vertrek, wanneer hij eindelijk, door veele redenen, wierd overgehaald om vredelievender gedagten aantenemen (*). Wij konden niet inzien

(*) Weinig verbeeldde zig zeekerlijk deeze Indiaan dat Koning GEORGE DE III zig zijn eiland reeds had toegeëigend en plegtig uit zijnen naam *door het opheiſſen van een wim-*

inzien wat een bewooner deezer eilanden gelijk den Koning O-PONY bewoogen mogte hebben een veroveraar te worden. Naar het zeggen van alle inboorlingen van *Bolabola* was hun eiland niet minder vrugtbaar en aangenaam dan dit, welk zij zig gewapenderhand onderworpen hadden. Zij konden dan door niets anders dan door eerzugt daar toe aangedreven zijn, hoe weinig dit anders met de eenvoudigheid en het edelaartig karakter des volks overeentebrengen zij. Het is gevolglik een nieuw treurig bewijs dat zelfs onder de beste menschlijke maatschappijen groote onvolkoomenheden en zwakheden plaats grijpen.

Bladz. 44 (2). OREO was een dik man van eene middelmaatige gestalte met eenen dunnen ros-bruinen baard. Hij had een ongemeen levendig verstandig opslag van het oog en schertste en lachte regt van harte met ons, zonder stijve plegtigheden, gelijk anders diergelijke opgesierde wezens vorderen. Zijne vrouw was reeds eene vrouw van jaaren: zijne zoon en dogter waren egter maar twaalf of veertien jaaren oud: de laatste was ongemeen blank en had in haar gezigt wei-

wimpel, van *Bolabola* en de nabuurige eilanden, bezit had laaten neemen. Zie II Deel bladz. 13. Het is te verwonderen dat de Engelschen, dien het niet aan opgeklaard verstand (maar trouwens ook niet aan vooroordeelen de barbaarsche eeuwen waerdig) ontbreekt, deeze ijdele plegtigheid nog bij de nieuw-ontdekte eilanden in acht neemen. Zij betekent niets met al, of is eene schreeuwende onrechtvaerdigheid, en eene slegte belooning voor de gastvrijheid, die zij op die eilanden genooten.

Aantekening van den Nederduitschen Vertaaler.

weinig van de nationale trekken van dit volk; haar neus was bijzonder fraai gevormd en aan haare oogen zoude men haar voor eene Chineesche gehouden hebben. Zij was wel niet groot, maar sierlijk en wel geëvenredigd van ledenmaaten; haare handen waren voornamelijk onbeschrijflijk schoon, maar haare beenen en voeten daarentegens een weinig te dik: ook stond haar het kort gesneden hair niet wel; anders had zij iets zeer aanvalligs in haar gelaat en, gelijk de meeste vrouwen van haaren landaart, eene zagte aangenaame stem. Het was niet mogelijk haar iets te weigeren, als zij om glazen-koraalen of andere diergelijke kleinigheden bad. Wij gongen onder de boomen wandelen om vogelen te schieten en planten te zoeken. Tot onze waare blijdschap vonden wij hier onder het gemeene volk dat wij bij het volk op *Huqheine* gemist hadden, namelijk het vertrouwen en de gemeenzaamheid der Otahitiers, zonder het ondraaglijk bedelen van deeze laatste. Na den maaltijd deeden wij weder eene wandeling en schooten verscheiden ijsvogelen. Bij onze terugkomst van de jagt ontmoeteden wij OREO, benevens zijn gezin en kapitein COOK, die in de valei gongen wandelen. OREO bekommerde zig niet om den schoonen vogel, dien wij in de handen hadden; maar zijne schoone dogter bejammerde den dood van haaren *Eatua* en liep van ons weg als wij haar daar mede wilden aanraaken. Haare moeder en de overige vrouwen scheenen over dit toeval niet minder bedroefd te zijn, en toen wij weder naar het schip wilden terugvaaren, bad ons OREO op eenen zeer ernstigen toon geene ijsvogelen of reigers meer op zijn eiland te dooden; andere vogelen mogten wij zoo veele schieten als wij wilden. Wij lieten niet na bij deeze gelegenheid te vraagen

wel-

welke de oorzaak van de vereering van deeze beiden ſoorten van vogelen zijn mogte; doch konden 'er even weinig naricht van erlangen als te vooren.

Bladz. 46 (3). Wij beſteegen deezen dag eenen der nabij gelegen bergen en troffen onder weg in de dalen verſcheiden nieuwe planten aan. De kruin van den berg beſtond uit eene ſoort van geelachtigen kleiſteen en in het opklimmen vonden wij hier en daar enkele vuur-ſteenen liggen, gelijk ook brokken van eene doorboorde ſponsachtige lava, waarin zig enige ſpooren van ijzer vertoonden. Dit zoo algemeen bruikbaar en nuttig metaal, dat bijna in alle ſtreeken van den aardbodem te vinden is, zal veelligt ook in deeze bergen in menigte voor handen zijn. De lava bevestigde onze gisſing dat dit eiland, even gelijk de voorige die wij gezien hadden, weleer door het uitbreeken van een onderaardsch vuur moet ontſtaan zijn. Een Indiaan, die ons geleidde, wees ons van deezen berg-top verſcheidene ſtreeken in de zee, daar, naar zijn zeggen, nog andere eilanden lagen, doch zij waren buiten het gezigt. Naar het Westen, zeide hij, ligt het eiland *Mopeehah*, en omtrent in het Zuid-westen een ander met naame *Whennua-oura*; hij voegde 'er bij dat zij ſlechts uit ronde, hier en daar met palmboomen bewaſſene koraal-klippen beſtonden, maar onbewoond waren, waarvan zij van hier zoo wel als van de andere eilanden ſlechts nu en dan bezogt wierden. Waarſchijnlijk zijn zij dezelfde, welke kapitein WALLIS ontdekte en die hij *Lord-Howes* en *Scilly Eilanden* genoemd heeft. In het vervolg ontmoeteden wij eenen Indiaan, die een zeer verſtandig man ſcheen te zijn; deezen vroegen wij onder andere welke eilanden 'er hier omſtreeks lagen,

waar-

waarop hij ons negen met naamen opgaaf 1 *Mopeehah*, 2 *Whennua oura*, 3 *Adiha*, 4 *Towteepa*, 5 *Wouwow*, 6 *Ooboroo*, 7 *Tubooai*, 8 *Awhaow*, en 9 *Rorotoa*. Van de twee eerſte hadden wij van den voorigen Indiaan iets vernoomen en van de zeven andere verzeekerde deeze ons dat zij alle bewoond waren, behalven *Adiha*, dat ſlechts nu en dan bezogt wierd; *Oboroo* was naar zijn bericht een *Whennua* of hoog land, maar alle de overige *Motoa*, d. i. vlakke eilanden, die ſlechts uit koraal-klippen beſtonden.

Deeze narichten waren egter voor onze nieuwsgierigheid niets minder dan voldoende. Wij vervoegden ons dan, tot meerdere onderrigting, bij OREA, die den volgenden morgen met zijnen zoon TEHAIOORA en verſcheiden andere opperhoofden aan boord kwam. De berichten van deeze lieden ſtemden maar gedeeltelijk met dat van onzen voorigen leidsman overeen, want van alle de nieuwe eilanden, van welke de eerſte gewag had gemaakt, noemden zij ons niet meer dan het eerſte, tweede, zevende en negende, en beweerden ook dat het tweede bewoond was. Daarentegens ſpraken zij ook nog van *Worio* of *Woriea*, een groot eiland, gelijk ook nog van een ander *Orimatarra* genaamd, die beiden aanhoudend bewoond waren; waar die eilanden lagen en hoe verre van hier, hier over konden zij het niet eens worden; ook was van alle, welke wij 'er naar vroegen, niemend aldaar zelf geweest. Hoe onbepaald nu deeze berichten ook zijn, kan men 'er egter uit beſluiten dat de ſcheepvaart van deeze volkeren voorheen tamelijk uitgebreid moet geweest zijn, ſchoon zij zulks tegenswoordig misſchien niet meer is. TUPIA had een ongelijk grooter getal eilanden opgenoemd en met hunne grootte en ligging op zijne kaart getekend; hij ſcheen

in zeker opzigt geloof te verdienen, want wij vonden alle de opgenoemde naamen op dezelve, uitgezonderd *Ooboroo* en *Tubooai*; daarentegens konden de grootte en ligging derzelve onmogelijk naauwkeurig opgegeeven zijn, want, zoo dit geschied ware, zouden wij 'er in onze volgende koers enige van hebben moeten vinden, dat niet geschied is: het is dan zeer waarschijnlijk dat TUPIA, om zig het voorkoomen te geeven van zeer kundig en bedreven te zijn, deeze kaart van de Zuid-zee enkel naar zijne verbeelding ontworpen en veelligt veele naamen verdicht had.

In het ruilen met dit volk merkten wij op dat onze glazen-koraalen bij de juffers, als opschik, zeer gewaardeerd wierden; maar als handel-waaren waren zij op verre na niet zoo gezogt als spijkers, want men wilde 'er ons naauwlijks vrugten voor geeven, schoon die de geringste en onkostbaarste van alle voortbrengzelen zijn. Op *Otahiti* gelden diergelijke beuzelingen ongelijk meer. Zoude de groote neiging tot die kleinigheden met eenen hoogeren graad van algemeen welvaren aanduiden, en door denzelven veroorzaakt worden. Rijkdom leidt ten minsten gewoonlijk tot verkwisting.

Bladz. 47 (4). Het spel wierd gespeeld op eene esschen met gras bewassen grond, omtrent vijf en zeventig voeten lang en vijftien voeten breed, tusschen twee gebouwen, die over malkanderen stonden. Het grootste kon eene menigte aanschouwers bevatten; het ander, dat op eene rei paalen stond, was maar eene kleine hut, en naar den kant van het toneel open, doch anders rondom behangen. Van binnen had men door traliewerk en matten een middenschot gemaakt, agter welk zig de speelers aankleedden. De grond

was

was met drie groote, fraai gewerkte en aan de randen zwart geſtreepte matten belegd. Aan de open zijde van de kleinſte hut ſtonden drie van hard hout gemaakte en met haaien-vellen overtrokken trommels, van welke de grootſte omtrent drie voeten hoog en twaalf duimen in middellijn groot konde zijn. Deeze trommelen wierden door vier of vijf lieden, enkel met de vingeren, maar met eene ongelooflijke vaerdigheid geſlaagen. Na wij eene poos in het daar tegens over ſtaande huis onder de voornaamſte juffers van het land gezeten hadden, verſcheenen eindelijk de ſpeelſters. Eene derzelve was POYADUA, OREOS ſchoone dogter, en de tweede eene lange wel gemaakte vrouw, ſchoon van gelaat en kleur. De kleeding deezer dansſeresſen week merklijk van haare gewoone kleeding af. Zij hadden een ſtuk bruin inlandsch doek, veele ook een ſtuk blaauw Europisch doek digt om de borst zaamengevouwen; om de heupen was een wrong van vier op elkanderen liggende reien van hun inlandsch doek, beurtlings rood en wit, met eenen ſtrik vastgemaakt. Van daar hong eene menigte wit doek tot op de voeten af en maakte eene ſoort van rok, die zoo lang en wijd was, dat wij vreesden dat hij haar in het dansſen hinderlijk zoude zijn. De hals, ſchouderen en armen bleeven naakt, maar op het hoofd droegen zij eene menigte vlegten van menſchenhair, *Tamau* genaamd, die in kringen op elkanderen geſtapeld lagen en eenen tulband van omtrent agt duimen hoogte uitmaakten, die van onderen naauwer dan van boven, van binnen hol, en met welriekende bloemen van de Kaapſche Jasſemijn (*Gardenia*) gevuld was. Voor aan deezen tulband zag men drie of vier reien kleine witte bloemen, die 'er als ſtarretjens op geſtooken waren en op het pikzwart hair van het hoofd-

hoofdſierzel als paerlen pronkten. De dansſeresſen begonnen op het geluid van den trommel te dansſen, en, naar het ſcheen, onder het beſtier van eenen ouden man, die mede danste en enige woorden liet hooren, die wij, naar den toon, voor eene ſoort van gezang hielden. Zij maakten verſcheiden postuuren en allerhanden beweegingen met de handen, waaronder veele wel wat vrij, maar op verre na zoo onbetamelijk niet als hetgeen ſomwijlen de kuiſche oogen der Engelſche dames in de opera, ſchoon ſlechts door den waaier, aanſchouwen. In de wijze, waarop zij de armen beweegen, is waarlijk veel bevalligheid en in het aanhoudend ſpeelen haarer vingeren insgelijks iets ongemeen ſierlijks. Het eenigſte wat met onze begrippen van ſchoonheid, ſierlijkheid en overeenſtemming ſtrijdt, was de haatlijke gewoonte van den mond op zulk eene afſchuwelijke wijze te vertrekken, dat niemand van ons het haar konde naardoen. Zij trokken den mond zijdwaarts in eene loodregte lijn en bragten te gelijk de lippen in eene golvende ſtuiptrekkende beweeging, even als of haar, door eene lange gewoonte, de kramp geheel ten dienſte ſtond. Na dat zij omtrent tien minuuten lang gedanst hadden, begaven zij zig in dat gedeelte van de hut, dat ik hier boven de kleedkamer genaamd heb, en 'er traden vijf in matten gekleede manspersoonen te voorſchijn om eene ſoort van toneelſpel te vertoonen. Dit ſpel beſtond beurtelings uit onbetamelijke danſen en een geſprek, waarin maat ſcheen te zijn, en waarin zij ſomwijlen te gelijk enige woorden overluid uitſchreeuwden. Hunne gebaerden kwamen, naar allen ſchijn, met den inhoud van het geſprek overeen. De een knielde neder en liet zig van eenen anderen ſlaan en bij den baard trekken, welke deeze

grappen nog met twee andere beproefde, maar waarvan de laatſte geen kortswijl verſtond en hem met een' ſtok afklopte. Hier op traden zij af en de trommels kondigden het tweede bedrijf van den dans aan, die door twee vrouwen, omtrent als het eerſte, wierd uitgevoerd. Toen traden de mansperſoonen weder op en eindelijk flooten de danſeresſen het toneel met een vierde bedrijf van den dans. Na het eindigen van dit laatſte gongen zij geheel afgemat en nat van zweet zitten. Eene danſeres in het bijzonder had van de verhitting een zigtbaar rood op haare wangen, waaruit men afneemen kan, hoe fijn en blank haare huid moet geweest zijn. De dogter van OREO had haare rol verwonderlijk ſchoon geſpeeld, alhoewel zij zig nog gisteren in zulk eene *heiva* had laaten zien. De officiers van beiden de ſchepen, gelijk ook wij, overlaadden de danſeresſen, tot welverdiende belooning van haare bekwaamheid, met koraalen en ander opſchik.

In den namiddag kwam OO-OOTOO, Koning van *Ulietea*, benevens OREO en verſcheiden juffers aan boord. Hij bragt een varken tot geſchenk mede en kreeg daarvoor allerhanden Europiſche waaren. Onder de vrouwen, die bij hem waren, was ook de danſeres, welker ſchoone kleur wij zoo zeer bewonderd hadden; zij heette TAINA of TEINA-MAÏ en de gewoonlijke kledij, waarin zij thans verſcheen, ſtond haar ongelijk beter dan haar zwaarmoedig toneelkleed. Haar lang onafgeſneden hair was met eene ſmalle ſtrook wit doek los doorvlogten en hong in natuurlijke lokken neder, ſchooner dan de verbeelding eens ſchilders immer heeft afgemaald. Haare oogen flonkerden vol vuur en uitdrukking uit het rond gelaat, over welk een bevallige lach verſpreid was. De Heer

HOD-

HODGES tragtte haar bij deeze gelegenheid aftetekenen; maar haare levendigheid en vlugtigheid maakten het hem zeer bezwaarlijk, ja bijna onmogelijk? Dit is waarschijnlijk ook de reden waarom hem dit afbeeldzel, dat in deeze reize geplaatst is, niet zoo wel als gewoonlijk gelukt is. Want hoe meesterlijk het gegraveerd is, is het egter oneindig verre beneden de tederheid van het bevallig model. Zoo 'er ondertusschen de volmaakte gelijkenis naar de persoon, die het eigenlijk verbeelden moet, aan ontbreekt, kan men het egter als een model van de gewoone gelaatstrekken van deeze en de nabuurige eilanders aanzien, om zig naar hetzelve een tamelijk regt begrip van een tienjaarig Otahitisch knaapjen vormen. Toen de zon ondergong, voeren onze voornaame gasten, met de wijze, waarop zij ontvangen waren, ongemeen te vreden, weder naar land; van het gemeen volk daarentegens bleef eene menigte vrouwspersoonen in het schip en waren omtrent de matroozen even zoo gedienstig als de Otahitische meisjens.

Het was zonderling dat zelfs deeze soort van vrouwlieden eenen zekeren graad van hoogmoed bezat; want zij noemden zig onder elkanderen niet dan *Tedua* of Mevrouw, een tijtel, welke hier te land den adel alleen toekoomt, ja eigenlijk slechts bij uitstek aan Prinsessen gegeeven wordt. Dit wisten wij reeds van *Otahiti*; als, bij voorbeeld, aldaar 's Konings zuster ergens voorbij kwam, riep degeen, die haar eerst zag, overluid *Tedua harremai*, „ daar koomt „ Mevrouw " opdat zijne landslieden hunnen plicht zouden waarneemen en de schouderen ontblooten; als 'er een persoon van koninglijk bloed aankoomt, roepen zij *Erée*. Maar onze matroozen, die de taal alhier niet verstonden, geloofden vast dat hunne

Dulcineas alle eenen zelfden naam hadden, dat dan ook dikwijls klugtige misvattingen veroorzaakte.

De twee volgende dagen bragten wij door met natuur- en kruidkundige naſpeuringen langs de kust te doen. Aan den noordlijken kant van het eiland vonden wij veele diepe bogten, die in moerasſen eindigden, waarin de menigte van wilde eenden en ſnippen was; maar dit wild was ſchuuwer dan wij verwagteden; de inwooners houden dezelve, zoo wel als wij, voor lekkere beetjens en jaagen 'er op.

Bladz. 49 (5). Bij deezen maaltijd dronk OREO zijn glaasjen zonder zijn gezigt te verdraaien, waarover wij ons des te meer verwonderden, omdat de inwooners van deeze eilanden anders overal eenen tegenzin tegens onze geeſtrijke dranken getoond hadden. Schoon zij, bijzonder het gemeen volk, zeer nugteren zijn, hebben zij eenen dronken maakenden drank, van welken voornamelijk enige opperhoofden zeer veel hielden. Onze reisgezel POREA, die hier niet zoo ingetogen als op *Huaheine* was, bragt op eenen dag eenen van zijne nieuwe kennisſen in de kajuit en zettede zig terſtond met hem aan het maaken van hunnen drank. Hij dronk 'er omtrent eene pint van en wierd, in minder dan een vierde uurs, zoo dronken, dat men hem beweegingloos op den grond vond leggen. Zijn aangezigt was gloeiend rood en zijne oogen puilden hem uit den kop. In deezen toeſtand ſliep hij enige uuren; maar toen hij weder tot zigzelven kwam, ſchaamde hij zig zijner buitenſporigheid. Deeze dronkenſchap blijft egter hier, gelijk alle andere ſpoorloosheden, niet ongeſtraft. De oude lieden, welke aan deeze ondeugd overgegeeven zijn, zijn dor en mager, hebben eene ſchubachtige ſchurftige huid,

roo-

roode oogen en roode vlekken over het gantſche lijf. Alle deeze ongemakken zijn, naar hun eigen getuigenis, onmiddelbaare gevolgen van dit zuipen en gevolglijk moeten de beſtanddeelen van de peper-plant de eigenſchap hebben van een uitſlag voorttebrengen. Behalven dit wordt deeze wortel ook bij de inwooneren van alle deeze eilanden voor een zinnebeeld des vreedes gehouden, veelligt wijl dronkenſchap goede vriendſchap maakt.

Zoo dra wij gegeeten hadden, maakten zig onze matroozen en bedienden met de overgeſchoten brokken vrolijk en de Indiaanen, die zig te vooren bij onze mildheid zoo wel hadden bevonden, maakten nu bij hen hun hof; maar de matroozen waren alleen mild jegens de mooie meisjens en eischten, volgens hunne natuurlijke zugt voor grove zinnelijke wellust, voor elk ſtukjen ſpek, dan deeze, dan geene onbetaamelijkheid.

Bladz. 49 (6). Bij dit ſpel wierden wij agter de ſchermen of in de kleed-kamer gelaaten, om te zien hoe de danſeresſen zig aankleedden. Dit verlof was haar verſcheiden kleine geſchenken waerdig; dus geraakten wij, bij voorbeeld, op den inval, haar hoofdſierzel met verſcheiden ſnoeren-koraalen te verfraaien, waarmede zij zeer vergenoegd waren. Onder de aanſchouwers bevonden zig enige van de grootſte ſchoonheden des lands, onder andere eene vrouw, die veel blanker was dan wij ooit eene op alle deeze eilanden gezien hadden; haare huid was van de kleur van wit wat vaalgraauw wasch, zonder dat zulks door eene ziekte veroorzaakt was, waardoor zoodanig eene kleur anders wel eens ontſtaat. Haare ſchoone zwarte oogen en haar zwart hair ſtaken daarbij uitmuntend

af en trokken onze eenſtemmige bewondering naar zig. Men deed ook ras haare ſchoonheid hulde door allerhanden kleine geſchenken; maar, in plaatſe van zig daarmede te vergenoegen, wierd haare zugt tot opſchik en benzelingen des te meer opgewekt en zij plaagde elk' eenen van ons zoo lang zij dagt dat wij nog eene koraal in den zak hadden. Een van ons gezelſchap hield toevallig een klein hang-ſlotjen in de hand. Naauwlijks viel 'er haar oog op of zij wilde het hebben. Het wierd haar in het begin afgeſlagen, doch daar zij niet ophield 'er om te bedelen, liet hij zig eindelijk overhaalen, maar hij hong het haar in het oor, haar verzeekerende dat het daar behoorde en aldus gedraagen moest worden. Eenen tijd lang was zij 'er zeer blijde mede en zeer trotsch op; maar het duurde niet lang of zij vond dat het te zwaar was en haar pijn deed en verzogt dus dat men het weder wilde los maaken. Maar hij wierp den ſleutel weg en gaf haar te verſtaan dat zij het uitdruklijk van hem begeerd had en, zoo zij het lastig vond, kon zij het nu altoos, tot ſtraf voor haar lastig bedelen, in het oor houden. Zij wierd ontroostbaar, ſchreide de bitterſte traanen en bad den eenen na den anderen haar van het ſlotjen te ontdoen; maar hoe gaerne menig een gewild hadde, was 'er geene mogelijkheid toe, wijl de ſleutel weg was. Zij wendde zig dan tot het opperhoofd, dat met zijne vrouw, zoon en dogter een goed woord voor het meisjen deed; ja zij booden zelfs doek en varkens tot losgeld; maar alles te vergeefsch. Eindelijk vond men evenwel een ſleutel, die op het ſlot paste, en toen wierd 'er een einde aan het klaagen en jammeren van het meisjen gemaakt en de rust en vreugde onder haare gezellinnen herſteld. Dit toeval had egter het goed gevolg dat zij en haare

lands-

lands-meisjens de gewoonte van te bedelen lieten vaaren.

Bladz. 51, 53 (7). Zij waren, denzelfden dag dat zij van ons vertrokken waren, 's morgens vroegtijdig, aan de Oostlijke zijde van eene ſchoone baai, *O-hamane* genaamd, ten anker gekoomen; volgens hunne beſchrijving was zoo wel het land als de inwooners even zoo geſteld als de overige van deezen Archipel; de gewasſen en dieren zijn hier werklijk ook overal van eenerleien aart, doch men treft deeze ſoort in dit en geene in dat eiland zeldzaamer of menigvuldiger aan. Zoo was, bij voorbeeld, een boom, dien onze zee-lieden eenen appelboom noemden (*ſpondias*) zeer menigvuldig op *Otahiti*, daarentegens zeer zeldzaam op *Ulietea* en *Huaheine* en op *Otaha* ook niet gemeen. Hoenderen vonden wij op *Otahiti* bijna in het geheel niet; op de *Societeit-Eilanden* waren zij daarentegens in menigte. Rotten, die op *Otahiti* bij duizenden zijn, waren minder talrijk op *Otaha*, nog zeldzaamer op *Ulietea* en op *Huaheine* kwam men die naauwlijks te zien.

Na dat zij gegeeten hadden, begaven zij zig noordwaarts naar de naaste bogt, om den bevelhebber aldaar O-TAH een bezoek te geeven, bij welks huis ook een *heiva* zou geſpeeld worden. Onder weg zagen zij van verre eene vrouw, die zeer zonderling gekleed en geheel zwart gemaakt was; men zeide dat zij treurde en met eene begravenis-plegtigheid bezig was. Hoe nader zij aan de wooning van den bevelhebber kwamen, hoe grooter het gedrang wierd, zoo om hen als om de *heiva*. Eindelijk kwamen zij bij het huis aan; de *Eree* was een man van jaaren en zat op eenen houten ſtoel, van welken hij, zoo dra hij de vreemde zag, mijnen

vader de helft inruimde. Het duurde niet lang of de dans wierd door drie jonge meisjens geopend. De oudſte was niet meer dan tien, en de jongſte nog geene vijf jaaren. De muzijk beſtond, gelijk gewoonlijk, uit drie trommelen en tusſchen de bedrijven ſpeelden drie mannen eene pantomime, waarin reizigers verbeeld wierden, die in ſlaap gevallen waren, welken enige dieven met veel behendigheid hun goed wegſtalen, alſchoon zij, om des te zeekerer daarvoor te zijn, zig 'er rondom gelegd hadden.

Terwijl dit geſpeeld wierd, moest het volk plaats maaken voor enige lieden, die paar aan paar het huis naderden, maar aan de deur bleeven ſtaan; het waren deels volwasſen perſoonen, deels kinderen, die met het boven-lijf geheel naakt gongen met kokos-olie gezalfd waren en om de heupen gordels van rood doek, gelijk ook *tamau* of hair-vlegten om het hoofd droegen. O-TAH noemde hen *O-da-Widdi* (*) dat, volgens de tekenen, die hij 'er bij maakte, zoo veel als rouwdraagende ſcheen te beduiden. Toen deeze lieden het huis naderden, wierd de grond met doek belegd, maar het wierd welhaast weder opgerold en aan de trommelſlagers uitgedeeld. Een van deeze trommelſlagers geraakte met eenen anderen Indiaan in geſchil en, eer men 'er op verdagt was, wierden zij handgemeen en trokken elkanderen bij de hairen; opdat het ſpel egter niet afgebrooken wierde, ſtelde men eenen anderen aan den trommel en joeg de beiden vegters het huis uit. Omtrent het eind van den dans moesten de toekijkers nogmaals plaats maaken, wijl de *O-da-Widdi* op nieuw weder te voorſchijn

(*) OOEDEDEE en OMAÏ noemden hen *Hih-biddhi* en zeiden dat dit *nabeſtaanden* beduidde.

ſchijn kwamen; maar zij bleeven, als te [illegible]en, aan den ingang van het huis ſtaan, zonder enige bijzondere plegtigheid te verrigten.

Voor de wooning van den bevelhebber waren veele kanos op den oever getrokken en in eene derzelve, die een dak of tent had, lag het lijk van den verſtorvenen, voor wien de boven verhaalde treur-plegtigheden geſchiedden. Om deeze omſtandigheid moesten onze reizigers hunne ſloepen een weinig verder ten anker brengen, maar bij geluk was ook daar een huis, onder welks afdak zij in den regen- en ſtormachtigen nacht beſchutting vonden.

Den volgenden morgen deed O-TAH hun zijn tegenbezoek en bood zig aan hen overal te geleiden. Zij namen hem dan mede in de ſloep en zeilden het noordlijk eind van het eiland om, aan hetwelk binnen het rif veele lange vlakke eilanden liggen, die met palm-boomen en andere boomen bezet zijn. In deeze ſtreek kogten zij eenen goeden voorraad van bananen en ſpijsden daarmede wat verder zuidwaarts bij het huis van den opperbevelhebber BOBA, welken de Koning van *Bolabola* OPOONI alhier tot ſtadhouder aangeſteld had. Zij leerden hem egter niet perſoonlijk kennen, want hij was van huis. Toen zij gegeeten hadden, bevond men dat men hun, geduurende den maaltijd, al het overige van hunne koopwaaren, die in een pak met ſpijkers, ſpiegels en koraalen beſtonden, ontſtoolen had. In deeze verlegenheid hielden het de officiers voor het veiligſte den inwooneren eene partij varkens en andere noodwendigheden te ontneemen en zoo lang te houden tot zij het geſtoolen weder zouden gegeeven hebben, Met deeze dwangmiddelen wierd terſtond op de marktplaats een begin gemaakt; men nam dan een zwijn, enige paerlmoer-

ſchulpen en etlijke bundels doek in beſlag, dat egter de inwooners niet toelieten dan op ſterke bedreigingen met het ſchietgeweer. Hierop verdeelden zig de ſloepen; enige moesten de ſloepen zelve, andere de vervoerde goederen bewaaren en de andere gongen, onder aanvoering van den luitenant, verder om nog meer goederen in beſlag te neemen. De oude bevelhebber O-TAH geleidde hen, zeer ſlegt te moede zijnde. Overal daar zij kwamen, vlugtte alles weg en de varkens wierden in de bergen gedreven. Om te beproeven welke werking het ſchietgeweer op hen doen zoude, liet de officier drie ſchooten in de lucht doen. Op deeze ſchrik-ſchoot keerde een van de vlugtelingen, een voornaam man, die van de elephantiaſis eenen ontzagchelijk dik gezwollen voet en been had, om en leverde zijne varkens, benevens enige pakken doek over. Hierna veroverde ons volk in de wooning van BOBA nog twee borst-ſchilden en eenen trommel en keerde toen met den buit naar de verzamelplaats terug. Tegens den avond ſcheidde O-TAH van hun, maar kwam kort daarop terug met den geſtoolen zak, waarin nog omtrent de helft der ſpijkers, koraalen en diergelijke was en bleef bij hen den nacht over. Den volgenden morgen wierd den eigenaaren der in beſlag genoomen goederen bekend gemaakt, dat hun alles zoude terug gegeeven worden, als zij de geſtoolen koraalen en ſpijkers weder bragten. Terwijl zij daartoe gereedheid maakten, wandelden ons volk naar *O-heurua*, eene aan de Zuid-Westlijke zijde van het eiland gelegen baai. Zij waren nog niet verre gevorderd, wanneer O-TAH en de andere bevelhebber, die met zijne gezwollen beenen zoo goed als een ander voort kon, het grootſte gedeelte van het nog ontbreekende reeds aanbragt, zeggende dat het hier en daar

in

in de ſtruiken was verſtooken geweest. Hierop gaf ons volk ook het doek, de varkens, de borst-ſchilden en al het overige terug; zij beloonden ook den man, in wiens hut zij den nacht hadden doorgebragt, gelijk ook den ouden bevelhebber, wijl zij zig beiden ongemeen getrouw en gedienſtig jegens hen gedraagen hadden. Met de terug ontvangen koraalen waren zij in ſtaat in het diſtrict *O-Hitrurua* en in de baai *A-Roto poto* (of de *Ronde Baai*) bananen optekoopen. Op deeze plaats ſtond een huis, 't welk het grootst was, dat zij op alle de *Societeit-Eilanden* gezien hadden. Het was vol inwooners en verſcheiden woonden met hunne gantſche huisgezinnen in hetzelve; het ſcheen een openbaar gebouw en, gelijk de *Caravanſeras* in de Levant, voor reizenden beſtemd te zijn.

Bladz. 54 (8). De dogter van OREO, die het nog niet gewaagd had ons te bezoeken, kwam nu aan boord, om van den kapitein het groen kleed uit de ſloep te verzoeken, dat haar bijzonder wel moet behaagd hebben. Zij kreeg eene menigte geſchenken, maar haar verzoek kon de kapitein haar niet inwilligen.

Bladz. 54 (9). Deeze goede lieden waren zeer bedroefd, toen wij hen verlieten. Hunne traanen ſcheenen veelen van ons hunne ongevoeligheid te verwijten; en men ſchijnt indedaad bij onze opvoeding de natuurlijke aandoeningen van het hart te veel uittedooven; men leert ons ons in de meeste gevallen over dezelve ſchaamen en daardoor worden zij eindelijk ongelukkiglijk geheel verdoofd. Op deeze eilanden daarentegens geeven de onbedorven kinderen der natuur alle hunne aandoeningen eenen vrijen loop en

ver-

verheugen zig over hunne liefde tot hunne evenmenſchen.

Molliſſima corda
Humano generi dare ſe natura fatetur
Quæ lacrymas dedit; hæc noſtri pars optima ſenſus.
JUVENALIS.

Bladz. 55 (10). Ik wilde in het eerst niet gelooven dat OEDIDEE het gemaklijk leven van de voornaame lieden zoude willen verlaaten en verhaalde hem lagchende aan welke ongemakken hij zig door dit beſluit blootſtelde; maar alle mijne waarſchuuwingen dat hij ruuw weder zoude aantreffen en zig met ongewoone ſlegte kost zoude moeten behelpen werkten bij hem niets uit; hij bleef bij zijn voorneemen en eindelijk ſtemden ook veele zijner vrienden in den wensch dat men hem zoude medeneemen; ik ſtelde hem den kapitein voor, die zonder bedenken in zijn verzoek bewilligde. Toen hij te ſcheep gong, bragten hem zijne vrienden doek en tot ſcheepsvoorraad gegiste broodvrugt of *mahei*, waarop zij zeer gezet zijn en dat een zeer voedzaam eeten is.

AANTEKENINGEN

OP HET

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 60 (1). Het ſpek van deeze varkens heeft niets van die laffe ſmaak, waardoor het in Europa zoo ligt tegenſtaat: wij vergeleeken het vet bij merg en het mager heeft omtrent de ſmaak van kalfsvleesch. De gewasſen, waarmede de varkens op *Otahiti* gemest worden, ſchijnen de voornaamſte oorzaak van dat verſchil te zijn en zij kunnen zelfs het natuurlijk inſtinct deezer dieren gewijzigd hebben. Zij zijn van dat kleen ras, dat men gemeenlijk Chineeſche varkens noemt en zij hebben die hangende ooren niet, die volgens BUFFON het kenmerk der ſlavernij zijn; zij zijn ook veel zindelijker dan de Europiſche varkens en zij ſchijnen de zonderlinge gewoonte niet te hebben van zig in het ſlijk te wentelen. Het is zeeker dat deeze dieren een gedeelte van de wezenlijke rijkdommen der Otahitiers uitmaaken en wij zagen eene groote menigte te *Oaiti piha*, ſchoon de inboorlingen die zorgvuldig voor ons poogden te verbergen. De geheele uitroeijing van dat ras van dieren zou voor hun ondertusſchen geen groot verlies zijn, te meer, omdat zij thans bijna alle aan de opperhoofden toebehooren. Zij ſlagten zeer zelden varkens en misſchien

ſchien niet dan bij zekere plegtige gelegenheden; maar dan eeten de opperhoofden ſpek met alle de gulzigheid, welke men den Engelſchen op hunne ſchildpad-maaltijden toeſchrijft. Het volk eet 'er te naauwer nood enige ſtukken van, ſchoon het alle de moeite heeft van hen te mesten.

AANTEKENINGEN

OP HET

TWEEDEN BOEKS

EERSTE HOOFDSTUK.

Bladz. 69 (1). Onze jonge vriend OHEDIDEE, dien wij, in plaats van den Otahiter POREA, hadden medegenoomen, was zeer zee-ziek, wijl hij aan het ſlingeren van het ſchip niet gewoon was. Hij verhaalde ons egter, toen wij naar de hooge piek van *Bolabola* uitzagen, dat hij op dit eiland geboren en met OPOONY, den krijgszugtigen Koning vermaagſchapt was, die *O-Taha* en *Ulietea* (*) veroverd had. Hij ontdekte ons ook dat hij eigenlijk MAHEINE heette, maar dat hij zijnen naam met eenen bevelhebber op *Eimeo*, die OHEDIDEE genoemd wierd, verwisſeld had. Koning OPOONY bevondt zig, naar het zeggen van onzen reisgezel, toen op het eiland *Maurua*, dat wij in den namiddag voorbij zeilden. Het beſtaat uit eenen enkelen kegelvormigen berg en is,

(*) De Heer FORSTER noemt dit eiland *Raietea*; ik ben hier en elders genoodzaakt de naamen te behouden, gelijk COOK die geſchreven heeft, opdat de Leezer dezelve op de kaarten zoude kunnen vinden.

Aantekening van den Nederduitſchen Vertaaler.

is, voor zoo veel wij uit de beſchrijvingen van de inwooneren van *Raietea*, die 'er geweest waren, konden afneemen, omtrent even zoo geſteld als de overige eilanden.

Onze arme vriend kreeg eerst den volgenden middag zijne eetlust weder, toen hij, om te beginnen, een ſtuk van eene Dorade van agtentwintig ponden met ſmaak at, die een van ons volk gevangen had. Wij wilden het hem op onze wijze laaten toebereiden; maar hij zeide dat het raauw zijnde beter ſmaakte en vroeg ſlechts eene bak zee-water, om 'er den visch in te doopen; hij beet tusſchen beiden in eene klomp *Mahei* of zuur broodvrugt-deeg, dat hem in plaats van brood diende. Doch eer hij zig aan het eeten zettede, nam hij een ſtukjen van den visch en wat *Mahei* als een offer voor *Eatua* of de godheid en ſprak daarbij een paar woorden, die wij voor een kort gebed hielden. Deeze plegtigheid nam hij twee dagen daarna ook in acht, toen hij een raauw ſtuk van een' haai opat. Dit alles overtuigde ons dat zijne landslieden zekere bepaalde godsdienſtige begrippen hebben en zelfs eene ſoort van godsdienstplegtigheden in acht neemen, die zij veelligt zedert hunne eerſte ſcheiding van hunne voorvaderen op het vaste land van dezelve nog overgehouden hebben.

Bladz. 71 (2). Welhaast ſtieten verſcheiden inboorlingen hunne kanos in het water en voeren naar het ſchip. Een hunner kwam bij ons aan boord: bij zijne aankomst reikte hij ons een' peper-wortel toe, van welke ik bij de *Societeit-Eilanden* reeds gewag gemaakt heb; daarop raakte hij onze neuzen met den zijnen, gelijk de Nieuw-Zeelanders tot teken van vriendſchap pleegen te doen en plaatſte zig toen, zonder

der een woord te ſpreeken, op het verdek. De kapitein ſchonk hem eenen ſpijker, dien hij terſtond op zijn hoofd hield, waarbij hij het woord *fagafetai* liet hooren, dat, naar alle waarſchijnlijkheid, eene dankzegging moest beduiden. Hij was naakt tot aan den middel; maar van daar tot de knieën had hij een ſtuk bruin geverwd doek om zig geſlaagen. Het ſcheen van dezelfde ſtof en werk als het Otahitisch te zijn, maar het was met lijm of vernis ſtijf en water-digt gemaakt. De man was van eene middelbaare grootte en had zagte, tamelijk regelmaatige trekken. In kleur geleek hij naar de gemeene Otahitiers, dat is, hij was ligt magahony, of kaſtanjenbruin. Den baard droeg hij kort geſchoren, en zijn hair hong hem in korte lokken om het hoofd zoo kroes als of het gezengd ware. Op elke [illegible] had hij drie ronde vlekken, omtrent zoo groot als een daler, die op de Otahitiſche wijze in de huid geprikt, maar egter niet met zwarte verw ingewreven waren. Het waren kringen de een in den anderen getrokken. Hij had buiten deeze nog andere vlekken op het lijf. In zijne oorlellen waren twee gaten, waarin hij eene kleine ronde ſtaaf droeg en aan de ſlinkerhand ontbrak hem de pink. Hij bleef eene ſlange wijl zonder een woord te ſpreeken, terwijl verſcheiden andere, die zig na hem aan boord waagden, veel ſpraakzaamer waren en ons, zoo dra zij ons met hunne neuzen gegroet hadden, in hunne taal aanſpraken, van welke wij toen nog geen woord verſtonden.

Bladz. 72 (3). Hij bewonderde meest ons Engelsch laken en [illegible] na deeze bevielen hem onze ijzer-waaren best. Hij was niets minder dan bevreesd, maar hij gong zonder bedenken naar beneden

in de kajuit en overal daar men goed vond hem te brengen.

Bladz. 73 (4). Een groot getal mannen en vrouwen, alle moeder naakt, zwommen om het schip en hielden met de eene hand ringen van schildpad, hoeken van paerlemoer en diergelijke in de hoogte, die zij ons verkoopen wilden. Toen wij aan land gongen, wierden wij door de inwooneren op hunne schouderen uit de sloep aan land gedraagen.

Bladz. 74 (5). De zangeressen hadden ongemeen welluidende stemmen en zongen te zaamen; zij gaven te gelijker tijd de maat aan, door een knipjen met den voorsten vinger en den duim, terwijl zij de andere vingeren in de hoogte hielden. Toen de drie eerste opgehouden hadden, vongen drie andere even dezelfde melodie aan en eindelijk wierd het een algemeen choor. Een van onze heeren schreef eens een van haare liederen op, dat ik mijnen muziekkundigen leezeren, tot eene proef van de muzijk alhier, zal mededeelen.

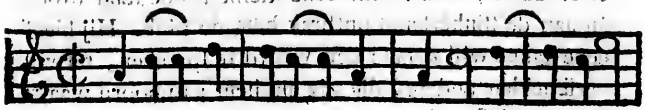

Verder dan over deeze vier nooten strekte zig de omvang van haar gezang niet uit; zij gongen niet laager dan *a* en niet hooger dan *e*. Zij zongen ook zeer langzaam en slooten somwijlen met het accoord.

Bladz.

Blad. 75 (6) Dit volk zou ons niet beter hebben kunnen ontvangen, zoo het van te vooren door eigen ondervinding bewust geweest ware van onze vreedzaame neigingen en gewoon geweest ware van tijd tot tijd Europiſche ſchepen aan hun eiland te zien. Maar het was juist het tegendeel, want zij hadden tot nog toe denklijk geenen Europeaan gezien, ook konden zij van TASMANS voormaalige aanwezigheid op het nabuurig eiland *Amſterdam* ten hoogſten iets van hooren zeggen weeten. Wij hadden dan recht om ons van hunne imborst de voordeeligſte denkbeelden te maaken; zij moesten openhartig en edelmoedig van natuur en boven alle laag wantrouwen verre verheven zijn. Dat dit gunſtig oordeel nog meer bevestigde was dat zig ook een groot aantal vrouwsperſoonen onder hen bevond, welke de Indiaanſche natieën anders meest gewoon zijn van de vreemde verwijderd te houden. Deeze waren van de heupen tot aan de voeten gekleed en ſcheenen ons door een goedhartig vriendlijk lagchen te nodigen om gerust nader bij te koomen. De Heer HODGES heeft van deeze vriendlijke ontvanging eene ſchoone tekening gemaakt, die gegraveerd en in de reize van COOK gevoegd is (Plaat XXXII*). Hoe geneigd ik anders ben den arbeid van deezen geestigen konſtenaar den welverdienden lof toetezwaaien, als het der waarheid overeenkomſtig is, kan ik egter bij deeze gelegenheid niet nalaaten aantemerken dat deeze plaat geen regt begrip geeft van de inwooneren van *Eaoowe* en *Tongatabu*, hoe meesterlijk zij anders gegraveerd is. De tegenwerping, welke men tegens de plaaten van de eerſte reis van COOK gemaakt heeft, dat zij, in plaats van Indiaanſche geſtalten, ſchoone beelden voorſtellen, die, in gedaante en kleeding, in den ſmaak van antieken gete-

kend waren, geldt ook tegens deeze plaat. Kenners vinden in dezelve Griekſche omtrekken en beelden, zoo als 'er in de Zuid-zee niet geweest zijn en zij bewonderen een ſchoon nederhangend gewaad, dat het hoofd en het lijf bedekt, daar egter op dit eiland de vrouwsperſoonen bijna nooit haare ſchouderen en borst bedekken; het beeld van eenen ouden eerwaerdigen man met eenen langen witten baard is voortreflijk; maar het volk op *Eaoowe* laat den baard niet groeijen, maar weeten denzelven met mosſel-ſchulpen kort te ſcheeren.

Wij deeden eene wandeling in het veld; de plantagieën waren van elkanderen geſcheiden door heinigjens van riet, ſchulnsch door elkander gevlogten, die met doornen en met bosch-touw met hemelsblaauwe bloemen bedekt waren. In dezelve waren deuren, die op hengzels draaiden en van zelve toevielen. Het land zag 'er overal als een groote tuin uit, wijl het doorgaans met hooge kokos-boomen en bananen, gelijk ook met ſchaduwrijke citroen- en broodvrugt-boomen bezet was. Wij vonden eene menigte nieuwe planten, die op de *Societeit-Eilanden* niet groeijen. De afdeeling van hunne landen ſcheen eenen hoogeren graad van bebouwing aanteduiden dan men hier wel zoude vermoed hebben; ook ſcheenen de inwooners werkzaamer en naarſtiger dan de Otahitiers te zijn. Het volk was indedaad zoo wel in handwerken als in fabrieken en in de muzijk verder en beſchaafder dan de inwooners der *Societeit-Eilanden*, die, daarentegens, bijzonderlijk op *Otahiti*, welgeſtelder, maar ook traager waren. In kleder-ſtoffen waren zij niet zoo rijk als die op *Otahiti*; men had in dit ſtuk ten minſten hier geene weelde, gelijk op het ander eiland. Wij vonden, eindelijk, ook hunne wooningen,

ſchoon

ſchoon zeer aardig gebouwd en overal in welriekende boschjens geplaatst, noch zoo ruim, noch zoo geſchikt als die op *Otahiti*. En men kon wel zien dat, zoo hun land niet zoo rijk aan voortbrengzelen van de natuur is als *Otahiti*, deeze rijkdommen egter met meerder gelijkheid onder het volk verdeeld moeten wezen. Op *Otahiti* kond[illegible] Grooten terſtond aa hunne helderer kleur en aan hunne wel gemeste lighaamen herkennen; maar hier was alle uiterlijk onderſcheid weggenoomen. De bevelhebber, die bij ons aan boord gekoomen was, was zelfs in kleeding niet van den gemeenen man onderſcheiden; alleen uit de gehoorzaamheid, die het volk hem betoonde, kon men zien dat hij van eenen hoogeren ſtand moest zijn. Wij wierden door oude en jonge, door mannen en vrouwen op het vleiendst verwellekoomd; zij omarmden ons, kusten ons de handen en drukten die aan hunne borst, in kort zij zogten hunne liefde en vriendſchap op honderd wijzen te kennen te geeven. De mannen zijn van onze gewoonlijke middelbaare grootte van vijf voeten en drie duimen tot vijf voeten en tien duimen lang, over het geheel van eene goede geëvenredigde geſtalte en met alle hunne ledenmaate wel gevormd, maar wat ſterker geſpierd dan de Otahitiers, dat waarſchijnlijk van hunne grooter en aanhoudender oefenen van het lighaam door den arbeid koomt, welken hun landbouw en hunne huishouding vorderen. Hunne gelaatstrekken waren zagt en ongemeen aanvallig, doch hun aangezigt was langwerpiger dan bij de Tahitiers bijzonderlijk naar den neus ſcherper en de lippen dunner. Hun neus is ook meer gebogcheld. De vrouwen zijn over het algemeen enige duimen kleiner dan de mannen, maar zij zijn egter zoo klein niet als de vrouwen van de laagſte

klasse op *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden*; het bovenste gedeelte van haar lijf was altijd van eene ongemeen schoone evenredigheid en haare handen en armen waren zoo fijn gevormd als bij de Tahitische vrouwen; maar zij hadden daarentegens, even als deeze, te groote voeten en dikke beenen. Haare gezigts-trekken waren wel niet regelmaatig schoon, maar zij hadden iets zeer aanvalligs, doch wij vonden hier geene enkele schoonheden onder de voornaame gelijk op de *Societeit-Eilanden*. Zoo mannen als vrouwen waren ligt kastanjebruin van kleur en scheenen doorgaans eene volmaakte gezondheid te genieten. Onder de mannen was het zwart beprikken van de huid algemeen in zwang; voornamelijk waren de buik en de lendenen even zoo sterk en met nog konstiger figuuren beprikt dan wij op *Otahiti* gezien hadden. Zelfs de tederste deelen van het lighaam, op welke de bewerking niet alleen zeer pijnlijk, maar ook, wegens de klierachtige zelfstandigheid zeer gevaarlijk moet wezen, waren niet onbeprikt gebleven; wij verwonderden 'er ons over:

— et picta pandit spectacula cauda.

HORAT.

Bij de vrouwen was het daarentegens niet gebruiklijk zig op deeze wijze lelijk te verfraaien. Zij hadden enkel, gelijk de mannen, drie ronde vlekken op elken arm, die eene menigte kringen in malkanderen verbeeldden en die in de huid geprikt, maar niet met zwarte verw ingewreven waren, bij deeze versiering vergenoegden zij zig met twee zwarte stippen op de handen. De mannen liepen bijna gantsch naakt, want zij hadden meestendeel maar een final

stuk

ſtuk doek, als een gordel, om de heupen geſlaagen; maar dikwijls was de gordel ook wat langer en hong, als een vrouwen-rok, van de heupen tot over de knieën neder. De vrouwen daarentegens ſloegen het doek onmiddelijk onder de borst om het lijf en van daar hong het tot op de kuiten neder. Het doek was, even als het Otahitisch, maar met vierkante vakken als een dambord beſchilderd en met een lijm of vernis overſtreeken, die het water lang wederſtand kon bieden. Zij droegen ook wel matten, die zeer goed gevlogten, in het aanzien de Otahitiſchen gelijk en ſomtijds, doch zelden, over de ſchouderen en de borst over elkanderen geſlaagen waren. Tot ſieraad droegen de mannen eene paerlemoer-ſchulp, die aan eene koord aan den hals vast was en op de borst hong; maar de vrouwen droegen verſcheiden ſnoeren om den hals, aan welke kleine vlakken, zaad-korrels, en viſch-tanden geregen waren, in welker midden men het dekzel van eene ſlakhoorn van de grootte van een daler zag. In beiden oor-lellen waren gaten, ſomtijds twee in elke, en dan ſtak 'er een klein rond ſtuk ſchildpad of been in, en ſomtijds rolletjens van riet, met eene vaste roode zelfſtandigheid gevuld en van buiten bont geſchilderd.

Zij bedienen zig van eene ſoort van kammen, die meer tot ſieraad dan tot gebruik zijn en die uit een aantal kleine platte ſtokjens beſtaan, welk omtrent drie duimen lang uit een geel hout geſneden en aan het boven eind met gevlogten bruin en zwart bonte kokos-vezelen aan malkanderen gevoegd zijn, gelijk men op de XXXVI* Plaat zien kan.

De kleine houten ſtoeltjens, die men op deeze eilanden in plaats van hoofd-kusſens gebruikt, waren hier menigvuldiger dan op *Otahiti*; ook waren

'er veele vlakke borden en ſpatels, waarmede zij het broodvrugt-deeg roeren, alles van knodshout (*caſuarina equiſetifolia*) geſneden; men heeft dit hout dien naam gegeeven, omdat 'er op de Zuidzee-eilanden gewoonlijk de knodſen uit vervaerdigd worden.

Deeze waren hier van veelerleie gedaanten en enige zoo zwaar, dat wij die niet met eene hand voeren konden. Het onderst gedeelte of de eigenlijke knods was meestentijds vierkantig en van eene bladvormige gedaante; de ſteel was ook vierkant, maar wierd van boven aan de greep rond (ziet Pl. XXXVII*) andere waren plat, getand en ſpatelachtig van gedaante; andere hadden lange greepen en eene lancetswijze ſneede, andere wederom waren krom, kwastig enz. De meeste waren overal in allerhande vakken van verſchillende tekening beſneden, dat veel tijd en een ongelooflijk geduld moet kosten, naardien een ſcherpe ſteen, een ſtukjen koraal of eene moſſel-ſchulp het eenigst gereedſchap is, waarmede zij diergelijke werktuigen kunnen maaken; de afdeelingen of vakken van dit ſnijwerk waren ondertuſſchen verwonderlijk aan elkanderen gelijk, en de oppervlakte der onbeſneden knodſen was zoo glad, als men van de bekwaamſte en met de beste werktuigen voorziene werklieden hadde kunnen verwagten. Zij hadden ook ſpeeren van dat hout, die dikwerf maar uit lange ſpitſe ſtokken beſtonden, maar die dikwijls ook met den ſtaert van de ſtekel-rog, als met eene vreeslijke punt, voorzien waren. Bij deeze wapenen voerden zij ook boogen en pijlen van een gantsch bijzonder maakzel, gelijk op Plaat XXXVII* kan gezien worden. De boogen waren zes voeten lang, omtrent zoo dik als eene pink en, als zij niet geſpannen waren, maar wei-

weinig gekromd. Langs de bolronde of buitenſte zijde liep eene ſleuf voor de pees; ſomwijlen was zij diep genoeg uitgehold, dat 'er ook de pijl, die omtrent zes voeten lang, van eene riet-ſtaf gemaakt en met hard hout gepunt was, 'er in liggen konde. Als nu de boog zou geſpannen worden, geſchiedde dit niet, zoo als gewoonlijk, door eene ſterker buiging van zijne kromming, maar volkoomen omgekeerd, zoo dat de boog eerst regt en dan naar de tegenovergeſtelde zijde krom geboogen wierd. De pees behoefde dan nooit ſtrak aangehaald te worden, want enkel door de verandering van de natuurlijke bogt des boogs kreeg de pijl drift genoeg en het terugſpringen van den boog en de pees was niet zoo hevig, dat de hand of de arm door den ſchok konde lijden. Eer ons volk met dit geweer had leeren omgaan, braken zij veele boogen, terwijl zij die op de gewoone wijze wilden ſpannen.

De ontzagchelijke menigte wapenen, die wij bij de inwooners vonden, ſtemde gantsch niet overeen met de vreedzaame neigingen, die zij in hun gantsch gedrag jegens ons lieten blijken, voornamelijk ook door hunne bereidwilligheid om ons dezelve te verkoopen. Zij moeten dan, ondanks hunnen vreedzaam ſchijnenden aart, dikwijls geſchillen onder elkanderen hebben, of wel met de nabuurige eilanden oorlog voeren; wij konden hieromtrent egter, ondanks al ons navraagen, niets voldoenends verneemen.

Alle de bovengenoemde dingen verkogten zij ons gaerne voor zeer kleine ſpijkers en koraalen. Omtrent de laatſte waren zij met de Otahitiers niet van eenerleien ſmaak; want die koozen altijd doorſchijnende; maar hier golden de donkere, die roode, witte of blaauwe ſtreepen hadden, meest.

Wij ontmoeteden verſcheiden perſoonen, bij welke de uitſlag op de huid tot eenen hoogen graad gekoomen was; een man in het bijzonder had over den gantſchen rug en over de ſchouderen een groot ſchurftachtig gezwel, dat van binnen blaauw, en aan den rand goud-geel was; en een arm wijf had op dezelfde ellendige wijze bijna haar geheel aangezigt verloren; in plaats van neus zag men niet dan een gat, de wangen waren gezwollen en etterden overal, de oogen waren bloedig en ſcheenen uit het hoofd te zullen vallen. In een woord, ik herinner mij niet iets zoo jammerlijks gezien te hebben; en egter ſcheenen deeze ongelukkige onbekommerd over hunne ellende, en, dat walglijk was, kwamen ons levensmiddelen verkoopen.

Bladz. 75 (7). Mijn vader deed deeze wandeling mede, terwijl ik aan boord bleef om onze voorwerpen van Natuurlijke Historie in orde te brengen. Zij gongen door rijke plantagieën of tuinen, die zeer regelmaatig beplant waren en kwamen eindelijk op eene fraaie met gras bedekte vlakte, aan welker eind eene aangenaame wandeling was van vier reien kokos-boomen; maar zij zagen geen water, dat op dit fraai eiland ontbreekt. Door eene bedekte wandelplaats gegaan zijnde, kwamen zij aan eene andere weide, aan welker eind een heuveltjen lag, waarop twee hutten ſtonden; het was omringd door bamboezen, die een voet van malkanderen in den grond geſtooken waren, en van vooren ſtonden verſcheiden caſuarinas; de inboorlingen, die bij hen waren, wilden den heuvel niet naderen; doch zij, genaderd zijnde, keeken met veel moeite in de hutten, wijl het dak tot op een hand breedte van den grond af nederhing; in de eene lag

een

een lijk, dat men 'er zedert korten tijd in gelegd had; maar de andere was ledig. Dus is het knodshout of de casuarina (*Toa*) op *Middelburg*, gelijk op de *Societeit-Eilanden*, een teken van eene begraafplaats, en zij is ook werklijk, door haare bruin groene kleur en door haare lang nederhangende takken, aan welke de smalle vezelachtige naalden dun en treurig nederwaarts hangen, tot het droefgeestige van deeze plaatsen even zoo goed geschikt als de cypressenboom. Denklijk heeft men ook in dit gedeelte van de wereld, den casuarina-boom door dezelfde verbinding van denkbeelden tot een treurboom uitgekozen, als waardoor bij ons de cypressenboom daartoe gekozen is. De heuvel, waarop de hutten stonden, was van kleine stukjens van koraal-klippen opgehoogd, die zonder orde op een geworpen waren.

De slag en de uitwerking van onze geweeren wekten noch hunne verwondering, noch hunne vrees; ook hadden wij geene reden om hen daarmede bevreesd te maaken, want zij gedroegen zig doorgaans vriendlijk en gedienstig jegens ons. De vrouwen waren, over het geheel genoomen, ingetogen en toonden eenen uitdruklijken tegenzin tegens het uitgelaaten gedrag van onze matroozen; doch daar waren egter ook enige onder, die minder kuisch waren en die door dartele gebaerden het scheepsvolk aanleiding gaven alles te beproeven en alles te verkrijgen.

Bladz. 77 (8). Wij konden met de inboorlingen weinig anders spreeken dan door tekenen; wij hadden egter een aanmerklijk aantal woorden opgezameld; uit welke men, naar de algemeene beginzelen van het werktuiglijke der taalen en der veranderingen van tongvallen, duidlijk te oordeelen was dat de taal van dit

eiland

eiland met de taal van *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden* zeer na vermaagschapt was. OMAÏ en MAHEINE of OEDIDEE, de twee Indiaanen van *Ulietea* en *Bolabola*, die bij ons aan boord waren, beweerden in het eerst dat zij de taal van dit eiland in het geheel niet verstonden. Doch naauwlijks hadden wij hun de overeenkomst van dezelve met hunne lands-taal in verscheiden woorden doen opmerken of zij vatteden den tongval zeer ligt en konden zig van de inboorlingen beter doen verstaan dan wij in langen tijd zouden hebben kunnen leeren. Het land beviel hun zeer wel, maar zij zagen ras wat 'er ontbrak; zij klaagden, namelijk, dat 'er weinig broodvrugt, weinig varkens en hoenders en in het geheel geene honden waren, dat ook waar was; maar daarentegens vonden zij groot behaagen in de menigte van suiker-riet en van die peper-plant, waarmede zij zig dronken maakten en waarvan de inboorlingen den kapitein COOK drank hadden aangeboden.

✤ ✤ ✤
✤ ✤
✤

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bladz. 80 (1). Onder andere dingen bragten de inboorlingen ook allerhanden ſchoone tam gemaakte papegaaien en duiven te koop. Onze jonge reisgezel van *Bolabola* kogt voor zijne rekening zeer ijverig verſierzelen van roode vederen, die, naar hij ons verzeekerde, op *Otahiti* en op de *Societeit-Eilanden* zeer groote waarde hadden; diergelijke vederen waren hier gemeenlijk op ſchorten geplakt, die van kokos-nooten vederen gevlogten zijn en de opſchik der danſeresſen uitmaaken; dikwijls waren zij op bananen-bladeren vastgehegt, die tot ſieraad voor het voorhoofd wierden gebonden, gelijk die Pl. XXXVI. Fig. 4 afgebeeld zijn. OEDIDEE was over zijnen inkoop geheel buiten zigzelven van vreugde en verzeekerde ons dat een ſtukjen van dit verſierzel, twee of drie vingeren breed, op zijn eiland genoeg zoude zijn om het grootſte varken te koopen.

Bladz. 90 (2). Toen wij onze vrienden eenigermaate hadden leeren kennen, maakten wij ons gereed om het land nader te bezien. Niet verre van den oever, daar de grond etlijke voeten hooger was dan aan de kust, kwamen wij in eene ſmalle, maar lange ſtrook bosch, dat deels uit hooge boomen, deels uit laage ſtruiken beſtond. Op verſcheiden plaatſen was

het naauwlijks drie honderd voeten diep, maar het liep langs de gantsche kust van *Van Diemens Reede* af en agter hetzelve was het land doorgaans vlak. Aan het bosch lag eene strook lands, omtrent vijf honderd schreden breed, dat gedeeltelijk met yams scheen beplant geweest te zijn, en dat nu deels met gras bewassen was en in het midden een klein moeras had, daar zig het paarsch waterhoen of de Poule Sultane zig in groote menigte ophield. Agter deeze streek was het land afgedeeld en omtuind, waardoor een smal padjen liep. Hier ontmoeteden ons veele Indianen, die met groote vragten levensmiddelen naar het strand gingen en in het voorbijgaan eene zeer beleefde buiging met het hoofd maakten en een woord zeiden, dat in beduiding met het Otahitisch *Tayo* scheen overeen te koomen. De omtuiningen, plantagieën en huizen waren hier even zoo ingerigt als op *Middelburg* en de wooningen doorgaans van welriekende heesters omringd. De moerbezieën-boom, van welkers bast het doek gemaakt word, en de broodvrugtboom waren hier zeldzaamer dan op de *Sociëteits-Eilanden* en de appelboom, die daar groeit, was hier geheel onbekend; maar in plaats van deeze hadden zij pompelmoezen, de lente, die de planten en bloemen in haaren schoonsten luister vertoonde en alles op nieuw verlevendigde, was misschien mede oorzaak dat ons dit land zoo wel geviel, egter droeg de huishoudlijke naarstigheid en het beleefd gedrag der inwooneren er niet weinig aan toe. Het was ook waarlijk een genoegen te zien hoe veel orde in den aanleg en de beplanting van hunnen grond heerschte en hoe zuiver hun werk was. Beiden toonden eenen graad van overleg en smaak, met welke het deeze natie aan geluk en welvaaren niet kon ontbreeken.

Een

Een van de wegen, die tusschen de ontuinde landerijen doorliepen, bragt ons aan een klein wild boschjen, welk het, schoon wel aan konstige regelmaatigheid, egter niet aan natuurlijke bevalligheid en schoonheid ontbrak. Een ontzagchelijke Cassaniaboom, die er verre boven uitstak, was met eene menigte zwarte dieren bedekt, die wij van verre voor kraaien aanzagen, maar welke wij bij nader onderzoek voor vledermuizen herkenden. Zij hongen met hunne nagels aan de takken, sommige met den kop naar den grond, sommige anders om. Met de eerste schoot deeden wij zes of agt vallen, wanneer wij bevonden dat het Vampyren waren van de soort die het Roodjen (*le Rougette* BUFF.) genaamd wordt en dat zij van de eene tip van de uitgespreide vleugelen tot de andere tusschen drie en vier voeten breed waren. Door het schieten in hunne rust gestoord flodderden enige met eene zeer zwaare langzaame vlugt van den boom en lieten te gelijk een doordringend piepend geluid hooren, andere kwamen van verre alleen aangevlogen, maar de meeste bleeven op hunne plaats. Het schijnt dat zij alleen des nachts aas gaan zoeken, zij kunnen egter in de boomgaarden der inwooneren groote schade doen, want zij leeven grootendeels van vrugten. Dit beslooten wij onder andere daaruit dat de leden, welke bij het afschieten van onze snaphaanen tegenswoordig waren, eene groote blijdschap betuigden over de slagting, die wij onder hunne vijanden aanrigteden. Zij weeten deeze dieren ook levendig te vangen en zetten die dan in kooien van teenen, die zeer konstig met eene tregtervormige opening, als fuiken, voorzien zijn, zoo dat het dier er zeer ligt in, maar er niet weder uit kan koomen; men verzeekerde ons dat deeze dieren sterk bijten,

waar-

waartoe het hun ook niet aan groote ſcherpe tanden ontbrak.

De caſuarina-boom deed ons vermoeden dat 'er niet verre daar van daan eene begraafplaats zoude zijn en zoo was het ook; want wij kwamen weldra op een ſchoon gras-perk, rondom met knodsboomen of caſuarinas, pandangs, ſagoe-palmen en andere boomen beſchaduwd; aan eene zijde ſtond eene rei *Barringtonia* zoo dik als eiken, en welker ſchoone groote bladeren meest rondom op den grond lagen. Aan het boven-eind was het heuveltjen en het dooden-huisjen, gelijk dat, welk ik reeds beſchreven heb. Naar het zeggen van eenen Indiaan, die mede in de hut gong, lag hier een man begraaven; hij wees, geduurende zijn verhaal, op de plaats daar heen de pink was afgeſneden, en gaf zeer duidlijk te kennen dat deeze verminking bij het afſterven der *Maduas* d. i. der ouderen of misſchien van andere nabeſtnanden in de opgaande linie, plagt te geſchieden. Deeze begraafplaatſen zijn altoos in zeer aangenaame ſtreeken, op groene gras-perken, onder ſchoone ſchaduwrijke boomen aangelegd. Die, welke wij hier zagen, is door den Heer HODGES getekend en men vind 'er eene getrouwe afbeelding van in dit werk op Plaat XXXIV*.

Drie mijlen voortgewandeld hebbende, bevonden wij ons aan de Oost-kust van het eiland, daar de kust eenen diepen inham maakt, welken TASMAN de *Maria Baai* genoemd heeft. In deeze ſtreek wierd de grond doorgaans laager en liep uit in een zandig ſtrand; aan de Noordlijke kust daarentegens beſtond de oever uit eene ſteile koraal-klip, die op veele plaatſen uitgehold en overhangende was. Deeze foort van ſteen wordt alleen onder water voortgebragt en gevolg-

volglijk kan men als zeeker ſtellen dat op zulke plaatſen, daar zij buiten het water wordt aangetroffen, eene groote verandering met den aardbodem moet voorgevallen zijn. Of nu deeze hier door eene langzaame zakking der zee, of door eene andere geweldiger omwenteling mag veroorzaakt zijn, zal ik niet waagen te beſliſſen. Neemt men ondertuſſchen aan dat het op de eerstgenoemde wijze geſchied zij, moet, in geval de waarneemingen van enige geleerden in *Zweden* van de geduurige vermindering der zee aldaar, naauwkeurig zijn (*), dit eiland van eenen nieuwen oorſprong zijn en dan is het niet wel te begrijpen hoe het reeds met aarde, kruiden en boſſchen bedekt, zoo ſterk bevolkt en reeds zoo goed bebouwd zijn kan als wij het werklijk gevonden hebben. Aan den voet der ſteile klip, die ons tot deeze aanmerkingen aanleiding gaf, hong eene menigte zee-ſlekken, om welke te krijgen wij op een rif tot de knieën door het water moeſten baaden, want de vloed begon te koomen; het duurde ook niet lang of het opzwellen der zee noodzaakte ons het drooge weder te zoeken; maar de klip was hier overal zoo ſteil, dat wij met moeite naauwlijks eene plaats vonden, daar wij op konden klimmen. Op het land gekoomen zijnde zagen wij een blijk van huhne zorg voor den landbouw; wij vonden, namelijk, een' hoop onkruid, dat zij uitgeroeid en op een hoop geworpen hadden om te verdroogen.

Wij zagen eindelijk dat wij verdoold waren; wij namen dan eenen Indiaan tot wegwijzer; deeze bragt ons

(*) Zie Verhandeling van de Koninglijke Zweedſche Akademie te Stokholm.

ons op de begraafplaats terug; daar vonden wij de kapiteins en den Heer HODGES onder eene groote menigte Indiaanen op het gras zitten, ſpreekende met eenen ouden man met traan-oogen, die in groot aanzien ſcheen te zijn, alzoo hij, waar hij gong, van eenen grooten troep volks begeleid wierd; uit zijne plegtige redenen beſloot men dat hij een prieſter was. Wij hebben niet kunnen merken dat zij afgoden hadden of enige vogelen, als de Tahitiers, of andere ſchepzelen in het bijzonder vereerden, maar zij ſcheenen enkel een onzigtbaar Opperwezen te erkennen en te aanbidden.

Van hier gongen wij weder naar de kust; wij kogten, als eene merkwaerdigheid, een groot plat borſtſchild, dat uit een rond been beſtond, 't welk vermoedlijk van een dier uit het geſlacht der walviſchen was; het was omtrent agttien duimen in doorſnede groot, zoo wit als yvoir en ſchoon gepolijst. Wij kogten een nieuw ſpeeltuig, dat uit negen of tien rieten fluitjens beſtond, welke voor den mond heen en weder bewoogen wierden en dat ſlechts vier of vijf toonen gaf. De vrouwen zongen vrij wel en gaven de maat zeer naauwkeurig aan met het knippen van de vingeren.

Schoon het bijna donker was toen wij aan boord terug kwamen, vonden wij het ſchip egter nog van eene menigte inboorlingen omringd, die gedeeltelijk in kanos gekoomen waren en gedeeltelijk in het water herom zwommen en niet weinig gerugt maakten. Onder de laatſte bevonden zig zeer veele vrouwen, die als tweeſlachtige dieren in het water dartelden, en zig ligtlijk lieten overreeden om aan boord te koomen, zoo moeder-naakt als zij waren. Om kuischheid was het haar ook even zoo weinig te doen als

de

de gemeene meisjens op *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden*, en men kan wel denken dat onze matroozen zig den goeden wil deezer Schoonen te nutte maakten. Zij lieten ons ook hier weder toneelen zien, de tempels van Cyprus waerdig. Een hemd, een ſtuk doek, of een paar ſpijkers waren ſomwijlen genoegzaame aanlokzelen voor deeze meisjens om zig zonder ſchaamte prijs te geeven. Deeze losbandigheid was egter niets minder dan algemeen, en ik geloof gewis dat geen eene eenige getrouwde vrouw zig aan echtbreuk ſchuldig maakte. Hadden wij genoegzaame kennis gehad van het onderſcheid der ſtanden, zouden wij waarſchijnlijk bevonden hebben dat, gelijk op *Otahiti*, zoo ook hier, de losbandige vrouwsperſoonen van het laagſte volk waren. Met dit alles blijft het altoos eene zonderlinge trek in het karakter der Zuidzee-eilanders, dat ongetrouwde meisjens zig zonder onderſcheid aan eene menigte van minnaars mogen overgeeven. Zouden zij dan waanen dat meisjens, die de aandrift der natuur gehoor en eenen vrijen loop gegeeven hebben, betere vrouwen worden dan onſchuldige en ingetogener? Doch het is te vergeefsch voor de willekeurige grillen der menſchen verſtandige gronden te willen opzoeken, voornamelijk met opzigt tot de andere kunne, over welke men in alle tijden en in alle landen van zulke verſchillende gedagten geweest is (*). Ondertusſchen durfde geene van deeze

(*) Men kan in het werk *l'Eſprit des Uſages & des Coutumes des differens peuples Liv. X de la continence & de la Chaſteté* en *Liv. II des Femmes* de zonderlingſte gewoonten en de grootſte grilligheden in dit ſtuk leezen.

Aantekening van den Franſchen Vertaaler.

deeze meisjens den nacht aan boord doorbrengen, maar toen de zon onder was, begaven zij zig alle naar land, om zig niet verre van de kust onder de boomen te gaan nederleggen, daar zij vuur ontstaken en daar wij haar het grootste gedeelte van den nacht te zaamen hoorden praaten.

Bladz. 90 (3) ATTAGO was in matten gekleed, van welke hij eene om de koelte van den morgen, over zijnen schouder geslaagen had. Het kostte den Heer HODGES niet weinig moeite hem uittetekenen, omdat hij zoo lang niet kon stil zitten; desniettegenstaande gelukte de tekening zeer wel; de tekenaar heeft hem verbeeld in het tijdstip dat hij, eenen spijker gekregen hebbende, dien tot teken van dankbaarheid op zijn hoofd houdt. Deeze tekening is op Plaat XXXIII* gegraveerd, en men kan zig, naar de zagte gelaats-trekken van deezen man, van het karakter der natie over het algemeen een regt begrip vormen.

ATTAGO, bij geval eenen hond van *Otahiti* over het dek ziende loopen, kon zijne blijdschap niet inhouden; hij legde zijne handen op de borst en, zig tot den kapitein wendende, herhaalde hij meer dan twintig maalen *Goorrée* (*Goeri*) (*); wij gaven hem eenen reu en eene teef, met welke hij, in vervoering van blijdschap naar wal voer. Wij verwonderden ons dat hij den naam kende van een dier, dat in zijn land niet gevonden wordt. Deeze kennis moet hem dan van hunne voorouderen, die uit andere eilanden of van het vaste land gekoomen zijn, bij overlevering zijn

(*) Op *Otahiti* heet een hond *Oeree* (*Oeri*) en op Nieuw-Zeeland even als hier.

zijn nagelaaten, of daar moeten voorheen honden op het eiland geweest zijn, die door het een of ander toeval zijn uitgestorven, of zij moeten, eindelijk, nog gemeenschap hebben met andere landen, daar honden zijn.

Bladz. 91 (4) Onder het volk, dat bij ons aan boord kwam, zag ik verscheidene, welker hair aan de punten verbrand scheen en gepoederd was. Bij een naauwkeuriger onderzoek bevond ik dat deeze poeder uit schulp- of koraal-kalk was bereid, die door haare bijtende eigenschap het hair had aangegrepen en het als verzengd of verbrand had. De smaak voor hairpoeder gong hier zoo verre, dat men reeds op de konstenarij gevallen was om haar allerhande kleuren te geeven, want een van de mannen had blaauw, en veele, zoo mannen als vrouwen, oranjekleurige poeder, van curcuma gemaakt. De H. HIERONYMUS, die tegens de ijdelheid van zijnen tijd predikte, verweet reeds toen de Romeinsche juffers eene diergelijke gewoonte: *ne irrufet crines & anticipet sibi ignes gehennae!* De dwaasheden der menschen zijn elkanderen dan zoo gelijk, dat men de lang vergeeten gewoonten van de voormalige bewooneren van Europa nog heden ten dage bij de hedendaagsche tegenvoeters wedervindt. En onze zoutelooze jonkertjens, welker gantsche eerzugt bestaat in eene nieuwe mode uittevinden, kunnen niet eens alleen op de onbeduidende eer roemen, maar moeten hunnen roem met de onbeschaafde inwooneren van een eiland in de Zuid-zee deelen. (*).

Bladz.

(*) Zie meerdere bijzonderheden over dit onderwerp in het aangehaalde werk. *S.* VIII *de la beauté & de la parure.*

Aantekening van den Franschen Vertaaler.

Bladz. 95 (5). Hoe beſcheiden deeze lieden zig gedroegen, konden zij egter niet verhoeden dat 'er ongelukken gebeurden. Toen de Indiaan het wambuis uit de ſloep geſtolen had, ſprong hij in het water en dook onder en zoo dra hij het ſtrand bereikt had, liep hij onder zijne landslieden daar het gedrang het digst was. De matroozen lieten zig egter daardoor niet wederhouden van op hem te ſchieten en daar wierden, zonder dat de kapitein zulks beval, zeven ſchooten op hem gedaan. Hierdoor wierden nu natuurlijker wijze verſcheiden onſchuldige menſchen gekwetst en egter was het volk zoo goedhartig, dat het noch den oever, noch de marktplaats verliet, uit dit voorbaarig bedrijf geen het minſte wantrouwen voedde, maar zig wel getroost de kogels om de ooren liet fluiten.

Toen de ander in de kajuit enige mathematiſche boeken, een degen, een liniaal en andere kleinigheden, waarvan hij van zijn leven geen gebruik kon hebben, geſtoolen had, ſchoot men, ſchoon hij, toen hij ontdekt en vervolgd wierd, alles over boord had geworpen, ook op hem en de kogel gong door het agterſte gedeelte van zijne kano, waarop hij in 't water ſprong. Toen de matroozen hem niet meester konden worden, ſloeg een van hun hem met den haak onder de ribben in het lijf, waarmede hij hem naar de ſloep ſleepte en aan boord nam; maar ſchoon hij veel bloed verloren had, ontſnapte hij weder, ſprong in zee en borg zig door middel van enige kanos, die tot zijne hulp van het land afgeſtooken waren. Niettegenſtaande deeze barbaarſche vervolging, bleef alles zoo rustig en vreedzaam als te vooren.

Bladz.

Bladz. 95 (6). Ik kan niet zeggen of dit zijn naam of zijn tijtel ware, maar zij ſtemden alle overeen dat hij, *Areeghee* (*) of Koning was. Op andere tijden noemden zij dit Opperhoofd *Latoo-Nipooroo.* Denklijk betekent *Latoo* den tijtel, want dit woord is, volgens het bericht van SCHOUTEN en LE MAIRE ook in die taal, die op het *Kokos-Eiland*, *Varraaders-Eiland* en *Hoorn-Eiland* geſprooken wierd, welke eilanden in deeze nabuurſchap en maar etlijke graaden noordlijker liggen; wij meenden deeze giſſing des te meer te moeten aanneemen wijl de taal dier eilanden, blijkens het woordenboek van voorgemelde reizigers, nog in veele andere opzigten naauwkeurig overeenſtemde met die, welke hier geſprooken wierd en wijl ook het gedrag en de gebruiken dier eilanders, volgens de beſchrijving, ongemeen veel overeenkomst had met die, welke wij hier vonden.

Onder de Indiaanen, die het opperhoofd omringden, was ook de prieſter, die de twee kapiteinen den eerſten dag na onze aankomst op de begraafplaats gebragt had; hij dronk ſmaaklijk van het dronkenmaakend peper-water en hij verlangde dat men ons ook van dien kostlijken drank zoude mededeelen; wij proefden het uit beleefdheid. Van dit walglijk vogt nam de man alle avonden zulk een rijklijk deel, dat hij altoos ſmoor dronken was. Geen wonder dan ook dat hij in zijn geheel lighaam mager, zijne huid ſchubbig, zijn aangezigt rimpelig en zijne oogen rood en

(*) Dit woord wordt op *Otahiti* als *Aree* uitgeſprooken.

en druipende waren. Hij was bij het volk in groot aanzien en eene menigte bedienden was geſtadig bezig hem met volle bekers, die uit bananen-bladeren beſtonden, te bedienen. Hij behield de geſchenken, die wij hem gaven, voor zig, daar integendeel ATTAGO en andere alles wat zij van ons kreegen, aan hunnen opperſte overgaven. Hij was verzeld van zijne dogter, die van ons alle geſchenken ontvong, want zij was ongemeen wel gemaakt en ligter van kleur dan de andere vrouwen alhier, die ook alle enige achting voor haar ſcheenen te hebben. Eene blanker kleur en zagter trekken zijn natuurlijke gevolgen van eene gemaklijke en werklooze levenswijze, bij welke men zig niet aan de zonne-hitte behoeft bloot te ſtellen en van alles wat het land goeds en kostlijks oplevert overvloed heeft. Als men dit op het tegenswoordig geval toepast, wordt het 'er, naar allen ſchijn, hier ook op toegelegd den godsdienst tot een dekmantel van een lui en lekker leven te gebruiken en ook deeze natie, gelijk zoo veele andere, aan eenen luien wellustigen paap cijnsbaar te maaken. Tot nu toe mag het nog zoo verre niet gekoomen zijn, maar eene eenige vonk daarvan is reeds genoeg omzig in het vervolg verre en onophoudlijk in de rondte te verſpreiden. De gehoorzaamheid en de onderwerping des volks jegens hunne Opperſten bewijzen genoegzaam dat de regeeringsvorm alhier, ſchoon niet volkoomen despotiek, egter ook verre van den democratiſchen verwijderd is en op die wijze kan waarlijk de weelde weldra ingang vinden. Dat ik van deeze eilanden gezegd heb laat zig, volgens hetgeen SCHOUTEN, LE MAIRE en TASMAN 'er van gezegd hebben, ook op de meeste eilanden in het westlijk gedeelte van de Zuid-zee toepaſſen.

Het

Het vriendlijk onthaal, dat wij op deeze eilanden genooten, heeft ons aanleiding gegeeven om aan deeze groep, door TASMAN en SCHOUTEN ontdekt, den naam van de *Vrienden-Eilanden* te geeven.

Voor het overige zijn zij zedert honderd en dertig jaaren niet van zeden, van kleeding, van levenswijze of aart veranderd. Zoo wij hunne taal verſtaan hadden, zouden wij hebben kunnen weeten of zij de overlevering van die voorige reizigers nog behouden hebben; wij vonden enige ijzeren ſpijkers bij hen, die nog van dien tijd afkomſtig moeten zijn. Eenen derzelve kogten wij; hij was zeer klein en bijna geheel door de roest verteerd, maar hij was egter zorgvuldig bewaard en in een houten heft gezet, denklijk om als een priem te kunnen gebruikt worden. Hij wordt thans in het Britsch *muſeum*, bewaard. Wij kogten ook enige kleine aarden potten, die van buiten zwart van roet waren, maar die wij reden vonden te denken dat op het eiland zelf vervaerdigd waren.

Zij vermaakten zig met ſpelen en zingen. Onder andere zagen wij een fraai jong meisjen met vonkende oogen en, tegens de gewoonte des lands, ſchoone nederhangende hairlokken, dat met vijf kleine kalebasſen ſpeelde, zij wierp de eene na de andere in de hoogte en vong de eene, terwijl de andere nog in de lucht was, hetgeen zij wel een vierde uurs vol hield, zonder dat zij eens miste. De liederen, die zij zongen, waren van dezelfde melody als wij op *Middelburg* gehoord hadden; zij zongen hier ook zeer overeenſtemmende met elkanderen en hieven ſomwijlen een algemeen choor aan: Ik heb wel niemand van de inwooneren zien dansſen; doch dat deeze ſoort van uitſpanning

hier ook ingevoerd is, konden wij gemaklijk beſpeuren uit de tekenen, waarmede zij ons het gebruik beduidden van ſchortjens met ſterretjens van kokosnooten-pit, vederen en ſchulpen verſierd, die wij van hun kogten. Naar die tekenen te oordeelen moeten die dansſen, gelijk de *Heivas* op de *Societeit-Eilanden* ſchouwſpelaartig zijn en openbaar geſchieden. Hetgeen SCHOUTEN en LE MAIRE van de danſen op het eiland *Hoorn* zeggen bevestigt deeze onderſtelling nog meer.

De gebruiken en taalen van deeze eilanders ſchijnen over het algemeen eene groote overeenkomst met die op *Otahiti* te hebben; waarom zou dit dan ook niet bij hunne dansſen plaats hebben? Beiden de natieën moeten tog in den grond van eenen zelfden volksſtam afkomſtig zijn; ook ziet men zelfs in die dingen, waarin zij meest van elkanderen afwijken, dat het onderſcheid enkel door het verſchil van luchtſtreek dier beiden eilanden veroorzaakt is. Op de *Societeit-Eilanden* is veel hout, want de toppen der bergen zijn daar met onuitputbaare bosſchen bedekt. Op de *Vrienden-Eilanden* daarentegens is dit artijkel reeds ſchaarſcher, wijl het land bijna overal met vrugtboomen beplant of met eetbaare wortelen bepoot is. Een natuurlijk gevolg van dit verſchil is dat op de eerſte eilanden de huizen ongemeen ruim en groot zijn, en op de laatſte kleiner en bekrompener. Aldaar zijn eene ontzagchelijke menigte en deels zeer groote kanos; hier zijn zij zoo wel in aantal als grootte ongelijk minder. Op de *Societeit-Eilanden* zijn de bergen hoog en trekken gevolglijk de dampen van den dampkring aanhoudend naar zig; daarom vindt men op dezelve zoo veele beeken, die van de bergen af in de zee vlieten en den inwooneren op veelerleie wijzen voordeel aan-

aanbrengen. Daardoor hebben zij niet alleen rijklijk en gezond water om te drinken, maar ook gelegenheid om zig dikwerf te baaden en zijn gevolglijk ook voor alle huid-ziekten, die uit morsigheid ontstaan, tamelijk beveiligd. Geheel anders moet het daarentegens bij een volk zijn, dat dit voordeel ontbeert en dat zig, gelijk de bewooners van *Tongataboo* of met rottig stinkend regen-water uit etlijke slijmerige putten, of zelfs met brak water behelpen moet. Om zig slechts enigermaate zuiver te houden en daardoor zekere ziekten voortekoomen, zijn zij genoodzaakt hunne toevlugt tot andere middelen te neemen; zij korten zig dan het hair, snijden den baard af, en gelijken gevolglijk reeds daardoor op het uiterlijke minder naar de Otahitiers dan zij zonder dat doen zouden. Evenwel zijn, bij gebrek van genoegzaam en goed water, alle deeze konstige hulpmiddelen tot zuiverheid niet toereikende hen voor de huid-uitlag te behoeden, die veelligt door het gebruik van peperwater nog bevorderd wordt. Tot verhoeding of geneezing van die kwaal scheen dat middel gebruikt te worden, aan hetwelk wij de lidtekenen op de wangenbeenderen toeschreeven, die bij hen zoo algemeen zijn, dat bijna niemand zonder dezelve gezien wordt. Op de *Societeit-Eilanden* is het aardrijk in de vlakten en dalen zoo vet en rijk, en krijgt door de menigvuldige beeken zoo veel toevloed van behoorlijke vogtigheid, dat de meeste gewassen bijna zonder moeite slaagen. Deeze ongemeene vrugtbaarheid veroorzaakt dan ook de luiheid en vraatachtigheid onder de Grooten aldaar; daarvan nu vindt men op *Tongataboo* geen spoor. Op dit eiland is de koraalklip enkel met eene dunne laag aarde bedekt, in wel-

welke de boomen ſlechts een ſchraal voedzel vinden en de nuttigſte van alle, de broodvrugt-boom, wil 'er bijna geheel niet ſlaagen, wijl hij niet dan door den regen bevogtigd kan worden. Daarom vordert de bebouwing van het land hier veel meer arbeid dan op *Otahiti:* daarvandaan dat de menſchen meer vlijt aan hunne plantagieën beſteeden, dezelve eene regelmaatige gedaante geeven en dat elk de zijne naauwkeurig omtuint. Uit deeze zelfde oorzaak laat zig ook begrijpen waarom zij aan hunne levensmiddelen altijd eene hooger waarde hechteden dan aan hun huisraad, hunne klederen, hunnen' opſchik en hunne wapenen, ſchoon deeze hun in veele gevallen eenen ontzagchelijken arbeid moeten gekost hebben. Zij zien, namelijk, wel in dat levensmiddelen hun grootſte rijkdom zijn, welker verlies zwaar te vervullen is. Dat zij ranker van geſtalte en meer geſpierd zijn dan de Otahitiers koomt natuurlijker wijze daarvandaan dat zij meer arbeiden en hunne lighaams-kragten meer oefenen. Door de geſteldheid van den grond tot veel arbeid genoodzaakt zijnde, is hun de arbeidzaamheid eindelijk dermaate tot eene gewoonte geworden, dat zij niet alleen den tijd, die hun van den akkerbouw nog overſchiet, tot het vervaerdigen van allerlei gereedſchap en huisraad beſteeden, dat veel moeite, geduld en bekwaamheid vordert; maar ook zelfs bij hunne tijdkortingen werkzaamheid en uitſpanning met elkanderen weeten te vereenigen; door deeze arbeidzaamheid vallen zij ook van tijd tot tijd op nieuwe uitvindingen en hebben het in de konſten veel verder gebragt dan de Otahitiers.

Voor het overige zijn zij zeer vergenoegd en vrolijk, dat te verwonderen is, daar hunne ſtaatkundige in-

inrigting niet gunſtig ſchijnt te zijn voor de vrijheid, die algemeene bron van geluk. Ik geloof egter dat zij, onaangezien de groote onderwerping, die op *Tongataboo* heerscht, nog reden hebben om vergenoegd te zijn, want, buiten eene uiterlijke ſlaafſche vereering, ſchijnt de Koning niets van hun te vorderen, dat hen van hunne behoeften zoude kunnen berooven en hen arm en ellendig maaken. Doch dit zij zoo het wil; dit ſchijnt uitgemaakt te zijn dat hun ſtelzel van regeering en godsdienst gelijk is aan dat van *Otahiti* en, zoo veel wij het beoordeelen konden, uit eene en dezelfde bron, veelligt onmiddelijk uit het gemeen vaderland van beiden die volkplantingen, voortgeſproten is. De geringe verſcheidenheid, welke men heden ten dage in enkele gebruiken en denkbeelden van deeze beiden volkeren waarneemt, ſchijnt enkel uit eene afwijking van hunne voorige gemeenſchaplijke begrippen voortteſpruiten, die langzaamerhand, deels toevallig, deels naar aanleiding van bijzondere grilligheden zullen veranderd zijn. De overeenkomst in hunne taalen is een nog meer beſlisſend bewijs. De meeste ſoorten van levensmiddelen, welke beiden eilanden met elkanderen gemeen hebben, de ledenmaaten des ligchaams, in kort de eerſte en gemeenſte begrippen worden op de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden* door eene en dezelfde woorden uitgedrukt. De tongval, die op *Tongataboo* geſprooken wierd, was zoo zagt en welluidend niet als die op *Otahiti*; want de eerſte eilanders hebben de F, de K en de S in hunnen tongval aangenoomen en gevolglijk meer medeklinkers dan de laatſte. Daarentegens wierd de daaruit ontſtaande hardheid weder daar door verzagt dat men hier niet alleen de zagt vloeiende letters L, M, N, en de zoetvloeiende klinkers

kers A en I veel gebruikt, maar ook op eenen zekeren zingenden toon gewoon is te ſpreeken.

Bladz. 98 (7). Wij zagen onder de menigte eenen enkelen man, die, zijn hair hebbende laaten groeijen, het in verſcheiden ſtaerten gerold droeg, welke om zijne ooren hongen; wij zagen geene andere dan deezen en een jong meisjen, die de algemeene gewoonte niet volgden van zig het hair te korten.

Bladz. 98 (8). Zoet water konden wij niet vinden, ſchoon wij 'er aan de oost-zijde van het eiland naar hadden laaten zoeken. De ſtuurman, die derwaarts gezonden was, had bij deeze gelegenheid de *Maria-Baai* benevens de voor dezelve liggende vlakke eilanden moeten opneemen en de naauwkeurige overeenſtemming van zijne tekening met TASMANS oude kaart verſchafte een nieuw bewijs hoe zeer men zig op de getrouwe naauwkeurigheid van dien zee-reiziger verlaaten kan. Op een der voorgemelde vlakke eilanden, op welk de ſtuurman zig aan land begaf, was eene verbaazende menigte gevlekte water-ſlangen met platte ſtaerten van de ſoort, welke bij LINNAEUS *Coluber laticaudatus* genoemd wordt, en die geheel onſchadelijk is.

Wij hadden als natuur-onderzoekers ook reden om met ons verblijf alhier te vreden te zijn; want hoe klein het eiland ook was, vonden wij egter verſcheiden nieuwe planten op hetzelve; onder andere eene nieuwe ſoort van bittere koorts-bast of kina, die misſchien niet minder bruikbaar zou zijn dan de Peruaanſche. Wij bekwamen ook verſcheidene onbekende vogelen en kogten verſcheiden derzelve levendig, die nieu-

nieuwe verſcheidenheden van het Papegaaien- en Duiven-geſlacht waren. De inwooners ſchijnen goede vogelaars te zijn, en behagen in deeze dieren te vinden, want zij droegen dikwijls duiven op eenen ſtok met zig om; doch dat dit een onderſcheids-teken van den ſtand zijn zoude, gelijk SCHOUTEN op het *Hoorn-eiland* wil waargenoomen hebben, konden wij niet bemerken.

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

DERDE HOOFDSTUK.

Bladz. 106 (1). De Otahitiers houden zig te vreden met in elke plank gaten te maaken, door welke zij hun touwwerk ſteeken; maar op deeze wijze zijn hunne praauwen altijd lek. Die van de bewooners van het eiland *Amſterdam* zijn hetzelfde ongemak niet onderworpen. Daar zijn aan elk eind, langs het dek, of de ſmalle plank, zeven of agt verhevenheden, die eene navolging ſchijnen te zijn van de kleine vinnen, welke de boniten en makreelen hebben, en ik geloof dat de inboorlingen die vlugge visſchen tot modellen voor hunne kanos genoomen hebben.

Bladz. 117 (2). Alzoo men den kinderen, die wij naakt zagen loopen, reeds de pinken afgeſneden had, vroegen wij naar de reden van deeze vermin-king; onze naſpeuringen waren in het eerst vrugt-loos; maar wij vernamen naderhand dat zij geſchieden bij den dood van hunne nabeſtaanden en vrienden, gelijk bij de Hottentotten, de Guaranos van Paraguay en de Californiers.

Bladz. 117 (3). Wij hebben nooit te weeten kunnen koomen waarom en hoe zij zig dus branden; maar wij onderſtelden dat het, gelijk de *Moxa* der Japaneezen, een middel tegens verſcheiden ziekten is.

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

VIERDE HOOFDSTUK.

Bladz. 122 (1). De naam van *Pylſtaert-Eiland* is hetzelve gegeeven ter oorzaake van de vogelen, welke 'er de Hollandſche reizigers zagen, en die, naar alle waarſchijnlijkheid, keerkring-vogelen geweest zijn.

Bladz. 123 (2). Zoo dra wij de verzengde luchtſtreek verlaaten hadden, zagen wij weder groote ſchoolen van zee-vogelen, die met ligte vlugt over de baaren vloogen. Den twaalfden zagen wij eenen albatros; deeze koomen niet binnen de keerkringen, maar buiten dezelve vindt men hen tot omtrent den pool-cirkel; zoo zorgvuldig heeft de natuur den dieren hunne eigen woonplaats aangewezen.

Den zestienden vonden enige matroozen onder in het ſchip, bij de pomp, eenen hond, die op *Hwaheine* gekogt was. Hij had zig, gelijk veele andere, niet aan onze kost willen gewennen en moest, naar aller giſſing, reeds negen en dertig of veertig dagen in dit gat, zonder voedzel, doorgebragt hebben. Zijn gantſche lighaam was tot een enkel geraamte uitgemergeld, zijne pooten waren lam en hij geraakte enkel bloed kwijt.

In den nacht dreeven verſcheiden kwallen voorbij het ſchip. Zij waren door haar phosphoriek licht

zigtbaar en vonkten zoo helder, dat de zee ſchitterende ſterren ſcheen te bevatten, gelijk de hemel.

Bladz. 123 (3). De kusten zijn wit en ſteil aan de zee en wij ontdekten de hutten en ſterkten der inboorlingen gelijk arends nesten op de toppen der rotſen.

Bladz. 126 (4). Een deezer twee Indiaanen was van eene groote geſtalte en van eenen middelbaaren ouderdom; hij had een ſierlijk kleed van Nieuw-zeelands vlas aan, dat van een voor ons nieuw maakzel was: zijn hair was, naar 's lands wijze, in de fraaiſte ſmaak opgemaakt, dat is, op de kruin opgebonden, met olie ingeſmeerd en met vederen beſtooken. In elk oor had hij een ſtuk albatrosſen-vel, waarop het witte dons nog zat en zijn aangezigt was overal met kromme krul-lijnen geprikt; de Heer HODGES tekende hem uit en zijne tekening is in dit werk gegraveerd.

Onze eilander van *Bolabola*, die de taal der Nieuw-Zeelanders niet, gelijk TUPIA, aanſtonds verſtond, hoorde niet zoo dra dat hier geene kokosnooten-boomen en yams waren, of hij zogt uit zijnen eigen voorraad enige van die nooten en wortelen, om die den Wilden te ſchenken; maar toen men hem beduidde dat in deeze luchtſtreek de kokosnooten-boomen niet groeijen zouden, gaf hij hun alleen de yams en liet het aan ons over den Nieuw-Zeelander de nuttigheid van deeze vreemde levensmiddelen te verklaaren. Wij wendden ook alle moeite aan hem ten minſten zoo veel te doen begrijpen dat hij de zwijnen en hoenderen moest houden en de wortelen planten. Na lange verklaaringen ſcheen hij eindelijk te begrijpen

wat

wat wij zeggen wilden en, om ons zijne dankbaarheid te betuigen, beroofde hij zig van eene nieuwe *Mahipeh* of ſtrijd-bijl, die konſtig geſneden en met papegaai-vederen gelijk ook met wit honden-hair verſierd was.

Tot affcheid gaf onze gast ons een' krijgsdans; zij ſtampten met de voeten, zwaaiden dreigend met hunne knodſen en ſpeeren, vertrokken hun gezigt op eene verſchriklijke wijze, ſtaken de tong uit en maakten een wild huilend geſchrei, waarbij egter doorgaans een zekere maat wierd in acht genoomen.

De wijze, waarop zij met de hoenderen omſprongen, gaf ons niet veel hoop dat wij ons goed doelwit zouden bereiken en het land van huisdieren voorzien, want het ſcheen dat zij naauwlijks levendig aan land zouden koomen. Wij moesten ons daarmede vergenoegen dat ten minſten van onze zijde alles was aangewend wat mogelijk was.

Bladz. 128 (5). Wij ontdekten, gedurende deezen ſtorm, een' ſoorpioen, die in eene reet verborgen zat; hij was waarſchijnlijk aan boord gekoomen met de vrugten, die wij aan die eilanden ingenoomen hadden. Onze vriend OEDIDEE verzeekerde ons dat hij niet ſchadelijk was, maar het gezigt alleen boezemde vrees in.

Bladz. 135 (6). In den omtrek van die baai zijn zwarte onvrugtbaare bergen, die zeer hoog, bijna zonder houtgewas en ſtruiken waren en in lange, ſpitſe, zuilenvormige klippen in de zee uitſtaken. De baai zelve ſcheen verre tuſſchen de bergen in te loopen en liet ons, door haare rigting vermoeden dat het land, waarop Kaap *Tierrawittee* ligt, veelligt een van

Eahelnomauwee afgeſcheiden eiland zij. Hoe kaal en woest dit land 'er ondertuſſchen ook uitzag, was het egter bewoond.

Bladz. 135 (7). De menſchen waren zeer armlijk in oude ſlegte mantels gekleed, die zij *Boghee*, *Boghee* noemen. De rook, waaraan zij in hunne laage kleine hutten aanhoudend zijn blootgeſteld, en het vuil, dat zig vermoedlijk van hunne jeugd af ongeſtoord op hunne huid heeft opgehoopt, maakte dat zij over hun geheel lijf lelijk bruin geel uit zagen en dat men van hunne waare kleur niet oordeelen kon. Zij hadden zig, geduurende den winter, die nu ten einde liep, veelligt met half verrotten visch moeten behelpen; maar dit walglijk voedzel en de garſtige olie, waarmede zij zig het hair beſmeeren, had hunne uitwaasſemingen eenen zoo onverdraaglijken ſtank medegedeeld, dat men hen reeds van verre kon ruiken.

Hunne losheid deed ons met recht vreezen dat de hoenders, die wij hun ſchonken om hen te laaten broeden, zoo dra zij eens gebrek aan levensmiddelen zouden hebben, 'er aan zouden moeten. In eene van de Noordlijke baaien zou het tamme vee nog eerder in acht genoomen worden, want daar zijn de inwooners beſchaafder, ten minſten reeds aan de land-huishoudkunde gewoon, naardien zij verſcheiden eetbaare wortelen teelen.

AANTEKENINGEN

OP HET

VIJFDE HOOFDSTUK.

Bladz. 138 (1). TEIRATU, het Opperho[illegible], dat den vierden Juny eene lange redenvoering tot ons deed, was onder de inboorlingen, die ons kwamen bezoeken. Hij was flegt gekleed. In plaats van met honden-vellen geborduurde matten aan te hebben was hij nu geheel eenvoudig gekleed en had het hair maar flegt weg in eenen bundel gebonden, ongekemd en ongezalfd. De redenaar en bevelhebber fcheen tot den ftaat van eenen gemeenen visfcher vernederd te zijn; wij herkenden hem in dit gewaad ook niet terftond; doch zoo dra wij ons zijne trekken herinnerden, beweezen wij hem de behoorlijke eer. Men nodigde hem in de kajuit en deed hem een gefchenk van fpijkers. Het ijzerwerk en het Otahitisch doek, dat wij hadden, waren in zijne oogen zoo gewigtige dingen, dat hij en alle, die hij bij zig had, befloten zig in onze nabuurfchap neder te zetten, ten einde het eerfte voordeel van den handel met ons te genieten en vermoedlijk om te beter gelegenheid te hebben het een of ander van ons te ftcelen.

Toen wij aan land gongen en door de digte bosfchen doordrongen, zagen wij verfcheiden vogeltjens, waarvan OEDIDEE, die nooit een fnaphaan afgefchoten had, eenen met den eerften fchoot trof. Het behoort ook tot de lighaamlijke voorrechten van half

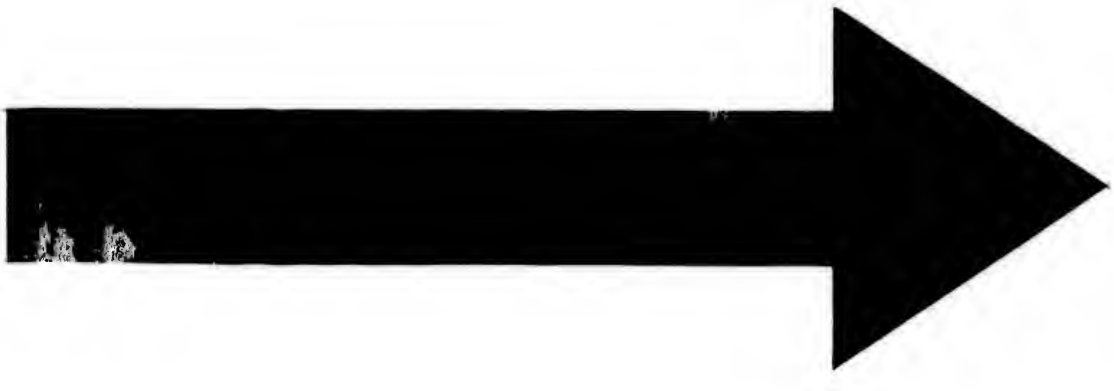

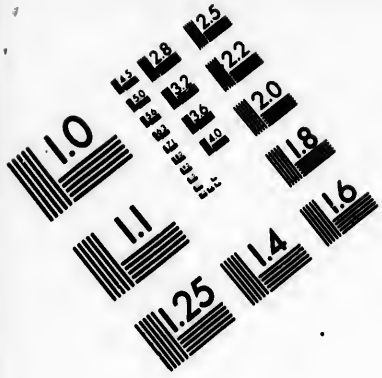

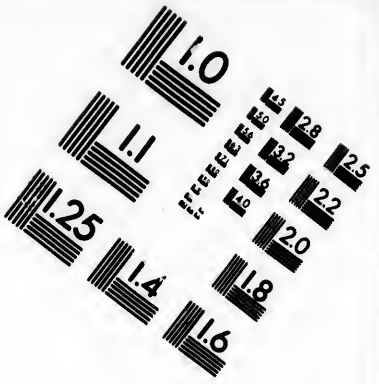

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

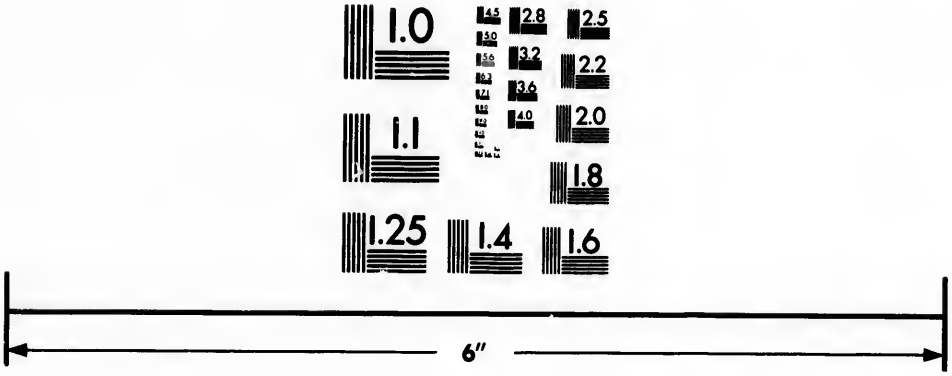

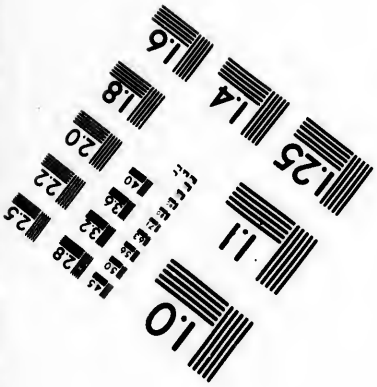

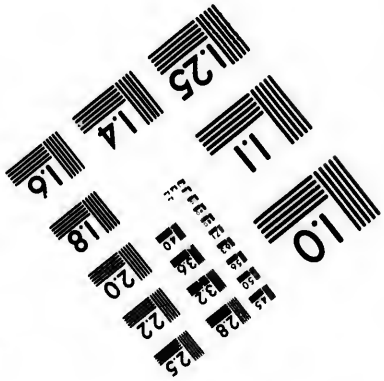

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

28
32
25
22
20
18
11
10

beſchaafde volkeren dat hunne zinnen doorgaans ſcherper zijn dan de onze, die door duizend omſtandigheden en toevallen van onze zoogenaamde verfijnde levenswijze verſtompt en bedorven worden. OEDIDEE gaf hiervan in dit geval een voorbeeld en op *Otahiti* gebeurde het zeer dikwijls dat ons het volk in het digt geboomte kleine vogeltjens of eenden en waterhoenen in de dikſte biezen weezen, daar egter niemand van ons het geringſte ontdekken kon.

Bladz. 139 (2). Het ſchijnt dat de winter in dit gedeelte van *Nieuw-Zeeland* zeer zagt is, alzoo de planten niet dood gevroren waren, die bij ons in de maanden January en February ſterven. De radijs en knollen waren reeds in het zaad, de kool en de peen, de ajuin en de peterſelie in overvloed en in goede orde; de erweten en boonen waren geheel weg en denklijk door de rotten opgegeeten. De inlandſche planten waren zoo verre niet. De boomen en heesters begonnen ſlechts groen te worden; maar het vlas, van hetwelk de inboorlingen hun touwwerk maaken, was in bloei, gelijk ook enige andere ſoorten, die vroeg uitſpruiten. Na celerij en lepelblad geplukt te hebben en enige vogelen te hebben geſchoten, keerden wij naar boord terug.

Bladz. 141 (3). Zij hadden waarſchijnlijk de water-vaten geſtoolen om de ijzeren hoepels, die 'er om waren; als zij ons nog eenen dag van viſch voorzien hadden, zouden zij drie of vier maalen de waarde aan voor hun gebruik gemaakt ijzerwerk gekregen hebben; doch men zal reeds opgemerkt hebben dat zij zig met nadenken het hoofd niet breeken en dat

zij,

zij, zonder vooruitzigt, meer op het tegenswoordige zeekere dan op het toekoomende onzeekere rekenen.

Bladz. 141 (4). Het weder bleef geduurende deezen tijd meerendeels even zoo ſtormachtig en onbeſtendig als het bij onze komst op de kust geweest was; zelden gong 'er een dag voorbij zonder hevige rukwinden en regenbuien, die met verdubbeld geweld van de bergen afſtorteden en ons volk dikwijls in hun werk hinderden; daarbij was de lucht gemeenlijk koud. De groei der planten vorderde daardoor weinig en de vogelen hielden zig ſlechts in die dalen op, daar zij tegens den kouden Zuiden-wind beſchut waren. Dit weder ſchijnt ook den gantſchen winter door en tot verre in den zomer het heerſchende te zijn, zonder in den winter merklijk kouder en in den zomer merklijk warmer te worden. Voor het overige koomt het mij voor dat alle eilanden, die verre van groote landen, of ten minſten niet nabij een koud land liggen, ſteeds eene tamelijk gelijke luchtsgeſteldheid hebben moeten, waarvan de aart der zee de voornaamſte oorzaak zijn zal. Uit de weêrkundige waarneemingen in *Egmond-haven* op de *Falkland-Eilanden* gedaan, blijkt dat de grootſte hitte en koude, die men aldaar heeft waargenoomen, in een geheel jaar niet boven de dertig graaden van den thermometer van FAHRENHEIT van elkanderen verſchilt. Deeze haven ligt op 51° 25′ Zuider Breedte; en *Schips-Inham* in *Koningin Charlotta Kanaal* ligt ſlechts op 41° 5′ Zuider Breedte. Met een zoo aanmerklijk onderſcheid in hemels-breedte moet de luchtſtreek van *Nieuw-Zeeland* zagter zijn dan die op de *Falklands-Eilanden*; doch dit doet niets ter zaake,

want als mijne onderſtelling omtrent de gemaatigdheid der lucht op de eilanden juist is, moet zij ook voor alle pools-hoogten gelden. Daarenboven mag tusſchen de luchtſtreeken van *Nieuw-Zeeland* en de *Falklands-Eilanden* het onderſcheid ook wel niet zoo aanmerklijk zijn als men, naar de legging der beiden landen, veelligt zoude oordeelen, ten minſten zijn in *Nieuw-Zeeland* de bergen doorgaans hoog en gedeeltelijk het geheel jaar door met ſneeuw bedekt, welke de lucht, gelijk bekend is, zeer koel maakt. Het zou mij daarom ook niet verwonderen zoo het hier bijna zoo koud ware als op de *Falklands-Eilanden*, die wel 10° verder naar de pool leggen, maar daarentegens veel laager en vlakker zijn.

Bladz. 142 (5). Ik vertrok des morgens met mijn vader en Doct. SPARMAN naar de *Indianen-Bogt*, die wij onbewoond vonden. Wij klommen langs een gebaand voetpad, dwarsch door de bosſchen, eenen ſteilen berg op, welke die bogt van de *Kormorans-Bogt* ſcheidt; op het ſteilſte van den berg waren trapjens uitgehakt en met leien bevloerd. Wij vonden op de kruin planten, die in de *Donkere-Baai* alleen in de dalen en aan de kust groeijen, dat van het onderſcheid in de luchtſtreek koomt, die aan dat zuidlijk deel van *Nieuw-Zeeland* veel kouder is. De geheele berg beſtond tot boven toe uit zulke talkachtige klei als men hier overal in menigte vindt, en die, als zij [illegible] teen verteerd wordt, door de lucht en het weder tot leiachtige bladen ſplijt. Deeze ſoort van ſteen is witachtig, graauwachtig, en ſomtijds door ijzer-deeltjens geel-rood gekleurd.

Den volgenden morgen gongen wij naar *Lang-Eiland*, daar ook eene menigte planten en vogelen was, welke voor

voor ons nieuw waren. In de naar het oosten gelegen bosschen hoorden wij de stormvogelen in hunne holen onder de aarde, deels als kikvorschen kwaaken, deels als hoenders kakelen; vermoedelijk waren het duikende onweêrsvogels, want het gantsche geslacht der stormvogelen schijnt onder de aarde te nestelen; wij hadden ten minsten de blaauwe en zilverkleurige soort in de *Donkere-Baai* ook in diergelijke onderaardsche holen aangetroffen.

Bladz. 142 (6). Onze matroozen hernieuwden hier hunne minnehandelingen met de Nieuw-Zeelandsche vrouwen, schoon slechts eene eenige van haar draaglijke en enigzints zagte gezigts-trekken had. Dit meisjen was door haare ouderen eenen van onze jonge reisgezellen, die hier doorgaans zeer bemind wierd, ordelijk tot vrouw gegeeven. TOGHEEREE, zoo hetede het meisjen, was haaren man zoo getrouw als of hij een Nieuw-Zeelander geweest was. Zij verwierp de aanzoeken van andere matroozen zeggende dat zij *tirra-tane*, getrouwd was. Hoe zeer de Engelschman haar ook beminde, bragt hij haar egter niet aan boord, dat wij ook indedaad niet gaerne geduld zouden hebben wegens het talrijk gezelschap, dat met hoopen over haare klederen en in haar hair omkroop. Hij bezogt haar dan alleen bij dag aan land en bragt haar dan gemeenlijk de uitgeschoten bedorven biscuit, die zij en haare landslieden nog als eene lekkernij opaten. MAHEINE van *Bolabola*, onze Indiaansche reisgenoot, was in zijn vaderland te zeer gewoon de stem der natuur optevolgen om zwaarigheid te maaken haaren roep ook in *Nieuw-Zeeland* gehoor te geeven; hij zag wel dat de vrouwen alhier niet zoo schoon, of bevallig waren als die in zijn land, doch de kragt

van die drift deed zijne kieschheid zwijgen, dat te minder te verwonderen is, daar de beschaafder Europeaanen zelve het niet beter maakten. In alle andere opzigten waren zijn denkwijze en zijn gedrag jegens de Nieuw-Zeelanders des te onberispelijker. Hij merkte zeer wel op dat zij het op verre na zoo wel niet hadden als de bewooners der eilanden tusschen de keerkringen; hij berekende ons de voordeelen, welke de laatste boven hen genooten en beklaagde hen deswegens hartlijk, en hij toonde ook met de daad dat zulks hem ernst was; want hij deelde het volk, dat ons aan de *Zwarte-Kaap* bezogt, uit zijnen eigen voorraad Yams-wortelen uit en als de kapitein uitging om een stuk land te bezaaien of te beplanten, was hij 'er altijd, als een getrouwe hulp, bij. Hunne taal verstond hij niet genoeg om een doorgaand gesprek met hun te voeren, maar hij begreep 'er egter meer van dan iemand onzer, om de groote overeenkomst, welke zij met zijne moeder-taal had. Wijzelve verstonden, nu wij ons enigen tijd op de eilanden binnen de keerkringen opgehouden hadden, de Nieuw-Zeelandsche taal veel beter dan te vooren, want zij had ongemeen veel overeenkomst met de taal op de *Vrienden-Eilanden*, van waar wij laatst gekoomen waren.

Den veertienden namen wij den uitgang van eenen der wagters van Jupiter waar. Volgens een groot getal waarneemingen, op onderscheiden tijden door onzen sterrekundige den Heer WALES gedaan, ligt *Koningin Charlotte kanaal* op 174° 25' ten Oosten van Greenwich.

Bladz. 143 (7). De inboorlingen verkogten ons een groot visch-net gelijk dat door onze voorgangers reeds beschreven is; in den namiddag namen wij 'er de

de proef van, die tamelijk wel uitviel; het was van gespouwen of gescheurde bladeren van de gedroogde en geklopte vlas-plant vervaerdigd, van welke reeds meermaalen gesprooken is. Het vlas, dat 'er van koomt, is buitengemeen sterk en, hoe weinig de Nieuw-Zeelanders zig ook op derzelver bereiding verstaan, egter zeer glanzend en ongemeen zagt: wij hebben 'er iets van in Engeland laaten beärbeiden en behoorlijk gereed maaken, dat bijna zoo glanzend als zijde geworden is. Deeze plant groeit op alle soorten van gronden, en vordert in het geheel geene oppasing of bebouwing; wijl zij overwintert, kan zij alle jaaren tot den wortel afgesneden worden.

Bladz. 146 (8). Den een en twintigsten kwamen twee kanos met vrouwspersoonen aan het schip. Zij gaven ons te verstaan dat haare mannen tegens eene andere partij te veld waren getrokken en dat zij zeer ongerust over dezelve waren. Uit haare tekenen te oordeelen, moesten hunne vijanden ergens in de *Admiraliteit-Baai* woonen. Den volgenden dag zagen wij Indiaanen aan boord koomen, die eene groote menigte klederen en wapenen te koop hadden. Deeze lieden waren beter opgeschikt dan wij, zedert ons tegenswoordig verblijf in dit kanaal, nog eenen gezien hadden. Zij hadden hun hair zeer net opgebonden en zig de wangen rood gemaakt; wij twijfelden dan ook niet aan het bericht, dat de vrouwen ons gegeeven hadden, want de Wilden zijn gewoon zig met hunne beste klederen optesschikken als zij tegens den vijand uittrekken. Ik was bedugt dat het de schuld van ons zelven ware dat hunne noodlottige geschillen met andere stammen weder levendig geworden waren; want onze officieren vergenoegden zig niet met zoo veele

stee-

ſteenen bijlen, *Patoo-patoos*, ſtrijd-bijlen, klederen, groene ſteenen en visch-hoeken optekoopen als zij bezaten; maar zij vroegen altijd naar meer, en zogten de arme lieden door het vertoonen van geheele bundels van Otahitisch doek uittelokken om nog meer wapenen en huisraad aanteſchaffen. Als de Nieuw-Zeelanders, gelijk wel te vermoeden is, zig door zulke verzoekingen lieten verleiden, zullen zij ook wel getragt hebben dat, hetwelk hun ontbrak, op de gemaklijkſte en ſpoedigſte wijze te bekoomen en dat middel zal veelligt in het berooven van hunne nabuuren beſtaan hebben. De groote voorraad van wapenen, opſchik en klederen, met welken zij heden ter markt kwamen, liet alleszints vermoeden dat zij eene ſtreek van dien aart uitgevoetd hadden, en dit zal bezwaarlijk zonder bloedvergieten toegegaan zijn.

Bladz. 149 (9) Men zag deezen dag dat de Wilden aan de waterplaats tot hun ontbijt wortelen aten, die zij te vooren toebereid hadden. De Heer WHITEHOUSE een der eerſte onder-officiers bragt iets van dit geregt aan boord en men vond dat het wat beter ſmaakte dan onze knollen. Mijn vader gong dan met hem naar wal, kogt een paar van die wortelen en bewoog een' der Indianen met hun in het bosch te gaan en hun de planten te leeren kennen, welke die wortelen voortbrengen. In volkoomen vertrouwen op de braafheid van hunnen wilden leidsman volgden zij hem geheel ongewapend. Hij toonde hun eene ſoort van varenboom, die hier te lande *Mamagho* genoemd wordt, zeggende dat deeze boom den wortel oplevérde: Hij wees hun ook het onderſcheid tusſchen den *Mamagho* en de *Ponga*, eenen anderen boom, die zeer veel naar den eerſten gelijkt, maar welkers wortel

tel niet eerbaar is. Beiden behooren tot het geſlacht der varenboomen. Bij den eerſten is het binnenſte gedeelte van het hout of het hart van den ſtam eene weeke mergachtige zelfſtandigheid, die bij het doorſnijden een roodachtig kleverig vogt van zig gaf, dat ongemeen veel gelijkheid met de Sago had. De waare Sagoboom is in den grond zelfs niet anders dan eene ſoort van varenboom. De goede eetbaare wortel van de *Mamagho* moet egter niet met den wortel van het Varenkruid (*acroſtichum furcatum* LINN.) verward worden; want de laatſte, die de gewoone ſpijs van den Nieuw-Zeelander is, is bijna geheel houtachtig en noch ſmaaklijk, noch voedzaam. De inwooners braaden denzelven eene wijl over het vuur en ſlaan of pletteren denzelven daarop tuſſchen twee ſteenen of twee ſtukken hout, om uit deezen murw geklopten klomp een weinig ſap te kunnen zuigen; hetgeen overblijft beſtaat uit drooge vezelen, die weggeworpen worden. De *Mamagho*-wortel daarentegens levert een tamelijk goed voedzel op; jammer is het maar dat hij niet menigvuldig genoeg is aantetreffen om tot een dagelijks beſtendig voedzel te dienen. Toen mijn vader met zijnen gids uit het bosch kwam, had hij gelegenheid om optemerken hoe ruuw de zeden deezer Wilden zijn. Een jongen van zes of zeven jaaren begeerde van zijne moeder een ſtuk van eenen gebraaden pinguin, dien zij in de handen had en daar zij hem dit niet terſtond inwilligde, nam hij eenen grooten ſteen en ſmeet dien naar haar. Zij liep naar hem toe om deeze ſtoutheid te ſtraffen; maar naauwlijks had zij hem een' ſlag gegeeven of de man ſprong voor den dag, ſmeet haar op den grond en ſloeg haar onbarmhartig. Ons volk, dat zig aan wal ophield, zeiden dat zij dikwijls getuigen geweest waren van diergelijke wreed-

wreedheden en meer dan eens gezien hadden dat zelfs de kinderen de hand aan haare ongelukkige moeders legden en dezelve in het bijzijn van hunne vaders sloegen, die maar acht gaf of zig deeze verweeren of 'er zig tegens verzetten zouden. Bij alle wilde natieën, die enkel het recht der sterkste onder zig kennen, worden de vrouwen doorgaans als slavinnen beschouwd, die den mannen allerleie diensten moeten bewijzen en nog de hardste behandelingen voor lief neemen; doch in *Nieuw-Zeeland* schijnt deeze tyranny veel verder gedreven te worden dan ergens anders. De mansperſoonen worden daar zelfs van de kindsheid af aangewend hunne moeders, tegens alle redenlijke grondstellingen aan, te verachten.

Bladz. 151 (10). De Heer PICKERSGILL kogt het hoofd voor een spijker, dat thans te Londen in de verzameling van den Heer J. HUNTER berust. Het eeten van dit menschen-vleesch door de Indiaanen had op de aanschouwers verschillende uitwerkingen. Enige schenen, trotsch de walging, die ons door de opvoeding tegens menschen-vleesch wordt ingeboezemd, bijna lust te hebben om mede te eeten en meenden iets zeer geestigs te zeggen, als zij de Nieuw-Zeelandsche oorlogen menschen-jagten noemden. Andere daarentegens waren tegens de menschen-eeters zoo onverstandig verbitterd, dat zij alle de Nieuw-Zeelanders wenschten dood te slaan, even als of zij recht hadden over het leven van een volk te beslissen, welks daaden zelfs niet eens voor hunne rechtbank behoorden. Anderen was het gezigt zoo goed als een braak-middel; de overige vergenoegden zig met deeze barbaarschheid eene onteering van de menschlijke natuur te noemen en te bejammeren dat het edelste

ſte der ſchepzelen den dieren zoo zeer konde gelijk worden. MAHEINE alleen toonde bij dit voorval meer waare gevoeligheid dan alle andere. Geboren en opgevoed in een land, welks inwooners reeds de barbaarschheid te boven en in gezellige gemeenſchap getreden zijn, verwekte dit toneel het hevigſte afgrijzen bij hem. Hij wendde de oogen van dit afſchuwelijk ſchouwſpel af en vloog naar de kajuit om zijn hart lugt te geeven. Wij vonden hem daar in traanen, die van zijne inwendige roering het egtst getuigenis gaven. Hij weende vooral over het lot van de ongelukkige ouders van het arm ſlagt-offer. Deeze wending van zijne beſpiegelingen deed zijn hart eer aan; want men zag 'er uit dat hij voor de tederſte plichten van het gezellig leven een levendig innig gevoel had en jegens zijne medemenſchen zeer medelijdend was. Hij was zoo diep geroerd, dat 'er enige uuren verliepen eer hij weder tot bedaaren kwam en zelfs in het vervolg ſprak hij van dit voorval niet zonder hevige gemoeds-aandoeningen.

Bladz. 154. (11). Het is te hoopen dat men thans niet meer in twijfel zal trekken dat de Nieuw-Zeelanders menſchen-eeters zijn, gelijk men gedaan heeft. Over den oorſprong van deeze gewoonte zijn de geleerden het niet eens, gelijk men onder andere in DE PAUWS *Wijsgeerige Beſpiegelingen over de Amerikaanen* zien kan. Hij zelf ſchijnt van gedagten te zijn dat de menſchen oorſpronglijk uit gebrek en de grootſte nooddruft daartoe vervallen zijn om malkanderen op te eeten. Doch hiertegens zijn zeer gewigtige tegenwerpingen te maaken en de volgende is eene der ſterkſte. Weinige hoeken van den aardboden zijn zoo onvrugtbaar, dat zij hunnen bewooneren niet zoo

veel

veel levensmiddelen kunnen opleveren als tot het onderhoud van hun leven nodig is en de landen, daar thans nog menschen-eeters zijn, kunnen minst voor zoo ellendig opgegeeven worden. Het noordlijk eiland van *Nieuw-Zeeland*, dat bijna vier honderd zeemijlen in omtrek groot is, bevat, zoo veel men berekenen kan, naauwlijks een honderd duizend inwooneren, dat voor een zoo groot land zelfs dan nog een zeer gering getal is, al waren slechts alleen de kusten en niet de binnenste streeken van het land bewoond. Al waren 'er nu nog veel meerdere, zouden zij zig egter met visch en veldvrugten kunnen geneeren, ja zelfs vreemden 'er nog van kunnen mededeelen, gelijk zij ook werklijk gedaan hebben. Het is waar, voor de invoering van de konsten, eer zij netten hadden, en aardappelen planteden, moeten de levensmiddelen spaarzaamer en moeijelijker te bekoomen geweest zijn; maar toen was ook het aantal der inwooneren voorzeeker kleiner. Ik wil egter niet loochenen dat 'er gevallen geweest zijn dat een mensch den anderen uit nood opgegeeten heeft; maar hiervan zijn slechts enkele voorbeelden, die niets afdoen voor de gewoonte van het menschen-eeten over het algemeen; zij bewijzen alleen dat een mensch in enkele gevallen door honger en ellende tot buitengewoone middelen gebragt kan worden. Zulk eene gewoonte is onbestaanbaar met het aanwezen der menschlijke maatschappij. Men moet dan de aanleiding daartoe langs eenen anderen weg naspeuren. Men weet dat zeer geringe oorzaaken dikwijls de gewigtigste dingen veroorzaakt en dat onbeduidende twisten de menschen zeer dikwijls tot eenen ongelooflijken graad tegens elkanderen verbitterd hebben. Even zoo bekend is het dat de wraakzugt bij wilde volkeren doorgaans eene hevige harts-

hartstogt is en dikwerf tot razernij overslaat, in welke zij tot de ongehoordste buitensporigheden bekwaam zijn. Wie weet dan of de eerste menschenëeters de lighaamen hunner vijanden niet enkel uit woede gegeeten hebben, opdat niet het geringste van dezelve overig zoude blijven? Toen zij nu daarenboven bevonden dat hun vleesch gezond en smaaklijk was, behoeven wij ons niet te verwonderen dat zij 'er eindelijk eene gewoonte van gemaakt hebben en de verslagene altoos opaten; want hoe zeer het ook tegens onze opvoeding mag strijden, is het egter in zigzelf noch onnatuurlijk, noch strafbaar menschen-vleesch te eeten. Het is daarom te verbannen, omdat de gezellige gewaarwordingen van menschlievendheid en van het medelijden daardoor zoo ligt kunnen verloren gaan. Daar nu zonder deeze geene menschlijke maatschappij bestaan kan, heeft de eerste stap tot beschaaving bij alle volkeren deeze moeten zijn, dat men het menschenëeten verboden heeft en afgrijzen daartegens heeft gezogt te verwekken. Wij zelve zijn wel niet meer Cannibaalen, egter vinden wij het noch wreed, noch onnatuurlijk te veld te gaan en elkaêr bij duizenden den hals te breeken, enkel om de eerzugt van eenen Vorst, of de grilligheid van zijne matres te voldoen. Maar is het niet een vooroordeel dat wij een afschuw hebben van het vleesch van eenen verslaagenen, daar wij niet geschroomd hebben hem het leven te benemen? Men zal ongetwijfeld zeggen dat het eerste den mensch beestachtig en gevoelloos zoude maaken; maar daar zijn, helaas! voorbeelden genoeg dat menschen van beschaafde natieën, die, gelijk verscheiden van onze matroozen, de bloote gedagte van menschen-vleesch te eeten niet verdraagen kunnen, egter barbaarschheden begaan, die zelfs onder Cannibaalen ongehoord zijn! Wat is de Nieuw-Zeelander, die zijnen vijand

in den krijg ombrengt en opeet, bij den Europeaan, die tot tijdverdrijf eene moeder haare zuigling in koelen bloede van de borst rukken en zijnen honden kan toewerpen, gelijk de veroveraars van *Amerika* deeden? (*)

De Nieuw-Zeelanders eeten hunne vijanden niet anders dan wanneer zij hen in het gevegt en in de grootste woede omgebragt hebben. Zij maaken geene gevangene om hen te mesten en te slagten; nog minder brengen zij hunne nabestaanden om, met voorneemen van hen op te eeten (gelijk men van enige wilde natieën in *Amerika* gezegd heeft). Het is dan ook niet onwaarschijnlijk dat deeze gewoonte in vervolg van tijd bij hen in onbruik zal geraaken. De invoering van nieuw tam slagt-vee kan dit gelukkig tijdperk veelligt bevorderen, in zoo verre, namelijk, een grooter overvloed, meer vee-teelt en akkerbouw het volk nader bij elkander zal brengen en het gezelliger maaken. De godsdienst schijnt ook geene hinderpaal te zullen wezen, want, zij zijn, zoo veel wij bemerken konden, niet zeer bijgeloovig en alleen onder zeer bijgeloovige volkeren heeft men ook na hunne beschaaving nog menschen-offers gevonden. TUPIA was zeer ras gewaar geworden dat zij een Opperwezen erkennen, welke kennis ook, bij alle volkeren der aarde, als eene vonk der godlijke openbaaring schijnt te bestaan. Na dit begrip namen de Nieuw-Zeelanders zekere onder-godheden aan, welke met die op *Otahiti* zoo naauwkeurig overeenkoomen, dat hun stelzel van veelgodendom zeer oud schijnt en van de gemeenschaplijke voorvaderen beider natieën schijnt

(*) Niet alleen leveren de voorleden eeuwen, maar de onze zelve levert, helaas! voorbeelden daarvan op. Wie denkt hier niet op het bloedbad van Praga, de voorstad van Warschau, door een monster aangeregt, dat Vorsten den naam van held geeven! *Aant. van den Nederd. Vertaaler.*

ſchijnt afteſtammen. Wij bemerkten op *Nieuw-Zeeland* geen eenige plegtigheid, die enige betrekking tot den godsdienst had en ik weet ſlechts van twee omſtandigheden, die op eene verwijderde wijze bijgeloof ſcheenen aanteduiden. Het een is de naam van *Atuee* of vogel der Godheid, welken zij ſomtijds aan eene ſoort van ſpechten (*Certhia Cincinnata*) gaven. Deeze benaaming ſchijnt eene vereering aanteduiden, gelijk de Otahitiers en de overige bewooners der *Societeit-Eilanden* den reigeren en ijsvogelen bewijzen; doch deeze vereering kan egter zoo heel verre niet gaan; wij hebben ten minſten niet bemerkt dat zij deeze vogelen meer dan andere wenſchten in het leven te behouden. Het tweede beſtaat in het draagen van een groenen ſteen aan eene koord op de borst, omtrent van de grootte van een daler en enigzins naar eene menſchen geſtalte gelijkende: zij noemen het *Etee-Ghee*, welke benaaming ongetwijfeld met het Otahitiſche *Etee* (dat *I-ti-i* uitgeſprooken moet worden) overeenkoomt. Op dat en de nabuurige eilanden betekent *Etee* een houten menſchen-beeld, dat, tot gedagtenis van den dooden, doch geenzints tot godsdienſtige vereering, bij de graffteden op een' paal opgerigt wordt. De Nieuw-Zeelandſche figuuren ſchijnen met een diergelijk inzigt gedraagen en ook niet hooger geacht te worden. Voor eene kleinigheid gaven zij die wel niet over, maar als wij 'er eene halve el laken of roode karſaai aan beſteeden wilden, lieten zij ons die zonder bedenken. Behalven deeze figuuren draagen zij ſomwijlen ſnoeren met menſchen-tanden 'er aan geregen aan den hals; maar dit ſieraad heeft ook geene bijgeloovige beduiding, maar is alleen een kenteken van dapperheid; het zijn, namelijk, de tanden van hunne in den oorlog verſlangen vijanden. Van prieſters of toveraars weeten

zij, zoo veel wij bemerken konden, in het geheel niet en dan is het zeekerlijk niet te verwonderen dat zij zoo weinig bijgeloovig zijn; maar zoo zij in het vervolg tot meerdere gemakken van het leven geraaken, kan het ligt gebeuren dat enige onder hen listig genoeg zijn zullen, om hun eigen voordeel, de godsdienstige begrippen der natuur uit te breiden; want de geschiedenis levert ons maar al te veel bewijzen op dat het heiligste en onschatbaarste geschenk des hemels de godsdienst tot een dekmantel van bedriegerijen is misbruikt geworden.

Bladz. 158 (12). Deeze baai zou zeer geschikt zijn tot het aanleggen van eene Europeaansche volkplanting; want men vindt hier eene gantsche streek bebouwbaar land voor zig, die van genoegzaam houtgewas en vermoedlijk ook van eene bevaarbaare rivier voorzien is en gemaklijk in staat van verdediging kan gebragt worden. Daar deeze streek ook niet veel bevolkt is, zòu 'er des te minder gelegenheid tot geschillen met de inboorlingen zijn, omstandigheden, die men op andere plaatsen van *Nieuw-Zeeland* zelden zoo gelukkig vereenigd zoude kunnen vinden. Het vlas is zulk een voortreflijk gewas, dat de nieuwe volkplanting met dit een artijkel eenen aanmerklijken handel op Indie zoude kunnen drijven, alzoo aldaar touwwerk en zeildoek zeer hoog in prijs zijn. Als de Europeaanen hunne Amerikaansche volkplantingen eens zullen verloren hebben, zullen zij misschien op nieuwe volkplantingen in verre landen bedagt zijn, en mogt dan de geest van de voorige ontdekkers niet meer op hen rusten! mogten zij de inboorlingen der Zuid-zee als hunne broeders aanzien en hunne tijdgenooten toonen dat men volkplantingen kan aanleggen zonder die met het bloed van onschuldige natieën te bevlekken!

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

ZESDE HOOFDSTUK.

Bladz. 162 (1). Den tienden, op den middag, waren wij op 59° Zuider Breedte en wij hadden nog geen ijs gezien, terwijl wij in het voorig jaar reeds den tienden December tusschen den 50° en 51° Zuider Breedte ijs gezien hadden. De reden van dit onderscheid is niet ligt te bepaalen. De winter van het voorig jaar zal veelligt kouder dan die van dit jaar geweest zijn en de zee daardoor alstoen met meer ijs bezet zijn geweest dan nu; de inwooners op de Kaap verzeekerden ons ten minsten dat zij eenen veel harder winter gehad hadden dan gewoonlijk. Veelligt was het ijs om de Zuid-pool ook door een' storm verbrijzeld en de stukken zoo verre noordwaarts gedreven als wij die vonden. Veelligt hadden beiden die oorzaaken 'er evenveel deel aan.

Bladz. 163 (2). Onze vriend MAHEINE verwonderde zig ten hoogsten over de sneeuw- en hagelbuien, want dit weder is in zijn vaderland geheel onbekend. *Witte steenen*, die hem in de hand smolten, waren wonderen in zijne oogen en schoon wij al ons best deeden om hem te doen begrijpen dat zij door koude voortgebragt worden, geloof ik egter dat zijne begrippen daarover altijd zeer duister zullen gebleven zijn. De dikke sneeuwbuien, die heden vielen en

zoo zwaar waren, dat wij geene tien roeden voor het ſchip uit zien konden, bragten hem in nog grootere verwondering, en na dat hij de ſneeuw-vlokken op zijne wijze lang genoeg had waargenoomen, zeide hij eindelijk dat hij die, bij zijne wederkomst te *Otahiti*, *witte regen* zoude noemen. Toen hij voor het eerst een ſtuk ijs, dat ontzagchelijk groot was, zag, was zijne verwondering nog grooter; wanneer wij vervolgens door een groot ijsveld geſtuit wierden, was hij zeer blijde, wijl hij het voor land aanzag: wij beduidden hem dat het niets minder dan land, maar enkel verhard water was; maar hiervan konden wij hem niet overtuigen tot wij hem op het verdek aan het open water-vat bragten en hem klaar toonde hoe zig het ijs daar langzaamerhand aanzettede. Hij bleef 'er egter bij dat hij het, in alle gevallen, om het van andere landen te onderſcheiden, *wit land* zoude noemen. Hij had zig reeds op *Nieuw-Zeeland* een aantal dunne ſtokjens aangeſchaft, welke hij zorgvuldig in eenen bundel te zaamen bond en als een dagboek gebruikte. Elk deezer ſtokjens beduidde bij hem een van de eilanden, die wij zedert ons vertrek van *Otahiti* of bezogt, of ten minſten gezien hadden. Hij kon dan nu reeds negen of tien zulke houtjens toonen en wist die alle bij hunne namen in dezelfde orde optenoemen als de eilanden op elkanderen gevolgd waren. Het witte land of *Whennua tea-tea* was het laatſte. Hij vroeg zeer dikwijls hoe veele andere landen wij nog op onze reis naar Engeland ontmoeten zouden en daarvoor maakte hij een afzonderlijk bundeltjen, dat hij alle dagen zoo naarſtig beſtudeerde als het eerſte. Misſchien deed de langwijligheid van onze ſcheepvaart hem naar het einde verlangen en de gezouten ſpijzen en het koude weder deeden hem zeekerlijk

een

een tegenzin in het reizen krijgen. Zijne gewoone bezigheid beſtond in het afpluizen van de roode vederen van de dans-ſchortjens, die hij op *Tongataboo* gekogt had; hij bond agt of tien ſtuks met draaden van kokos-vezelen in kleine bosjens bij elkanderen. Den overigen tijd bragt hij met wandelen op het verdek door, of hij bezogt de officiers, of hij warmde zig bij het vuur in de kajuit. Als wij ledigen tijd hadden, maakten wij ons zijn gezelſchap te nutte om ons verder in de Otahitiſche taal te oefenen; onder andere liepen wij het gantſche woordenboek door, dat wij op de *Societeit-Eilanden* verzameld hadden. Op deeze wijze deeden wij omtrent zijn en de nabuurige eilanden menige nieuwe kundigheden op, met welker hulp wij, bij onze terugkomst, omtrent verſcheiden omſtandigheden naauwkeuriger en beter navraag konden doen dan te vooren.

Bladz. 171 (3). Omtrent deezen tijd klaagden veele van ons over rhumatieke ongemakken, hoofdpijn, gezwollen klieren, verkouwdheid en koortſen, alle toevallen, die aan het drinken van ijs-water toegeſchreven wierden. Mijn vader had zig reeds enige dagen van verkouwdheid onpaslijk bevonden en moest door de koorts het bed houden. Zijne ziekte ſcheen veroorzaakt door dat hij zig, uit gebrek aan eene betere inrigting, in eene zoo ellendige kajuit behelpen moest, daar, door de beſtendige vogtigheid, alles ſchimmelde en verrotte.

Bladz. 172 (4). Wij hadden nu bijna geen' nacht en ik vind in mijns vaders dagregister verſcheiden plaatſen, die weinige minuuten voor middernacht bij zonneſchijn geſchreven zijn. Ook heden nacht was

de zon zoo korten tijd onder den horizont, dat wij altoos een helder ſchemerlicht behielden. MAHEINE was verbaasd over dit verſchijnzel en wilde zijne oogen naauwlijks gelooven. Alle moeite om hem de zaak te verklaaren was vergeefsch werk, en hij verzeekerde ons dat hij niet durfde hoopen bij zijne landslieden geloof te zullen vinden, als hij hun bij zijne terugkomst de wonderen van den verſteenden regen en van den aanhoudenden dag zoude verhaalen.

Bladz. 179 (5). Deezen morgen ſtortte eene groote golf over en overſtroomde het verdek; het zee-water ſtortte op onze hoofden en doofde de lichten uit, zoo dat wij dagten door de zee verzwolgen te worden. Alles dreef in de kamer van mijn vader en zijn bed was vol water; hij wierd deezen dag veel erger. Onze toeſtand wierd akelig zelfs voor de gezonde; de zee vertoonde zig verſchriklijk; zij zelve, die van de jeugd af aan ter zee gevaaren hadden, hadden een walg voor de gezouten kost; wij zagen het eetens uur met verdriet aannaderen en als de reuk van het eeten ons in den neus kwam, was het onmogelijk 'er van te proeven. Het biscuit, dat men in *Nieuw-Zeeland* verbakken had, was zoo bedorven als te voren en de matroozen kreegen maar twee derden van hun gewoon rantzoen; maar zulk eene kleine portie, die naauwlijks genoeg is, als de biscuit goed is, was verre van nu voldoende te zijn, nu de helft rot was; zij klaagden wel niet; maar heden kwam de eerſte ſtuurmans-maat den kapitein met bitterheid zeggen dat noch hij noch zijne kameraads genoeg hadden om zig te verzadigen en hij toonde hem het verrot ſtinkend overſchot van zijn biscuit, waarop al het volk een gewoon rantſoen kreeg.

Bladz.

Bladz. 186 (6). Wij hadden maatige winden en dikwijls oostlijke, op deeze hooge breedten, gelijk men zegt dat ook in de ijs-zee naar het Noorden regeeren. Mijn vader dagt dat de geheele Zuid-pool tot den afftand van twintig graaden, meer of min, met vast ijs bedekt is en dat de zon 'er elk jaar de randen van fmelt, die in den winter weder bevriezen; ik geloof niet dat een land noodzaaklijk zij om het vormen van dat ijs te verklaaren.

Bladz. 193 (7). Een groot getal van ons volk was nog altijd vol rhumatieke pijnen en was gedeeltelijk niet in ftaat zig te roeren. Hunne groote zwakheid fcheen alleen de oorzaak dat zij geene fleepende koortfen hadden. De zuurkool had wel het uitbreeken van de fcheurbuik in de koude verhinderd, doch het is tog maar eene groente en dus niet voedzaam genoeg om daarvan zonder biscuit en pekelvleesch te kunnen leeven. Doch de eerfte was verrot en het laatfte door het zout bijna verteerd. Met zulk voedzel konden de zieken flechts langzaam herftellen, want zij kreegen niets tot verfterking. Mijn vader had tandpijn, gezwollen wangen, pijn in de keel en eene pijn door het gantfche lijf; in het midden van February begon hij weder op het verdek omtewandelen; de warmte, die hem heilzaam was, wierd noodlottig voor kapitein COOK: zijne galziekte fcheen verdwenen te zijn, maar hij had zijne eetlust nog niet weerom. Thans kreeg hij weder eene gevaarlijke verftopping, die hij ongelukkiglijk niet achtede en aan niemand aan boord ontdekte en die hij met vasten zogt te geneezen; maar daardoor maakte hij het kwaad erger, want zijne maag was reeds zwak genoeg; hij begon dan geweldige pijnen te krijgen,

die hem in weinige dagen bedlegerig maakten en hem noodzaakten hulp bij den geneesmeester te zoeken. Deeze gaf hem een middel om ontlasting te bevorderen, maar het werkte verkeerd en hij kreeg eene zwaare braaking. Alle middelen waren vergeefsch en in weinige dagen vertoonde zig eene ontrustende hik, die den tijd van vier en twintig uuren zoo sterk aanhield, dat men aan zijn leven twijfelde; hij was eene week lang in het grootste gevaar.

Bladz. 194 (8). De gevaarlijke toestand van den kapitein was misschien de reden waarom wij niet verder Zuidwaarts stevenden.

Bladz. 196 (9). De zorg, die de waerdige Heer PATTEN voor den kapitein aanwendde, had hem bijna het leven gekost, van hetwelk dat van al het volk enigermaate afhing.

Bladz. 197 (10). De scheurbuik maakte groote vorderingen en ik had 'er eenen zwaaren aanval van. Ik had zwaare pijnen, blaauwe vlakken, bedorven tandvleesch en gezwollen beenen; ik verzwakte in weinige dagen zeer sterk; mijne maag was zoo verslapt dat ik geen mout-sap genoeg kon gebruiken om het kwaad te verdrijven.

✣ ✣
✣

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 199 (1). Wij konden bij deeze gelegenheid niet nalaaten de voortreflijke middelen te bewonderen, waarvan wij voorzien waren om de Lengte te bepaalen. Met derzelver hulp waren wij, zonder lang heen en weder kruisfen, regt toe regt aan op dit eiland aan geftevend, daar andere reizigers het niet hadden kunnen vinden, fchoon zij van een' korter afftand daar naar toe zeilden. Wij bewonderden vooral het voortreflijk maakzel van onze beiden uurwerken; het een was van KENDAL naauwkeuriglijk naar het model van dat van HARRISON gemaakt; het ander was door den Heer ARNOLD naar zijn eigen ontwerp vervaerdigd; beiden liepen zij ongemeen regelmaatig. Het laatfte bleef ongelukkiglijk bij ons vertrek van *Nieuw-Zeeland* in Juny 1773 ftil ftaan; maar het eerfte bleef tot onze terugkomst in *Engeland* gaan en verdiende algemeene goedkeuring. Egter zijn op lange reizen naauwkeurige waarneemingen van de maan veel zeekerer dan de opgaaf der uurwerken, wijl derzelver loop en beweeging veele veranderingen onderworpen is. De berekening van de Lengte op zee uit den afftand van de zon en maan, of van den afftand van de maan en fterren is eene der gewigtigfte ontdekkingen voor de zeevaart. TOBIAS MEYER, Hoogleeraar te *Gottingen*, was de eer-

eerſte, die de moeijelijke taak ondernam van de tafelen daartoe te berekenen, en het Parlement van Engeland heeft eene belooning aan zijne erfgenaamen verleend. Zedert zijn overlijden hebben nieuwe berekeningen zijne handelwijze zoo gemaklijk gemaakt, dat de Lengte op zee misſchien nooit door een ander middel niet meer juistheid zal kunnen bepaald worden.

Bladz. 200 (2). De kust was ſteil en beſtond uit gebrooken klippen, welker poreus en zwart ijzerachtig voorkoomen de ſpooren van een onderaardsch vuur aankondigden. Twee klippen vielen ons bijzonder in het oog. Eene derzelve geleek eene groote obelisk en beiden waren door eene ontzagchelijke menigte zee-vogelen bewoond, welker lastig geſchreeuw ons de ooren verdoofde.

Bladz. 200 (3). Zij waren van eene middelbaare geſtalte, maar wat rank; hunne trekken gelijken naar die der Tahitiers, maar zij waren zoo bevallig niet, een hunner had eenen baard van omtrent eenen halven duim lengte: zij waren geprikt als de inboorlingen van de *Societeit-Eilanden*, *Vrienden-Eilanden* en van *Nieuw-Zeeland*, maar zij waren moeder naakt.

Bladz. 201 (4). De Indiaan, dien de ſtuurman aan boord bragt, was omtrent vijf voeten agt duimen lang; hij was zeer ruig op de borst en op zijn geheel lijf. Zijn aangezigt was bruin, zijn baard zwaar, maar kort en zwart, gelijk zijn hoofdhair, dat ook kort was. Zijne beenen waren beprikt met vakken in een' ſmaak, dien wij nergens gezien hadden. Zijne geheele kleding beſtond in eenen gordel, van welken een netjen afhing, dat te dun was om iets te ver-

ber-

bergen; om zijn' hals had hij een halsband, waaraan een stuk been hong. Hij zeide dat het een been van een' Bruinvisch was en hij gebruikte dezelfde woorden, die een Tahitier zou gebruikt hebben.

De Heer GILBERT verhaalde ons dat de Indiaan, zoo dra hij in de sloep was, over koude geklaagd had en dat hij zeer verstaanbaare gebaerden maakte, waarop men hem een wambuis had gegeeven, en hem eenen hoed had opgezet, in welke toerusting hij op het verdek kwam. Wij toonden hem spijkers, penningen, snoeren koraalen; hij verzogt dat men hem dezelve om het hoofd zoude binden. In het eerst was hij wantrouwend en hij vroeg of men hem als eenen vijand zoude dooden? (*Matte toa*) maar toen men hem verzeekerd had dat men hem vriendlijk zou behandelen, was hij gerust en sprak van dansen.

Bladz. 203 (5). Wij zagen maar weinige wapenen onder hen, sommige hadden egter lansen of pieken, aan de punt met een driekantig stuk van eene zwartachtige doorschijnende lava (*Pumex vitreus* LINNEI) welke men gemeenlijk *Tslandsch Agaat* noemt. Een hunner had eene strijd-knods van een dik stuk hout van omtrent drie voeten lengte, aan het een eind gesneden en andere hadden korte knodsen, die volkoomen naar de *Patoo-Patoos* van *Nieuw-Zeeland* geleeken. Aan hun voorkoomen kon men reeds zien dat het land onvrugtbaar was; zij waren klein en mager, en zij scheenen arm, want zij booden ons niets aan voor onze waaren. Zij waren op alle deelen van hun lighaam en op hun aangezigt zonderling geprikt; de vrouwen, welker getal niet meer was dan negen of tien, hadden vlakjens als moesjens op haare aangezigten die ook geprikt waren. Zij had-

hadden zig met roodachtig krijt geblanket, waarover zij nog de blinkende oranje-kleur van den curcumawortel, of fierlijke ſtreepen van ſchulpwit leggen. Haare klederen waren eng, bij die der Tahitiſche vrouwen vergeleken zijnde. Mannen en vrouwen hadden magere gezigten, maar niets wilds in hunne gelaatstrekken; daartegens had de zonne-hitte, tegens welke in dit kaal land bijna geene ſchaduw gevonden wordt, bij verſcheiden eene tegennatuurlijke vertrekking des gezigts te weeg gebragt, de oogen naar malkanderen en de ſpieren van het onderſt gedeelte van het gezigt naar de oogen opgetrokken. Hunne neuzen zijn niet breed, maar tuſchen de oogen tamelijk plat; de lippen zwaar, maar niet zoo dik als bij de Negers; hun hair is zwart, en gekruld, maar doorgaans afgeſneden; hunne oogen zijn zwartbruin en klein en het wit in dezelve is niet zoo helder als bij andere volkeren van de Zuid-zee. Hunne ooren zijn zeer lang en met groote gaten doorboord, waarin zij gerolde bladeren van ſuiker-riet ſteeken, die zeer veêrkragtig zijn. De twee afbeeldingen van den man en de vrouw van het *Paasch-Eiland* in dit werk zijn zeer wel uitgevallen.

Behalven de hutten, die wij op het eiland zagen, vonden wij ook bergjens, in welke aan de eene zijde, die loodregt was, een gat gevonden wierd, dat onder den grond liep. Misſchien hebben deeze gaten gemeenſchap met onderaardſche holen, gelijk men onder de ſtroomen lava in landen, daar vuurſpuuwende bergen zijn, vindt; wij hadden de waarheid van deeze giſſing wel willen onderzoeken, maar de inboorlingen wilden het ons niet toelaaten.

Bladz. 203 (6). Langs de zee-kust gaande vonden

den wij dezelfde ſoort van celerij, die op het ſtrand van *Nieuw-Zeeland* groeit, en twee andere kleine planten, welke in dat land gemeen zijn. Ik kan niet zeggen of die planten op het eiland t'huis behooren dan of zij door zaad zijn voortgebragt, dat door de zee of door de vogelen overgevoerd is. Wij vonden ook een ſtuk land met yams beplant.

Bladz. 208 (7). De inboorlingen kondigden ons de aannadering van hunnen *Heree* of *Harekee*, dat is Koning, aan. Alzoo zij, toen zij ons geſchenken deeden, het woord *Heeo*, dat *vriend* betekent, gezegd hadden, booden wij hem geſchenken aan en zeiden *Heeo*. Wij vroegen naar zijnen naam en men zeide ons dat hij KO-TOHÈTAÏ hetede; wij wilden weeten of hij opperhoofd van een diſtrict of van het geheele land ware, waarop hij zijnen arm uitſtrekte als om het geheel eiland te omvatten en zeide *Waihai*. Om te toonen dat wij hem begreepen, legden wij onze handen op de borst, noemden hem bij zijnen naam en voegden 'er den tijtel van *Koning van Waihai* bij, dat hem veel genoegen gaf.

Bladz. 209 (8) De inboorlingen gaven dezelven den algemeenen naam van *Hanga Tebow*; zij geeven elke rei den naam van *Hanga*; zij noemden de beelden in het bijzonder *Ko-tomoaï*, *Ko-tomoderée*, *Koh'o-oo*, *Morahiena*, *Oomaréeva*, *Weenâbo*, *Weenapé*. *Ko* is de *articulus*, gelijk op Nieuw-Zeeland en op de *Vrienden-Eilanden*.

Bladz. 210 (9). Wij vonden den grond op de bergen met as van eenen brandenden berg bedekt en het was onbebouwd, ſchoon wij tekenen zagen dat het

het oudtijds bebouwd geweest was. Ik vond 'er nog eene put, welker water eene rotachtige ſmaak had en den reuk van zwavel-lever; wij dronken 'er egter van. Het veld was als bezaaid met onregelmaatige, ſpongieuſe, bruine, zwarte en roodachtige ſteenen, ontwijfelbaare overblijffelen van eenen brandenden berg. Op andere plaatſen vonden wij eenen ijzerachtigen tuffſteen, vlakten van eenen enkelen doorgaanden rotsſteen, of van zwarte geſmolten lava, die ijzer ſcheen te bevatten, zonder aarde, kruid of plant.

Bladz. 211 (10). Men heeft misſchien nergens wellustiger vrouwlieden gezien dan hier; ik giste dat die, welke getrouwd of ingetogen waren, door de mannen gedwongen waren geworden zig te verſteeken. De matroozen ſchaamden zig niet zig met deeze aan alle losbandigheden overtegeeven, zonder zig anders te dekken dan met de ſchaduw der groote beelden. Onder de vrouwen, welke zwemmende bij ons aan boord gekoomen waren, was eene, die met eene groote onbeſchaamdheid haare bekoorlijkheden verkogt, zij zogt eerst de onder-officiers aan en vervolgens de matroozen en evenaarde indedaad de beſaamde verrigtingen van Mesſalina; tot prijs voor haare dartelheid kreeg zij enige vodden en enige ſtukken Tahitisch doek. Eene andere, die ook aan boord gekoomen was, was niet minder losbandig geweest. De onverzadelijke drift van deeze vrouwen en de goede uitſlag van haare aanzoeken onder ziek ſcheepsvolk verwonderden ons even zeer.

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

AGTSTE HOOFDSTUK.

Bladz. 216 (1). Het eiland is zoo onvrugtbaar, dat men 'er niet meer dan twintig verſchillende ſoorten van planten vindt en het grootſte gedeelte zou zonder bouwing niet groeijen. Wij hebben 'er geene witte kalebasſen gevonden, welke de Spanjaards zeggen dat 'er zijn, daar is ook weinig land dat bebouwd is in vergelijking van hetgeen onbebouwd ligt.

Bladz. 219 (2). Het geſchiedt uit zindelijkheid, gelijk de inwooners van *Tonga-Tabboo*, maar gelukkig zijn zij minder aan de melaatsheid onderhevig.

Bladz. 220 (3). Zij hebben ook houten knodſen als de *Pattoo-pattoo* van *Nieuw-Zeeland*; maar zij zijn te weinig in getal en te arm om geduurig in oorlog te zijn. Het is ook niet waarſchijnlijk dat zij geſchillen met de nabuurige eilanden hebben, naardien wij geen eiland weeten, dat daartoe nabij genoeg ligt en de inwooners van het *Paasch-Eiland* hebben 'er ons niets van gezegd.

Bladz. 221 (4). Wij hebben geene tijdkortingen onder hen gezien en geen een ſpeeltuig. Zij moeten egter iets diergelijks hebben, wijl een hunner van dansſen ſprak.

Bladz. 226 (5). Deeze zonderlinge gedenkſtukken, die de tegenswoordige kragten van de natie te boven gaan, zijn waarſchijnlijk overblijfzelen van gelukkiger tijden. Zeven honderd eilanders, van gereedſchap, wooningen en klederen onvoorzien, die werks genoeg hebben om de kost te vinden, hebben die platten niet kunnen maaken, die eeuwen arbeids zouden eisſchen, Wij hebben ook, op alle onze togten, geen een werktuig gevonden, dat van het minſte gebruik is in het metſelen en beeldhouwen: Ik heb 'er geene nieuw geopende ſteengroeven gezien, noch geen half afgemaakt beeld, dat voor het werk van den tegenswoordigen tijd kon doorgaan. Het is dan waarſchijnlijk dat dat volk voorheen talrijker, rijker en gelukkiger geweest zij, dat het toen den tijd had om den hoogmoed der Vorſten te vleien, door hunne naamen door duurzaame gedenkſtukken te vereeuwigen. De overſchotten van plantagieën, welke men op de kruinen der heuvelen vindt, zetten deeze gisſing een nieuw gewigt bij. Men kan niet bepaalen door welke verſchillende toevallen eene zoo bloeiende natie zoo heeft kunnen vervallen en tot dien ſtaat van armoede koomen, waarin men haar tegenswoordig vindt. Maar men kan gemaklijk verſcheidene oorzaaken bedenken, die in ſtaat zijn die uitwerkingen voorttebrengen, en de verwoeſtingen, door eenen vuurſpuwenden berg veroorzaakt, zouden alleen genoeg zijn om alle ellenden over de hoofden van eilanders te brengen, die in eene zoo kleine ruimte opeen gehoopt zijn: dit eiland, dat misſchien voorheen eenen brandenden berg gehad heeft, naardien alle de mijnſtoffen 'er zuiver volkaniesch zijn, is, volgens allen ſchijn, door het vuur verwoest geworden. De boomen, de planten, alle de huisdieren en zelfs een groot

groot gedeelte der natie kunnen omgekoomen zijn in eene van die vreeslijke ſtuiptrekkingen van de Natuur en de honger en het ongeluk zullen die geene vervolgd hebben, welke het vuur ontkoomen waren. (*).

Bladz.

(*) De Schrijver van de Reize van LA PEYROUSE vindt de gedagte van FORSTER dat deeze reusachtige beelden het werk van een grooter volk dan de tegenswoordige bewooners van het *Paasch-Eiland* en van vroegere tijden moeten zijn, niet gegrond; deeze borstbeelden, zegt hij, zouden het werk van het tegenswoordig geſlacht kunnen zijn, hetwelk hij op twee duizend zielen meent te kunnen ſtellen, terwijl het getal der vrouwen hem is voorgekoomen dat der mannen zeer nabij te koomen. Zij zijn van voortbrengzelen uit brandende bergen, die bij de natuurkundigen bekend zijn onder den naam van *Lapillo:* het is een ſteen, die zoo broos en ligt is, dat enige van de officieren van COOK gemeend hebben dat zij van eene ſoort van kalk konden gemaakt zijn, die in de lucht hard geworden was. De ligtheid van deezen ſteen maakt het zeer mogelijk dat honderd mannen met hefboomen dezelve hebben kunnen opheffen.

Wat het eiland zelf belangt. Dezelfde reiziger denkt met grond dat het volk zeekerlijk in overoude tijden de onvoorzigtigheid gehad heeft van alle de boomen te kappen en uitteroeijen, waardoor de grond door de hitte van de zon verkalkt is en zij noch bronnen, noch beeken meer gehad hebben: zij wisten niet dat op kleine eilanden, midden in eenen onmeetlijken oceaan, de koelte van den met boomen bedekten grond alleen de wolken kan ophouden en verdikken en dus op de bergen eenen bijna aanhoudenden regen onderhouden, die zig in de gedaante van bronnen of beeken naar alle ſtreeken verſpreidt. De eilanden, die van dat voordeel verſtooken zijn, zijn aan eene ijslijke droogte blootgeſteld, die de planten en heesters verniele

Bladz. 221 (6). Zoo dit eiland zedert korten tijd door brandende bergen verwoest is, verdienen de inwooners meer medelijden dan die op enig ander minder beſchaafd eiland, naardien zij de gemakken en de weelde gekend hebbende, het geheugen van die dingen het gemis van dezelve gevoeliger voor hun moet maaken. OEDIDEE beklaagde dikwijls hunnen toeſtand en hij ſcheen meer deel in hun ongeluk te neemen dan in dat der Nieuw-Zeelanders. Hij voegde weder een ſtokjen bij het bundeltjen, dat zijn dagverhaal uitmaakte en hij prentte deeze waarneeming omtrent het *Paasch-Eiland* in zijn geheugen: *Tata Maïtaï*, *Whennua Eno*: „ het volk is goed, maar het eiland „ is arm" in plaats dat hij op *Nieuw-Zeeland* het volk meer verwijtingen deed dan het land.

en dezelve bijna onbewoonbaar maakt. Hij denkt derhalven dat dit volk zijnen ellendigen ſtaat aan de onvoorzigtigheid van zijne voorvaderen verſchuldigd is. Men vindt in die reize nog veele leezenswaerdige bijzonderheden over dit eiland, welke de beſchrijving van hetzelve volledíger maaken.

Aantekening van den Nederduitſchen Vertaaler.

✤ ✤
✤

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

NEGENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 229 (1). Den derden, bij het ondergaan van de zon, namen wij waar dat de lucht en de wolken met verſchillende groene kleuren gekleurd waren. FREZIER had deeze kleur voor ons waargenoomen, die niet ongewoon is, als de lucht met dampen vervuld is. Denzelfden dag vongen wij een zuigvischjen, dat zig aan eenen vliegenden visch hechtte, dien wij aan een' haak geſlaagen hadden, een bewijs dat zij zig niet altijd aan de haaien hechten en wij zagen eenen grooten visch als eene rog door enige Schrijvers *Zee-duivel* genoemd; hij geleek volmaakt naar eenen anderen, dien wij den eerſten September 1772 in den Atlantiſchen Oceaan gezien hadden.

Bladz. 230 (2). *La Dominica*, dat digst bij ons was, ſcheen bergachtig en dor aan de Noord-Oostlijke punt, maar verder Noordwaarts zagen wij valeien met boomen beplant en hier en daar enige hutten. Toen de mist opklaarde, zagen wij verſcheiden ſteile rotſen, als klokken-torens, en holle kruinen in het midden van het eiland op elkaer gehoopt, hetgeen bewijst dat dit land door brandende bergen en aardbeevingen is omgekeerd. Geheel het Oostlijk gedeelte beſtond uit eenen vreeslijken,

ſteilen hoogen muur van klippen, die beurtelings hooge berg-toppen en geſpleten afgronden vertoonde.

Bladz. 231 (3). Geheel het noordlijk gedeelte is een zwarte verbrande heuvel, die eene ſoort van gewelf langs de kust maakt en die van boven met caſuarinas bezet is; maar in het diepst van de haven is eene zeer groote keten, plat op den top en naar den Tafelberg op de *Kaap de Goede Hoop* gelijkende. Op de hoogſte toppen aan den rand der ſteilten zagen wij reien van paalen, als ſterkten; dit is misſchien hetgeen de Spanjaarden verſchanſingen genoemd hebben en zij gelijken ook indedaad veel naar de *Hippas* der Nieuw-Zeelanders.

Bladz. 233 (4). Zij droegen den dooden het bosch in. Weldra hoorden wij den trommel en wij zagen veele inwooneren op het ſtrand verzameld, met pieken en knodſen gewapend, die ons ſcheenen te dreigen. Het is te bejammeren dat die ongelukkige Indiaan zoo ligtvaerdig wierd dood geſchoten. OEDIDEE zwom in traanen, toen hij den eenen mensch den anderen om zulk eene beuzeling zag dooden: zijn medelijden moet die beſchaafde zeelieden doen blozen, die zoo dikwerf van menschlievendheid ſpreeken, zonder dat hunne harten daarom mededogend zijn.

Bladz. 235 (5). Wij zagen geen eene vrouw onder het volk; zij waren waarſchijnlijk op het eerſte alarm in het gebergte gevlugt; maar enige mannen, die de geleiders ſcheenen te zijn, waren beter gewapend en meer opgeſchikt dan de andere, die ſlechts een

een klein ſtukjen doek om hunnen middel hadden. Hunne geſtalte was zoo ſchoon, dat zij onze verwondering wekte; wij plaatſten de meeste naast de beroemde modellen der oudheid; hun vel was zoo bruin niet als dat van het volk op de *Societeit-Eilanden*; maar de mannen ſcheenen veel zwarter. Zij waren op eene zeer regelmaatige wijze beprikt zoo dat de tekenen op het een been, den eenen arm, de eene wang naauwkeurig met die op de andere overeenkwamen. Zij vertoonden noch een dier, noch eene plant; maar zij beſtonden uit vlakken, krullen, ſtreepen, lijnen en damborden, die een zeer bont aanzien hadden. Hun aangenaam open gelaat kondigde een levendig karakter aan; zij hadden groote zwarte oogen, zwart, zwaar en gekruld hair, behalven enige weinige, die het hair van eene zand-kleur hadden. Hun baard was, over het algemeen, dun door de lidtekenen, welke het prikken gelaaten had. Zij droegen geene klederen, maar waren overlaaden met verſierzelen. Hun hoofd was verſierd of met eene ſoort van kroon, of met eenen kring van vederen van den fregat-vogel, of met eene franje van kokos-vezelen. Hunne ooren waren verborgen door twee platte ſtukken hout van eene eironde gedaante, omtrent drie duimen lang en met kalk wit geſchilderd. Aan den hals of liever op de borst van de opperhoofden hong eene ſoort van ringkraag van kleine ſtukjens ligt hout, als kurk, en met gom aan malkanderen geplakt; aan dien ringkraag hongen ſnoertjens van roode boontjens (*abrus precatorius* LINNEI) van twee of drie duimen lengte. Zij, die deezen edelen opſchik niet droegen, hadden ten minſten een' koord, waaraan eene ſchulp, die glad was en eenen grooten tand verbeeldde. Men zag ook om hunnen middel, hunne armen,

knieën en enkels bosſen hair. Zij verkogten hunne andere verſierzelen voor beuzelingen, maar hechteden eene groote waarde aan de laatſte, ſchoon zij vol ongedierte waren. Het is waarſchijnlijk dat zij deeze bosſen hair bewaaren tot nagedagtenis van hunne overleden nabeſtaanden, of het zijn overblijfzelen van hunne vijanden, die zij als zegetekenen bewaaren. Een groote ſpijker of iets dat hunne oogen ſterk trof overwon gemeenlijk de afkeerigheid, die zij betoonden om ons deeze dierbaare beuzelingen te verkoopen.

Bladz. 236 (6). Men gaf ons te verſtaan dat hij de Koning van het geheel eiland was, ſchoon men hem niet veel eerbied bewees. Hij zeide ons dat hij HONOO hetede (welk woord in de Tahitiſche taal een *ſchildpad* betekent) en dat hij *He-ka-aï* was, een tijtel, die zeekerlijk met *Aree* van *Otahiti* en met de *Areekee* van de *Vrienden-Eilanden* overeenkwam. De Heer HODGES heeft hem zeer wel getroffen en men vindt zijne afbeelding in deeze reis bij het volgende deel gevoegd. Wij vroegen hem den naam van zijn eiland en van de eilanden daaromtrent en hij antwoordde ons dat *St. Christina Waitahoo* hetede, *Dominica Heevaroa* en *St. Pedro Onateyo.* OEDIDEE, die dat volk zeer beminde, omdat het in zeden, taal en gedaante naar zijne landgenooten geleek, ſprak aanhoudend met de inboorlingen en kogt veele verſierzelen van hun. Hij leerde hen verſcheiden gebruiken van zijn land en onder andere de wijze van vuur te ontſteeken door ſtukjens droog hout van den *Hibiscus tiliac.us* tegens elkanderen te wrijven. Zij luiſterden aandachtig naar zijne onderrigtingen.

Bladz.

Bladz. 238 (7). De Heer COOK vroeg aan den zoon van den geſneuvelden of hij geene vrouw, noch kinderen, noch zuster, noch nabeſtaanden hadde, en men zeide hem dat zij den dooden boven op den berg beſchreiden, waaruit men kan giſſen dat het hekwerk, dat men langs de kruinen der rotſen ziet, kerkhoven van de inboorlingen zijn; de kapitein deed daar ruilingen en, ſchoon hij van de nabeſtaanden van den geſneuvelden omringd was, merkte men niet dat zij 'er verſtoord over waren.

Bladz. 238 (8). De inboorlingen verkoelden zig met groote waaiers, van welke zij ons verſcheidene verkogten; zij waren van eene ſoort van ſchors of grof gras gemaakt, dat zeer wel gevlogten en dikwijls met kalk wit gemaakt was; andere hielden breede met vederen voorziene bladeren in de handen, die hun voor zonne-ſchermen dienden; dezelve beziende vond ik dat zij van de *Corypha umbraculifera*, eene ſoort van palmboom, waren. Die waaiers en de hoofdſierzels van dat volk zijn in dit werk afgebeeld.

Ik moet eene omſtandigheid aanmerken, die belangrijk is: de kapitein ſloeg een' matroos, waarop zij elkanderen den Heer COOK weezen, zeggende *tapea-haï te tina*: „ hij ſlaat zijn' broeder. " Zij zagen zeer wel dat de kapitein gezag voerde over het volk; maar zij beſchouwden ons alle als broeders. Ik denk dat zij de denkbeelden van ondergeſchiktheid, die bij hen heerſchen, op ons toepasten; zij beſchouwen waarſchijnlijk hunne maatſchappij als een gezin, van hetwelk de oudſte Opperhoofd of Koning is.

Bladz. 239 (9). Onze aanwinningen voor de Na-

tuurlijke Historie, waren weinige in getal, omdat deeze eilanden te veel naar *Otahiti* gelijken en wij 'er ook te korten tijd waren. Wij hebben geene naauwe kennis met de inboorlingen kunnen maaken, die wel waerdig zijn door wijsgeerige reizigers naauwkeurig waargenoomen te worden.

Bladz. 240 (10). De weinige aardappelen van het *Paasch-eiland* hadden den snellen voortgang van de ziekten aan boord gestuit, zonder te kunnen beletten dat zij wederkwamen bij onze nadering van de verzengde luchtstreek, welker hevige warmte ons rottig en stilstaand bloed aan het gisten bragt. Ik geloof indedaad dat wij het leven aan onzen heelmeester den Heer PATTEN, verschuldigd waren. De Heer COOK had zig zeer veel moeite gegeeven om leeftogt te koopen, schoon hij wel wist hoe gevaarlijk het was zig aan de brandende hitte op het *Paasch-Eiland* bloot te stellen en zijne gezondheid leerd 'er door. De vermoeienissen, die ik ondergaan had door het beklimmen van de bergen om planten te zoeken, benadeelden ook de mijne en veroorzaakten mij eene gevaarlijke galziekte.

EINDE VAN DE AANTEKENINGEN
OP HET VIJFDE DEEL.

DE PLAATEN EN KAARTEN

kunnen aldus ingevoegd worden

IN HET VIJFDE DEEL.

Plaat XXVII*. Otoo, Koning van *Otahiti*. . . . . *bladz.* 16

—— XXVIII*. Potatow, Bevelhebber op *Otahiti*. 24

—— XXIX*. Omai, Inboorling van *Ulietea*. 38

—— XXX*. Gezigt van het Eiland *Otahiti* op den afstand van eene zee-mijl in het Zuid-Oosten. 56

—— XXXI*. Een Lijk-huisjen met een lijk en de opper-rouwdraager in zijn plegtgewaad. . 62

—— XXXII*. Landing op het Eiland *Middelburg*, een der *Vrienden-Eilanden*. 72

—— XXXIII*. *Otago* of *Atago*, Bevelhebber van het Eiland *Amsterdam*. 80

—— XXXIV*. Begraafplaats op het Eiland *Amsterdam*. 84

Plaat

Plaat XXXV*. Plan en doorſnede van een' praauw van het Eiland *Amſterdam*. . . . . *bladz.* 106

—— XXXVI*. Gereedſchappen van de bewooneren van de *Vrienden-Eilanden*.

1. Een' Kam; de tanden zijn van hout, met vezelen van kokosnooten te zaamen verbonden.

2, 3. Korfjens van kokosdraaden gevlogten en met koraalen, uit ſlakken geſneden, verſierd.

4. Een hoofd-ſierzel van roode vederen, dat voor het hoofd wordt gebonden. 112

—— XXXVII*. Wapenen enz. van de bewooneren van de *Vrienden-Eilanden*.

1. Eene Knods.

2. Eene Lans of Speer, meer dan twintig voeten lang met de ſtekels van de ſtekelrog gewapend.

3. De punt van de Speer vergroot.

4. Een Boog en eene Pijl, zes voeten lang.

5. Een

5. Een Fluitjen van riet van het Eiland *Tongataboo.* . . . . *bladz.* 115

Plaat XXXVIII*. Wapenen van de *Nieuw-Zeelanders.*

1. Eene Bijl van groene talkſteen met een konſtig geſneden houten ſteel daaraan vastgebonden.
2. Dezelfde van ter zijde gezien.
3. Zaag, met welke de *Nieuw-Zeelanders* de ledenmaaten der lijken afzaagen, als zij die willen opeeten, van hout met geſneden verſierzelen, en rood geverwd; de tanden zijn ingekerfde haaien-tanden.
4. Krijgstrompet van eenen hoorn gemaakt, met een houten mondſtuk en een ſtopzel van matten voorzien, opdat 'er geen ſtof in koome. . . 152

—— XXXIX*. Man van het *Paasch-Eiland.* 218

Plaat

Plaat XL*. Vrouw van het *Paasch-Eiland*. . . . . *bladz.* 218
— XLI*. Oude gedenktekenen op het *Paasch-Eiland*. 224
— XLII*. De Barringtonia.
1. Bladeren en Bloemen.
2. De Vrugt midden doorgesneden.
3. De Steen doorgesneden.
4. De Pit. 313

Kaart N°. XVI*. Van de *Vrienden-Eilanden*. 68
— — XVII*. *Paasch-Eiland*. . . 198
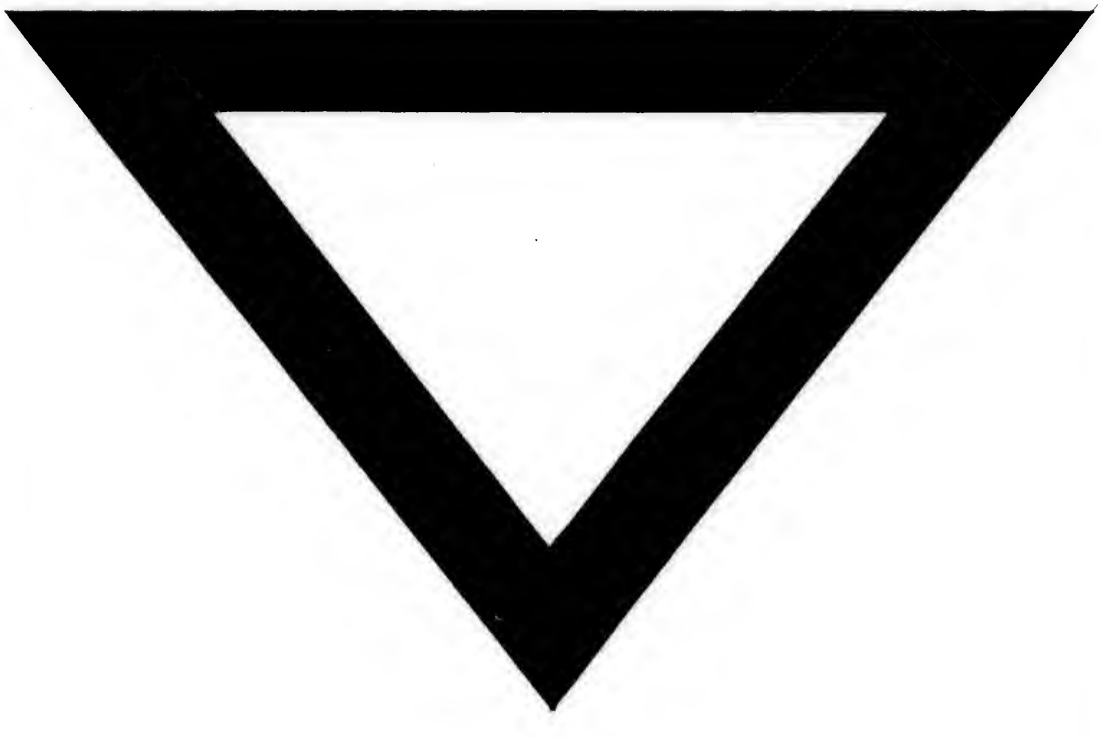
Ei-
adz. 218
het
. . 224
rge-
. . 313
an-
. 68
. 198